T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ARKEOLOJİ BİLİM DALI

KÜLTÜREL DİPLOMASİ ÇERÇEVESİNDE EUROPALIA TÜRKİYE SANAT FESTİVALLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RIDVAN GÖLCÜK

KOCAELİ 2020

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ARKEOLOJİ BİLİM DALI

KÜLTÜREL DİPLOMASİ ÇERÇEVESİNDE EUROPALIA TÜRKİYE SANAT FESTİVALLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rıdvan GÖLCÜK

Doç. Dr. Şengül AYDINGÜN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 10.06.2020 tarih ve 13 sayılı

KOCAELİ 2020

ÖNSÖZ

Bir müzeci olarak kültürel diplomasi alanıyla tanışmam 2015 yılının aralık ayına denk gelir. Bu tarihte 1 ay boyunca görevli bulunduğum Brüksel'de Europalia Turkey festivalini yakından izleme fırsatı buldum. Rue Ravenstein 23, 1000 Bruxelles adresinde yer alan BOZAR'da, festivale ilişkin etkinliklerde daha ilk günden iyi planlanmadığını hissettiğim konuların analizini yapmaya çalıştım. Araştırmalarım sonucunda 'kamu diplomasisi' ve 'kültürel diplomasi' kavramları ile tanıştım. Eksikliği sebebiyle kültürel diplomasi bir çözüm olarak çıkmıştı karşıma.

İlerleyen süreçte ilgim giderek arttı. Gazeteci Cemal Kaşıkçının öldürülmesinden, İran ve Avrupa Ülkeleri arasında yaşanan Nükleer Anlaşma gerilimine kadar çok çeşitli konularda kültürel diplomasinin sınırlarını izlemeye çalıştım. Hedefimde Europalia festivali konusunda biriktirdiklerimi teze dönüştürmek vardı.

Hocam, Şengül AYDINGÜN ile bir sohbetimizde bu konu hakkındaki düşüncelerimi, heyecanımı paylaştım. Şengül Hocam bu konuyu bizde (arkeolojide) tez yapabilirsin demişti. Çünkü 19. yüzyıldan beri yaşanan deneyimlerle bugüne kadar uzanan kültürel miras deneyimlerinin, kültürel diplomasi ile arasındaki bağı çok iyi görmüştü. Bu sebeple teşekkür etmeye cesur, yeniliklere açık ve yüreklendirici bu güzel bilim kadınından başlamalıyım.

Bir yandan tez çalışmalarını sürdürürken bir yandan Türkiye'nin kültürel diplomasi aktörlerini yakından takip etmeye, onları tanımaya ve gelişmeleri kaçırmamaya çalıştım. Yunus Emre Enstitüsü bu kurumların başında gelir. Enstitünün 2019 yılında "Yurttaş Kültür Diplomatı" nosyonu kazandırmaya yönelik olarak "Kültürel Diplomasi Akademisi" açacağını ve seçilen sınırlı sayıda kişinin bu akademide, NATO Genel Sekreter Yardımcısı Tacan İLDEM'den, emekli büyükelçi Uluç ÖZÜLKER'e; Prof. Dr. Deniz Ülkü ARIBOĞAN'dan, Osman SERİM' e kadar alanının en iyilerinden ders alabilme şansına ulaşabilecek olması büyük bir fırsat olacaktı. Fakat bir müzeci olarak buna seçileceğim konusunda kaygılıyken, kabul edildim ve burada eşsiz bir 3 ay geçirdim. Bu değerli Akademi için Enstitü Başkanı Prof. Dr. Şeref ATEŞ'e, Akademi Koordinatörü Dr. Melih Barut'a, Enstitü uzmanı

Salih GÜLTEKİN'e ve tüm Enstitü çalışanlarına ve Akademi katılımcısı arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Öğrencisi olmaktan büyük mutluluk duyduğum Prof. Dr. Ayşe Tuba ÖKSE'ye, fikirlerini duymaktan, sohbetine ortak olmaktan büyük haz aldığım Dr. Haldun AYDINGÜN'e teşekkür ederim. İş yoğunluğum sebebiyle tezi yürütmekte zorlanırken beni teşvik eden ve yeniden teze döndüren Prof. Dr. Halime HÜRYILMAZ'a ayrıca teşekkür ederim. Meslektaşım, yoldaşım arkeolog Kemal ÇİBUK'a tüm destekleri için teşekkür ederim. Hüdai Süha CAN'a dijital yardımları için teşekkür ederim.

Bu tezin bir bölümü Covid-19 felaketinin dünyayı sarstığı, yüzbinlerce insanın bu virüse yakalandığı, olağanüstü hallerin hüküm sürdüğü bir dönemde yazıldı. Ülkemizde an itibariyle binlerce kişi karantinaya alındı, 65 yaş ve üstü insanların ikametlerinden dışarı çıkışı sınırlandırıldı, müzeler ziyarete kapandı. Sokağa çıkmamaya gayret ettiğimiz evlerimizde karantina yaşamı sürmeye başladık. Mevlâna Celaleddin Rumi şöyle diyor;

"Şu akıp giden kum seline bak;

Ne durması var, ne dinlenmesi

Bak birdenbire nasıl bozuluyor dünya.

Nasıl atıyor bir başka dünyanın temelini"

Yaşadığımız bu günlerde "dünya bozuluyor" ve "bir başka dünyanın temelleri atılıyor" gibi. Örneğin diplomatik görüşmeler artık video konferansla gerçekleşiyor. Basın toplantıları, gazeteci soruları ve görüşmeler sırasında kulislerden toplanan bilgiler yok. Yeni bir diplomasi anlayışı geliyor şüphesiz. Yeni bir müzecilik anlayışı da gelişecek ve hatta yeni bir devlet anlayışı da. "Yeni dünyayı" hep beraber gözlemleyeceğiz.

Alanına katkı sağlaması umuduyla yazdığım bu tez kimi ilkleri beraberinde getirecek. 1969 yılından bugüne kadar, yaklaşık 50 yıldır devam Europalia Festivali Ülkemizde ilk kez akademik bir tez çalışmasına konu olmuş olacak. Bir serginin merkeze alınarak kültürel diplomasi açısından değerlendirildiği ilk akademik tez

çalışması olacak. Uluslararası ve halkla ilişkiler bölümleri dışında kültürel diplomasi konusunda yapılan birkaç çalışmadan biri, Arkeoloji anabilim dalında ise yazılan ilk tez olacak. Bahsettiğim bu hususlar umut ediyorum ki ortaya bir değer koyacaktır. Ama biliyorum ki aynı zamanda bu varoluş, "noksanların" da sesidir. Eksikler, hatalar yeni araştırmalar ile aşılacaktır.

Son söz, varlık sebebim anne ve babama; hayatı paylaşma şansı yakaladığım eşim Aylin'e ve kızlarım Ahsen ve Asya'ya varlıkları için teşekkür ederim.

Rıdvan GÖLCÜK

Çanakkale/Troya-2020

ÖNSÖZ……... i

İÇİNDEKİLER……..iv

ÖZET ……. vii

ABSTRACT ……...ix

KISALTMALAR LİSTESİ ……..xi

LEVHALAR LİSTESİ ……. xiv

TABLOLAR LİSTESİ…….xviii

GİRİŞ …… 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİPLOMASİ ……. 5

1.1. DİPLOMASİNİN TANIMI……5

1.2. DİPLOMASİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ…….. 6

1.3. KAMU DİPLOMASİSİ……..10

1.4. KÜLTÜREL DİPLOMASİ ……...13

1.4.1. Kültür Kavramı……..13

1.4.2. Kültürel Diplomasi Kavramı…….. 15

1.5. GÜÇ KAVRAMI VE YUMUŞAK GÜÇ……...18

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE KAMU DİPLOMASİSİ VE KÜLTÜREL DİPLOMASİ ÇALIŞMALARI …….. 23

2.1.TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ ……. 23

2.1.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü ……..23

2.1.2. İletişim Başkanlığı……..26

2.1.3. Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı ……29

2.1.4. Dışişleri Bakanlığı……..31

2.2.TÜRKİYE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜCÜ....33

2.3.TÜRKİYENİN KÜLTÜREL DİPLOMASİ AKTÖRLERİ ……... 35

2.3.1.Yunus Emre Enstitüsü…….35

2.3.2.Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı ……..40

2.3.3.Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı ……...44

2.4. MİLLİ KÜLTÜR ŞURALARI ……..46

2.4.1. III. Milli Kültür Şurası …….47

2.4.2. Kültür Diplomasisi Komisyon Raporu ……..48

2.4.3. III. Milli Kültür Şurası Sonuç Raporu ……..48

2.4.4. Eylem Planı……52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EUROPALIA SANAT FESTİVALİ ……... 54

3.1. EUROPALIA 1996 …….56

3.1.1. 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Mevzuat Çalışmaları ……..56

3.1.1.1. Kanun ……60

3.1.1.2. Yönetmelik …….63

3.1.2. Europalia 1996'nın Askıya Alınması ……..64

3.2. EUROPALIA 1997 VE İPTALİ ……66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. EUROPALIA 2015 ……75

4.1. EUROPALIA 2015 FESTİVALİ ÖNCESİ ORTAM VE GENEL KOŞULLAR…….83

4.1.1.Ermeni Meselesi……..83

4.1.2.Fetö Meselesi…….....86

4.1.3.Avrupa'da Terör Saldırıları ……....88

4.2. EUROPALIA 2015 SERGİLERİ …… 90

4.2.1. Anatolia Home Of Eternity ……..90

4.2.2. Imagıne Istanbul ……... 93

4.3. EUROPALIA 2015 PROPAGANDALARI ……96

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ ……98

KAYNAKÇA ……118

RESİMLER ……... 140

TABLOLAR …… 193

ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

İngilizcede ‘public diplomacy’, Fransızca’da ‘la diplomatie publique’ olarak kullanılan “kamu diplomasisi” kavramı, bir hükümetin başka ulusların halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi avantajına döndürmek amacıyla etkilemeye çalışması anlamına gelmektedir. Bu hedefe ulaşmanın en önemli yollarından birisi “yumuşak güç” olarak kabul edilen sanatsal faaliyetlerdir. Avrupa Birliğinin bütünleşmesi kapsamında olgunlaştırılan ve 1969 yılında kurulan Avrupa’nın en büyük sanat organizasyonlarının başında gelen ve tamamen kamu diplomasisi girişimleriyle başlayan “Europalia” ve Europolia içinde Türkiye’nin 20 yıllık yer alma geçmişi bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Tezde Europalia Sanat Festivali, kültürel diplomasi ekseninde ele alınarak, bu süreçteki yaklaşımlar irdelenmiş ve bu alanın ülkemiz adına sunacağı fırsatlar gösterilmeye çalışılmıştır.

Türkiye’nin Merkezi Brüksel’de bulunan ve iki yılda bir gerçekleşen Europalia sanat festivaline ilk başvurusu 1996 yılında olmuştur. Kurum başvuruyu kabul ederek “Europalia 96” nın konuk ülkesinin Türkiye olacağını duyurmuştur. Türkiye, festivalin Avrupa Topluluğu üyeliği için artı değer katacağını düşünmüştür. Kültür-sanat etkinliklerinin sadece kendi bağlamında değerlendirilemeyeceği açıktır. Fakat kısa bir süre sonra kurum, festivalin ertelendiğini bildirilmiştir. Başlangıçta ekonomik sebepleri neden olarak gösteren organizasyonun politik sebepler dolayısıyla 96 Europalia’sını gerçekleştirmediği anlaşılmıştır.

Türkiye’nin 1997 yılına ertelenen Europalia müracatı, Belçika tarafından reddedilmiştir. Bu erteleme ve iptallerin ana sebepleri eurocentric bakış açısından şekillenen politik sebepler gibi görünmektedir. Reddedilme gerekçesi olarak gösterilen Türkiye’nin organizasyon hazırlıkları boyunca yaptığı bazı hataların olduğunu da kabul etmemiz gerekir.

2013 yılına gelindiğinde, 2015 Europalia’sının konuk ülkesinin Türkiye olduğu duyurulur. 2015 yılının sözde Ermeni soykırımının yüzüncü yıldönümüne gelmesi sebebiyle özellikle Avrupa merkezli bazı kurumlar Türkiye’nin Europalia’ya katılımı konusunda tepkilidir. Belçika tarafı tarihin bir tesadüf olduğunu duyurmuştur. Türkiye ise bu kez 1996 ve 1997 tecrübelerinden tamamen farklı

olarak daha tecrübeli ve dikkatli hareket etmiştir. Türkiye festivalin Avrupa ile olan ilişkilerini bir üst perdeye taşıyacağını umut etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Diplomasi, Kamu Diplomasisi, Europalia, Sergi, Sanat Festivali

ABSTRACT

The concept of "public diplomacy", which is used as "diplomatie publique" in French, means that a government tries to influence the people and intellectuals of other nations in order to bring their policies to their advantage. One of the most important ways to achieve this goal is artistic activities, which are accepted as "soft power". "Europalia", which was matured within the scope of European Union integration and founded in 1969, is one of the biggest art organizations of Europe and started with public diplomacy initiatives and Turkey's 20 years long efforts to take part within Europalia constitute the subject of this thesis, in which the Europalia Art Festival is discussed in the axis of cultural diplomacy, different approaches in this process are examined and the opportunities this festival will offer on behalf of our country are tried to be shown.

Turkey's first application to Europalia which was organized once every two years and which has its headquarter in Brussel was in 1996. Organization accepted the application and announced that Turkey will be the guest country of "Europalia 96". Turkey thought that the festival will add value to its European Community membership's application. It is clear that culture-art activities cannot be evaluated only in their own context. However, soon the institution reported that the festival was postponed. It was understood that the organization, which initially showed economic reasons for the postponement, did not realize 96 Europalia due to political ones.

Turkey's deferred application to 1997 was rejected by Belgium. The main cause of these deferments and cancellations seems to be the polities formed with Eurocentric point of view. We must also acknowledge that there are a number of errors too made by Turkish organization during the preparation phase, that have been put forward as reasons for rejection.

By the year 2013 it was announced that the guest country of Europalia 2015 will be Turkey. Due to the fact that 2015 is the 100th anniversary of the Armenian's alleged genocide claims a number of European based organizations reacted to this decision. Belgium side claimed that the choice of the year was a coincidence. On the other hand, different than 1996 and 1997, this time Turkish side was much more

experienced in its conduct. Turkey hoped that the festival will boost Turkey's relation with Europe to an upper level.

Key Words: Culturel diplomacy, Public Diplomacy, Europalia, Exhibition, Art, Festival

KISALTMALAR

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAYOL	Anavatan Partisi ile Doğruyol Partisi koalisyonu
AT	Avrupa Topluluğu
BAKANLIK	T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
BKZ	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BYEGM	Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
CD&V	Flaman Hıristiyan Demokratlar
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CIA	Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency)
DHKPC	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi adlı terör örgütü
DAEŞ	Irak ve Şam İslam Devleti adlı terör örgütü
DR	Doktor
EXPO	Dünya Sergileri
FETÖ	Fethullahçı Terör Örgütü
HSYK	Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
IMF	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
IŞİD	Irak ve Şam İslam Devleti adlı terör örgütü
KDA	Kamu Diplomasisi Akademisi
KDK	Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü
LEV	Levha
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı (North Atlantic Treaty Organization)

MAC	Wallonia Çağdaş Sanatlar Müzesi (Museum of Contemporary Arts of the Wallonia)
MGK	Milli Güvenlik Kurulu
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MOSSAD	İsrail Gizli Haber Alma Örgütü
MHKA	Çağdaş Sanat Müzesi (Museum of Comtemporary Art)
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı
MR	Valon Liberaller
N-VA	Flaman Milliyetçiler
OPEN VLD	Flaman Liberaller
PDY	Paralel Devlet Yapılanması
RES	Resim
SMAK	Gent Belediyesi Çağdaş Sanat Müzesi (Stedelijk Museum Voor Actuele Kunst Gent)
SN	Sayın
SSCB	Sovyetler Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TDP	Türk Dış Politikası
TİKA	Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı veya Türk İşbirliği Ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı denilmektedir.
TMK	Türk Medeni Kanunu
PROF.	Profesör
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

USIA	Amerika Birleşik Devletleri Enformasyon Ofisi (United States Information Agency)
YEE	Yunus Emre Enstitüsü
YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YY	Yüzyıl

LEVHALAR LİSTESİ

Levha I	**Resim 1:** Europalia Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı'nın organizasyonla ilgi açıklaması.
Levha II	**Resim 2:** 1996 Europalia Festivali sözleşmenin imzalanacağını duyuran gazete haberi.
Levha III	**Resim 3:** Europalia Festivaline ilişkin detayları duyuran gazete haberi.
Levha IV	**Resim 4:** Europalia Festivali'nin, Türkiye'nin AT ülkeleri nezdinde tanıtılması için bir fırsat olduğunu vurgulayan gazete haberi.
Levha V	**Resim 5:** Europalia Festivalini'nin Türkiye'de yapılacağı hatalı bilgisini paylaşan gazete haberi.
Levha VI	**Resim 6:** Ertelenen Europalia Turkey Festivali'nin 1997 yılında yapılacağını duyuran gazete haberi.
Levha VII	**Resim 7:** Europalia Festivali'nin niçin yapılamadığı konusunda Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'i eleştiren gazete makalesi.
Levha VIII	**Resim 8:** Europalia Festivali logo ve amblem seçimi yarışmasını kazanan Timuçin Unan Haberi.
Levha IX	**Resim 9:** Bülent Eczacıbaşı'nın Europalia'nın gerçekleşmemesi hakkındaki görüşlerini içerir gazete yazısı.
Levha X	**Resim 10:** Europalia Festivali'nin 1997 yılında yapılacağını duyuran gazete haberi.
Levha XI	**Resim 11:** Yaşar Kemal'in mahkumiyeti hakkında Bülent Eczacıbaşı'nın açıklaması.
Levha XII	**Resim 12:** Europalia 97-Türkiye'nin gerçekleşmemiş olmasına rağmen festivale ilişkin Paris'te etkinlik yapıldığını bildiren haber.
Levha XIII	**Resim 13:** Europalia-97 Festivali'nin iptal ediliş haberi.
Levha XIV	**Resim 14:** Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'in eleştirilere cevabı.
Levha XV	**Resim 15:** Europalia Festivali'nin iptalini eleştiren Bülent Eczacıbaşı haberi.
Levha XVI	**Resim 16:** Europalia bütçesini konu edinen gazete haberi.
Levha XVII	**Resim 17:** Milli Piyango İdaresi'nin Europalia Festivali Fonu'na aktardığı paraya dair haber.

Levha XVIII	**Resim 18:** M. Haluk Ilıcak'ın sosyal medya paylaşımı.
Levha XIX	**Resim 19:** Gazeteci Metin Celal'in 2015 yılında düzenlenecek Europalia hakkında köşe yazısı.
Levha XX	**Resim 20:** Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın Europalia hakkında verdiği beyanat.
Levha XXI	**Resim 21:** Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve eşi ile Belçika Kralı ve Kraliçesi 6 Ekim 2015'de Anatolia. Home of Eternity sergisinin açılışında.
	Resim 22: 'Anatolia. Home of Eternity' sergisi açılısında Sn. Emine Erdoğan ve Belçika Kraliçesi.
Levha XXII	**Resim 23:** İkiz İdol.
	Resim 24: Neolitik Dönem Erkek Heykeli.
Levha XXIII	**Resim 25:** Kubaba.
	Resim 26: Aenas Troya'dan ayrılmadan önce.
Levha XXIV	**Resim 27:** Antonius Flavius Dometeinus heykelinden portre detayı.
	Resim 28: Merkezde Roma İmparatoru Claudius ve yanında karısı Agrippina.
Levha XXV	**Resim 29:** Divriği Ulu Camii kuzey portali.
	Resim 30: Trabzon İmparatoru Alexios III.
Levha XXVI	**Resim 31:** Tören Miğferi.
	Resim 32: Surnama-i Hümayun'dan cam işçiliği.
Levha XXVII	**Resim 33:** Metin Celal'in Europalia Turkey hakkındaki değerlendirme yazısı.
Levha XXVIII	**Resim 34:** Ara Güler fotoğrafı. Eminönü, İstanbul, 1954.
	Resim 35: Ara Güler fotoğrafı. Kumkapı, İstanbul, 1955.
LEVHA XXIX	**Resim 36:** Ara Güler fotoğrafı. Eyüp, İstanbul, 1965.
	Resim 37: Ara Güler fotoğrafı. Mezarlık, Ortaköy, İstanbul, 1985.
Levha XXX	**Resim 38:** Ara Güler fotoğrafı. Tahtakale, İstanbul, 1966.
	Resim 39: Ara Güler fotoğrafı. Kartal, İstanbul, 1956.
Levha XXXI	**Resim 40:** Doğu kıyafetli kadın.
	Resim 41: Türk kıyafetlerinde kadın.

Levha XXXII	**Resim 42:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
	Resim 43: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
Levha XXXIII	**Resim 44:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
	Resim 45: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
Levha XXXIV	**Resim 46:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
	Resim 47: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
Levha XXXV	**Resim 48:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
	Resim 49: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
Levha XXXVI	**Resim 50:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
	Resim 51: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
Levha XXXVII	**Resim 52:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
	Resim 53: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
Levha XXXVIII	**Resim 54:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Familiar Strangers’ serisi.
	Resim 55: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Familiar Strangers’ serisi.
Levha XXXIX	**Resim 56:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
	Resim 57: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
Levha XL	**Resim 58:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
	Resim 59: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
Levha XLI	**Resim 60:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Nothing Surprising’ serisi.
	Resim 61: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
Levha XLII	**Resim 62:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
Levha XLIII	**Resim 63:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Familiar Strangers’ serisi.
	Resim 64: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Viewing Restricted’ serisi.
Levha XLIV	**Resim 65:** Ali Taptık fotoğrafı. ‘Kaza ve Kader’ serisi.
	Resim 66: Ali Taptık fotoğrafı. ‘Viewing Restricted’ serisi.
Levha XLV	**Resim 67:** Ahmet Polat fotoğrafı. Karaköy, İstanbul, 2015.
	Resim 68: Ahmet Polat fotoğrafı. İstanbul, 2010.
Levha XLVI	**Resim 69:** Bieke Depoorter fotoğrafı.
Levha XLVII	**Resim 70:** Sophie Calle fotoğrafı.

	Resim 71: Sophie Calle fotoğrafı.
Levha XLVIII	**Resim 72:** Sergi ziyaretçisi yorumu.
Levha XLIX	**Resim 73:** Bouwman'ın kitabından kahvede Türk erkekleri ve okudukları gazeteler.
Levha L	**Resim 74:** Johannesburg Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Tabelası.
	Resim 75: Üsküp Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Tabelası.
Levha LI	**Resim 76:** Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'nin sosyal medyada isim kullanımlarında twitter örneği.
Levha LII	**Resim 77:** Sergi ziyaretçisi yorumu.
Levha LIII	**Resim 78:** Ahmet Polat fotoğrafı. 3. Köprü imajı.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sert ve yumuşak güç kullanımına dair farklılıklar

Tablo 2: Kültür ve Turizm Bakanlığı teşkilat şeması

GİRİŞ

Bu tezin konusu, kültürel diplomasinin yabancı kamuoyu oluşturma konusunda önemli bir aracı olan sanatsal faaliyetlerin, ülkeler üzerindeki yumuşak güç kullanabilme hedefini, Europalia Sanat Festivali üzerinden incelemek ve bu duruma örnek olarak, Türkiye'nin festivale adaylıklarının diplomatik geçmişi merkeze alınarak 1996, 1997 ve 2015 yılları arasındaki tüm süreçleri değerlendirmek ve analiz etmektir.

M.Ö. 2400'den M.S. 2020'ye kadar konusunu sadece barışın tesisinden alan bine yakın uluslararası antlaşma bulunmaktadır (Biliner, Sıvış, 2020:123). Arkeolojik keşifler göstermektedir ki, neredeyse yazının varoluşu ile diplomatik belgelerin varlığı yaşıttır. Yazı öncesinde de devletler arasında teamüller, örf ve adetler ile diplomatik faaliyetlerin yürütüldüğü düşünülebilir. İlerleyen bin yıllarda Avrupa'daki 30 yıl savaşlarını noktalayan 1648 Westphalia Anlaşması şüphesiz ki diplomasi tarihinde önemli bir yer edinmiştir. 17. ve 18. yy. Kuzey İtalya'sındaki gelişmeler, elçiliklerin temelinin atılıyor oluşu diplomasinin şekillenmesindeki önemli unsurlardan olmuştur. Bu kapsamda tezimizin birinci bölümünde diplomasi tarihi genel hatları ile ele alınıp, 20. yy'a kadar getirerek geleneksel diplomasinin çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır.

20. yy' daki iletişim imkanları, kamuoyu faktörünün etkisinin artışı, sivil aktörlerin artan rolü yeni bir diplomasi anlayışını var etmiştir. Gelişen kamu diplomasisi, kültürel diplomasi ve 'güç' tanımındaki değişim bu bölümde ele alınmıştır.

İkinci bölümde, konu Türkiye özelinde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından kurulan TİKA, Türkiye'nin bu alanda attığı en eski kurumsal adımlardan birisidir. Fakat kamu diplomasisi ve kültürel diplomasiyi odağına alarak yapılan girişimler 2000'li yıllarda gerçekleşmiştir. 2010 yılında kurulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü değişen diplomasi anlayışına karşı Türkiye'nin gösterdiği reaksiyonlardan biri olarak hayatına başlamıştır. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile birlikte ise kapanmış ve görevlerini kapanan Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü

yerine 2018 yılında kurulan İletişim Başkanlığı'na bırakmıştır. Kapatılan ve açılan her iki kurum tezimizin ikinci bölümünde irdelenmiştir.

2009 yılında vakıf olarak kurulan Yunus Emre Vakfı ve ona bağlı olan Yunus Emre Enstitüsü ile bu enstitünün yurtdışı teşkilatını oluşturan Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri ikinci bölümün konuları arasındadır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sitemine geçiş sonrası Yunus Emre Enstitüsü'nün kurumsal kimliği ve Kültür ve Turizm Bakanlığı ile olan bağına ayrıca değinilmiştir.

Bir önceki şuradan yaklaşık 30 yıl sonra gerçekleşen III. Milli Kültür Şurası, içerisinde teşekkül edilmiş 'Kültür Diplomasisi Komisyonu' ve komisyonun ürettiği sonuç raporu ve şuranın eylem planında yer alan maddeleri sebebiyle ayrıca incelenmiştir.

1969 yılından bugüne kadar bienal formatında gerçekleşen ve Avrupa'nın en büyük sanat organizasyonlarından bir olan Europalia tarihçesiyle beraber ortaya konduktan sonra Europalia ve Türkiye ilişkisi çok boyutlu olarak ele alınmıştır. Türkiye'nin 1996 Europalia'sında yer alacak olmasını Avrupa Topluluğu'na giriş için bir umut olarak görmesi festivalin etkisinin sanat çevre ile sınırlı kalmadığının bir göstergesidir. Zira bir süre sonra 'azınlık', 'Kürt sorunu' gibi vurguların Europalia çerçevesinde konuşuluyor oluşu bunu doğrulamıştır. Türkiye'nin ilk kez konuk ülke olacağı 1996 Europlaia'sı önce ertelenmiş ardından 1997'de yapılacağı söylenen Europalia ise iptal edilmiştir. Erteleme ve iptallerin sebepleri değerlendirilmiş; eurocentric bakış açısı, milliyetçi söylemler, organizasyon eksikliği gibi hususlar ile çok boyutlu bir irdeleme yapılmaya çalışılmıştır.

2015 Europalia Turkey, Europalia-Turkey tarihinde hayata geçebilen ilk festival olmuştur. Bu sebeple öncüllerinden ayrılır ve başarılı sayılabilir. Fakat bu organizasyon öncesinde de kimi zorluklar ve politik engeller uygulanmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla Europalia Turkey öncesi ve sırasındaki konjonktür genel hatları ile verilmeye çalışılmıştır. Devamında hayata geçen festival içerisindeki sergiler değerlendirilmiştir.

2015 Europalia Turkey sırasında, Brüksel merkezinde, Rue Ravenstein 23, 1000 Bruxelles adresinde yer alan BOZAR'da festivalin 'Anatolia. Home of Eternity', "Imagine Istanbul' ve kitap satış bölümlerini yakından takip etme şansı

buldum. Dolayısıyla tezimizin kapsamı birçok şehire ve hatta Belçika dışına yayılan 2015 Europalia Turkey'in tüm etkinliklerini ele almak olmayacaktır. Kapsamımızı festivalin ana etkinlik merkezi olan BOZAR'da ile sınırladık.

Ülkelerin sanatsal, kültürel faaliyetlerini sınırlarının dışına taşıma isteklerinin başında diğer ülke halkları ile iletişim kurmak ve kendi zenginliğini onlarla paylaşma isteği yatmaktadır. Bu iletişimi doğru şekillendirecek çerçeveyi ise kültürel diplomasi çizmektedir. Kültürel diplomasi bir ülkenin kendini doğru ifade edebilmesi, doğru anlaşılması ve diğer toplumları anlamak/tanımak adına bir fırsat yaratılmaktadır. Bunun yolu kültürel diplomasi enstrümanlarının tanınması ve doğru kullanılmasından geçmektedir. Tezimiz temelde Türkiye'nin Europalia ile olan girişimlerini kültürel diplomasi çerçevesinde değerlendirmeye çalışmış ve gerçekleşen ve gerçekleşmeyen festivallerde bu noktada eksik olan yaklaşımları ya da doğru tercihleri ortaya sunmayı hedeflemiştir.

Bu tezi ortaya çıkartan durum benim açımdan bir fikir olarak değil 'ihtiyaç' olarak var oldu. Bahsetmiş olduğum gibi (bkz. Önsöz) yaklaşık bir ay boyunca görev aldığım Europalia Turkey festivalinde eksikliğini hissettiğim hususların ancak kültürel diplomasi çerçevesinde gelişen bir bakış açıcıyla giderilebileceğini gördüm. Dolayısıyla bu tezin bir bölümüne konu olan 2015 Europalia Turkey festivali doğrudan kişisel tanıklıklarımı ve gözlemlerimi içermektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı personeli oluşum, müzede çalışıyor olmam doğrudan sektörün bir parçası olarak kültür dünyasının içinde yer alıyor oluşum, bu alandaki birikimlerim ve gözlemlerim tezim sırasında son derece faydalı oldu. Böylece kültür dünyası ile kültürel diplomasi arasındaki ilişkiyi gözlemlemem; kültür dünyası içinde çoğunlukla kültürel diplomasinin hesaplanmadığını; kültürel diplomasi uygulayıcılarının ise beslendiği kültür dünyasının kronolojik olarak çoğunlukla bir alana sıkışmış olduğunu fark etmem zor olmadı.

2015 Europalia Turkey'i 1996 ve 1997 yıllındaki gelişmelerden bağımsız olarak değerlendirmenin doğru olmayacağını düşündüm. Bu sebeple çalışmam içine bu yılları da dahil ettim. Ertelenen 1996 Europalia'sı ve iptal olunan 1997 Europalia'sı hakkında hiçbir akademik çalışma yapılmadığı görülmüştür. Literatüre ertelenen ve iptal edilen bu yıllar girmemiştir. Buna rağmen bazı yayınlar 1996

"Türkiye Europalia Festivali" nin gerçekleştiğini yazmışlardır[1]. Kaynak sorunu sebebiyle ve söz konusu yılların üzerinden henüz yaklaşık 25 yıllık kadar bir zaman geçmiş olması nedeniyle bu yıllar için özellikle Cumhuriyet Gazetesi arşivi süreci yakında izleyebilmek için büyük bir katkı sağlamıştır. Bu aktüel olayla ilgili bir diğer kaynak ise pek tabii internet araştırmaları olmuştur. Yanı sıra bu süre içerisinde çıkan mevzuatlar için de Resmî Gazete kaynak alınmıştır. Sagalassos eski Kazı Başkanı olan Prof. Dr. March Waelkens ile e-mail yolu ile yazışarak bu dönem hakkındaki bilgilerini aldım. Aynı yönteme başvurarak görüşlerine başvurmak istediklerim oldu ancak yanıt alamadım.

Sanat tarihçisi, arkeolog ve müzeci olarak başlangıçta diplomasinin her alanı benim için eşit uzaklıkta iken ihtiyaçlarım sebebiyle konuya olan ilgimi karşılayabilmek adına 2016 yılında bugüne kadar alanla ilgili bilimsel yayınlar tarafımca takip edilmeye çalışılmıştır. Alana olan hakimiyetimi güçlendiren asıl gelişme ise 2019 yılında Yunus Emre Enstitüsü tarafından kabul edildiğim 'Kültürel Diplomasi Akademisi' olmuştur (bkz. Önsöz). "Kültürel diplomasi nedir? Ne tür araçlar kullanır? Günümüz dünyasında sorunların çözümünde kültürel diplomasinin rolü nedir? Türkiye kültürel diplomaside nerededir, neler yapabilir? Kendi kültürünü tanımak kültürel diplomasi için neden önemlidir? Kendini tanımadan dünyayı tanımak mümkün müdür[2]?" sorularına yanıt arandığı bu akademi, 12 hafta boyunca Türkiye'nin dış politika öncelikleri ve Yunus Emre Enstitüsü misyonu ekseninde uygulamaya yönelik, etki odaklı ulusal kültürel diplomasi politikalarını belirlemek ve bu alanda 21. yüzyılın Kültür Diplomatlarını yetiştirmek temel felsefesi ile alanında ilk olma özelliğini taşıyan eğitim programı gerçekleşmiştir[3]. Dolayısıyla tezimin şekillenmesinde 'Kültürel Diplomasi Akademisi'nde edindiğim birikimlerin önemli rolü olmuştur.

Genel değerlendirme ve sonuç bölümünde sadece Europalia festivalleri hakkında değil; Türkiye'nin kamu ve kültürel diplomasi politikası ve uygulayıcıları hakkında da değerlendirmeler yapmaya ve özgün sonuçlara ulaşmaya gayret ettim.

1 '5. Sokak Tiyatrosu'nun Yol Serüveni' isimli makalesinde Özlem Hemiş ÖZTÜRK festivalin gerçekleştiğini yazmıştır (Öztürk, 2007: 60)
2 http://kda.yee.org.tr/ 31.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
3 http://kda.yee.org.tr/kulturel-diplomasi-akademisi 31.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİPLOMASİ

1.1 DİPLOMASİNİN TANIMI

Diplomasi kelimesinin kökeni eski Yunancadaki "diploma" dan doğmuştur. Diploma sözcüğü Eski Yunancada ikiye katlamak anlamına gelmekteydi. Eski Yunan ve Roma imparatorluğunda devlete ait tüm resmî belgelere, bunların katlanış biçimlerinden ötürü diploma adı verilmiştir. Zamanla belgeleri koruyacak, düzene sokacak ve deşifre edecek profesyonel katiplere gerek duyuldu ve diplomasi kavramı bu şekilde XVIII. yüzyıla gelinceye değin "belgeleri inceleme bilimi" anlamında kullanıla geldi (Baştan, 2016: 6).

Diplomasi, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde *"Uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü; yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; bu işte çalışan kimsenin görevi, mesleği; bu görevlilerin oluşturduğu topluluk*[4]*"* olarak tanımlanmıştır. Temel Britannica'nın diplomasi sözcüğüne verdiği tanım biraz daha ayrıntılıdır: "Diplomasi bir ülkenin başka ülkelerle ilişkilerinde kendi konumunu korumaya ve iyileştirmeye çalışırken, öbür ülkelerle ilişkilerini yürütebilme uğraşı ve sanatıdır (İskit, 2018: 3). Berridge ve Alan tarafından kaleme alınan diplomasi sözlüğünde ise diplomasi, egemen devletlerin ilişkilerinin devlet yetkilileri tarafından yürütülmesi olarak ifade edilmiştir. Burada devletlerin birbirleri ile ilişki kurmaları ve bu ilişkiyi yürütmesi için gereken esaslı unsur, resmi devlet yetkilileri yani diplomatlardır (Altınbaş, 2015: 6). Henry Kissinger ise diplomasiyi devletlerarasındaki ilişkileri kontrol etme sanatı olarak ifade etmektedir (Kissinger, 2002: 3). Ernest Satow diplomasiyi "bağımsız devletlerin hükümetleri arasındaki resmi ilişkilere zekâ ve taktik uygulamasıdır" şeklinde tarif etmiştir. Albert de Broglie için "diplomasi, devletlerarası ilişkilerde sadece gücün hâkim olmasını önlemek için medeniyetin yarattığı en iyi şeydir". Edmund Burke'nin tanımı "diplomasi uluslararası ilişkilerde ve müzakerelerde maharet ve yetenektir" şeklindedir (İskit, 2018: 3). Kemal Girgin göre ise "diplomasi, "milletlerarası ilişkileri yürütme ve yöneltme mesleği ile bu mesleğin uygulama alanıdır." (Girgin, 1975:134).

4 https://sozluk.gov.tr/ (28.02.2020 18:38'de görüntülenmiştir.)

Diplomasi tanımındaki bu enflasyon kavramın tarihsel süreç içerisinde geçirdiği değişimi yani bir bakıma değişen ihtiyaçları ve beklentileri ortaya koymaktadır.

1.2. DİPLOMASİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Diplomasinin tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir ve ortaya çıkış tarihini de vermek olanaksızdır. Diplomasi, yazının icadından ve insanın yerleşik hayata geçmesinden de önce, iki insan topluluğu, birbirine rastlayıp savaşmak yerine anlaşmayı ve pazarlık etmeyi düşündüklerinde ortaya çıkmıştır. Bu durum, diplomasinin çoğu zaman savaşma filinin tam tersi bir ilişki bütünü olduğunu ifade etmektedir (Biliner, Sıvış, 2020:127). Bugünkü devletlerin bazı niteliklerine sahip oldukları bilinen ilkel toplumların ilişkilerinden ilk uluslararası kuralların ortaya çıktığı söylenebilir. Eldeki pek az veriden ilkçağlarda savaşların oldukça ender olduğu, ancak bazı savunma amaçlı ittifakların yapıldığı anlaşılmaktadır. Bazı yazarlar ilk insanların aralarında savaş yapmalarını, o çağlardaki asıl tehlikenin vahşi hayvanlardan gelmesine, bu tehdide karşı iş birliği yapmaya mecbur olmalarına bağlamaktadır. Bu görüşe göre, insanlığın kaderi savaş değildir; tersine kendi dışındaki tehditlere karşı birleşmek insanlığın tabiatında vardır. Buna göre bugünün yine insanın neden olduğu global ekolojik tehditleri belirli ölçülere vardığında insan toplumları arasındaki uyuşmazlık ve savaşlar azalacak, insanlığın bekasını sağlamak için işbirliğine yönelecektir. Bugünün çatışmacı olmaktan çok işbirliğine dönük diplomasisinin hedefi barış içinde gelişmek iken, geleceğin diplomasisinin hedefi ortak tehlikeye karşı işbirliği olabilecektir (İskit, 2018:56).

Eski Önasya toplumlarına ait tarihteki ilk yazılı antlaşmalar (Aleksandu ve Kadeş gibi) diplomasi tarihinin temellerini oluşturmaktadır. Bu antlaşmalarda karşılıklı saldırmazlık, esir değişimi, ittifak gruplarının oluşturulması, sınırların korunması, ticari işbirliği, askeri destek, yemin, antlaşma şartlarının bozulması halinde uygulanacak yaptırımlar gibi modern diplomasi metinlerine konu olan birçok husus yer almış ve adeta diplomatik teamüller binlerce yıl öncesinden oluşturulmuştur.

Eski Yunan diplomasisinin ve uluslararası ilişkilerin ilk taslaklarına, aşiretler arası antlaşmalar şekline bürünmüş halleriyle, İlyada'da rastlamaktayız. Argos ve

Mikenai kentlerinin "altından yana zengin" kralı Agamemnon, öteki Aka kentlerinin prenslerini Truva seferine kalmaları gereğine inandırır. Şefler kendi aralarında görüşüp tartışır, sonra ortak bir karar alarak uzak bir sefere çıkarlar. Agamemnon, tüm Akalar adına, Truva kralı[5] Priam'la bir antlaşma imzalar: Bu antlaşma yeminler, tanrılara yakarılar, kurbanlar ve kurban etinin Aka ve Truva askerlerinin komutanları arasında bölüşülmesi ile perçinlenir (Bakruşin 1 vd 2015:35)

"Tekmil Akhalar, Troyalılar şöyle dedi:

Ey Zeus, ünlü, ulu tanrı,

öbür ölümsüz tanrılar, tanık olun siz de,

hangi ordu antları bozarsa önce

hem kendilerinin, hem çocuklarının beyinleri

bu şarap gibi yerlere aksın,

başkalarına köle olsun karıları."(Homeros, 2019:63)

Pers Ordusu'nun Atina üzerine yaptığı seferde, ordu Boiotia'ya girdiğinde, Thebaililer Mardonios'u durdurarak ona çeşitli öğütler verdiler. Hiç silaha davranmadan, diplomasi yolu ile bütün Yunanistan'ı egemenliği altına alabileceğini ileri sürüyorlardı; zira Yunanlılara, daha önce olduğu gibi birleşik kaldıkları sürece, hiç kimse silah zoru ile boyun eğdiremezdi (Herodotos, 2018:685). Diplomasiye inanmayan Mardonios bu önerileri dikkate almamış, silah zoru ile amacına ulaşabileceğini düşünmüştü fakat sonunda Pers Ordusu büyük bir hüsrana uğramıştı.

Romalılar devlet yönetimi, mimari, sanat ve alanlarında olduğu gibi diplomaside de Yunanlıların mirasını devraldılar. Örneğin, Cumhuriyet Döneminde diğer devletler yapılan anlaşmalarda Yunan uluslararası hukuk kuralları uygulanmaktaydı (İskit, 2018:64). Fakat, Romalıların diplomasi yönteminin gelişimine katkıları Yunanlıların ölçüsünde olmamıştır (Tuncer, 1995: 19). Grek tarihçi Polybius, Romalıların yöntemleri hakkındaki meşhur bir genellemesinde şöyle der: "Romalılar bütün girişimlerinde güce güvenirler ve yerine getirmek zorunda

5 Troya Kralı ile yapılan bir antlaşmanın Yunan Diplomasisi içerisinde yer alması ve Troya'nın sanki bir Yunan kentiymiş gibi algılanması konusunda sonuç bölümünde fikrimizi belirtik.

oldukları bir göreve sahip olduklarını addederler." Askeri liderlik bilgileri, taktikler, savaş hileleri ve ordu örgütlenmesine dair pek çok verinin bulunduğu, Roma döneminde diplomatik yöntem ile alakalı olup bize kalmış bulunan herhangi bir önemli anlaşma yoktur. Günümüzde Romalılarla diplomasi arasında kolaylıkla ilişki kurulamamakta ve yakın zamanlarda hazırlanmış olan antik çağlar diplomasisi hakkındaki bir çalışmalar derlemesi, Roma dönemini bütünüyle ihmal etmektedir. Gerçekten de Harold Nicolson, Romalıların örnek alınacak nitelikte bir diplomatik yöntem yaratma konusunda başarısız olduklarını savunmuştur: "ustalığın kusurunda dolayı… karşılıklı mütekabiliyet temelinde müzakere etmekten ziyade, isteklerini dayatmaya çalışmışlardır." (Campbell 1 Özman 2 2013: 201-202).

Günümüzdeki anlamı ile diplomasi ilk kez 17. ve 18. yy. Kuzey İtalya'sındaki şehir devletleri arasındaki ilişkilerde gelişmiştir. Özellikle çeşitli ülkeler ile ticari ilişkiler içinde bulunan Venedik Cumhuriyeti, gönderdiği ticari misyonlar ile elçiliklerin temellerini atmıştır. 17. yüzyıl İtalya'sında gelişen diplomatik ilişkiler, Rönesans'ın da etkisi ile Avrupa çapında yayılma imkânı bulabilmiştir. İtalya'nın güç olarak birbirine denk şehir devletlerinde başlayan diplomasi anlayışı, tam olarak 19. yüzyılda gelişmiş ve bu dönem "diplomasinin altın çağı (golden age of diplomacy) olarak nitelendirilmiştir. Venedik öncülüğünde gelişen bu süreçte hem Avrupa Hıristiyan dünyasıyla hem de Müslüman ülkelerle resmi ilişkiler kurulmaya başlanmıştır. Daha bu sırada elçilerin statüsü ile ilgili, örneğin dokunulmazlık ve bağışıklık gibi daha sonra Westphalia ve Viyana Kongresi'yle uluslararası hukuka girecek birçok konuda ikili ilişkilerle birtakım kurallar geliştirilmeye çalışılmıştır. (Esercan, 2006:5)

Çok taraflı diplomasinin, özellikle 1648 Westphalia Anlaşması'yla başladığı ve 1815 Viyana Kongresi ile tüm Avrupa çapında yaygınlık kazanmaya başladığı kabul edilmektedir (Arı, 1997: 302). Henry Kissenger Westphalia'nın önemini şöyle vurgulamaktadır: "Günümüzde düzen olarak kabul edilen sistem, neredeyse dört yüzyıl önce Batı Avrupa'da Almanya'nın Vestfalya (Westphalia) bölgesinde, öteki kıtaların ya da uygarlıkların çoğu katılmadan, hatta haberleri bile olmadan gerçekleştirilen bir barış konferansında tasarlandı. Tüm Orta Avrupa'da bir yüzyıllık mezhep çatışması ve siyasi çalkantı; siyasi ve dini anlaşmazlıkların birbirine karıştığı, savaşan tarafların nüfus merkezlerine karşı "topyekûn savaş" a

başvurdukları ve Orta Avrupa nüfusunun neredeyse dörtte birinin savaş, hastalık ya da açlıktan öldüğü 1618-48 Otuz Yıl Savaşı felaketiyle sonuçlanmıştı. Bitkin düşmüş olan katılımcılar, akan kanı durduracak düzenlemeleri tanımlamak için bir araya geldiler. Protestanlığın ayakta kalması ve yayılması sonucunda dini birlik çözülmüştü; aralarındaki savaş sonuçsuz kalmış çok sayıda özerk siyasi birim vardı ve bu aynı zamanda siyasi çeşitlilik anlamına geliyordu. Yani, Avrupa'ya günümüz dünyasına yakın şartlar; hiçbiri ötekilerin hepsini yenecek kadar güçlü olmayan, birçoğu birbirleriyle çelişen felsefeleri ve iç uygulamaları benimsemiş, davranışlarını düzenleme altına almak ve çatışmayı azaltmak için tarafsız kurallar arayışında olan çok sayıda siyasi birim egemendi. Vestfalya barışı eşsiz bir ahlaki içgörüyü değil, gerçeklerle uyumlu pratik bir düzenlemeyi yansıtıyordu. Birbirlerinin iç işlerine müdahaleden kaçınan ve genel bir güç dengesi sayesinde birbirlerinin hırslarını dizginleyen bağımsız devletler sistemine dayanıyordu." (Kissinger, 2014:13).

Yerleşik diplomasi kurumlarının gelişmesi Avrupa'da ancak 18. yüzyılda yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda 19. Yüzyıl "diplomasinin altın çağı" olarak anılır olmuş ve 1815'ten Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen sürede Avrupa, diplomasisinin merkezi haline gelmiştir. Bu dönemdeki diplomatlar da çağımızdaki meslektaşlarının yaptığı; bilgi toplama, siyasal ve askeri çıkarları koruma, ticari ilişkileri geliştirme gibi pek çok işi yapmaktaydılar. Hatta bu meslekten diplomatların Avrupa ve Orta Doğu'da ticaretin gelişmesine önemli katkıları olmuştur (Gültekin, 2015: 7).

I. Dünya Savaşı'ndan sonra diplomasi, savaşın çıkmasını engelleyemediği için suçlanmış ve bu çerçevede ABD Başkanı Woodrow Wilson, I. Dünya Savaşı öncesi devletler arasında gizli yapılan anlaşmalara tepki niteliğinde dünyada büyük etki yapan 'Açık Diplomasi' ilkesini ortaya atmıştır. Ayrıca ikili diplomasiden çok taraflı diplomasiye 19. yüzyıldaki Viyana Kongresi (1814-15) sonrası kurumsal çerçevede bugünkü Birleşmiş Milletler'in de öncüsü olan 1919 yılında Milletler Cemiyeti'nin kurulmasıyla geçilmiştir. Bu anlamda I. Dünya Savaşı sonrası Milletler Cemiyeti'nin kurulduğu tarihten II. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemin (1919-1945) diplomasisi açık ve yeni diplomasi olarak nitelendirilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında başlayan Soğuk Savaş döneminde (1945-1989) ise diplomasi, dönemin siyasal özelliğine paralel olarak blok diplomasisi, iki kutuplu diplomasi, tarafsızlık

diplomasisi, nükleer diplomasi ve kriz diplomasisi ve propaganda diplomasisi şeklinde nitelendirilmiştir (Ekşi, 2014: 67-68).

1.3. KAMU DİPLOMASİSİ

Değişen çağ ile birlikte diplomasi anlayışında da önemli bir değişim olmuştur. Yeni asırda iç ve dış politikayı birbirinden ayıran çizginin giderek muğlaklaşması; medyanın öneminin artması, uluslararası ilişkiler sahasında hükümet dışı yeni aktörlerin ortaya çıkması ve bunların tesirlerinin artması, önceki dönemlere kıyasla kamuoyu faktörünün diplomasi sahasındaki önemini de büyük ölçüde arttırmıştır. Kamuoyu olgusunun bu denli önemli hale gelmesi, hükümetlerin dış politikadaki tavırlarının kendi kamuoyları tarafından desteklenmesini ve kendi halkları nazarında politikalarının meşru görülmesini gerekli hale getirmiştir. Bu yeni dönemde hükümetler ayrıca, diğer ülke halklarının da kamuoyu desteklerini de kazanmak için çaba sarf etmek zorunda kalmışlardır. İşte tüm bu durumlar klasik diplomasi anlayışının değişmesini ve yeni bir diplomasi anlayışının ortaya çıkmasını mecburi kılmıştır (Bahçacı, 2019:11). Geleneksel diplomasinin çağın ihtiyaçlarına cevap vermemesi ile birlikte kamu diplomasisine ihtiyaç duyulmuştur.

İngilizcede 'public diplomacy', Fransızca'da 'la diplomatie publique' olarak kullanılan kamu diplomasisi kavramı Türkiye'de şimdilerde sıklıkla kullanılmaktadır (Aydemir, 2016: 99). Kamu diplomasisi tabirindeki *kamu* kelimesi İngilizcedeki *public* kelimesinin çevirisi olduğu için bir zihin karışıklığına yol açmaktadır (Sancak, 2016:121). Kamu diplomasisi, basitçe, bir hükümetin başka bir ulusun halkını ve aydınlarını, bu ulusun politikalarını kendi avantajına döndürmek amacıyla etkilemeye çalışmasıdır. Hans Tuch'ın tanımıyla "kamu diplomasisi, kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim sürecidir." Ayrıca, kamu diplomasisini tek yönlü algılamamak gerekir. Gifford Malone, bu sürecin çift yönlü yapılandırılmasının önemini şu şekilde vurgulamaktadır: "eğer kendi toplumumuzu ve politikalarımızı anlatmak istiyorsak öncelikle iletişime geçmek istediğimiz halkın kültürünü, tarihini, psikolojisini ve özellikle de dilini öğrenmeliyiz." (Akçadağ, 2013:1). Bu kamu diplomasisinde anlatmak kadar dinlemenin de önemini ortaya koyan bir faktördür.

Kamu diplomasisi "bir hükümetin açıkça yabancı kamuoyu oluşturma, ulusal hedeflere, çıkarlara ve amaçlara ulaşmak için yapılandırılmış doğru bilgiyi yayma girişimidir." Yani, kamu diplomasisinde bilginin kaynağı bellidir ve doğruluğu kesindir. Bu özelliği ile de psikolojik savaş uygulamaları içeren propagandadan ayrılır, çünkü propaganda da bilginin kaynağı her zaman belli olmayabilir, doğruluğu kanıtlanamayan rivayetler ve dedikodular üretilebilir. CIA ve Mossad'in en büyük yeteneklerinden birisi propagandadır; başkaları için şüphe ve endişe yaratacak rivayetler üretilirken, kendi haklarında da inanılması güç efsaneler, bizzat kendileri tarafından üretilerek, kulaktan kulağa yayılması sağlanmaktadır (Akçadağ, 2013: 2). Oysa ki kamu diplomasisi nesnel verilere ve gerçeklere dayalı stratejik bir iletişim dili inşa etmek ve farklı kesimlerin hizmetine sunmaktır (Kalın, 2012: 150). Kamu diplomasisinde bilginin kaynağı bellidir ve doğruluğu kesindir. Oysa propaganda da durum böyle değildir. Doğruluğu kanıtlanamayan rivayetler ve dedikodular üretilerek propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır. Nitekim CIA ve MOSSAD gibi istihbarat örgütlerinin bu tarz yöntemleri sıklıkla kullandıkları bilinmektedir (Sancak, 2016:120-121).

Kamu diplomasisi kavramını ilk kez 1963 yılında Kennedy hükümeti sırasında, Amerika Enformasyon Kurumu (US Information Agency-USIA) Müdürü ve aynı zamanda popüler bir radyo sunucusu olan Edward Murrow tarafından kullanılmıştır. Murrow'a göre kamu diplomasisi, hükümet ve sivil toplum kuruluşları gibi hükümet dışı oluşumların görüşlerini yabancı sivil toplum kuruluşları ve kamuoyları ile paylaşması sürecidir (İnan, 2012: 63-64). İlk olarak kamu diplomasisi üzerine çalışmalar ise, eski bir diplomat ve ABD Enformasyon Ajansı (USIA) eski direktörü olan Edmund A. Gullion'un[6] öncülüğünde 1965 yılında başlamıştır (Ekşi, 2018:14). Gullion'a göre kamu diplomasisi, «halkların tutumunun, dış politikanın oluşumu ve yürütülmesine yaptığı etki ile ilişkilidir. Kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerin geleneksel diplomasi dışındaki alanlarını kapsamaktadır: hükümetler tarafından yabancı ülkelerde kamuoyu sağlanması, özel kuruluşlarının diğer ülkeninkilerle etkileşimde bulunması, dış ilişkilerin aktarımı ve bunun politika üzerindeki etkisi, diplomatlar ve yabancı meslektaşları arasında iletişim sağlanması ve kültürler arası iletişim süreci gibi (Akçadağ, 2013: 2).

6 Edmund Gullion, 1965'de Tufts Üniversitesi'nde Fletcher School of Law and Diplomacy'nin Dekanıdır.

Kamu diplomasisi alanında 40 yıldan uzun süredir bilfiil faaliyet gösteren Amerikan Enformasyon Ajansı USIA, kamu diplomasisi terimini şöyle tanımlamaktadır:

"Kamu diplomasisi, yabancı ülkelerin halklarını anlama, bilgilendirme ve etkileme yoluyla ABD'nin ulusal çıkarlarını ve ulusal güvenliğini korumayı amaçlar. Bu amaçla ABD vatandaşları ve Amerikan kuruluşları ile yabancı ülkelerdeki muadilleri arasında diyalog tesis edilmesini teşvik eder."

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın hazırladığı Uluslararası İlişkiler Terimler Sözlüğünde ise "Kamu diplomasisi, diğer ülkelerdeki kamuoyunu bilgilendirmek veya etkilemek amacıyla yapılan hükümet destekli programlardır. Bu amaçla kullanılan en temel enstrümanlar; yayınlar, filmler, kültürel değişim programları, radyo ve televizyondur." denmektedir. Bu bağlamda Nakamura ve Weed'in, "yabancı ülkelerin halklarına basın, yayın ve internet medyası yoluyla ya da diğer erişim faaliyetleri aracılığıyla enformasyon sağlanmasını; sanatsal sergiler ve müzik performansları gibi kültürel diplomasi uygulamalarını ve uluslararası eğitim ve değişim programları düzenlemeyi" kamu diplomasisi faaliyetleri arasında sayması, kavramın kabul edilen tanımlarıyla uyum göstermektedir (Akkuş, 2016: 6-7).

Kamu diplomasisi, yumuşak güce dayanan sivil toplum temelli ve kamuoyu odaklı iletişim çağı ortamında dönüşen küresel politikanın yeni diplomasi tarzıdır. Kamu diplomasisi, yumuşak güç, diplomasi, kamuoyu ve sivil toplum gibi dört bileşen arasındaki karmaşık ilişki çerçevesine dayanmaktadır. Buna göre "kamu diplomasisi, yumuşak güce dayanan sivil toplum temelli, kamuoyu odaklı yeni diplomasi sanatıdır." (Ekşi, 2018: 21).

Kamu diplomasisinin birbirine oldukça yakın çok fazla tarifi olmasına rağmen, zaman içinde küresel boyutta sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik dinamiklerin değişmesiyle birlikte kavramın yüklendiği anlamlar da çeşitlenmiştir (Akkuş, 2016:8).

1.4. KÜLTÜREL DİPLOMASİ

1.4.1. Kültür Kavramı

Kültür sözcüğü Latincede, toprağı işleme-ekme-biçme demek olan "cultura" sözünden gelmektedir. Günümüzde bu nedenle ekin sözcüğü bu anlamda kullanılmaktadır (Waluyo, 2015:14). Bu tanım ve Kültür (Latince cultura) sözcüğünün ortaya çıkışına yönelik egemen görüşler, kelimenin tarımsal faaliyetler çerçevesinde yüklenen anlamlarla yorumlandığını göstermektedir. Latince kökenli bir sözcük olan colere, tür bakımından fiil köklü bir kelimedir ve kültür terimi çoğunlukla benzer anlamları kapsayarak bu kelimeden türemiştir. Kelimenin fiil türünden bir kök içermesi aslında terimin varoluşuna dair ipuçları vermektedir. Anlam yönünden epey zengin olan "kültür" (cultura) sözcüğü mana olarak yerleşmek, korumak, ibadet etmek, işlemek, ekip-biçmek, sürmek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, bakım yapmak, özen göstermek, eğitmek, inşa etmek ve iyileştirmek gibi anlamlara gelmektedir. Kültürün ortaya koyduğu bu eylemsel ifadelerden de anlaşılacağı üzere, kültür kavramının temelinde insana özgü işlevlerin niteliği vurgulanmaktadır. Nitekim "Can Alkor 'kültür' sözcüğüne Türkçe karşılık olarak 'ekin' sözcüğünü önermiştir." Bu nedenle Türkçede bu sözcüğe karşılık olarak ekin sözcüğü kullanılmaktadır. "Ekin terimi de colere fiilindeki ekip biçmek, ekmek anlamları esas alınarak türetilmiştir (Bayık, 2014: 1).

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde ise kültür kavramı şöyle tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2005):

"1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunların yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın ve doğal toplumsal çevresine egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü. 4. Bireyin kazandığı bilgi."

UNESCO tarafından düzenlenen Dünya Kültür Politikaları Konferansı Sonuç Bildirgesi'nde yer alan kültür tanımına göre "en geniş anlamıyla kültür, bir toplumu ya da toplumsal bir grubu tanımlayan belirgin maddi, manevi, zihinsel ve duygusal özelliklerin bileşiminden oluşan bir bütün ve sadece bilim ve edebiyatı değil, aynı

zamanda yaşam biçimlerini, insanın temel haklarını, değer yargılarını, geleneklerini ve inançlarını da kapsayan bir olgu" dur (Oğuz, 2017: 35).

Kültür kavramı üzerindeki çeşitlilik onun kimi zaman bağlamından koparak, kavramın bulanıklaşmasına ve üzerinde yoğun bir sis perdesinin oluşmasına sebep olmaktadır. Sn. Uygur şöyle demektedir (Uygur, 2003, s. 18):

"Kültürden ne anlaşılırsa anlaşılsın, kültür, köken ve amaç yönünden baş koşul olarak hepsi insan varlığını benimsemekle birlikte, kuruluş, önem, yaygınlık bakımından değişik boyutlar gösteren pek çok çeşitli ögelerden meydana gelir. Böylece kültür ile uygarlık arasında önce bir ayrılık, dolayısıyla da bir karşıtlık yoktur."

Cemil Meriç'e göre Dünyada kültürden daha kaypak bir mefhum yoktur. Tahlil edemezsiniz, çünkü unsurları sonsuz. Tasvir edemezsiniz çünkü bir yerde durmaz. Manasını kelimelerle belirtmeye kalktınız mı, elinizde havayı tutmuş gibi olursunuz. Bakarsınız ki, her yerde hava var, ama avuçlarınız bomboş (Meriç, 2018: 31)

Tüm tanım çeşitliliğine rağmen kültürün uygarlık ile yoğun bir bağının olduğunu ve ikisinin birbirinden derin çizgilerle ayrılamayacağı görüşüne katılmaktayız.

Genel olarak kültürün özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür[7] ;

-Kültür, öğrenilebilir.

-Kültür, sonradan telkin edilebilir.

-Kültür, bir toplumsal olgudur.

-Kültür, düşünseldir.

-Kültür, birincil ve ikincil ihtiyaçları karşılayan bir öğedir.

-Kültür, değişken ve uyum sağlayıcıdır.

7 http://mnergiz.blogspot.com/2017/11/kultur-diplomasisinde-yeni-araclar-modeller-ve-insan-kaynaklari.html 16.02.2019, saat 17:14'de erişilmiştir.

-Kültür, bütünleştiricidir.

1.4.2. Kültürel Diplomasi Kavramı

Bir önceki bölümde gördüğümüz kültür kavramını tanımlama zorluğu kültürel diplomasi tanımı konusunda da kendini göstermektedir. Bu kez işin içine diplomasi tanımı oluşturmak zorluğu da girer. Ve üstelik kültürel diplomasi gibi çok yeni bir alanı ifade etmeye çalışmak araştırmacılar için hiç kolay olmamaktadır.

Kültürel Diplomasi Enstitüsü'nün çıkardığı Kültürel Diplomasi Sözlüğü' ne göre, 'kültürel diplomasi' ülkelerin bütün dünyaya kendi kültür ve politik değerlerini yükseltme aracıdır. Bunun ana fikri, diyalog ve mutabakat oluşturmak için farklı bakış açıları ve kültürlere insanların geçişe sahip olmasını sağlamaktır. Eski Romanya Cumhurbaşkanı ve aynı zamanda Kültür Diplomasi Enstitüsünde, Kültür Diplomasisi Akademisi Başkanı olan Dr. Emil Constantinescu, kültürel diplomaciyi, ilişkileri güçlendirmek, sosyo-kültürel işbirliğini geliştirmek ya da ulusal çıkarlarını yükseltmek için fikirler, değerler, gelenek ve kültürün veya kimliğin diğer yönlerini değişimine dayalı olan ve bunları kullanan eylemlerin planı olarak betimler (Waluyo, 2015:16-17). Purtaş' göre ise kültürel diplomasi, "fikirlerin, düşüncelerin, dünya görüşünün, yaşam tarzının, estetik anlayışının, zevklerin ve tatların paylaşımı suretiyle kendini doğru ifade etme ve muhatabını da doğru tanıma yoludur" (Purtaş, 2013:2). Literatür' de en fazla atıf alan tanım ise Amerikalı siyaset bilimci Milton C. Cummıng's aittir. Cummings kültürel diplomasiyi "fikirlerin, bilgi, sanat ve diğer kültür öğelerinin karşılıklı anlayış ilişkisi içinde değiş tokuşu" şeklinde tanımlamaktadır (Er, 2018: 22). Isar, çağdaş kültürel söylemin yeni icat edilmiş mantralarla delik deşik edilmiş olduğunu söyler ve ekler "Kültür diplomasisi" kavramı da bunlardan biridir. Isar, kültür diplomasisi kavramının sömürüldüğünü düşünmektedir (Isar, 2012:111).

Kültürel diplomasi tanımları enflasyonunun yanı sıra, alan uygulamaları ile Kamu diplomasi uygulamalarının bazı noktalarda birbirine kaynaşmış olması durumu daha da zorlaştırmaktadır. Kültürel diplomasi kamusal diplomasinin bir yan kolu mudur? Kang'a göre onlar eş anlamlı değildir. Dahası böyle bir sınırlama kültürel imaların zayıflamasına yol açar (Kang 2013: 2). Fakat bu noktada görüş çeşitliliği bir hayli fazladır. Nye, kültürü kamu diplomasisi kullanımında önemli bir

araç görür (Nye, 2005: 108). Genel görüşünün kamu diplomasisini bir çatı olarak gördüğünü belirtmekte fayda var.

Kültürel diplomasi, kavram adı olarak daha sonraları kullanılmaya başlanmışsa da pratikteki kullanımı aslında çok eski zamanlara kadar uzanmaktadır. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugati't Türk adlı eseri, medeniyet ve kültür etkileşimi açısından yüzyıllar önce uygulanmış bir kültürel diplomasi ürünüdür. Prof. Dr. Nebi Özdemir, "Kaşgarlı Mahmud'un anıt sözlüğünün, uluslararası ilişkiler /diplomasi açısından "elçilik, casusluk, hakanlık sembolleri, yönetim, devlet, danışmanlık, protokol (yemek, konuklama, konaklama, giyim-kuşam, iletişim sözlü, sözsüz, yazılı, gelenek, maiyet vb.), savaş, hukuk, statü/unvan, ülkeler coğrafyası ve siyasal tarih hakkında özgün veriler içerdiğini" belirtmektedir. 13. yüzyılda, Kubilay Han ile Venedik Dükü arasındaki münasebetlerden 1851'deki ilk büyük dünya fuarı olan The Great Exhibition'a ve oradan günümüzdeki EXPO organizasyonlarına kadar uzanan dönemlerde kültür, karşılıklı hediyeleşme gelenekleri ve değişim içerikli ortamlarda liderler ve ülkelere kendilerinin kim olduklarını anlatma, güçlerini ileri sürme ve süreklilik arz eden ilişkiler kurmaları yönünde yardımcı olmuştur. Roma döneminde uygulanan, dost ülke krallarının çocuklarının diğer ülke sınırları içerisinde eğitildiği programlar veya İskenderiye Kütüphanesi'nin -bugün British Council veya Confucius Enstitüsünün başka yerlerde yaptığı gibi- Yunanlılar tarafından inşa edilmesi, ilk olarak 1965'te Edward Gullion tarafından ortaya atılmış ve Sovyetler Birliği'nin izlediği politikalar ile bilgi açısından demokratik Amerikan politikaları arasında ayrım yapılması endişesinden dolayı hemen benimsenmiş kamu diplomasisi ile iç içe geçmiş görünen birtakım eski uygulamaların içerisinde kültürel diplomasi faaliyetlerinin köklerinin bulunabileceğini göstermektedir (Aral, 2014: 11)

Türk Kültür tarihinde kültürel diplomasiye, yumuşak güç kullanımına ilişkin en erken yazılı verilere Orhun Abideleri'nde rastlamak mümkündür. Kültigin Abidesi'nin güney cephesinde şu satırlar yer almaktadır (Ergin, 2013: 12-13):

"Bu yerde oturup Çin Milleti ile anlaştım. Altını, gümüşü, ipeği, ipekliyi sıkıntısız öylece veriyorlar. Çin Milletinin sözü tatlı, ipek kumaşı yumuşak imiş. Tatlı sözle, yumuşak ipek kumaşla aldatıp uzak milleti öylece yaklaştırırmış. Yaklaştırıp, konduktan sonra, kötü şeyleri o zaman düşünürmüş. İyi bilgili insanı, iyi cesur insanı yürütmezmiş. Bir insan yanılsa, kabilesi, milleti, akrabasına kadar barındırmazmış.

Tatlı sözüne, yumuşa ipek kumaşına aldanıp çok çok, Türk Milleti, öldün; Türk Milleti, öleceksin! Güneyde Çogay Ormanına, Tögültün ovasına konayım dersen, Türk Millet, öleceksiz! Orda kötü kişi şöyle öğretiyormuş: uzak ise kötü mal verip, yakın ise iyi mal verir diyip öyle öğretiyorlarmış"[8]

Anıtta yer alan bu uyarılar Çin'in sert gücü, askeri gücü değil yumuşak gücü konusundaki uyarılardır. Çin'in farklı metotları kullanarak ikna ediciliği ve sonrasında tehditler konusunda Türk Milleti uyarılmaktadır. M.S. 732 yılına ait bu anıt yumuşak gücün nasıl kullanıldığı, karşı taraf üzerinde nasıl bir ikna ediciliğe sahip olduğunu, yumuşak gücü kullananın nasıl bir hedefe sahip olduğunu ve ardından karşı taraf üzerinde nasıl olumsuz sonuçlara yol açtığını göstermek açısından eşsiz değerde metinlerdir.

Kültürel diplomasinin genel olarak yararlarını şu şekilde sıralamak mümkündür[9] :

-Siyaset yapıcıların yaptığı siyasal, ekonomik ve askeri anlaşmalar üzerinden diğer milletlerle birlikte "güven oluşturma" için yardımcı olmaktadır.

-İlgili ülkeye özel politikalara yönelik fayda sağlama ve işbirliği gibi çeşitli alanlarda ulusları cesaretlendirmektedir.

-Ulusların yanlış anlaşılan değerlerini değil, gerçek değerlerini sergilemesini sağlayacaktır.

-Diğer uluslarla olan ilişkileri geliştirir, değişim programlarının ötesine geçmeye yardımcı olur.

-Geleneksel elçilik anlayışı ile ulaşılamayan diğer toplumlardaki etkili üyelere ulaşmaya yardımcı olur.

-Politika farklılıklarına rağmen işbirliği için olumlu bir gündem elde edilebilir.

-İnsan insana iletişim için tarafsız ortamlar oluşturulabilir.

8 Kültigin Anıtı'nda yer alan bu satırlar aynı zaman Bilge Kağan Anıtı'nın kuzey cephesinde de yer almaktadır.

9 http://mnergiz.blogspot.com/2017/11/kultur-diplomasisinde-yeni-araclar-modeller-ve-insan-kaynaklari.html 19.02.2019, saat 09:43'de erişilmiştir.

-Uluslararası ilişkilerin gergin olduğu ya da hiç olmadığı ülkelerde; esnek, küresel olarak kabul gören araçlar olarak uzlaşma için görev üstlenirler.

-Gençler, sıradan vatandaşlar gibi geniş kitlelere daha az bir dil engeli ile ulaşma konusunda yardımcı olmaktadır.

-Sivil toplumun gelişmesine katkı sağlayacaktır.

-Ülke vatandaşlarını, diğer ülke milletlerinin değer ve hassasiyetleri noktasında bilgilendirir. Dolayısıyla, gaflardan ve hatalardan sakınmaya yardımcı olur.

-Yanlış anlamalara, nefret ve saldırganlığa cevap vermeye yardımcı olur.

1.5. GÜÇ KAVRAMI VE YUMUŞAK GÜÇ

Güç, anlamı, boyutu ve önemini pek dikkate almadan birçoğumuzun günlük yaşantımız içinde pratik olarak sıkça kullandığımız kavramlardan biridir. Alım gücü, dayanma gücü, mücadele gücü, çalışma gücü, sosyal güç, ekonomik güç, yumuşak güç, askeri güç, silah gücü, milli güç bu kullanımlardan sadece birkaçıdır. Güç, tarih boyunca sahip olduğu etki veya erk bakımından, herkes tarafından, bilhassa da politik aktörler tarafından aranan, istenen ve elde edilmek için mücadele edilen bir kavram olmuştur. Çünkü güç, arzu edilenlere ulaşmanın ya da hükmetmenin yegâne aracı olarak algılanmıştır (Mert, 2012: 7).

Güç kavramının tanımına ilişkin iki temel zorluktan bahsedebiliriz. Birincisi; kavramın geniş kapsamı ve belirsiz niteliği, ikincisi; kavramın değişken nitelik ve içeriğinden kaynaklanmaktadır (Er, 2018: 16). Türk dil kurumuna göre güç; "fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği" ve konumuza daha uygun anlamı ile "bir ulus, bir ordu vb.nin ekonomik, endüstriyel ve askerî potansiyeli" olarak tanımlanmıştır[10]. Ansiklopedik anlamı canlı bir varlığın fizik kuvvetinden, herhangi bir düzeneğin iş yapabilme niteliğine kadar birçok mana içerir. Siyasal açıdan güç kavramı bir kimsenin, bir grubun, bir ülkenin veya bir etkinliğin erki, etkisi ve üstünlüğünü ifade eder. Uluslararası ilişkiler penceresinden bakıldığında ise güç "diğerlerinin kararlarını ve eylemlerini direkt olarak etkileme ve yönlendirme kapasitesi" olarak karşımıza çıkar. Holsti'nin ifadesiyle "bir ülkenin

10 TDK Sözlük, Güç, http://www.tdksozluk.com/

sahip olduğu imkân ve hareket kabiliyetini ödül, ceza, ikna ve zorlama gibi yöntemler kullanarak karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda değiştirebilme" yeteneğidir (Mert, 2012: 7).

Uluslararası ilişkiler kavramında güç; siyaset ve diplomatlar için devletlerin bir amacı, olaylar ve meseleler üzerinde bir kontrol ölçüsü olarak bahsedilir. Ayrıca güç, güvenliğin sağlanmasında önemli bir etken olarak görülmektedir. Modern söylemde ise uluslararası ilişkilerde güç ekonomik ve askeri bir varlıktır. Antik dönemden bugüne kadar siyaset felsefesi güç-değer ilişkisi üzerinde yorum yapmaya yönelirken, siyasi gerçeklik ile ilgili analizler gücün değişken yapısını anlamayı ve bu değişimin dinamiklerini tanımlamayı amaçlamıştır. Realist ekol uluslararası düzenin ulus devletler arasındaki reel güç dengeleri üzerinde kurulabileceğini savunurken, uluslararası ilişkilerde hukuk ve değer boyutu kazandırmak isteyen idealist ekol, ulus-devletleri bu hukukun muhatapları olarak görmüştür (Gültekin, 2015: 16).

Uluslararası ilişkiler tarihine bakıldığında, güç kavramını ve tartışmalarını etkileyen ilk isim 1957 yılındaki "The Concept of Power" makalesiyle Robert Dahl olduğunu görülmektedir. Daha sonraki bütün güç tartışmalarında ve açıklamalarında referans olarak gösterilen Robert Dahl'ın güç hakkındaki görüşleri uluslararası ilişkiler yazınını büyük ölçüde etkilemiştir (Gültekin, 2015: 16). Robert Dahl gücü, A'nın yapmayacağı şeyleri B'ye yaptırabilme kapasitesi olarak tanımlar (Dahl, 1957: 202-203). Partridge ve Crespigny'nin güç tanımı ise; nüfuz ve baskın olma arasındaki sürekliliğin yanı sıra, ahlaki ve duygusal kavramlardan arındırılmış bir kavrama atıf yapmaktadır (Yıldırım, 2014: 12). Steven Lukes ise, Power: A Radical View adlı eserinde güç ile çıkar kavramı arasında bağlantı kurarak gücü tanımlamıştır. Lukes'a göre, A'nın B üzerinde güç kullanması, B'nin A'nın çıkarlarına ters hareket etmesi sonucunda A'nın etkilenmesi ve A'nın, B üzerinde güç kullanabilmesidir (Er, 2018: 16).

Yumuşak güç kavramını ilk olarak ABD Savunma Eski Bakan Yardımcısı Joseph Nye tarafından 1990 yılında Bound to Lead adlı kitabında kullanılmıştır[11] (Nye, 1990). Yine aynı yıl Foreign Affairs dergisinde "Soft Power" başlıklı

11 Gücün yumuşak tarafına dikkat çekme açısından Joseph Nye'nin ilk olmadığını düşünüyoruz (bkz. 'Kültürel Diplomasi Kavramı' ve 'Sonuç').

makalesinde 1980'lerden beri ABD gücünün zayıfladığı ve ABD'nin gerilemeye başladığı iddialarına karşı ortaya atmış ve geliştirilmiştir. Nye, ABD'nin göreli askeri ve ekonomik gücünün zayıfladığı iddialarına karşın, ABD gücünün sırf sert güçten ibaret olmayıp sahip olduğu uluslararası rejim ve kurumlardaki pozisyonu, "evrensel" değerleri, cezbedici yaşam tarzı, kurumları, politikaları, kültürü ve ideolojisiyle Soğuk Savaş sonrası bilgi çağında nispi öneminin arttığını ileri sürmüştür (Ekşi, 2014: 34).

Yumuşak güç nedir? Yumuşak güç, istediklerinizi, zorlama veya karşılığını ödeme yerine cazibe yoluyla elde etme becerisidir. Yumuşak güç, bir ülkenin kültürünün, siyasi ideallerinin ve politikalarının cazibesinden ortaya çıkar. Politikalarımız başkalarınca meşru görüldüğü zaman, yumuşak gücümüz artar (Nye, 2017: 12). Nye'ye göre hepimiz sert güce aşinayızdır. Askeri ve iktisadi kudretin, çoğu zaman diğerlerinin tutumlarını değiştirmesini sağladığını biliriz. Sert güç, teşvik (havuç) veya tehdide (sopa) dayanabilir fakat bazen istenilen sonuçlar bunlar olmadan da olabilir. İşte bu durumda istediklerinizi elde etmenin dolaylı yolu, kimi zaman "gücün ikinci yüzü" olarak adlandırılır der Nye. Bir ülkenin, değerlerine hayran olan, kendisini örnek alan refah seviyesine ve her şeye açık olmasına rağmen diğer ülkeler kendisini takip etmek istediğinde de dünya siyasetinde de istediği sonuçları elde edebileceğini savunur (Nye, 2017: 12). Davranışsal açıdan yumuşak güç, cezbetme gücüdür. Kaynaklar açısından ise yumuşak güç kaynakları, söz konusu cazibeyi oluşturan değerlerdir. Belirli bir varlığın cazibe oluşturan bir yumuşak güç kaynağı olup olmadığı, anketler veya odak gruplar yoluyla insanlara sorularak ölçülebilir (Nye, 2017:26).

İbrahim Kalın ise 'yumuşak güç' kavramını 'ince güç' olarak farklı bir ifadeyle ele almaktadır. Ona göre ince güç, "istediğiniz bir şeyi, kaba güç kullanarak değil, başkalarının sizin hedeflerinizi kabul etmesini sağlayarak elde etmenizdir." Yani ince güç, rasyonel politikalarla başkalarına karşı meşruluk kazanmayı sağlayan bir ikna kabiliyeti olarak görülmektedir (Turan, Karafil, 2017: 19).

YEE Başkanı Prof. Dr. Şeref Ateş ise yumuşak güç tanımına farklı bir yorum getirmektedir;

"Güç kelimesini yumuşak dahi olsa kullanılmasını doğru bulmuyoruz çünkü hem insanlar hem devletler arası ilişkilerde güç tehlikelidir ve ilişkilerde büyük bir zaaf ve güvensizlik oluşturur, içinde bir tehdit barındırır ve samimiyetten uzaktır. YEE'nin temel felsefesi merhamet, empati ve birlik yaklaşımıdır. Diğerini hissedebilmek için birlik düşüncesine sahip olmalıyız. Hissetsek ötekini yok sayabilir, dışlayabilir miyiz?"

Sayın Ateş burada "yumuşak güç" kavramına bir akademisyen olarak değil sahada faaliyet gösteren bir kurumun başkanı olarak yaklaşmaktadır. Dolayısıyla da tanıma kavramsal bir yorum getirme çabası içerisinde olmadığı, kavrama bir alternatif sunmadığı, bu sebeple bunun kurumu adına verilen bir mesaj olarak algılanması mümkündür. Ateş, YEE ile güç kavramı arasına mesafe koyarak hedef kitlede başka düşüncülerin oluşmasının önüne geçilmesini istemiş olmalıdır.

Nye, tanımını çizdiği yumuşak güç kavramının sert güçle ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Çünkü her ikisi de başkalarının davranışlarını etkilemek suretiyle amaca ulaşabilme yöntemleridir. Aralarında hem davranışın niteliği hem de kaynakların somutluğu açısından küçük bir fark vardır. Komuta gücü (yani başkalarının yaptıklarını değiştirebilme) kültürün ve değerlerin cazibesine ya da siyasi tercihler gündemini, diğerlerinin, gerçek dışı göründükleri için bazı tercihlerini ifade edemeyeceklerini sağlayacak şekilde manipüle etme becerisidir. Yani, yumuşak güç kaynakları, davranış yelpazesinin ikna etme tarafıyla ilişkili olmaya meyilliyken, sert güç kaynakları genellikle komut verme davranışıyla ilişkilidir (Nye, 2017: 27). Nye sert güç ve yumuşak güç arasındaki davranış yelpazesi ve muhtemel kaynaklar açısından farklılıkları tablolaştırmıştır **(Tab. 1)** (Nye, 2017: 28).

Yumuşak gücün kesinlikle propagandayla karıştırılmaması gerekir. Propagandanın genel yöntemleri sert gücü överek hedef ülke halkı üzerinde baskı kurmaya ve halkı özendirmeye dayalıdır. Ancak bu yöntemler bazen istenilen sonucu getirmekte yetersiz kalabilirler. Bu durumlarda yumuşak gücün önemi ortaya çıkar. Joseph Nye International Herald Tribune'de yayınlanan makalesinde bu durumu Teddy Roosevelt'in "Şimdi biz Amerikalıların büyük bir sopası olduğuna göre diğerleriyle nazikçe oturup konuşabilmeliyiz." tavsiyesine vurgu yaparak belirtir (Arodirik, 2019: 5).

Nye aynı eserinde yumuşak güç kaynaklarını da saymıştır. Buna göre bir ülkenin yumuşak güç kaynakları, o ülkenin kültürüne, siyasi değerlerine ve dış politikalarına dayanır. Bir ülkenin kültürü, evrensel değerler içerdiğinde ve politikaları ortak değerlere hitap ederse, istediği sonucu alabilir. Dar görüşlü değerler veya sınırlı kültürlerin yumuşak güç oluşturması zordur. Burada güç kaynağının cezbediciliği de önemlidir. Mesela, kola İslam dünyasının sempatisini kazanamaz ya da Fransız şaraplarının cezbediciliği, Fransa hayranlığı uyandırmaz ya da Pokemon oyunları, Japonya'nın arzuladığı politik sonuçları elde etmez. Bu yüzden o ülkenin kültürel ortamına en uygun aracı seçmeniz gerekmektedir (Er, 2018:18-19).

Küreselleşen dünyamızda gücün yumuşak boyutunun dikkate alınmaması sonucu, maddi-manevi maliyet problemleri ortaya çıkmaktadır. Sert güç kullanımının ülkesel ve küresel boyutta ürettiği maliyet, gelişmiş ülkeler tarafından da taşınması güç bir hale gelmiş, ulusların refahını kesintiye uğrattığı fark edilmiştir. Bu çerçevede ortaya çıkan problemin diğeri, manevi maliyet problemi olarak nitelediğimiz, devletlerin siyasi ve sosyal prestij kayıplarıdır ki, bu durum devletler tarafından, ayrı bir külfet olarak görülmektedir (Hava, 2016:14-15).

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE KAMU DİPLOMASİSİ VE KÜLTÜREL DİPLOMASİ ÇALIŞMALARI

Türkiye'de kamu diplomasisi çalışmalarının oldukça yeni bir alan olduğunu söylemek mümkündür. Akçadağ, bugün Türkiye, yıllarca kamu diplomasisine önem vermemenin getirdiği sorunlarla boğuşmakta ve bu sorunların en büyüğünün yabancı kamuoyu tarafından tanınmamak değil, yanlış tanınmak ve kendini dünyaya iyi ifade edememek olduğunu iddia etmektedir (Akçadağ, 2010: 18). Planlı ve stratejik bir çerçevede olmasa da Türk ve Osmanlı geçmişinden sunduğu örneklerle kamu diplomasisi pratiklerinin bu coğrafyada yabancı bir kavram olmadığını ortaya koymaya çalışan araştırmacılarda olmuştur. Fakat bu geriye dönük tarihsel arka plan oluşturma çabasının, Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün 2010 yılında kurulabilmiş olduğu gerçeğini örtmeye yetmediğini savunan araştırmacılarda olmuştur (Akkuş, 2016: 64). Haluk Karadağ ise, tarihi daha da geriye götürmekte ve Halil İnalcık'ın kullandığı "istimâlet politikası"na atıfta bulunarak, Türkiye'de, kamu diplomasisinin, kavramın ortaya çıkışından yaklaşık yedi yüzyıl önce, Osmanlı Devleti tarafından uygulandığını ifade etmektedir. İstimâlet kelimesi, İnalcık tarafından "bir kimseyi, bir şeyi kabule yatkın hâle getirmek, fethedilen yerlerdeki veya düşman topraklarındaki ahaliyi kazanma" biçiminde tanımlanmaktadır. Kelime, bugün kullanılan kamu diplomasisi kavramının içeriğiyle benzer anlamlar taşımaktadır (Koçer, 2019: 89-90).

2.1. TÜRKİYE'NİN KAMU DİPLOMASİSİ

2.1.1. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü

"Türkiye'nin söyleyecek bir sözü, paylaşacak bir hikayesi var" sözünü benimseyen Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü (KDK), 30 Ocak 2010 tarihli 27478 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 2010/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile oluşturulmuş ve Türkiye'deki kamu diplomasisi faaliyetleri kurumsallaştırılmıştır. Söz konusu genelgede dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, kamu diplomasisine ilişkin şu ifadelerde bulunmaktadır (Turan, Karafil,2017:23):

"Günümüzde, küreselleşmenin bir sonucu olarak uluslararası ilişkiler daha karmaşık bir hale gelmiş, devletler arasındaki resmi diplomasi yanında, uluslararası toplumu etkilemenin ve yönlendirmenin bir aracı olarak "Kamu Diplomasisi" ayrı bir önem kazanmıştır. Uluslararası platformlarda, Ülkemizin uzun süredir maruz kaldığı itham ve sorunlar karşısında haklılığımızı kanıtlamaya yönelik çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için, kamu diplomasisi yöntem ve araçlarıyla uluslararası toplumun doğru yönde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Kamu diplomasisi yöntemleriyle Ülkemizin uluslararası kamuoyu nezdinde saygınlığının artırılmasına yönelik stratejilerin geliştirilerek, ülkemizin dış tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin görevler, ilgili mevzuatla çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına verilmiştir. Ancak, ülkesel ve bölgesel sorunların kolayca küresel bir boyut kazandığı günümüzde, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, uluslararası alanda ortaya çıkan fırsatlar ve tehditler, kamu diplomasisi konusunda görevli kurumlar arasında daha etkin bir koordinasyonu, yakın işbirliğini ve hızlı karar alma süreçlerini zorunlu hale getirmiştir. Bu itibarla, kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, bir Başbakan Başmüşavirinin uhdesinde Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğünün oluşturulması uygun görülmüştür[12].

Yukarıda yer alan genelge metninde Kamu diplomasisi Koordinatörlüğü'nün oluşturulması konusunda birkaç gerekçe öne çıkmaktadır. Birincisi, *"devletler arasındaki resmi diplomasi yanında, uluslararası toplumu etkilemenin ve yönlendirmenin bir aracı olarak "Kamu Diplomasisi" ayrı bir önem kazanmıştır"* vurgusudur. Gelinen noktada devletler arasındaki resmi diplomasinin tek başına yeterli olmadığına dair önemli bir tespittir. İkinci olarak ise *"Uluslararası platformlarda, Ülkemizin uzun süredir maruz kaldığı itham ve sorunlar karşısında haklılığımızı kanıtlamaya yönelik çalışmaların başarıya ulaşabilmesi için, kamu diplomasisi yöntem ve araçlarıyla uluslararası toplumun doğru yönde bilgilendirilmesi gerekmektedir"* vurgusudur. Akçadağ'ın, *"...yabancı kamuoyu tarafından tanınmamak değil, yanlış tanınmak ve kendini dünyaya iyi ifade edememek..."* yorumuna genelgenin bu konuda katıldığını söylemek zor olmaz. Zira

12 https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-19.htm, erişim 07.03.2020

genelge "maruz kalınan ithamlar" dikkat çekmiş ve "doğru yönde bilgilendirme" ihtiyacının varlığını ortaya koymuştur.

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün vizyonu şöyle tanımlanmaktadır (Waluyo, 2015:75):

"Küreselleşme ile birlikte uluslararası ilişkilerin daha girift bir hal aldığı günümüzde kamu diplomasisi, uluslararası kamuoyunu etkilemenin ve yönlendirmenin en önemli araçlarından biri haline gelmiştir. Yükselen bir güç olarak Türkiye'nin stratejik iletişim ve kamu diplomasisi alanlarında etkin ve başarılı olması, milli çıkarlarının, bölgesel etkinliğinin ve küresel sorumluluklarının vazgeçilmez bir unsurudur. Bu durum, ülkemizin izlediği politikaların hem meşruiyeti hem de etkinlik alanı açısından önem arz etmektedir. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, bu çerçevede gerek ülkemizin güçlü mirasını ve çağdaş tecrübesini gerekse son yıllarda bölgesel ve küresel siyasette artan etkisinden yola çıkarak, Türkiye'nin yeni hikayesini etkin bir şekilde anlatmayı, farklı kesimlerle diyaloğa geçmeyi ve çok-taraflı bir iletişim ekseninde faaliyet yürütmeyi amaçlamaktadır."

Misyonu ise şöyle tanımlanmaktadır (Waluyo, 2015:75):

"Kamu diplomasisi, Türk dış politikasının ve yumuşak güç kapasitesinin en önemli araçlarından biri olarak Türkiye'nin uluslararası kamuoyunda görünürlüğünü ve etkinliğini arttırmayı hedeflemektedir. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Türkiye'nin doğru ve etkin bir şekilde tanınması ve bilinmesi için kamu kurumları ile sivil örgütlenmeler arasında koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Türkiye'nin dünyanın farklı kesimleri nezdinde doğru bir şekilde tanınması, orta ve uzun vadeli sistematik çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin tanıtımında ve algı yönetiminde merkezi bir öneme sahip olan ve diplomasi, dış yardımlar, bilim ve teknoloji, ekonomi, yüksek öğretim, turizm, kültür, sanat ve medya gibi geniş bir alana yayılan kamu diplomasisi faaliyetleri, Türkiye'nin yeni potansiyellerinin dünya kamuoyunda tanınmasını sağlar. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü bu farklı faaliyet kalemlerinin koordinasyonunu sağlayarak Türkiye'nin stratejik iletişimine ve etkin tanıtımına katkıda bulunur."

Vizyonda belirtilen, "ülkemizin güçlü mirasını ve çağdaş tecrübesini… Türkiye'nin yeni hikayesini etkin bir şekilde" anlatmak vurgusu; Misyonda

vurgulanan, "Türkiye'nin yeni potansiyellerinin dünya kamuoyunda tanınmasını sağlar" ifadesi son derece önemli noktalardır. "Yeni hikâye", "yeni potansiyel" göndermeleri Türkiye'nin gerek bölgesel gerekse küresel anlamda değişen ve artan etkisine vurgu yapan göndermeler olmalıdır.

Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün geç başlayan hikayesi erken bitmiş ve Cumhur Başkanlığı Hükümet Sistemi olarak adlandırılan yeni hükümet sistemi ile beraber yerini ve görevlerini İletişim Başkanlığı'na devretmiştir.

2.1.2. İletişim Başkanlığı

16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum ile gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinin1 ardından 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda Türkiye'de hem yasal hem de fiili olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak adlandırılan yeni hükümet sistemine geçilmiştir (Turan, 2018:43). Seçimden yaklaşık bir ay sonra, 24 Temmuz 2018 tarihinde ve 30488 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı iletişim Başkanlığı kurulmuştur[13].

'Türkiye markasını güçlendirmek' hedefiyle yola çıkan İletişim Başkanlığının, bütünlüklü bir iletişim stratejisi ile devletin tüm kurumları ile koordineli iletişim çabaları sürdürmeyi; ülkemize değer katan diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde çalışmayı hedeflediği anlaşılmaktadır.[14]

Kurumun internet sitesinde, "Hakkımızda" başlığı ile verilen bölümde Başkanlığın temel faaliyet alanlarından birini; *"iletişimi gerçekçi, sürdürülebilir ve sağlıklı bir zeminde yürütme bilinciyle ulusal ve uluslararası kamuoyları ile her düzeyde anlama, anlatma, anlam ve değer katma çabaları…"* olarak vurgulanmıştır[15]. Yine bu bölümde Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü vizyonunda belirtilen "yeni hikâye", "yeni potansiyel" vurgusuna benzer olarak, "Yeni Türkiye" tanımlamasının kullanıldığı görülmüştür[16].

13 https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-iki-yeni-kararname-yayinlandi-iki-yeni-baskanlik-kuruldu-40906374, erişim 07.03.2020
14 https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda, 07.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
15 https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda, 08.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
16 https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda, 08.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

24 Temmuz 2018 tarihinde ve 30488 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Cumhurbaşkanlığı iletişim Başkanlığı'nın görevleri şöyle ifade edilmiştir[17]:

Görev

MADDE 3 – (1) Başkanlığın görevleri Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen temel ilke, hedef ve amaçlar çerçevesinde şunlardır:

a) Devletin tanıtma siyasetinin ve tanıtma ile ilgili alanlarda Cumhurbaşkanınca belirlenecek stratejilerin tespitine yardımcı olmak.

b) Tanıtma Fonuna ilişkin iş ve işlemleri yürütmek.

c) Kamuoyunun ve ilgili makamların zamanında ve doğru bilgilerle aydınlatılması için gerekli bilgi akışını sağlamak ve bunların kamuoyu üzerindeki etkisinin belirlenmesine ait hizmetleri yapmak.

ç) Türkiye'nin dış tanıtım faaliyetlerini yönlendirmek, uluslararası platformlarda, uluslararası kamuoyunun doğru bilgilendirilmesine yönelik kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

d) Kamu kurum ve kuruluşlarınca uygulanacak kurumsal iletişim standartlarını belirlemek[18].

e) Türkiye hakkındaki propaganda faaliyetlerini takip etmek, değerlendirmek ve bunlara karşı sorumlu kamu kurumları ile işbirliği yapmak, gerekli tedbirleri almak.

f) Yabancı ülkelerde Türkiye'nin menfaatleri doğrultusunda yapılan aydınlatma faaliyetlerine katılmak, enformasyon ve aydınlatma faaliyetlerini Türkiye'nin dış politikasını destekleyecek şekilde düzenlemek.

17 https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf 08.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
18 Bu madde 19 Nisan 2019 günü, 33 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile eklenmiştir.

g) Vatandaşların, kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin talep, görüş ve önerilerini kolayca iletebilmelerine yönelik tedbirleri almak.

ğ) Basınla ilişkilerin düzenlenmesi için gerekli çalışmalarda bulunmak.

h) Yerli ve yabancı basın-yayın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırmaya yönelik düzenlemeleri yapmak ve gerekli tedbirleri almak.

ı) Görev alanına giren konularda faaliyette bulunan sivil toplum kuruluşlarının başarılı çalışmalar yapabilmeleri için kapasite geliştirme program ve projeleri geliştirmek, uygulamak ve benzeri çalışmalara ve projelere idarî ve malî destekte bulunmak.

i) Başkanlığın görev alanı ile ilgili, süreli ve süresiz yayınları planlayıp yayımlamak veya yayımlatmak.

j) Basın-yayın kuruluşu mensuplarına basın kartı düzenlemek, Basın Kartı Komisyonunun sekretarya faaliyetlerini yürütmek.

k) Türkiye Medya Veri Tabanını oluşturmak ve güncel kalmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak.

l) Basın yayın alanına yönelik yerli ve yabancı basın mensupları için mesleki eğitimler düzenlemek.

(2) Başkanlık, görevlerini yerine getirirken faaliyetin ilgisine göre Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bulunan Politika Kurullarının görüşlerini alır.

Yukarıda kurumun görevini açıklamaya çalışan maddeler incelendiğinde kurumun kapanan Kamu Diplomasi Koordinatörlüğü görevlerinden daha çok, yine kapanan Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün görevlerini üstlendiği görülmektedir. Bu konuda bir makale kaleme alan Koçer, İletişim Başkanlığını, esasen, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün (BYEGM) dönüştürülmüş hali olarak halefi olduğunu söyler (Koçer, 2019:88). Hatta bu noktada iletişim Başkanlığı'nın kendisini "yeni" olarak tanıtmasını ve kuruluş tarihi 1920 olan BYEGM tarihsel gerçeğinin göz önüne alınmamış olmasını eleştirir.

Başkanlık aşağıdaki hizmet birimlerinden oluşur[19]:

a) Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı.

b) Basın ve Yayın Dairesi Başkanlığı.

c) Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı.

ç) Tercüme Dairesi Başkanlığı.

d) Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

e) Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı.

f) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.

g) Hukuk Müşavirliği

Kurumun görevlerinin listelendiği maddede kamu diplomasisine olan vurgu her ne kadar yeterli gözükmese de, İletişim Başkanlığı teşkilat şemasında kamu diplomasisi ile ilgili bir bölüm düşünüldüğü görülmektedir. Bu noktada kamu diplomasisi dairesi başkanlığının görevlerine değinmek yerinde olacaktır.

2.1.3. Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı

Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığının görevleri şunlardır[20]:

a) Türkiye'nin ulusal ve uluslararası alanda ileri sürdüğü tezlerini ve politika tercihlerini belirlenen stratejik iletişim çerçevesinde uluslararası kamuoyu üzerinde etkili olacak şekilde aktarmak ve etkin tanıtımını gerçekleştirmek.

b) Uluslararası kamuoyu nezdinde ülkemizin tanıtımına yönelik çalışmalar yürüten kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği halinde araştırmalar yapmak, raporlar hazırlamak, programlar organize etmek veya benzeri projeleri desteklemek.

c) Türkiye'nin uluslararası alanda menfaatlerini destekleyecek çalışmaları sağlamak üzere panel, sempozyum, konferans, proje veya program gibi faaliyetlerde bulunmak,

19 https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf 08.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
20 https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf 08.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

ilgili kurum ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlayarak bahse konu çevrelerin ülkemizle ilişkilerinde sürekliliği sağlamak.

ç) Yurtdışında uluslararası kamuoyu üzerinde etkili olan ve Türkiye ile ilgili çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlar ile kişilerin çeşitli organizasyonlar vasıtasıyla ülkemiz hakkında doğru bir şekilde bilgilendirilmelerini sağlamak.

d) Cumhurbaşkanınca belirlenen uluslararası tanıtıma ilişkin hedef ve stratejileri uygulamak.

e) Uluslararası platformlarda, uluslararası toplumun doğru yönde bilgilendirilmesine yönelik olarak kamu diplomasisi yöntem ve araçlarını kullanarak stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak.

f) Türkiye'nin tanıtılmasını sağlayacak genel ve özel araştırmalar ve projeleri hazırlamak veya gerektiğinde uzman kişi ve kuruluşlara yaptırmak.

g) Uluslararası tanıtım faaliyetlerini yönlendirmek ve bu amaçla bütün kamu kurum ve kuruluşları ve özel kuruluşlarla işbirliği yapmak.

ğ) Yabancı basın organlarının ve mensuplarının çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirleri almak ve uygulamak, bunlar için sürekli ve geçici basın merkezleri kurmak.

h) Türkiye hakkındaki propaganda faaliyetlerini izlemek, değerlendirmek, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmak ve gerekli tedbirleri almak.

ı) Yurtdışı basın müşavirliklerinin faaliyetlerini izlemek, değerlendirmek ve sonuçları makama sunmak.

i) Başkan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

Kamu diplomasisi alanında müstakil bir kurum olan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün kapanarak görevlerinin, Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün "halefi" olarak kurulan İletişim Başkanlığı çatısı altında devam ettiriliyor oluşunun sonuçlarını ilerleyen süreçlerde görmek mümkün olabilecektir. Ancak süratli değişimlerin sağlıklı kurumsallaşma ve politika ürütebilmek açısından zorlayıcı olduğu söylenebilir.

İnternette arama kanalları üzerinden Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nü aradığınızda, www.kdk.gov.tr adresinin İletişim Başkanlığı'nın www.iletisim.gov.tr adresine yönlendirme yapmakta ve sitede bu yönlendirme sırasında ***"Kamu diplomasisi faaliyetleri Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından yürütülmektedir."*** notu çıkmaktadır.[21] Benzer biçimde 2018 yılı Aralık ayının son günlerinden itibaren, internette BYEGM arandığı zaman İletişim Başkanlığı'na yönlendirme yapılmıştır. Ancak bu kez, sitedeki "Kurum Hakkında" ikonu altında, bir süre yalnızca BYEGM'nin kapatıldığı ifadesi yer almıştır, 2019 yılının başlarından itibaren ise, BYEGM için arama yapıldığında, "iletişim.gov.tr adresi" ile İletişim Başkanlığı'na bağlanılmaktadır (Koçer, 2019:97).

2.1.4. Dışişleri Bakanlığı

Türkiye'de kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüten idareler genellikle işbirliği içerisinde hareket etmeyerek kendi inisiyatifleriyle dış politikaya yönelik yorumlarda bulunmaktadır. Kamu diplomasisi çalışmalarını yürüten bir diğer kurum olan Dışişleri Bakanlığı' da bu anlamda görüşlerini ve beklentilerini dış politika anlayışına tek taraflı yansıtmaktadır. Dışişleri Bakanlığı, kamu diplomasisi faaliyetlerini Yurtdışı Tanıtım ve Kültür İşleri kapsamında ele almakta ve Türkiye' yi yurtdışında tanıtmayı şu şekilde ifade etmektedir (Aydemir, 2016:344):

Uluslararası alandaki kültürel tanıtım faaliyetleri, bir ülkenin, dünyadaki görüntüsü, saygınlığı ve dolayısıyla hedeflenen dış politikanın etkinliği bakımından oldukça önemli rol oynamaktadır.

...Bu çerçevede, Dışişleri Bakanlığı, ülkemizin kültürel tanıtımının güncel gereksinimlerini daha iyi karşılayabilmek için, Türkiye'de tanıtma faaliyetinde bulunan başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere, tüm kurum ve kuruluşlar, sivil toplum örgütleri, özel sektör ve akademik çevrelerle işbirliğine özen göstermektedir.

...Türkiye dışında yaşayan herkese, ülkemizin kendine özgü değerlerinin, tarihinin, dil ve edebiyatının, arkeolojik varlığının, bilim yaşamının, sanatının, mimarisinin, mutfağının, geleneklerinin, inançlarının, rol modellerinin, spor yaşamının çeşitli etkinliklerle dış dünyaya yansıtılması için çaba gösterilmektedir.

21 http://kdk.gov.tr/ 08.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

Kültür ve sanatın evrensel dilinden yararlanılması ve gerçekleştirilen etkinliklerin akıllarda iz bırakması anlayışıyla hareket edilmektedir.

Bu bağlamda, Dışişleri Bakanlığı, çeşitli ülkelerde geniş kitlelere hitap eden, çok sayıda kültürel tanıtım faaliyetinin gerçekleştirilmesinde işbirliği yapmaktadır. Bunlar arasında, ülkemizin tanıtımına yönelik olarak sergiler, Türkiye haftaları, Türkiye Yılı, festivaller düzenlenmesine katkıda bulunmak, mevcut festivallere/kültürel etkinliklere katılmak, yurtdışında Türk dış politikası ve kültürle ilgili konferanslar gerçekleştirmek, ülkemizi tanıtıcı filmler ve belgeseller filmler ile yayınlar hazırlamak, uluslararası, bölgesel sanat, kültür festivallerine katılmak gibi faaliyetler yer almaktadır.

Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin kültürel birikimlerinin, insanlığa zenginlik olarak sunulması yolunda çalışmalarını sürdürmektedir[22].

Bakanlık bu bölümde kültürel tanıtım faaliyetlerine dikkat çekilmiştir. "Tanıtım" konusundaki yaklaşımın ne olduğunu ise şu satırlarla açıklamıştır:

"*Önceleri turizmle sınırlı biçimde algılanan "tanıtım" olgusunun boyutları, günümüzde çok farklı bir görünüm kazanmıştır. İç siyasetten dış politikaya, ekonomi ve ticaretten kültüre, sosyal gelişim ve nüfus hareketlerinden eğitime, turizmden kültürel çeşitliliğe, fikir ve düşünce hayatının zenginliğine kadar geniş bir yelpazeye yayılabilen çok boyutlu tanıtım gereksinimi, değişen dünya koşullarının yanı sıra, ülkemizin içinde bulunduğu kendine özgü koşullardan da kaynaklanmaktadır*[23]*."*

Yapılan bu tanıtım faaliyetlerinde "Türkiye dışında yaşayan herkesi…" hedeflediğini belirtirken, Türk diasporasının da bu çerçeve içinde yer aldığını şöyle ifade etmektedir:

"*Yurtdışında milyonlarca vatandaşımız, soydaşımız ve akraba toplulukları yaşamaktadır. Ülkemizin yurtdışında kültürel tanıtımı, diğer milletlere olduğu kadar, soydaşlarımıza ve akraba uluslara da yöneliktir*[24].

22 http://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa 14.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
23 http://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa 14.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
24 http://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa 14.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

2.2. TÜRKİYE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜCÜ

Her ülkenin yumuşak güç kaynakları olduğu gibi, bazı ülkeler bu kaynakların farkında olup bazılarıysa bu kaynakları gerektiği ölçüde kullanamamaktadır. Türkiye, bulunduğu jeopolitik konum, sahip olduğu kültür ve tarih, askeri gücünün ihtişamı ve evrensel değerlerle örtüşen değerleri itibariyle, zengin yumuşak güç kaynaklarına sahiptir (Çavuş, 2012:28).

Türkiye, bulunduğu konum itibariyle jeopolitik ve jeokültürel açıdan dünyada sayılı ülkenin sahip olabileceği niteliklere sahiptir. Türkiye, üç kıtanın teşkil ettiği "Dünya Adası"nın (Mackinder'ın Kara Hakimiyet Teorisi'ne göre Avrupa, Asya ve Afrika'dan oluşan coğrafi alan) menteşesi durumundadır. Kuzey ve güney ile doğu ve batı arasındaki arasındaki köprüdür. Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'nun birleştiricisi ve ayırıcısıdır. ABD, BDT, AB ve Ortadoğu gibi dört güç merkezinin birleştiği noktada olan Türkiye aynı zamanda NATO'nun en güney ve doğu sınırındadır ve AB ile İslam dünyasının temas noktası üzerindedir. Böylece Türkiye; Asya ile Avrupa'nın, İslamiyet ile Hristiyanlığın, NATO ile BDT'nin, çok partili sistemler ile tek partili sistemlerin, liberal ekonomik sistemle, kolektif sistemin ve doğu kültürü ile batı kültürünün sınırlarını oluşturması sebebiyle, konumu ve gelişen dünya değerleri açısından bir "Sınırlar Ülkesi" özelliğini taşımaktadır (Bahçacı, 2019:66).

Türkiye yumuşak gücünü kullanarak Asya'dan Balkanlar'a, Balkanlardan Orta Doğu'ya kadar cazibe merkezi olmayı amaçlamakta ve yumuşak güç temel araçlarından etkin olarak yararlanabilmek için yeni yatırımlar yapmaktadır. Türkiye kamu diplomasisi üzerine yaptığı yatırımları ideoloji temelli olarak pratik hale getirmekte, bölgesel politikalarının gerçekleştirilmesi için kültüreli ticari ve ekonomik bağları arttırarak genel kamuoyu tarafından düşüncelerinin paylaşılmasını istemekte ve kendi değerlerinin ve düşünce biçimlerinin tercih edilmesini uluslararası olarak bölgesel çapta arzulamaktadır (Aydemir, 2016:327-328). Aydemir'in bölgesel çaptaki arzuya dikkat çekmesine paralel olarak Egemen Bağış Orta Doğu özelinde şöyle demektedir (Bağış, 2013:69):

"...Türkiye'yi ilham kaynağı olarak görüyorlar çünkü. Kültürümüz, coğrafyamız çok güzel. Tarzlarımız çok yakın. Ama Türkiye demokrasiyi özümsemiş, İslam kültürü ile demokrasi kültürünü bir arada yaşatabilen, sendikaları, serbest pazar ekonomisi, ifade özgürlüğü ve anayasasıyla o ülkeler için Türkler bunu başardıysa bizde başarabiliriz dedirten noktaya geldik."

Türkiye'nin, orta büyüklükte bir devlet olarak yumuşak güce başvurduğu, dış politikasında yumuşak güç kullanımının olduğu dile getirilmektedir. Yumuşak gücüne vurgu yapan etmenler arasında, Türkiye'nin, Müslüman, laik ve demokratik bir ülke olarak diğer Ortadoğu ülkeleri üzerinde çekici olma özelliği kazandıran niteliklere sahip olmasıdır. Nitekim yapılan araştırmalarda da Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri arasında popüler olduğu kanıtlanmıştır. Mısır ülke halkının gelecek liderlerinin Recep Tayyip Erdoğan'a benzemesini istemeleri ve politik sistemlerinin benzemesini istedikleri ülke olarak Türkiye'yi seçmeleri bunun açık bir göstergesidir (Çavuş, 2012:34).

2018 yılı haziran ayında yayımlanan Küresel İnsani Yardım Raporuna göre 2017 yılında Türkiye 8,07 milyar ABD Doları insani yardım miktarıyla birinci sırada yer almıştır. Ülkemizi ABD (6,68 milyar ABD Doları), Almanya (2,99 milyar ABD Doları), Birleşik Krallık (2,52 milyar ABD Doları) ve Avrupa Birliği (2,24 milyar ABD Doları) takip etmiştir. Raporda, insani yardımların milli gelire oranı temelinde yapılan sıralamada da Türkiye yüzde 0,85 ile birinci sırayı almış ve dünyanın "en cömert ülkesi" unvanını korumuştur. Bu raporla Türkiye'nin hiçbir ayrım yapmaksızın yürüttüğü insani diplomasinin etkisi bir kez daha küresel ölçekte teyit edilmektedir. Özellikle Suriye krizinde mülteci durumuna düşen Suriye halkına yönelik insani yardım faaliyetleri Türkiye'nin imajına son derece olumlu yansıyan unsurlardandır (Kocabıyık, 2019:186-187).

Türk Dış Politikası'nın da temelini oluşturan "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" ifadesi Türkiye'nin politik tercihini ortaya koymaktadır. Bu ilkeyi ortaya koyan Atatürk'ün "Bir kere daha tüm dünyaya ifade etmek isteriz ki biz uluslararası hukuk ve kuruluşlarla uyumlu bir biçimde yaşamak isteyen uygar bir toplumuz." sözü ve bir asker ve büyük bir devlet adamı duyarlılığını vurgulayan "Savaş kaçınılmaz olmalıdır; bir ulusun hayatı söz konusu olmadıkça savaş bir cinayettir." sözleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Ulu Önderinden devraldığı zihniyeti ve barışa bakış

açısını açıkça ortaya koymaktadır[25]. Bu eksende Türkiye'nin öncelikli tercihinin sert güçten yana olmadığı açıklıkla görülebilmektedir.

2.3. TÜRKİYE'NİN KÜLTÜREL DİPLOMASİ AKTÖRLERİ

Türkiye, ulusal menfaatlerini elde edebilmek adına, dünyanın dikkatini çekip kimliği ve imajını yükseltebilmenin bir yolu durumundaki kültürel diplomasiyi kullanıma sokmaktadır (Döner, 2019:73). Bu amaçla çoğunlukla koordinasyon içinde olmayan, aktörleri ve faaliyetleri bakımından çeşitli kamu kurumları ya da sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşları faaliyetleri bakımından kamu diplomasisi ya da kültürel diplomasi yürütücüsü olduklarını kalın çizgiyle ayırabilmek mümkün olmayıp arada derin bir geçirgenlik vardır. Kimi zaman bir sivil toplum kuruluşunun faaliyetlerini "kültürel diplomasi" amacıyla yaptığını söylemek zor olabileceği gibi, ana motivasyonlarının kültürel diplomasi ile kesişmesi sebebiyle konunun uzmanlarınca kültürel diplomasi çerçevesinde ele alındığı görülebilmektedir.

Bu bölümde Türkiye'de kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren tüm kurumlar ele alınamayacağından, kültürel diplomasi misyonu ile hareket eden belli başlı kurumlar tanıtılacaktır.

2.3.1. Yunus Emre Enstitüsü

Türkiye'nin ilk kültür diplomasisini uygulayan kurumu olan Yunus Emre Enstitüsü her ne kadar 2009 yılında açılsa da kuruluş kanunu 2007 yılında çıkmıştır. Bu bağlamda Yunus Emre Enstitüsünün kuruluşu, 5 Mayıs 2007 tarihli 5683 kanuna dayanmaktadır (Ekşi, 2014:195). Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla kurulmuş bir kamu vakfıdır[26]. "Dünyanın her yerinde Türkiye ile bağ kuran ve Türkiye'ye dost insan sayısını arttırma" vizyonuyla yola çıkan Enstitünün vizyonu ise, "Türkiye'nin uluslararası alanda bilinirliğini, güvenilirliğini ve itibarını artırmak" olarak belirlenmiştir[27].

25 https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=BarisiDestekleme 14.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
26 https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu 14.03.2020'de erişilmiştir.
27 https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon 14.03.2020'de erişilmiştir.

Enstitünün kuruluş amacı 5683 sayı kanunda şöyle ifade edilmiştir[28]:

"Türkiye'yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye'nin diğer ülkeler ile dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini artırmak, bununla ilgili yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek, Türkiye'de Yunus Emre Enstitüsü[29] ve yurt dışında Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri açmak için merkezi Ankara'da olan Yunus Emre Vakfının kurulmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemektir."

Yunus Emre Enstitüsü amaçlarından da anlaşılacağı üzere kültürel diplomasi aracı olarak konumlanmıştır. Kültürel diplomasi uluslararası kültürel iletişim ve etkileşimi desteklediği gibi Yunus Emre Enstitüsü'nün de temel işlevidir. Türkiye'nin kültürel diplomasi aktörü olan Yunus Emre Enstitüsü, dil eğitimi gibi eğitim faaliyetleri ve kültürel etkinliklerle faaliyetlerini iki alanda gerçekleştirmektedir. Bu sayede Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışındaki kültür merkezleriyle hem Türkçe eğitimi sağlamakta hem de kültür ve sanat etkinlikleriyle kültürel diplomasi uygulamaktadır (Pacolari, 2019: 57).

Prof. Dr. İlber ORTAYLI, YEE'nin kurulma fikrinin ve isim seçiminin Kültür ve Turizm eski bakanı Atilla Koç'a[30] ait olduğunu belirtmektedir (Ortaylı, 2016:56). Hayatındaki birkaç iftihar meselesinden birisinin Yunus Emre Enstitüsü olduğunu söyleyen Atilla Koç ise (Koç, 2016:11), Enstitü kurma fikrini dönemin Başbakanı R. Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'e açtığını, Enstitü kurulurken kabine arkadaşlarından ve milletvekillerinden destek aldığını; Yunus Emre'yi dönemin şartları altında ağır işleyen bürokrasinin çarklarına takılmaksızın daha hızlı hareket edebilsin diye bir vakıf[31] olarak kurduklarını belirtmiştir (Koç, 2016:6).

---

28 https://www.yee.org.tr/sites/default/files/u152/20180227_1.5.5653.pdf 14.03.2020'de erişilmiştir.
29 24/10/2011 tarihli ve 661 sayılı KHK'nin 81 inci maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "Araştırma" ibaresi yürürlükten kaldırılmış, daha sonra bu hüküm 12/7/2013 tarihli ve 28705 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi'nin 17/1/2013 tarihli ve E.: 2011/143, K.: 2013/18 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir.
30 Atilla Koç 21 Şubat 2005-29 Ağustos 2007 tarihleri arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı yapmış ve bu dönem içinde, 5 Mayıs 2007 tarihinde, Yunus Emre Vakfı Kanunu yürürlüğe girmişti.
31 Atilla Koç enstitünün vakıf olarak kuruluşunu "bürokrasinin çarklarına takılmaksızın daha hızlı hareket edebilsin diye" açıklamasına rağmen, dünyadaki örneklerini model alarak "kültürel diplomasi" yöntemlerine uygun olarak, sivil bir yapı/görüntü oluşturma adına vakıf olarak kurulmuş olması kuvvetli ihtimaller arasındadır.

Vakıf, 7 Mayıs 2009 tarihinde dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın da katılımıyla Ankara Ulus'ta Yunus Emre Enstitüsü Merkez Binası'nın açılışını yaparak kanun doğrultusunda ilk faaliyetini gerçekleştirmiştir (Bahçacı, 2019:80). Açılış konuşmasında Recep Tayyip Erdoğan şunları dile getirmiştir[32]:

"Bugün, bu açılışı birlikte gerçekleştiriyor olmaktan çok büyük bir heyecan duyduğumuzu ifade etmek istiyorum. Burada, Yunus Emre'nin ismiyle müsemma bir anlayışın gelecek nesillere taşınmak üzere temeli atılıyor. Bundan dolayı çok mutluyuz. Ülkem ve milletim adına bu gururu sizlerle paylaştığımı bütün samimiyetimle belirtmek istiyorum ve açılışını yaptığımız Yunus Emre Vakfı ve Yunus Emre Enstitüsünün ülkemiz adına, ülkemizin tanıtımı noktasında bir sıçrama teşkil edeceğine inanıyorum. Konuşmamın hemen başında şu hususu belirtmekte fayda görüyorum: Türkiye, böyle bir vakfın kurulması noktasında çok geç kalmıştır. Yıllar öncesinde kurulması gereken, faaliyet göstermesi gereken, buna ciddi şekilde ihtiyaç duyulan bu vakfın bu dönemde kurulmasından ve bugün açılışının yapılıyor olmasından ayrıca büyük bir bahtiyarlık duyuyoruz. Dünyada birçok ülke, özellikle de gelişmiş ülkeler, yüzyıllar öncesinden bu tür vakıfları kurdular ve kurmakla kalmadılar, bu hususta çok büyük destekler verdiler. Bulundukları ülkelerde kendilerini tanıtmak, kültürlerini aktarmak ve lobi yapmak adına faaliyette bulundular. Yıllar boyunca hep Cervantes Enstitüsünü, Goethe Enstitüsünü, British Council'ı konuşuruz ve bunlara da gıptayla bakarız. Bu konuda biz çok geri kaldık. Umuyor ve inanıyorum ki, Vakfımız kısa süre içerisinde o yılların gecikmişliğini telâfi edecek ve Türkiye'nin yurt dışındaki vitrini hâline gelecektir. Dışişleri Bakanlığımızın, Millî Eğitim Bakanlığımızın, Kültür Bakanlığımızın ve TİKA'nın ayrı ayrı yürüttüğü tanıtım ve kültür faaliyetleri böylece tek bir merkezden sistemli bir şekilde yürütülecektir."

Enstitü, ilk merkezini kuruluşundan beş ay sonra 17 Ekim 2009 tarihinde Bosna Hersek'te 'Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi' adıyla açan enstitü ilk olarak Balkanlarda yayılmaya başlamıştır (Ekşi, 2014:197). Ardından ise Arnavutluk'un Tiran şehrinde açılmıştır (Karadağ, 2016: 230).

YEE'nin, 5 Mayıs 2007 tarihinde 5683 sayı kanunla vakıf olarak kurulduğunu ifade etmiştik. Cumhurbaşkanlığı Hükümet sitemine geçişle beraber aşağıda yer alan

32 https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/eylul_2009.pdf 14.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

şemada görüldüğü üzere YEE Kültür ve Turizm Bakanlığı çatısı altında gösterilmiştir. Oysaki, 15 Temmuz 2018 tarihinde 4 numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanan "ilgili" ve "ilişkili" kurumlar arasında YEE yoktur. Fakat söz konusu kararname sonrası, 10.07.2018 tarih ve Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 1. Nolu Kararnamesi ile kurulduğunu söyleyen[33] (Kuruluş tarihi olarak bu noktayı seçen Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sitesinde bu tarihten önce yer alan kurumsal tarihine yer verilmemektedir.) Kültür ve Turizm Bakanlığı, YEE'ne teşkilat şemasında yer vermeye başlamıştır **(Tab. 2)**[34].

Teşkilat şeması incelendiğinde mavi ile gösterilen kurumların "bağlı kuruluş", pembe ile gösterilen kurumların "ilgili kuruluş", sarı ile gösterilen kurumun ise "işletme" olduğu görülmektedir. Şemada beyaz kutucuklar içerisinde yer alan birimlerin niteliği yazılmamış olsa da bu birimlerin Bakanlığın "hizmet birimleri" olduğu görülmektedir. Fakat beyaz kutucuk içerisinde gösterilen YEE 10.07.2018 tarih ve Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 1. Nolu Kararnamesi'nde Bakanlığın hizmet birimleri arasında gösterilmemiştir. Bakanlığın internet sitesinde, teşkilat şemasında beyaz kutucuklarda yer alan bu hizmet birimlerinin üzerine tıklandığında, Bakanlığın resmi internet uzantısı olan "ktb.gov.tr" uzantılı internet adreslerine gidilmektedir. YEE tıklandığında ise www.yee.org.tr adresine ulaşılmaktadır.

YEE'nin Bakanlığın teşkilat şemasındaki gösterimine rağmen Bakanlığın bir hizmet birimi olmadığı açıktır. Fakat, 15/7/2018 tarih ve Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı 4 Nolu Kararnamesi'nde de YEE bağlı ya da ilgili kuruluşlar arasında da sayılmamaktadır.

Bu kararname ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanan Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (https://www.tika.gov.tr/en) ya da Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı internet sitelerine girildiğinde (https://www.ytb.gov.tr/), devlet kurumu olduklarını gösterir "gov.tr" uzantılı

33 https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-amaci-ve-gorevleri.html 15.03.2020 tarihinde ulaşılmıştır.
34 https://www.ktb.gov.tr/TR-183813/merkez-teskilati.html 15.03.2020 tarihinde ulaşılmıştır.

sitelerine ulaşılmaktadır. Her iki kurumun internet sitesinde Bakanlığa bağlı kurum olduklarını gösterir "T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı" ifadesi kurum adlarının başında yer almaktadır.

YEE'nün internet uzantısı "gov.tr" değil "org.tr" dir. YEE'nin internet sitesi ziyaret edildiğinde TİKA'da ya da YTB'nin sitesinde olduğu gibi "T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı" ifadesi yer almaz.

Yunus Emre Vakfı Mütevelli heyet üyeliklerine seçimler, 5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanunu'nun 4'üncü maddesi ile 3 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2 ve 3'üncü maddeleri gereğince Cumhurbaşkanı tarafından yapılmaktadır[35]. Kültür ve Turizm Bakanı, Yunus Emre Vakfı mütevelli heyeti başkanıdır[36].

Kültür ve Turizm Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Basın Müşavirliği sitesinde Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Ersoy'un, TİKA, YTB VE YEE başkanlarının da yer aldığı bir heyetle bir araya gelişini "Bakan Ersoy, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Bağlı Kuruluşların Temsilcileriyle Buluştu" manşetiyle haberleştirmiştir[37]. Aynı iftar programı bir başka sitede ise "Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, Bakanlığa bağlı kurumların personeliyle iftarda bir araya geldi" şeklinde haberleştirilmiştir[38]. YEE ise, kendi durumunu "bağlı kuruluş" olarak ifade etmemekte, "Kültür ve Turizm Bakanı ve Yunus Emre Vakfı Mütevelli Heyet Başkanı Mehmet Nuri Ersoy" ifadelerinde olduğu gibi Bakanın Mütevelli heyet başkanlığına dikkat çekmektedir.

YEE'nin kuruluş kanunu açık olarak bir vakıf olarak kurulduğunu göstermektedir. Bu sebeple kamu ile bağını ortaya koyan mütevelli heyetinin seçim biçimi, mütevelli heyeti başkanı ve üyeleri, bütçe kaynağından bağımsız olarak YEE'nin vakıf niteliğini koruması son derece önemlidir. Cumhurbaşkanı sayın R. Tayyip Erdoğan, III. Milli Kültür Şurası'nda yaptığı konuşmasında; "Yunus Emre Enstitüsünü, bürokrasinin çarkları arasında ezilmesine yol açmayacak, tıpkı Maarif

35 https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200103-16.pdf 15.03.2020 de erişilmiştir.
36 https://www.yee.org.tr/sites/default/files/u152/20180227_1.5.5653.pdf 15.03.2020 de erişilmiştir.
37 https://www.ytb.gov.tr/haberler/bakan-ersoy-kultur-ve-turizm-bakanligina-bagli-kuruluslarin-temsilcileriyle-bulustu 15.03.2020'de erişilmiştir.
38 https://www.haberler.com/bakan-ersoy-bakanlik-personeliyle-iftarda-bir-12068905-haberi/ 15.03.2020 de erişilmiştir.

Vakfı gibi, özerk bir çerçeve içinde faaliyetlerini yürütecek yeni bir yapıya kavuşturmalıyız."[39] diyerek bu konuya dikkat çekmiştir[40]. YEE'nin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı ya da ilgili kurum olduğunu gösterir ya da Bakanlığın hizmet birimi olduğuna dair yasal bir altyapı yoktur. YEE'nin sivil görüntüsünden uzaklaşarak, bir vakıf yerine Bakanlığa bağlı kurum olarak hareket etmesi sahada kamu ya da kültürel diplomasi adına yaptığı eylemlerin inandırıcılığının azalmasına sebep olacak ve kurum hedeflerinin gerçekleşmesi zorlaşacaktır.

2.3.2. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

1991'de Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin (SSCB) dağılmasıyla birlikte dünyada önemli değişimler yaşanmıştır. Birçok yeni ulus devlet tarih sahnesine çıkmış, ortak tarihi ve kültürel değerlere sahip olduğumuz bu yeni ulus devletlerin Türkiye'den büyük beklentileri olmuştur. Serbest pazar ekonomisinin uzağında sistemlere sahip bu ülkeler geçiş sürecinde donör ülkelerin, Dünya Bankası ve IMF'nin yer aldığı kalkınma işbirliği uygulamalarından yararlanmaya başlamıştır. Bu bağlamda konjonktürel olarak başta Türk Cumhuriyetleri olmak üzere, ülkemizin tarihi kültürel bağlarla sıkı sıkıya bağlı olduğu tabii coğrafyası ile güçlü bir işbirliği geliştirmek üzere 1992 yılında TİKA kurulmuştur[41]. TİKA; personel eğitimleri, teknik bilgi verme, teknik donanım ile gelişmekte olan ülkeler içerisindeki kalkınma projeleriyle ilgilenmekte olan bir devlet kurumudur. 28 Mayıs 1999'da Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in onayı (Döner, 2019:82), "Türkiye İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun"un (Kanun 12 Mayıs 2001 tarihli 4668 sayılı Resmî Gazete'nin yayımlanmasından sonra yürürlüğe girmiştir) kabul edilmesi ile T.C Başbakanlık bünyesinde faaliyet göstermeye başlamıştır (Durusoy 2018:93). 2001 yılında Resmi Gazete'de yayımlanan bu kanun ile kendisine verilen ilk görev "başta Türk dilinin konuşulduğu cumhuriyetler ve akraba toplulukları ile Türkiye'ye komşu ülkeler olmak üzere, kalkınma yolundaki ülkeler ve topluluklarla diğer ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülke ve topluluklarla ekonomik, ticari, teknik, sosyal kültürel ve eğitim alanlarındaki iş birliğini projeler ve programlar aracılığı ile

39 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-175189/sayin-cumhurbaskani-recep-tayyip-erdogan39in-acilis-kon-.html 24.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
40 Bu konuşma 3 mart 2017 tarihinde yapılmıştır. Bu tarihte, YEE kuruluşundan bu yana olduğu gibi 'vakıf' statüsündedir. Yani, Maarif Vakfıyla aynı statüdedir.
41 https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222 15.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

geliştirmek, yapılacak yardım ve işlemleri yürütmek üzere, Başbakanlığa bağlı ve tüzel kişiliği haiz Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nın kurulması ile teşkilat ve görevlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemek" şeklindedir (Karadağ, 2016: 2013-2014).

TİKA'nın çerçevesi 2002 yılında bir kez daha yeniden düzenlenmiş ve TİKA TDP'nın uygulanmasında en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. TİKA, 2005 yılında, 15.04.2005 tarihli ve 352 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile uyumlu bir teknik yardım kuruluşu olarak güncellenmiştir (Durusoy 2018:93). Resmî Gazete'de 2 Kasım 2011 yılında yayınlanan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname ile kurumun ismi 'Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı Başkanlığı' yerine 'Türk İşbirliği ve "Koordinasyon" Ajansı Başkanlığı' şeklinde kalkınma kelimesi koordinasyon olarak değiştirilmiştir. Değişiklik kurum ismiyle sınırlı olmayıp, öncelikle TİKA'nın çalışma prensipleri eskiden dış hibe yardımlarının nakdi olarak yapılması yerine proje tabanlı çalışma şeklinde dönüştürülmüştür (Ekşi, 2014: 2020-221).

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş sonrası, 15 Temmuz 2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi"nin "Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı" başlıklı 37'nci bölümünde yer alan "Kuruluş ve Teşkilat" başlıklı 521. Maddesinde, TİKA, kamu tüzel kişiliğine haiz ve özel bütçeli olarak nitelendirilmiş olup Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir[42]

TİKA'nın görevleri 17 Temmuz 2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de şu şekilde sıralanmıştır[43]:

a) İş birliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve topluluklarla iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkileri karşılıklı kalkınmaya da katkıda bulunacak şekilde projeler ve faaliyetler temelinde geliştirmek, söz konusu ülke ve toplulukların kalkınma hedef ve ihtiyaçlarına uygun iş birliği program ve projelerini hazırlamak veya hazırlatmak, bununla ilgili gerekli düzenlemeleri ve takibi yapmak ve bunların uygulanmasında koordinasyonu sağlamak.

42 https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222 18.03.2020 de erişilmiştir.
43 https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180715-1.pdf 18.03.2020 de erişilmiştir.

b) İş birliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve toplulukların iktisadi gelişim sürecinde ihtiyaç duyacakları ekonomik altyapı araçlarını ve destek programlarını hazırlamak, ekonomik büyüme, yatırım ortamının hazırlanması ve geliştirilmesi, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılması, eğitim seviyesinin yükseltilmesi, iyi yönetişim, kadın ve ailenin toplumsal yaşamda ve kalkınmadaki rolü, bilgi teknolojileri transferi, çevre ve doğal kaynakların yönetimi, enerji, altyapı, sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda katkı temin etmek, bu ülkelere kurumsal, insan kaynakları ve benzeri alanlarda kapasite geliştirme destekleri sağlamak.

c) Gerektiğinde yabancı ülke ve topluluklara yapılacak insani yardım ve teknik desteklerin koordinasyonunu sağlamak.

ç) Kalkınma alanında ulusal ve yararlanıcı ülkelerin kamu kurumları, üniversiteleri, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile iş birliği halinde program, proje ve faaliyetler gerçekleştirmek ve gerektiğinde uzman desteği sağlamak.

d) İş birliği yapılması hedeflenen ülke ve topluluklarda kamu yönetimi, hukuk, eğitim, kültür ve diğer sosyal alanlardaki iş birliğini güçlendirmek amacıyla proje ve programlar hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak, bu ülke ve topluluklardan eğitim ve staj amacıyla Türkiye'ye gönderilecek kamu görevlileri ve diğer kişilere burs ve benzeri destek sağlamak.

e) Yurt dışında kültürel iş birliği programları yürütmek ve gerektiğinde Türk kültürüyle ilgili faaliyet gösteren merkezlerle iş birliği yapmak.

f) Kalkınma yardımları ve ülkemizin dış yardımlarıyla ilgili uygulama ve teknik koordinasyon ile takibi sağlamak, envanter hazırlamak ve raporlar yayınlamak.

g) Yurt dışında bulunan ortak tarihi, kültürel ve toplumsal mirasın ve değerlerin korunmasına, toplumlar arası ön yargıların giderilerek ilişkilerin güçlendirilmesine yönelik sosyal ve kültürel proje ve çalışmaları uygulamak.

ğ) Görev alanıyla ilgili olarak uluslararası iş birliğine ilişkin çalışmalarda yer almak ve koordinasyonu sağlamak, gerektiğinde uluslararası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleriyle ortaklaşa projeler yürütmek.

h) İş birliğinde bulunulması hedeflenen ülkelerin yanı sıra, özellikle tarihi, coğrafi, sosyal ve kültürel bağlarımızın bulunduğu ülkelere, ilgili ülkenin kalkınmışlık düzeyine bakılmaksızın, teknik katkı ve destekte bulunmak ve ortak projelere açık olan tüm ülkelerden gelecek talepleri değerlendirmek.

ı) Başkanlığın faaliyetleri kapsamında programa alınacak ülke ve topluluklara yönelik iş birliği ve yardım projeleri hakkında Bakanlığa bilgi vermek.

i) Mevzuatla Başkanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak

TİKA'nın bölgeden bölgeye faaliyetleri ve yardımları değişiklik gösterse de temelde şu alanlarda faaliyet göstermektedir:

- Sosyal Altyapılar ve Hizmetlerin Geliştirilmesi (Eğitim, Sağlık, İdari ve Sivil Altyapılar)

- Ekonomik Altyapılar ve Hizmetlerin Geliştirilmesi

- Çoklu/Çakışan Sektörlerde Altyapıların Geliştirilmesi (Genel Çevre Koruma, çoklu sektörlerin geliştirilmesi)

- Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi (Pacolari, 2019:55-56).

2.3.3. Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı

T.C. Anayasasının 62. Maddesi;

"Devlet, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının aile birliğinin, çocuklarının eğitiminin, kültürel ihtiyaçlarının ve sosyal güvenliklerinin sağlanması, anavatanla bağlarının korunması ve yurda dönüşlerinde yardımcı olunması için gereken tedbirleri alır[44]." demektedir.

Uluslararası ilişkilerde sadece Dışişleri Bakanlığı ve hükümet eliyle yürütülmesi günümüz uluslararası sistemde yetersiz kalmaktadır. Uluslararası sistemde kamuoylarını etkileyen yeni aktörler ön plana çıkmaya bağlamıştır. Bu bağlamda karımıza çıkan önemli aktörlerden biri de yurt dışında yaşayan vatandaş, soydaş, akraba topluluklara yönelik diaspora diplomasisidir (Döner, 2019:90). Diaspora, Herhangi bir milletin ya da inanç grubunun, anavatanlarının dışında yerleştikleri ülkelerde, bir topluluk bilinci ve kökenlerine ilişkin güçlü bir aidiyet duygusu ile kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal etkileşimlerini sürdürerek hakların ve ortak çıkarların savunulmasında birlikte hareket edebilen üyelerine denir[45].

Türkiye'de kamu diplomasisi faaliyetlerinin yürütüldüğü kurumlar arasında yer alan Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluğu Başkanlığı kamu diplomasisi çerçevesinde stratejik bir iletişim aracı olarak yurt dışı Türkler ve akraba topluluklarla diyalogların kurulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesini hedefler (Aydemir, 2016:350). YTB, Resmî Gazete' de yayımlanan 5978 sayılı 'Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'la 24 Mart 2010 tarihinde, TİKA gibi Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak kurulmuştur (Ekşi, 2018:347). Söz konusu kanunun amacı 1. maddesinde şöyle ifade edilmiştir:

" a) Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili çalışmalar yapmak ve sorunlarına çözüm üretmek,

b) Soydaş ve akraba topluluklar ile sosyal, kültürel ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla bu topluluklara yönelik faaliyetler yürütmek,

44 https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf 19.03.2020 de erişilmiştir.
45 file:///C:/Users/ridva/Downloads/ytb2019-2023stratejik_plani-5db992ee05e17.pdf 19.03.2020'de erişilmiştir.

c) Avrupa Birliği çerçevesinde yürütülen projeler hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenlerle, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ülkemize gelen öğrencilerin, ülkemizdeki eğitim süreçlerinin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması için her türlü esası belirleyerek, ilgili kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamak,

üzere, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının kuruluş, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir[46]."

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş sonrası tıpkı TİKA'da olduğu gibi, 15 Temmuz 2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar İle Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı" başlıklı 51'nci bölümünde yer alan "Kuruluş" başlıklı 731'nci maddesinde, YTB, kamu tüzel kişiliğine haiz ve özel bütçeli olarak nitelendirilmiş olup Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir[47]. Kararnamede YTB'nin hizmet birimleri şöyle sıralanmıştır:

"a) Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığı.

b) Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı.

c) Kurumsal İlişkiler ve İletişim Daire Başkanlığı.

ç) Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı.

d) Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

e) Personel Daire Başkanlığı.

f) Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı.

g) Bilgi İşlem Daire Başkanlığı.

ğ) Hukuk Müşavirliği[48]."

Kültürel diplomasi konusunda YTB'nin önemli hizmet birimlerinden biri olan Kültürel ve sosyal ilişkiler Dairesi Başkanlığı görevleri şunlardır[49]:

46 https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100406-1.htm 19.03.2020 de erişilmiştir.
47 file:///C:/Users/ridva/Downloads/19.5.4-5da8693300e80.pdf 19.03.2020'de erişilmiştir.
48 file:///C:/Users/ridva/Downloads/19.5.4-5da8693300e80.pdf 19.03.2020'de erişilmiştir.
49 file:///C:/Users/ridva/Downloads/19.5.4-5da8693300e80.pdf 19.03.2020'de eişilmiştir.

"a) Soydaş ve akraba topluluklarla ekonomik, sosyal ve kültürel bağların geliştirilmesi için ilgili kişi, kurum, sivil toplum kuruluşu ve meslekî yapılanmalarla birlikte yapılacak çalışmalara destek olmak ve bu faaliyetlerin bir plan dâhilinde koordine edilmesini sağlamak.

b) Kamu kurum ve kuruluşlarınca soydaş ve akraba topluluklarla ilgili hizmet ve faaliyetlere yönelik olarak ilgili kuruluşlarla birlikte hedefleri belirleyerek bir plan dâhilinde koordine edilmesini sağlamak.

c) Görev alanına giren konularda hizmetlerin etkililiğini ve yararlanıcı memnuniyetini analiz ederek araştırmak ve bunların sonuçlarını ilgili kurumlarla paylaşarak gereken çalışmaların başlatılmasını sağlamak.

ç) Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek."

2.4. MİLLİ KÜLTÜR ŞURALARI

Milli kültür kavramı, belli bir milleti, diğer milletlerden ayırmak için kullanılmaktadır. Bir başka deyişle milli kültür farklı ülkelerin varlığının gerekçesidir. Milli kültürlerin hepsi, onları birbirinden ayıran farklar olsa da aynı amaca yönelmişlerdir. Bu bağlamda milli kültür bir millet tarafından kendi tarihi boyunca üretilmiş maddi, manevi, fikri değerlerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Kısaca milli kültür her toplumun kendine ait öz değerleridir (Sayın, 2019:5).

23-27 Ekim 1982 tarihleri arasında Ankara'da toplanan I. Millî Kültür Şûrası, "millî kültür varlığımızın daha etraflı, daha derin araştırılmasına, tanıtılmasına, bilinip benimsenmesine ve bu suretle Millî Şuûrun güçlenmesine, köklenip gelişmesine yardımcı olmayı" hedeflemiş, 5 gün boyunca ve 15 komisyon halinde çalışmıştır[50]. Cumhurbaşkanı Kenan Evren açılış konuşmasından şura ile ilgili;

"Bu ve bunu takip edecek milli kültür şura toplantıları ile… tarihin en köklü ve en büyük milletlerinden biri olan Türk milletinin kendi müstakil hüviyetinden, kendi milli benliğinden doğmuş olan pek değerli milli kültür varlığımızın daha etraflı daha derin araştırılmasına, tanıtılmasına, bilinip benimsenmesine ve bu suretle MİLLİ ŞUUR'UN güçlenmesine, köklenip gelişmesine yardımcı olacaktır (Subaşi, 2017:492)." demiştir.

50 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-169934/sura-hakkinda.html 30.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

05- 08 Aralık 1989 tarihleri arasında Ankara Milli Kütüphane Salonunda düzenlenen II. Millî Kültür Şûrasına kamu sektörü ve özel sektörden 137 kurum ve kuruluşu temsilen 112 kişi katılmıştır. 10 oturum halinde gerçekleşen Şûranın Genel Kurulunda okunan 72 bildiri yayımlanmıştır[51]. Şura için hazırlanan yönetmelikte şuranın görevleri şöyle sıralanmıştır;

a) Atatürk ilkeleri ışığında kültür politikası hakkındaki görüşleri belirlemek,

b) Kültürel konularda yönlendirme, teşvik ve işbirliği esaslarını tespit etmek,

c) Kültürümüzün korunmasını, geliştirilmesini, tanıtılmasını ve yayılmasını sağlayıcı tedbirleri belirlemek,

d) Gerekli görülen kültür konularının görüşülmesi, tartışılması ve istişari kararların alınmasını sağlamaktır[52].

I. Milli Kültür Şurasında, 'Dış Kültürel İlişkiler ile Türk Kültürünün İç ve Dış Tanıtılması, Yayılması Komisyonu' ve II. Milli Kültür Şurasındaki 'Kültürel Tanıtım Komisyonu' nun çalışmaları her ne kadar kültürel diplomasi ile keşişse dahi, içinde teşkil edilen 'Kültür Diplomasisi Komisyonu've tezimizin sınırları açısından bu bölümde sadece III. Milli Kültür Şurasına ayrı bir başlık açılacaktır.

2.4.1. III. Milli Kültür Şurası

2017 yılında gerçekleşen III. Milli Kültür Şurası içerisinde 'Kültür Diplomasisi Komisyonu' bulunması sebebiyle, ayrıca ele alınmayı gerektiriyor.

İlki 1982 yılında, ikincisi 1989 yılında düzenlenen Millî Kültür Şûrasının 28 yıl sonra yeniden düzenlenmesi büyük önem arz etmektedir. Türkiye'nin kültürel zenginliği göz önüne alındığında Millî Kültür üzerine titizlenilmesi, bu zamana dek yürütülen politikaların, gerçekleştirilen projelerin, hedeflenen atılımların, karşılaşılan sorunların gözden geçirilmesi ve müzakere edilmesi gereği ortadadır[53]. III. Milli Kültür Şurasında kültür sanat camiasından birer başkanın başkanlığında toplam on

51 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-169934/sura-hakkinda.html 30.03.2020 tarihinde görüntülenmiştir.
52https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.5306&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch= 21.03.2020
53 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-169934/sura-hakkinda.html 24.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

kişiden müteşekkil 170 kültür insanı ile 17 komisyon kurulmuştur[54]. Bu komisyonlardan birisi 'Kültür Diplomasisi Komisyonu'dur.

2.4.2. Kültür Diplomasisi Komisyon Raporu

04-05 Mart 2017 tarihlerinde III. Millî Kültür Şûrası Kültür Diplomasisi Komisyonu bütün üyelerinin katılımıyla gerçekleştirdiği toplantılarda yapılan müzakereler sonucunda 18 maddelik bir komisyon raporu yayımlamıştır[55]. Rapor incelendiğinde eksikliği görülen hususların vurgulandığı, bu noktada yapılması gerekenlerin dilek-tasarlama grubu içerisinde yer alan -meli, -malı gereklilik kipleriyle ifade edildiği görülmüştür.

Komisyon raporunda, devletin kültür diplomasisinde belirlenmiş bir stratejisinin olması, kültür diplomasisinin mali kaynakları güçlü tutulması ve kültür diplomasisi yürüten kurumlarımız özellikle insan kaynakları bakımından daha donanımlı hâle getirilmesi öne çıkan unsurlardandır. Yanı sıra, sivil toplum kuruluşları ile özel ve tüzel kişilerin kültür diplomasisine katkı sağlayan inisiyatifleri teşvik edilmesi, dijital diplomasi ve iletişim teknolojileri etkin şekilde kullanılması vurgulanmıştır. Kültür diplomasisinin sadece uluslararası alanda değil, yerel ve ulusal alanda da yürütülmesi gerektiği, propaganda ve reklam amacı taşımayan bir iletişim ve etkileşim dili olduğunun hatırlatılması ve Kültür diplomasisinde kamu, kitleler, gruplar öne çıkarılırken kişiden kişiye iletişimin gücü ve etkisi gözden kaçırılmaması vurguları son derece yerindedir[56].

Komisyon raporunda daha ziyade Türkiye'nin kendisini anlatmasına odaklanmış, diğer toplumları anlamak konusunda ise bir öneriye rastlanmamıştır.

2.4.3. III. Milli Kültür Şurası Sonuç Raporu

Sonuç raporunun girizgâh bölümünde dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Nabi Avcı şurayla ilgili şunları vurgulamıştır[57];

54 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-175186/sayin-kultur-ve-turizm-bakani-nabi-avci39nin-acilis-kon-.html 24.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
55 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50595,komisyonraporukulturdiplomasisipdf.pdf?0 24.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
56 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50595,komisyonraporukulturdiplomasisipdf.pdf?0 24.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
57 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50571,raporsurasonucpdf.pdf?0 26.03.2020 de erişilmiştir.

"Türkiye'nin zengin kültürel birikimini daha da zenginleştirmek ve yeni kültür politikalarına yön vermek üzere gerçekleştirdiğimiz 3. Millî Kültür Şûrası önümüze son derece ufuk açıcı bir yol haritası koymuştur. Şûranın açtığı ve genişlettiği bu yolu, Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak özenle takip edeceğiz. Şûra esnasında komisyonlarda dile getirilen, kayıt ve raporlara giren her teklifin, her fikrin, her eleştiri, uyarı ve önerinin bizim için değerli olduğunu bir kez daha ifade ediyorum…

Şûrada ortaya çıkan hiçbir cümleyi, hiçbir fikri ve öneriyi zayi etmeden hayata geçirmek için tam bir fikrî-i takip içinde olacağız. Şûramızın açılışında kültür dünyamızın zenginleşmesi için yeni bir ruhun gereğine işaret buyuran ve Şûra'yı çok güçlü bir iradeyle sahiplenen Muhterem Cumhurbaşkanımıza hassaten teşekkür ediyoruz. "Millî Kültür Şûrası'nın ortaya çıkaracağı raporun bizzat takipçisi olacağını" ifade etmeleri bizim için büyük bir şeref ve sorumluluktur.

Bu sorumluluğun idrakinde olarak, gereğini inşallah yüzümüzün akıyla yerine getireceğiz. Düzenlediğimiz bu Şûra ile kültür hayatımızın tamamında hissedildiğini gördüğüm heyecan dalgası beni ve değerli çalışma ekibimi son derece heyecanlandırmıştır."

Sayın Nabi Avcı'nın girizgâh bölümünde dört kez "irfan" kelimesini kullandığı ve buna dikkat çektiği görülmektedir. İslam dünyasının entelektüel geleneğinde yer alan ve tasavvufta ilmin en yüksek noktası olarak tabir edilen irfan kavramı, kullanım şekline göre bilme, anlama, sezme ve kültür olarak ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, asırların biriktirdiği fikirlerin bütününe irfan denmektedir (Babaoğlu, 2019:63). Cemil Meriç' e göre ise irfan "Kemale açılan kapı, amelle taçlanan ilim" olarak ifade edilmiştir (Meriç, 2018: 33).

Sonuç raporunun Kültürel Diplomasi Komisyonu ile ilgili bölümünde komisyonca sırasıyla şu hususlar tavsiye edilmiştir[58];

• Medeniyetimizin "üstün evrensel değere sahip" unsurlarının kültürel zenginlik ve çeşitliliğimizin bir parçası olarak öne çıkarılması,

• Bu kapsamda UNESCO'da oluşturulan uluslararası dil ve imkânların kullanılması,

58 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50571,raporsurasonucpdf.pdf?0 26.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

• Farklı kültürler ve milletler arasındaki ortak semboller üzerinden, çeşitli projeler yürütülmesi, kalıcı diyalogların kurulması, bunun için belgesel çekimi, kültür yolculuğu/kervanı, edebiyat günleri türünden etkinlikler düzenlenmesi,

• Farklı bölge ve ülkelerin özgün durum, değer ve hassasiyetlerini de dikkate alan kuşatıcı bir ufuk benimsenmesi,

• Kültür diplomasisinin mali kaynaklarının güçlendirilmesi ve çeşitlendirilmesi,

• Sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve tüzel kişilerin kültür diplomasisine katkı sağlamalarının teşvik edilmesi,

• Yerel yönetimler, STK'lar, üniversitelerle işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak ortak çalışma alanları oluşturulması ve kültürel çeşitliliğimizi öne çıkaran projeler geliştirilmesi,

• Büyükelçilikler başta olmak üzere Türkiye'de ve yurtdışında kültür diplomasisine katkı sunan millî kurumlar, uluslararası paydaşlar ve hedef kurumlar ile öğrenci değişim programlarının yönetiminin etkin kılınması,

• Yine bu kurumların insan kaynağının güçlendirilmesi,

• Kültür diplomasisi konusunun akademik sisteme entegre edilmesi ve bu alanda yüksek lisans ve doktora düzeyinde programlar oluşturulması,

• Dijital diplomasi ve iletişim teknolojilerinin etkin şekilde kullanılması,

• Özel müzelerin ve kamu müzelerinin, kültür diplomasisine katkı sağlayacak şekilde desteklenmesi ve yenilerinin kurulması için teşvik edilmesi,

• Türk sanatının ve sanatçılarının eserlerinin, uluslararası organizasyonlara dâhil edilmesi,

• Dünyadaki başarılı modellerden ve tecrübelerden Yunus Emre enstitülerinin gelişimi ve güçlenmesi için faydalanılması,

• En önemli kültürel diplomasi aracı olan dilimizin, yani 'Türkçe'nin kullanımının dünyada daha da yaygınlaşmasına yönelik çalışmalar yapılması,

• Yabancılara Türkçe öğretimini kültür diplomasisinin etkili unsurlarından biri olarak görerek, yurtdışında Türkçe ve Türkçeden çevrilen kitapların satış ve dağıtımının desteklenmesi,

• Balkanlar, Orta Asya, Ortadoğu, Kuzey Afrika'ya dönük özel çalışma ve projeler üzerinde yoğunlaşılması,

• Bu coğrafyalar ile kendi coğrafyamız arasındaki benzerlikler üzerinden yeni ortaklıkların kurulması,

• Bu ülkeler ile ikili işbirlikleri tesis edilmesi, arşiv ve tarihî belge paylaşılması teklif edildi.

Teklif maddeleri arasında yer alan "Özel müzelerin ve kamu müzelerinin, kültür diplomasisine katkı sağlayacak şekilde desteklenmesi" hususuna dikkat çekilmesi önemlidir. Ancak kastedilen "desteğin" somutlaştırılmasına ihtiyaç vardır.

Teklif maddeleri arasında "Yunus Emre Enstitüleri" ifadesi dikkat çekmektedir. Bu ifade sonuç raporu içerisinde bunun dışında iki noktada daha geçmektedir. Burada kastın Yunus Emre "kültür merkezleri" olduğu anlaşılmaktadır. Yunus Emre Vakfı'na bağlı kuruluş olan Yunus Emre Enstitüsü Türkiye merkezli tek bir enstitüdür. Yine vakfa bağlı olan "kültür merkezleri" ise yurtdışı birimleridir. Yani sonuç raporunda 'Yunus Emre Enstitüleri'nden kastın, 'Yunus Emre Kültür Merkezleri' olduğu anlaşılmaktadır. Bu hatanın üzerinde durulması gerektiğini düşünüyoruz. Zira bu hatanın III. Milli Kültür Şurası sonuç raporu ile sınırlı kalmadığı, uluslararası ilişkiler bölümünde hazırlanmış ve kültürel diplomasiyi konu edinen bilimsel araştırmalarda tekrarlandığı görülmektedir. Türkiye'nin kültürel diplomasi aktöreleri sıralanırken "Yunus Emre Enstitüsü" yazmak gerekirken, yüksek lisans tezi içerisinde "Yunus Emre Kültür Merkezi" yazıldığı görülmüştür (Döner, 2019: V). Aynı çalışmada Enstitü yerine 'Yunus Emre Kültür Merkezi'nin 2009 yılında açıldığı belirtilmiş, bu bilginin yer aldığı sayfa dipnotunda ise 'Yunus Emre Enstitüsü' adının doğru biçimde yer almasına rağmen, yazarının gözünden kaçmış olmalıdır. Yine bir başka sayfada ise aynı kurum kastedilerek Yunus Emre Kültür Merkezi ve Yunus Emre Enstitüsü'nün kullanıldığı görülmüştür.

2.4.4. Eylem Planı

III. Milli Kültür Şurası kapsamında ilgili komisyonlarca yapılan çalışmalar sonuç raporu olarak yayımlanmıştır. Bu raporların birer tavsiyeden ibaret kalmaması adına 'Eylem Planı'nın yayımlandığı görülmüştür[59]. Burada hedef/eylemler belirlenmiş, açıklamaları yapılmış, sorumlu ve ilgili birim/kurumları belirlenmiş ve eylemin başlangıç tarihi ve ne kadar süreceği belirlenmiştir. İki eylemin süresi 'süresiz' olarak tanımlanmıştır. 2017 ve 2018 yıllarında gerçekleşmesi planlanan eylemlerin en geç en uzun sürelisinin dört yılda planlanması hedeflenmiştir.

Eylem Planı'nında 'Kültür Diplomasisi' bölümünde 'yönetim' başlığı altında altı 'hedef/eylem', 'tanıtım' başlığı altında ise bir hedef/eylem tanımlandığı görülmektedir. Bu hedef eylemler şöyle sıralanmıştır[60];

- Bakanlığımız personelinin kültür diplomasisi ve ilgili alanlarda daha donanımlı hale getirilmesi
- Kültür diplomasisinde Bakanlık vizyonunun yenilenmesi
- Yurt dışında Türk dil ve kültürünün öğretilmesi ve aktarılması
- İkili kültür anlaşmaları çerçevesinde diğer ülkelerle "Kültür Çalışma Grupları" nın oluşturulması
- İkili kültürel anlaşmaların sayısının arttırılması ve içeriklerinin geliştirilmesi
- Uluslararası kuruluşlar bünyesinde görev yapan Türk personel sayısının arttırılması
- Kültür ve sanat alanında uluslararası fonlardan daha fazla yararlanılmasını sağlamak üzere bilgilendirme, danışmanlık ve koordinasyon faaliyetleri gerçekleştirilmesi

Hedeflenen eylemlere bakıldığında, sonuç raporunda tavsiye olunan hususların tamamını içermediği görülmektedir. Örneğin, raporda yer alan "Özel müzelerin ve kamu müzelerinin, kültür diplomasisine katkı sağlayacak şekilde desteklenmesi" tavsiyesi eylem planı içerisinde kendisine yer bulamamıştır.

Eylem planı ile ilgili bir diğer önemli husus ise belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılamadığıdır. Planda belirtilen sürelerin bir kısmı dolmuştur. Örneğin, 'Eylem Planı' nın 'Kültür Politikaları' bölümünde; "*Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın genel bütçeden aldığı payın arttırılması" hedefinin konduğu görülmüştür. Bu hedefin*

59 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/53405,iiimillikultursurasieylemplani-17mayis2017pdf.pdf?0&_tag1=F69D90B26683E970938130F6B78393CA8400FF33 26.03.2020 tarihinde erişilmiştir.
60 https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/53405,iiimillikultursurasieylemplani-17mayis2017pdf.pdf?0&_tag1=F69D90B26683E970938130F6B78393CA8400FF33 26.03.2020 tarihinde erişilmiştir.

açıklamasında ise; "Kültür ve Turizm Bakanlığının; kültürel değerlerimizi yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak ve benimsetmek temel görevlerinin yanında kültürel diplomasi faaliyetlerini de aktif ve etkin bir şekilde yerine getirebilmesini teminen ***bütçesinin genel bütçe içerisindeki payının %1'e yükseltilmesi için çalışmalar yürütülecektir***." denmektedir. Bu hedef için başlangıç tarihi olarak 2018 seçilmiş ve bir yıllık süre verildiği görülmektedir. Bu durumda bütçe hedefinin 2019 yılı için belirlendiği anlaşılmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın son yıllardaki bütçesi gözden geçirildiğinde 2016 yılında Merkezi Yönetim Bütçesinin %0,49 una[61], 2017 yılında Merkezi Yönetim Bütçesi'nin %0,01'ine[62], 2018 yılında ise Merkezi Yönetim Bütçesinin %0,47'sine tekabül etmektedir[63]. 2019 için ise genel bütçeden 4 milyar 168 milyon lira ödenek ayrıldı. Bakanlığa 2018 için ayrılan ödenek miktarı 3 milyar 997 milyon liraydı. Böylelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ayrılan ödenek miktarı 2019'da 2018'e göre yüzde 4'ün biraz üzerinde arttı.

61https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2016/Genel_B%C3%BCt%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B0dareleri/K%C3%9CLT%C3%9CR%20VE%20TUR%C4%B0ZM%20BAKANLI%C4%9EI.pdf 26.03.2020 de erişilmiştir.
62https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2017/Genel_B%C3%BCt%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B0dareleri/K%C3%9CLT%C3%9CR%20VE%20TUR%C4%B0ZM%20BAKANLI%C4%9EI.pdf 26.03.2020 de erişilmiştir.
63https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/kid/2018/Genel_B%C3%BCt%C3%A7e_Kapsam%C4%B1ndaki_%20Kamu_%C4%B0dareleri/K%C3%9CLT%C3%9CR%20VE%20TUR%C4%B0ZM%20BAKANLI%C4%9EI.pdf 26.03.2020 de erişilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EUROPALIA SANAT FESTİVALİ

1969 yılında kurulan Europalia, iki yılda[64] bir yaptığı sanat festivalleri ile her biri farklı[65] konuk ülkeye[66] odaklanan toplam 25 festivali bugüne kadar hayata geçirmiştir.[67] Merkezi Brüksel'de bulunan, kâr amacı gütmeyen bu kurum (Lambert, 2011:6) dört aylık[68] multidisipliner programları ile sadece sergiler değil aynı zamanda sahne sanatları, müzik, edebiyat, konferanslar ve filmlerle de geniş bir Avrupalı izleyiciyi buluşmaktadır. Her bir bienal yüzlerce etkinlikten oluşmaktadır. Bu etkinlilerin içinde kültürel miras kadar çağdaş sanatta yer almaktadır.[69]

Belçika Kraliyet Ailesi'nin himayeleri[70] ve konuk ülkenin katkıları[71] ile gerçekleşen festivallerde, Europalia'nın ekibi sürekli ve festival hazırlıkları için istihdam edilen geçici çalışanlarından oluşmaktadır.

Festivaller ağırlıklı olarak Brüksel'de gerçekleşmekte olup Belçika'nın Antwerp gibi şehirlerinde ve çevre ülkelerde de gerçekleşmektedir.[72]

---

64 Kendisini bir sanat bienali (iki yılda bir düzenlenen sanat etkinliklere verilen isim) olarak tanıtan bu festival bazı tarihlerde bu periyoda uymamıştır. 1977 yılından sonra 1979'da gerçekleşmesi gereken etkinlik 1980'de gerçekleşmiştir. 1984 yılında düzenlenmesi gerekirken ise 1985 yılında düzenlenmiştir. Aynı biçimde 1995 yılı yerine 1996 yılında düzenlenmiştir. Bu tarihten sonra ise 1998, 1999, 2000, 2001, 2002 ve 2003 yıllarından ardışık olarak takip eden senelerde düzenlenmiştir. 2003 yılından sonra 2005 ve takip eden zamanlarda iki yılda bir düzenlenmeye devam ederek "bieanal" periyoduna geri dönmüştür.

65 Festival, 1996 yılında Belçikalı mimar Victor Horta adına düzenlenmiştir. 1996 senesi Europalia tarihinde bir kişiye adanan tek bieanal yılıdır. Bunun olası sebebine tezimizin ilerleyen bölümlerinde değinilecektir.

66 1980 yılında festival, bağımsızlığının 150. Yılı için Belçika'yı konu etmiştir. 1996 yılında ise Belçikalı mimar Victor Horta adına düzenlenmiştir. 2000 yılında "Brüksel, Kültürlerin Kavşağı" temasıyla Belçika'nın başkenti Brüksel konu edilmiştir. 2007 yılında "Europa" teması ile 22 Avrupa ülkesinin katkısı ile düzenlenmiştir. Bu senelerde Europalia "1969'dan beri, Europalia her biri farklı bir konuk ülkeye odaklanan sanat bienalleri düzenliyor" iddiasının uzağında kalmış, daha çok Belçika'ya odaklanmıştır.

67 https://europalia.eu/en/texte/mission_83.html 20/12/2018 tarihinde 14:08'de görüntülenmiştir.

68 Her ne kadar festivallerin dört ay sürdüğü belirtilse de 2000 yılında yapılan "Brüksel, Kültürlerin Kavşağı" isimli festival sadece iki ay sürmüştür.

69 https://europalia.eu/en/texte/mission_83.html 20/12/2018 tarihinde 14:08'de görüntülenmiştir.

70 https://europalia.eu/en/texte/country-application_85.html 20/12/2018 tarihinde 13.55'de görüntülenmiştir.

71 https://europalia.eu/en/texte/how-it-works_84.html 20/12/2018 tarihinde 14.22'de görüntülenmiştir.

72 https://europalia.eu/en/texte/country-application_85.html 20/12/2018 tarihinde 13.55'de görüntülenmiştir.

Europalia, festival programlarında Belçika sınırlarında olduğu kadar, sınırlar ötesi büyük kültürel kurumlarla da işbirliği yapmaktadır. Bu ortaklar, festival etkinliklerine sahne olmaktadırlar. Güzel Sanatlar Merkezi (BOZAR), büyük federal müzeler, Brüksel'deki Ulusal Tiyatro, M HKA veya Antwerp'teki deSingel, Grand-Hornu'da MAC, Gent'teki SMAK, Namur'daki Kraliyet Tiyatrosu, Fransa Milli Kütüphanesi ve Amsterdam'daki Tropentheater, festivalle işbirliği yapan yüzlerce kurumdan sadece birkaç örnektir.[73]

Katılımcı ülkelere Avrupa'nın Başkentinde kültürel diplomasi ve halkla ilişkiler avantajları sunduğunu belirten festival[74] aynı zamanda kültürler arası diyaloğu teşvik ettiğini belirtmiş ve Eurocentrism'den kaçınan anlayışlar sağladığını vurgulamıştır.[75]

Europalia'nın bugüne kadar düzenlediği 45 festival şunlardır: 69 İtalya, 71 Hollanda, 73 Büyük Britanya, 75 Fransa, 77 Federal Almanya Cumhuriyeti, 80 Belçika, 82 Yunanistan, 85 İspanya, 87 Avusturya, 89 Japonya, 91 Portekiz, 93 Meksika, 96 Horta, 98 Çek Cumhuriyeti, 99 Macaristan, 2000 Brüksel, 2001 Polonya, 2002 Bulgaristan, 2003 İtalya, 2005 Rusya, 2007 Avrupa, 2009 Çin, 2011 Brezilya, 2013 Hindistan, 2015 Türkiye ve 2017 Endonezya. [76] Avrupa merkezci bakış açısına sahip olmadığını belirten Europalia'nın 1969'dan bugüne kadar düzenlediği 45 festivalin sadece 6'sı Avrupa Kıtası'nın dışından gelen ülkelere ayrılmıştır. 2009 yılından itibaren kıta dışı ülkelere yönelen Europalia'nın 1969'dan 2007'ye kadar gerçekleştirdiği 21 etkinliğin sadece birisinin (Japonya) kıta dışından olduğunu görülmektedir.[77]

73 https://europalia.eu/en/texte/how-it-works_84.html 21/12/2018 tarihinde 09.41'de görüntülenmiştir.
74 https://europalia.eu/en/texte/country-application_85.html 20/12/2018 tarihinde 13.55'de görüntülenmiştir.
75 https://europalia.eu/en/texte/mission_83.html 20/12/2018 tarihinde 14:08'de görüntülenmiştir.
76 https://europalia.eu/en/texte/country-application_85.html 20/12/2018 tarihinde 13.55'de görüntülenmiştir.
77 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 21.12.2018 tarihinde saat 09.28'de görüntülenmiştir.

3.1. EUROPALIA 1996

Romalıların **"hasatla gelen bolluğu"** kutladıkları **"Opalia"** festivalinden adını alan Europalia'nın **(Lev. I; res. 1)**[78], Türkiye'nin 1996 Europalia festivalini üstlenmek için yaptığı başvurunun kabul edildiğini, festival sözleşmesinin ise 31 Ocak 2014 günü imzalanacağı, 1993 yılının aralık ayında bir gazete haberlerinde yer almıştır **(Lev. II; res. 2)**.[79] Belçika Kralı Albert ve Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel himayesinde 1996 yılında, eylül aralık ayları arasında yapılacak festivalin Türkiye Yüksek Komiserliği'ne ise Bülent Eczacıbaşı'nın seçildiği görülmektedir **(Lev. III; res.3)**.[80] "Türkiye Europalia Festivali" kamuoyuna, Türkiye'nin **AT ülkeleri nezdinde tanıtılması ve imajının geliştirilmesi için tarihi bir fırsat olarak sunulmuştur (Lev IV; res. 4).**[81] Festivalin 1996 yılında Türkiye'de düzenleneceğini duyuran, festivalin Belçika'dan Türkiye'ye ithal edildiğini paylaşan bazı yanlış haberlere rağmen **Lev. V; res. 5)**[82], konunun basın tarafından yakından takip edilmeye çalışıldığı söylenebilir.

3.1.1. 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Mevzuat Çalışmaları

Europalia'nın, Türkiye için ne anlam ifade ettiği ve sonucundan ne beklendiği hususunu en iyi ortaya koyan dokümanlardan birisi; Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na arzı Bakanlar Kurulunca 12.1.1994 tarihinde kararlaştırılan ve dönemin Başbakanı Prof. Dr. Tansu ÇİLLER imzası ile T.B.M.M Başkanlığı'na 4.2.1994 tarihinde sunulan "1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun Tasarısı" dır.[83] Tasarının "genel gerekçe" bölümü şöyle başlamaktadır:

*"Türkiye'nin **Avrupa Topluluğu ile bütünleşme süreci içinde** Avrupa kamuoyunu ülkemiz lehine olumlu biçimde etkilemek amacıyla sürdürülen faaliyetler çerçevesinde, başta Belçika olmak üzere bu ülkeye komşu devletlere de yayılacak şekilde, 1996 yılı Eylül-Aralık ayları arasında Türkiye'yi **siyasî, ekonomik, ticarî, kültürel, sosyal, turistik ve benzeri alanlarda** tanıtmak için düzenlenecek Türkiye*

78 "Avrupayla bütünleşmede tarihi fırsat", Cumhuriyet, 22 Ekim 1994, s. 20.
79 "Avrupa'da Hasat" festivali, Cumhuriyet, 27 Aralık 1993, s.3.
80 " Bülent Eczacıbaşı Europalia Türkiye temsilcisi", Cumhuriyet, 22 Ocak 1994, s.3.
81 "Türkiye 4 ay süreyle AT ülkelerine tanıtılacak", Cumhuriyet, 2 Şubat 1994, s.19.
82 "Belçika'dan Türkiye'ye ithal Festival", Cumhuriyet, 3 Ağustos 1994, s.13.
83 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c066/tbmm19066007ss0621.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 08.57'de görüntülenmiştir.

Europalia Festivali konusunda, Belçika'daki düzenleyici kuruluş olan ***"Uluslararası Europalia Vakfı" ile mutabakata varılmıştır****."*

Bu metin içindeki birkaç husus Türkiye'nin festivalden beklentilerini anlamak için son derece önemlidir. Öncelikle festivalden temel beklentinin Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile bütünleşebilmesini sağlamak için Avrupa kamuoyunu etkilemek olduğu görülmektedir. Tasarı içinde her ne kadar "kamu diplomasisi", "kültürel diplomasi" kavramları anılmasa da hedeflenin doğrudan "yumuşak güç" kullanarak, Avrupa kamuoyunu cezbetmek olduğu görülmektedir. Amaçların ve bu amaçlara ulaşmayı sağlayacak araçların metnin bu bölümünde iyi kurgulandığı söylenebilir. Ancak Türkiye'yi "siyasi" açıdan tanıtmayı hedeflemek bu araçları kullanmayı zorlaştırabilecek bir tercih olmuştur. Joseph S. Nye yumuşak güç kaynaklarından bahsederken "siyasi değerlerin" yurt içinde ve yurt dışında bağlı kalındığında sonuç verebileceğini belirtir (Nye, 2017:32). Dahası hükümet politikalarının bir ülkenin yumuşak gücünü tüketebileceği uyarısında bulunur (Nye, 2017:35). Bu sebeple tasarı gerekçesi içerisinde yer alan "siyasi" açıdan tanıtmak hedefi festival için bir risk oluşturmuştur.

Yasa tasarısında yer alan Avrupa Topluluğu ile bütünleşme meselesine vurguyu anlayabilmek için dönemin gazete arşivleri önemli veriler sunmaktadır. Örneğin Europalia'nın tanıtımı için yapılan basın toplantısında festivalin icra direktörü olan Nurettin Nurkan 1996 tarihinin özellikle seçildiğini, Avrupa Topluluğu ve "gümrük birliği" ne geçiş aşamasında Türkiye'yi Avrupa vitrinine çıkarmayı doğru bulduklarını belirtmiş.[84] Açıklamanın yer aldığı gazete haberinde "Yunanistan, İspanya ve Portekiz için düzenlenen Europalia festivallerini bu ülkelerin Avrupa Topluluğu üyeliklerine kabul edilmelerinin izlemesi" vurgusu son derece önemlidir. Zira Europalia festivali neredeyse Avrupa Topluluğu'nun bahçesine açılan cümle kapısı gibi algılanmış ve bu kapıdan geçmenin bir sonraki aşamasının Avrupa Topluluğu'na girmek olduğu ima edilmiştir. Bu vurgunun haklılık payı sadece İspanya örneğinde doğrudur. İspanya, Europalia festivaline 1985 yılında katılmış,[85] Avrupa Topluluğu'na ise bir yıl sonra yani 1986 yılında kabul edilmiştir.[86] Fakat

84 "Avrupayla bütünleşmede tarihi fırsat", Cumhuriyet, 22 Ekim 1994, s. 20.
85 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 27/12/2018 tarihinde saat 10.15'te görüntülenmiştir.
86 https://www.ab.gov.tr/ispanya_243.html 27/12/2018 tarihinde saat 10.17'de görüntülenmiştir.

Portekiz tıpkı İspanya gibi topluluğa 1986 yılında katılmış,[87] Europalia festivaline katılımı ise 5 yıl sonra, 1991 yılında gerçekleşmiştir.[88] Yunanistan, Avrupa Topluluğu'na 1981 yılında girmiş,[89] Europalia festivaline katılımı ise 1982 yılında olmuştur.[90] Bu durumda bir öncelik-sonralık ilişkisi kurulmak istense Avrupa Topluluğu'na girdikten sonra Europalia festivallerine katılım sağlanabileceği algısı ortaya çıkar. Bu ilişkilendirilmenin yanlış olduğu ortadadır. Ancak Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na girebilmek için Europalia festivalini Avrupa kamuoyunu ikna ve cezbedebilmek için bir yumuşak güç aracı olarak kullanmak istemesi son derece anlaşılır ve bir o kadar da doğru bir yoldur. 1993 yılında düzenlenen Europalia Mexio festivalinden[91] sonra gerçekleşmesi planlanan Europalia 1996 için, Uluslararası Europalia Vakfı Başkanı Baron Jean Godeaux'un imza töreni konuşmasında, "Europalia, Türkiye ile yeniden bir Avrupa ülkesini konuk edecek" sözleri Türkiye için her açıdan umutları yeşerten bir söz olmuştur.[92]

Tasarıda ayrıca Europalia tanıtma festivalinin dört ay süre ile sayıları 600'ü bulan yoğun gösteri ve tanıtma faaliyetlerini içeren bir "kültürel ve ekonomik çıkartma" niteliği taşıdığı vurgusunu yapmış ve festivalden beklentinin büyüklüğünü ortaya koymuştur.[93]

Tasarı gerekçesinin ilerleyen satırlarında projenin nasıl hayata geçeceği konusunda teknik hususlar ve "1996 Europalia Milli Kurulu" konu edilmiştir. Söz konusu projenin gerçekleştirilebilmesi için Belçika'daki Europalia Vakfının oluşum tarzına paralel bir idarî ve malî yapılanma gerekliliği olduğu belirtilmiştir. Bu Tasarı ile, Başbakanın görevlendireceği bir Devlet Bakanının başkanlığında, Dışişleri Bakanı, Maliye Bakanı, Kültür Bakanı ve Turizm Bakanından oluşan "1996 Europalia Millî Kurulu" ile bu kurulun sekretarya hizmetlerini yürütmek üzere ilgili kamu ve özel sektör kurumu ve kuruluşlarının temsilcilerinden teşekkül edecek bir Yürütme Komitesi kurulacağı belirtilmiştir. Kurulun, 1996 Türkiye Europalia

87 https://www.ab.gov.tr/portekiz_252.html 27/12/2018 tarihinde saat 10.21'de görüntülenmiştir.
88 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 27/12/2018 tarihinde saat 10.15'te görüntülenmiştir.
89 https://www.ab.gov.tr/yunanistan_254.html 27/12/2018 tarihinde saat 10.24'te görüntülenmiştir.
90 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 27/12/2018 tarihinde saat 10.26'da görüntülenmiştir.
91 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 27/12/2018 tarihinde saat 10.36'da görüntülenmiştir.
92 "Avrupayla bütünleşmede tarihi fırsat", Cumhuriyet, 22 Ekim 1994, s. 20.
93 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c066/tbmm19066007ss0621.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 08.57'de görüntülenmiştir.

Festivalinin hazırlık, yürütme ve sonuçlandırılması ile ana hedeflerin belirlenmesi, bütçe ve faaliyetlerin onayından birinci derecede sorumlu olacağı ve bu çerçevede, başta kaynakların kullanımı olmak üzere yürütülecek görevler, kurulun alacağı karar ve talimatlar doğrultusunda Yürütme Komitesi tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir.[94]

Tasarı gerekçesinin 7. paragrafı "yukarıda değinildiği gibi üzere" diye başlamakta ve şöyle devam etmektedir: "1996 Türkiye Europalia Tanıtma Festivali çerçevesinde, dört aylık bir zaman dilimini kapsayacak biçimde düzenlenecek **ekonomik, kültürel, tarihi ve turistik amaçlı**..."[95] Oysa, "yukarıda değinilen" noktada **"siyasî"** tanıtım vurgusu da yer alırken bu bölümde yer almamış olması bir unutkanlık mı yoksa bir düzeltme midir, bilemiyoruz. Ancak önemli bir detay olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Festival içinde yapılması planlanan etkinlikler ile ilgili tasarıda şöyle denmektedir:

"Bunlar içinde Türk tarih, kültür ve medeniyetini ortaya koyan çeşitli sergiler, klasik Türk ve batı müziği konserleri, çağdaş Türk tiyatro ve bale eserleri, geleneksel Türk tiyatro örnekleri, ödüllü Türk filmleri ve tanıtma ağırlıklı filmler, ekonomik ve edebi içerikli konferanslar, turizm haftaları, moda gösterileri, Türk mutfağı haftaları, yoğun afiş tanıtma kampanyaları yer alabilecektir."[96]

Bu kısa metinde altı kez "Türk" ifadesi yer almıştır. Türk kültürünün çeşitli yönleri ile tanıtılmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. Bu metnin hazırlandığı tarihten çok daha sonraları Europalia-Türkiye Festivali Genel Koordinatörü Bülent Eczacıbaşı yaptığı bir açıklamada "… çağdaş Türkiye'nin kültürünü, Anadolu'da yaşamış bütün uygarlıkların ve çağdaş kültür öğelerinin bir sentezi olarak, bütün yönleriyle tanıtmak ilkesi doğrultusunda sürdürülmektedir. Çağdaş Türkiye'nin bütün yönleriyle tanıtılacağı üstün nitelikli bir festivalin, Türk ve Avrupa toplumlarının yakınlaşmasına hizmet edeceğini inanıyoruz." demiştir. **Lev. VI; res.**

94 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c066/tbmm19066007ss0621.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 11.02'de görüntülenmiştir.
95 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c066/tbmm19066007ss0621.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 11.02'de görüntülenmiştir.
96 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c066/tbmm19066007ss0621.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 11.02'de görüntülenmiştir.

6)[97] Kanun taslağından yer alan "Türk" vurgusundan ziyade Eczacıbaşı'nın "Türkiye'nin Kültürü", "Anadolu'da yaşamış bütün uygarlıklar" ifadelerini seçmiş olması bu konuda hükümetten belki farklı bir görüşü, farklı bir anlayışı tercih ettiği ya da hiç değilse ifade biçiminde bir dikkatin örneği olabilir.

Tasarı genel gerekçesinde geçmiş tecrübeler göz önünde tutulduğunda bir organizasyonun toplam maliyeti 30-40 milyon doları bulmakta olduğu, bunun yaklaşık %60'ı Belçika hükümeti ve özel sektörü ile Avrupa Topluluğu gibi uluslararası kuruluşlar, %40'ı ise davet edilen ülke kamu ve özel sektörü tarafından karşılandığı belirtilmiştir. Bu çerçevede projenin Türkiye'ye maliyetinin 12-14 milyon dolar arasında olması beklendiği belirtilmiştir.[98]

3.1.1.1. Kanun

Yasa Tasarısı 22.9.1994 tarihinde, 4033 nolu "1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun" adıyla kanunlaşmıştır.[99]

1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun'un 1. Maddesinde Türkiye'yi "siyasî" olarak da tanıtmak amaçlar içerisinde yer almıştır. Bu Kanun ile, 'Türkiye Europalia Festivali" için Başbakanlık bünyesinde "Türkiye Europalia Millî Teşkilatının" kurulduğu, görev ve yetkilerinin belirlendiği görülmektedir. Türkiye Europalia Festivalinin hazırlık, yürütme ve sonuçlandırılması ile ana hedeflerin belirlenmesi amacıyla kurulan kurul, Başbakanın görevlendireceği bir Devlet Bakanının Başkanlığında Dışişleri, Maliye, Kültür ve Turizm bakanları ile Europalia Yüksek Komiserinden teşkil olunmuştur. Bu noktada yüksek komiser pozisyonun ayrı bir önemi bulunmaktadır. Kanunda yüksek komiserin görevi şöyle tanımlanmıştır: "Yüksek Komiser, Türkiye Europalia Festivali ile ilgili bütün faaliyetlerin programlanması ve sonuçlandırılmasıyla ilgili çalışmaların genel koordinasyonundan kurula karşı sorumludur." Yüksek Komiser olarak seçilen Bülent Eczacıbaşı'nın Kurulun içindeki tek sivil aktör olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum etkinlikler devlet güdümünde olmasın diye, ülkeden tanınmış bir ismin o noktaya seçildiği biçiminde yorumlanmıştır **(Lev. VII; res. 7)**.[100] Bu festival kapsamında,

97 "Europalia-Türkiye Festivali 1997'de yapılacak", Cumhuriyet, 5 Ocak 1996, s.12.
98 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c066/tbmm19066007ss0621.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 14.55'de görüntülenmiştir.
99 Resmi Gazete (29.9.1994). 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun, 22066.
100 Çalışlar, Oral (21.7.1996). "Europali'yı Kaybettiren Kafa…" Cumhuriyet, 5.

kamu diplomasisi araçlarının doğru işleyebilmesi için yüksek komiserlik görevine bir devlet görevlisi dışında seçim yapılması doğru bir yaklaşım olmuştur. Güç politikalarının aktörleri; sivil toplum örgütleri, hükümet dışı örgütler, şirketler, etkinlik sağlanan uluslararası örgütler gibi yapısal ve kurumsal unsur ve süreçler olmalıdır.[101] Kamu diplomasisi söz konusu olduğunda artık hükümetleri adına müdahalede bulunacak devlet temsilcileri değil, daha çok iki kültür arasında bir diyalog arayışındaki iki toplum anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kamu diplomasisi, bir ülkenin yabancı ülkelerdeki imajını iyileştirmek amacıyla kültürel alışverişin ve akademik değişimlerin gerçekleştirilmesini, kültürel ve ulusal değerlerin yayılmasını sağlayacak programlar bütünüdür.[102] Yukarıda değindiğimiz gibi bu seçim doğru olmuştur. Bize göre burada eleştirilecek husus niçin daha fazla sivil aktörün kurul içinde yer almadığı meselesi olacaktır. Fakat yüksek komiser olarak sivil bir ismin seçilmiş olması herkes de aynı düşünceyi uyandırmamış olmalı ki, İstanbul Milletvekili Bülent Akarcalı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na "Europalia gibi millî bir organizasyonun bir iş adamına teslim edilip, TBMM'yi temsilen neden konuyla ilgilenebilecek milletvekilleri bu çalışmalardan uzak tutulmuştur?" sorusunu yöneltmiştir.[103]

Kanun yanı sıra bir komite kurulmasını sağlamıştır. Komite, Başbakanlık Müsteşarı veya yardımcısının başkanlığında Dışişleri, Maliye, Kültür, Turizm bakanlıkları, Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği temsilcilerinden oluşur. Komite, uygun gördüğü takdirde, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzelkişi temsilcileri ve gerçek kişileri, uzmanlıklarından yararlanılmak üzere, oy hakları olmaksızın çalışmalarına katılmaya davet edebilir. Komite, ihtiyaç halinde alt komiteler kurabilir. Ayrıca, merkezi Brüksel'de bulunan Europalia Vakfı Organizasyon Komitesi ile eşgüdüm halinde çalışılmasını sağlayacak görev bölümünü yapar.[104] Komitenin görev ve yetkileri ise şöyle tanımlanmıştır:

101 https://www.academia.edu/22187189/T%C3%BCrkiye_ve_yumu%C5%9Fak_g%C3%BC%C3%A7 27/12/2018 tarihinde saat 16.08'de görüntülenmiştir.

102 http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 16.20'de görüntülenmiştir.

103 https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c087/b119/tbmm190871190520.pdf 27/12/2018 tarihinde saat 16.34 'de görüntülenmiştir.

104 Resmi Gazete (29.9.1994). 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun, 22066.

a) 1996 Türkiye Europalia Festivalinde yer alacak tüm kültürel, sosyal ve ekonomik içerikli sergi, konser, gösteri, konferans ve tanıtım faaliyetlerini tespit etmek ve bunlarla ilgili bütün hazırlık, yürütme ve sonuçlandırma çalışmalarını üstlenmek,

b) Festivalin Türkiye'de ve yurt dışındaki tanıtma faaliyetlerini yürütmek,

c) Festival ile ilgili olarak dış ilişkilerde yetkili organ görevini yapmak,

d) İhtiyaç duyulan her türlü mal ve hizmetleri satın almak, yapmak ve yaptırmak,

e) Bağış kabul etmek,

f) Festival ile ilgili olarak Türkiye'nin üstüne düşen tüm harcamaları yapmak,

g) Kurul tarafından verilecek diğer görevleri yürütmek.[105]

Kanunda dikkat çekici bir diğer husus ekonomik kaynaklar boyutudur. Yurt dışından bir vakıf ile yapılan bu ortak proje ile, kaynak kullanımı açısından alışılageldik yöntemlerin dışında, festival için bir metot geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Buna göre Türkiye Europalia Festivali harcamalarının Tanıtma Fonu nezdinde açılacak "Tanıtma Fonu Festival Özel Hesabı" ndan karşılanacağı belirtilmiştir. Bu özel hesabın ise şu kaynaklardan oluşturulması planlanmıştır:

a) Başbakanlık Tanıtma Fonunun 1994, 1995 ve 1996 yılları aylık safi gelirinin %10'u,

b) Millî Piyango İdaresi Genel Müdürlüğünün 1994, 1995 ve 1996 yılları aylık gayrisafi hâsılatının %2'si,

c) Özel kurum ve kuruluşlar ile gerçek kişilerden sağlanan yardım ve bağışlar,

d) Her yıl konsolide bütçeye bu amaçla konulacak ödenek,

e) Yukarıdaki gelirlerden sağlanan nemalar,

105 Resmi Gazete (29.9.1994). 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun, 22066.

f) 13'üncü maddeye göre verilecek izin karşılığı alınacak ücret ile diğer gelirler.[106]

3.1.1.2. Yönetmelik

Europalia festivali ile ilgili bu kanun dışında bir yönetmelikte çıkartılmıştır.[107] Yönetmeliğin en önemli noktalarından birisi alt komiteler/direktörlükler olmuştur. Alt komitelerden bahseden 8. Madde şöyle demektedir:

"İcra Direktörlüğü ve Bütçe ve Mali İşler Direktörlüğü dışında, Komite, ihtiyaç halinde aşağıda belirtilen alt komiteleri (direktörlükler) kurabilir; bunlar arasında Türkiye Europalia Milli Teşkilatı ile merkezi Brüksel'de bulunan Europalia Vakfı Organizasyon Komitesi ile eşgüdüm halinde çalışılmasını sağlayacak iş bölümü ve koordinasyonu temin eder." Yönetmeliğin uygun gördüğü alt direktörlükler ise şöyle sıralanmıştır:

1. Koordinasyon Direktörlüğü

2. Sergiler Direktörlüğü

3. Müzik ve Opera Direktörlüğü

4. Dans ve Bale Direktörlüğü

5. Tiyatro Direktörlüğü

6. Edebiyat Direktörlüğü

7. Sinema Direktörlüğü

8. Ekonomik ve Ticari Faaliyetler Direktörlüğü

9. Tanıtma, Reklam, Basın ve Halkla İlişkiler Direktörlüğü

10.. Turizm Direktörlüğü

11. Sponsorluk Direktörlüğü[108]

106 Resmi Gazete (29.9.1994). 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun, 22066.
107 Resmi Gazete (02.2.1995). "Europalia 96-Türkiye" Europalia Festivaline İlişkin 22 Eylül 1994 Tarih ve 4033 Sayılı Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik
108 Resmi Gazete (02.2.1995). "Europalia 96-Türkiye" Europalia Festivaline İlişkin 22 Eylül 1994 Tarih ve 4033 Sayılı Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik

Festivalin hayata geçmesi için birde 1996/13 nolu Europalia Festivali genelgesi 17.3.1996 tarihli bir genelge uygulamaya sokulmuştur.[109]

"Europalia 96 Türkiye" festivali etkinliklerinde kullanılacak logo ve amblem seçimi için bir yarışma düzenlenmiş ve düzenlenen yarışmayı Timuçin Unan[110] kazanmıştır **(Lev. VIII. res. 8)**.[111]

Demirbulak, Avrupa Birliği ile siyasi bütünleşme çabalarının kültürel ve sanatsal platformuna katkıları tartışılmaz Europalia 96-Türkiye Festivalinin, 30 üyeli Avrupa Birliği'nin ana hatlarının kararlaştırılacağı 1996'da Ülkemizin tanıtım ve imaj alanında tarihi ve stratejik fırsat yarattığını belirtmiş ve Europalia 96-Türkiye tanıtma hedeflerinin, Ülkemizin tanıtma stratejisinin temel öğeleri ile tutarlı ve bu stratejiyi destekleyici olması gerektiğini belirtmiştir (Demirbulak, 1994: 59-60).

3.1.2 Europalia 1996'nın Askıya Alınması

Türkiye'nin festival konusunda gösterdiği arzu ve gayrete rağmen 23 Mart 1995 yılında Brüksel'deki Uluslararası Europalia Vakfı Yönetim Kurulu, bir basın bildirisi yayımlayarak Europalia 96-Türkiye Festivali gösterilerinin Belçika tarafından finansmanında belirsizlikler ortaya çıktığını, vakfı ağır bir mali krizden korumak endişesiyle hazırlık çalışmalarını geçici bir süre askıya aldıklarını duyurmuştur. Bunun üzerine bir gün sonra, yani 24 Mart 1995 tarihinde basın toplantısı düzenleyen Europalia 96-Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı, bu **"mali kriz"** gerekçesinin altında siyasi nedenler, **özellikle Kürt sorunu olduğunu bildiklerini**, çalışmaların bu nedenle durdurulmasını esefle karşıladıklarını belirtmiştir. Bu festivali çok büyük ve değerli bir kültür, sanat olayı olarak görüp hazırlıklarını bu şekilde yönlendirdiklerini dile getiren Eczacıbaşı, **Europalia'nın temel felsefesinde olduğu gibi çalışmalarda hiçbir siyasi amacın ağırlık taşımaması gerektiğini vurgulamıştır**. Eczacıbaşı "Böyle bir temel felsefeye hizmet etmek için düzenlenen festivallerin politik amaçlarla baskı altına sokulmasını çok üzücü bir durum olarak karşılıyoruz" demiştir. Vakfın kararında geçici bir uzamadan söz edildiğini anımsatan Eczacıbaşı, kendileri için festivalin bitmediğini,

109 https://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/253?AspxAutoDetectCookieSupport=1 28.12.2018 tarihinde saat 09.39'da görüntülenmiştir.
110 https://timucinunan.com/about/ 28.12.2018 tarihinde saat09.46'da görüntülenmiştir.
111 "Europalia 96 Türkiye", Cumhuriyet, 17 Şubat 1995, s.7.

ancak bu geçici süre uzarsa festivalin zamanında yetişmesinin güç olacağını belirterek kaygısını ortaya koymuştur. Yanı sıra Eczacıbaşı, "Bu sorunlar Belçika hükümetinin Flaman kesiminden kaynaklanıyor. Europalia' ya katkıda bulunmama kararını açıkladılar, onların bu açıklamasından tüm yerel yönetimler, Europalia'nın özel sponsorları etkilendi. Etkinliklerle ilgili bazı olanakların geri çekilmesi, bazı kentlerde sergi salonlarının verilmemesi gibi festivalin kalitesiyle ilgili önemli sorunlar oluşmaya başladı" demiştir **(Lev. IX; res. 9)**.[112] Bu noktada ortaya bir çelişki çıkmaktadır. Eczacıbaşı, her ne kadar çalışmaların siyasi bir amaç taşımaması gerektiğini vurgulasa da Türkiye'nin festival için çıkarttığı 4033 Sayılı Kanun'un 1. maddesinde, kanunun amaçlarından birisi olarak Türkiye'yi **"siyasi alanda"** tanıtmak gösterilmiştir.[113] Bu noktada Bülent Eczacıbaşı ile hükümetin konuya bakışında ayrılıklar olduğu görülmektedir. Fakat kanunda geçen bu ifade dışında Türkiye hükümeti tarafından festivali politik hale getirmeye yönelik hiçbir somut eylem/bulgu görülememiştir. Eczacıbaşı'nın "festivalin politik olarak baskı altına sokulması" iddiasının gerçekliği ilerleyen zamanlarda doğrulanmış olacak, bu eleştirisindeki haklılık payı ortaya çıkacaktır.

Askıya alınan Europalia 96-Türkiye Festivali 1996 senesi içerisinde yapılamamış ve festival iptal olmuştur. Festival, 1996 yılında Belçikalı mimar Victor Horta adına düzenlenmiştir.[114] 1996 senesi Europalia tarihinde bir kişiye adanan tek bienal yılı olmuştur. İptal edilen Türkiye Festivali sonrası, sıkışan sürede festivale yeni bir ülke davet etmek ve hazırlıklarını tamamlamak mümkün olmadığı için, Vakıf kendi bulunduğu ülkeden, daha küçük kapsamlı bir festivali süratle hazırlamak zorunda kalmış olmalıdır. 1993 yılı Mexico Festivalinde, 333 etkinlik yapılmış ve 1.178.621 milyon ziyaretçi/izleyiciye ulaşılmışken, 1996 yılı Horta adına düzenlenen festivalde ise 100'ü bulmayan etkinlik ile ancak 143.966 bin ziyaretçi/izleyiciye ulaşılabilmiştir.[115] Bu da Türkiye yılının iptalinin Festival organizasyonuna getirdiği zararı ortaya koyan bir durumdur. Kaldı ki bu olumsuz etki sadece 1996 senesinde olmamış, takip eden 1998 Çek Cumhuriyeti festivalinde 176.491 bin ziyaretçi/izleyiciye; 1999 Macaristan festivalinde 109.000 491 bin

112 "Eczacıbaşı: Neden, mali kriz değil siyasi", Cumhuriyet, 25 Mart 1995, s.6.
113 Resmi Gazete (29.9.1994). 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun, 22066.
114 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 28/12/2018 tarihinde saat 11.26'da görüntülenmiştir.
115 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 28/12/2018 tarihinde saat 11.48'da görüntülenmiştir.

ziyaretçi/izleyiciye; 2000 Brüksel, Kültürlerin Kavşağı festivalinde 36.393 bin ziyaretçi/izleyiciye ve 2001 Polonya festivalinde ise 137.720 bin ziyaretçi/izleyiciye varan düşüşler olmuştur. Eski ziyaretçi/izleyici sayılarına ancak 2003 yılında kavuşabilmiştir.[116] 1 milyonu aşan ziyaretçi sayısından bu noktaya gerilemenin miladı şüphesiz 1996 yılı ve Europalia 96-Türkiye Festivali'nin iptali olmuştur.

3.2. EUROPALİ 1997 VE İPTALİ

Europalia 96-Türkiye Festivali'nin gerçekleşememiş olması belli ki Türkiye'nin çabalarının sonu olmamıştır. Türk Dışişleri Bakanlığı ve Europalia Türkiye Festival Genel Koordinatörü Bülent Eczacıbaşı'nın sürdürdüğü yoğun girişimler sonucunda, Belçika Hükümeti'nin festivale yeniden ışık yaktığı, mali gerekçeler gösterilerek askıya alınan Europalia Türkiye Festivali'nin 1997 yılında yapılmasının kararlaştırıldığı duyurulmuştur (**Lev. X; res. 10)**.[117] Europalia-Türkiye Genel Koordinatörü Bülent Eczacıbaşı'nın yurt dışında yaptığı basın açıklamasında, Türkiye Europalia' sının 1997 yılının eylül- aralık ayları arasında gerçekleştirileceğini açıklayarak şunları söylemiştir: "Belçika hükümetinin, 23 Mart 1995 günü, mali güçlükleri gerekçe göstererek askıya alınan "Europalia 96- Türkiye" festivali hazırlık çalışmalarının sürdürülmesini kararlaştırdığını ve gerekli mali kaynakları tahsis ettiğini, memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Bu sonucun alınmasında Dışişleri Bakanlığı'mızın çabalarıyla sürdürülen Belçika kamuoyunu aydınlatma çalışmaları belirleyici rol almıştır. Aradan geçen dokuz aylık sürede, bir yandan Belçika kamuoyunu aydınlatma çalışmaları sürdürülürken, bir yandan da festival hazırlıkları kesintisiz yürütülmüştür. Ancak Belçika tarafındaki hazırlıkların kesintiye uğraması nedeniyle kaybedilen zamanın telafisi için, festival 1997 yılına ertelenmiştir. Türkiye Europalia'sı. 1997 yılının Eylül-aralık ayları arasında gerçekleştirilecektir. Europalia hazırlık çalışmaları başlangıçtan beri benimsediğimiz çağdaş Türkiye'nin kültürünü, Anadolu'da yaşamış bütün uygarlıkların ve çağdaş kültür öğelerinin bir sentezi olarak, bütün yönleriyle tanıtmak ilkesi doğrultusunda sürdürülmektedir. Çağdaş Türkiye'nin bütün yönleriyle tanıtılacağı üstün nitelikli bir festivalin, Türk ve Avrupa toplumlarının yakınlaşmasına hizmet edeceğine inanıyoruz." Bu arada Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Ömer Akbel

116 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 28/12/2018 tarihinde saat 11.48'da görüntülenmiştir.
117 "Europalia-Türkiye Festivali 1997'de yapılacak", Cumhuriyet, 5 Ocak 1996, s.12s

Türkiye'nin Belçika Bakanlar Kurulu kararını memnunlukla karşıladığını belirterek, "gümrük birliğinin festivalin gerçekleştirilmesi için elverişli bir ortam yarattığını vurgulamıştır. Akbel, "Europalia Festivali, Türkiye'nin tüm birikim ve zenginliklerinin Avrupa kamuoyuna tanıtılması bakımından önemli bir fırsat teşkil etmektedir" demiştir.[118]

Bülent Eczacıbaşı'nın yukarıdaki açıklamasında yer alan "Belçika kamuoyunu aydınlatma çalışmaları" önemli bir vurgudur. Bu, festivalin askıya alınmasının temel sebebinin ekonomik olmadığının da bir göstergesidir. Bu konuda kamuoyunu aydınlatmak hususunda nasıl bir program izlendiği bilinmemekle beraber, yöntem olarak kamu diplomasisinin harekete geçirildiği söylenebilir.

Europalia 96-Türkiye Festivali'nin askıya alınmasından, 1996 yılında yapılamamasına ve 1997 yılında festivalin devam edeceğine kadarki süreç için aslında Europalia Vakfı Yönetim Kurulu'nun Türkiye'yi festivalde görmek istediği ancak politik baskılar ya da politik temelli ekonomik baskılardan dolayı sürecin sekteye uğradığı söylenebilir.

Bülent Eczacıbaşı bir yandan Europalia Türkiye Festivali'nin hayat geçirilmesi için Belçika tarafında çabalarken bir yandan da Türkiye'de yaşanan ve festivalin yaşama geçmesini belki de zorlayabilecek konularla da ilgilenmiştir. Yaşar Kemal'in "halkı kin ve düşmanlığa tahrik" suçlamasıyla mahkumiyeti sonrası Eczacıbaşı, Yaşar Kemal' siz Europalia düşünülemeyeceğini belirterek "Yaşar Kemal'in mahkûmiyeti, bizi her şeyden önce bir yurttaş olarak düşündürmelidir. Tüm eserlerinde barış ve dostluğu öven ve özendiren, böylesine değerli bir yazarımız 'halkı kin ve düşmanlığa tahrik' suçlamasıyla mahkûm ediliyorsa, ülkemizde çözülmesi gereken sorunlar var demektir" demiştir **(Lev. XI**; **res. 11)**[119] Bu açıklamada yaptığı "Yaşar Kemal'siz Europalia" vurgusu bu konudaki kaygısını ortaya koymak için iyi bir örnektir.

Henüz Europalia 97-Türkiye'nin gerçekleşmemiş olmasına rağmen kimi zaman basında festivale ilişkin etkinliklerin yapıldığı haberler görülmektedir. 16 Nisan 1996'da Paris'te gerçekleşen Türk Sineması Toplu Gösterisi bunlardan

118 "Europalia-Türkiye Festivali 1997'de yapılacak", Cumhuriyet, 5 Ocak 1996, s.12s
119 "Eczacıbaşı'nın Yaşar Kemal açıklaması", Cumhuriyet, 19 Mart 1996, s.7.

birisidir **Lev. XII; res 12)**.[120] Bu, iptal olunan Europalia 96-Türkiye Festivali sonrası olgunluğa ulaşmış kimi etkinliklerin festivalden bağımsız olarak hayata geçirildiğine dair bir fikrin bizlerde oluşmasını sağlamıştır.

1996 yılının ikinci yarısında, iki yılı aşkın süredir hazırlıkları sürdürülen Europalia-97 Türkiye Festivali, 'anlaşmanın yenilenmemiş olması" gerekçesiyle Belçika tarafından iptal edildiği duyurulmuştur **(Lev. XIII; res. 13)**.[121] Kararla ilgili açıklama yapan Europalia Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı, bu gerekçeyi yeterli ve inandırıcı bulmadığını belirtmiştir.

Europalia 96-Türkiye Festivali, önce 1995 yılında Belçika'da Europalia Vakfı tarafından ekonomik sorun gerekçe gösterilerek, tek taraflı olarak çalışmaları askıya alınmıştı. Bu gerekçenin altında yatan gerçek neden, programda Kürt ve Ermeni kültürlerine yer verilmemesiydi. Daha sonra festival bir yıl ertelenmiş ve 1997'e kaydırılmıştı. Bu kez Uluslararası Europalia Vakfı'nın 1 Temmuz 1996 tarihine kadar anlaşmanın yenilenmemiş olması gerekçesiyle Europalia 97 Türkiye Festivali'nin yapılmaması kararını alması üzerine Bülent Eczacıbaşı:

"1995 seçimlerinden sonraki siyasi geçiş döneminin belirsizlikleri nedeniyle bazı gecikmelerin olduğu doğrudur. Ancak, anlaşmanın 1 temmuza kadar yenilenememiş olması, festivalin yapılmasını önleyecek kadar büyük aksaklıklar doğurmamıştır. Anlaşmanın yenilenmesi gereğinin, Belçikalıların geçen yıl aldıkları bir yıllık erteleme kararından kaynaklandığını da unutmamalıdır. Türk tarafınca Vakfa gönderilmiş bulunan ve imzalanmaması için hiçbir neden olmayan anlaşma metni, her türlü mali ve idari garantiyi içermektedir. Bu koşullar altında Europalia Vakfı'nın Türkiye'deki siyasi gelişmeleri hiç dikkate almayan, anlayışsız ve sabırsız bir tutumla festivali iptal etmesindeki gerekçeyi geçerli görmüyorum."[122] demiştir.

Bu gelişmelerden birkaç gün sonra Oral Çalışlar "Europalia'yı Kaybettiren Kafa…" isimli bir gazete makalesi kaleme almıştır.[123] Çalışlar yazısında Europalia'nın özellikle sergiler açısından önemli olduğunu şöyle ifade etmiştir:

120 "Avrupa, Türk Sinemasını izleyecek", Cumhuriyet, 17 Nisan 1996, s.14.
121 "Europalia-97 Festivali iptal edildi", Cumhuriyet, 19 Temmuz 1996, s.16.
122 "Europalia-97 Festivali iptal edildi", Cumhuriyet, 19 Temmuz 1996, s.16.
123 Çalışlar, Oral (21.7.1996). "Europali'yı Kaybettiren Kafa…" Cumhuriyet, s. 5.

“Türkiye açısından en önemli çalışma, sergiler alanında yoğunlaşıyor. Sergiler direktörlüğüne de Türk İslam Eserleri Müzesi Müdürü Dr. Nazan Ölçer getiriliyor. Çalışmaları yürütenler, 12 büyük sergi için ciddi bir hazırlık yapıyorlar. Bu 12 serginin çapını tanımlayabilmek için, "Kanuni Sultan Süleyman Sergisi büyüklüğünde 12 sergi" ifadesi kullanılıyor. Eğer 1997 Eylül ayında Türkiye Europaliası gerçekleşebilseydi, Avrupa'nın merkezinde üç ay boyunca 12 büyük sergi yer alacaktı. Bu 12 büyük sergi, çalışmaları yürütenlerin belirttiğine göre Anadolu tarihindeki Doğu-Batı karşılaşmasını gözler önüne serecekti."

Çalışlar yazısının devamında Europalia’nın iptali konusuna değinmiştir. 1996 yılı için Belçikalılar tarafından yapılan ertelemenin “Türkiye’deki insan hakları ihlalleri konusundaki rezervleriyle nedeniyle” olduğunu belirtmiştir. 1997 yılı için yapılan iptalin ise Türkiye’deki yetkililerin yaptığı anlamsız hataların her şeyin berbat olmasına yol açtığını iddia etmiştir. İddiasını ise iki temel olaya dayandırmıştır. Bunlardan ilki, ANAYOL koalisyonu döneminde bu konunun sorumlusu Devlet Bakanı Ali Talip Özdemir’in bir müşavirinin müdahalesi her şeyin karışmasının başlangıcı olduğunu iddia etmiştir. Çalışlar, satırlarına şöyle devam etmiştir: “Müşavir, Europalia Kanunu'nun, etkinliklerin bir yıl ertelenmesi nedeniyle kadük hale geldiğini söylüyor ve devletin bu iş için ayırdığı paraların kullanılmasına engel oluyor. Bu nedenle ciddi bazı araştırma ve çalışmalar durma noktasına geliyor. Araştırmacılar randevu ve incelemelerini iptal ediyorlar.” Bu hususta bahsi geçen Müşavirin iki temel dayanağı olduğunu söylemek zor olmaz. 1996 Europalia’sı için çıkan Kanun’un adının “1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun” olduğunu ve Kanun içinde yapılacak etkinliğin “1996” olarak sınırlandırıldığını unutmamak gerekir. Dolayısıyla 1997 Europalia’sının, “1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun” ile yürütülmesinde hukuki açıdan kimi problemlerin yaşanabileceği düşünülebilir. Bir diğer husus ve en önemlisi şudur; Kanun’un 14. Maddesi şöyle demektedir: “Kurul ve Komite, Festivalin sona ereceği 1997 Ocak ayından itibaren üç ay içinde tasfiye işlemlerini tamamlar.”[124] Bu durumda 1997 Europalia’sının gerçekleşmesi öngürülen tarihte “Kurul ve Komite” nin tasfiye edilmiş olması gerekmektedir. 1997 Europalia’sı için böyle teknik bir problemin olduğu ortadadır. Ancak Çalışlar’ın iddiasına göre bu problemi çözmek konusunda uğraş göstermesi gereken bir bürokrat bu iş için ayrılan paranın kullanılmasına engel olmuştur.

124 Resmi Gazete (29.9.1994). 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun, 22066.

Çalışlar'ın bir diğer iddiası ise oldukça ilginçtir. Çalışlar, dönemin Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'in engellemeye varan müdahaleleri olduğunu iddia etmiştir. Yazıya göre Agah Oktay Güner, Türkiye'den sergi için gönderilecek tarihi eserleri vermeyeceğini, Batılıların bunları iade etmeyeceklerini söylemiştir. Çalışlar yazısına şöyle devam etmiştir: "Kaynakların kesilmesi, Kültür Bakanı'nın anlamsız şoven girişimleri, zaten tereddütlü olan Avrupa ülkelerini iyice tedirgin ediyor ve 17 Temmuz tarihinde Europalia'yı ülkeler temelinde bundan böyle yapmayacakları kararını alıyorlar. Yeni karara göre, artık Avrupa şehirlerinin tanıtıldığı etkinlikler yapılacak. Artık "Europalia Türkiye" yok. Ancak, ortada hazırlanmış ve son aşamasına gelmiş 12 büyük sergi var. Bu sergiler yerli ve yabancı 35 bilim insanın yıllardır sürdürdüğü çalışmalarla önemli bir aşamaya gelmiş durumda. En azından bu 12 sergi yaşama geçirilebilir. Bülent Eczacıbaşı ve arkadaşları hiç olmazsa bunca çabanın ürünü olan bu sergileri bitirip ortaya çıkarmalılar. Kanuni Sultan Süleyman Sergisi çapında 12 büyük sergi çok önemli bir birikimi ifade ediyor. Bu birikimi Türkiye'nin ve insanlığın hizmetine sokmak da önemli bir görev. Bir şeylerin, bazı ahmak veya önyargılı görevliler nedeniyle kaybedildiği bir gerçek. Ancak ortaya çıkan önemli bir birikimi de değerlendirmek gerekiyor. Eczacıbaşı'ndan, çalışmalarını tamamlamasını bekliyoruz. O sergiler, yaşama geçirilsin. Bu bile önemli bir kazanç sayılır."

Yazıda dikkati çeken diğer bir husus 17 Temmuz 1996 tarihinde Europalia Vakfı tarafından alındığı söylenen karar. Bu karara göre Europalia'yı bundan böyle ülkeler temelinde yapılmayacaktır. "1996 Horta" festivali ile ülke temelinde değil bir mimar üzerine yapılan festival her ne kadar bu kararın uygulandığını düşündürtse de takip eden yıl, ülke temelinde yapılan klasik Europalia Festivallerine dönüş yapılmıştır.[125] Yani Europalia'nın bu kararının samimi olmadığı sadece iptal edilen Türkiye yılı için kamuoyuna sundukları gerekçeleri kuvvetlendirmek adına alınmış ve samimi olamayan bir karar olarak nitelemek zor olmayacaktır.

Çalışlar, yazısında Europalia'nın iptali konusunda tamamen Türkiye tarafını suçlu görmüş, Belçika ya da Europalia Vakfı'nın bu iptale ilişkin bir kusurunu belirtmemiştir. Hatta iptal konusundaki kızgınlığını "şoven", "ahmak" ve "ön yargılı" gördüğü Türkiye yetkililerine doğrudan bağlamıştır.

125 https://europalia.eu/en/historique/history_18.html 28/12/2018 tarihinde saat 11.26'da görüntülenmiştir.

Kültür Bakanı Agah Oktay Güner, 1996 yılında Helsinki'de düzenlenen "Kültür Mirasından Sorumlu Avrupalı Bakanlar" toplantısı ve Bosna Hersek'in zarar gören kültür varlıklarını korumak için başlatılacak "Mostar Köprüsü'ne bir taşta benden" kampanyası hakkında bilgi vermek için düzenlediği basın toplantısında gazetecilerin sorularına cevap verdiği görülüyor. Toplantı sırasında Belçika'da düzenlenen Europalia etkinliği için Türkiyeli sanatçıların yapıtlarını göndermediği yorumları anımsatılınca Güner'in gerginleştiği, Türkiye'nin dışa açılmasına karşı olduğuna ilişkin savları anımsatan gazetecinin konuya ilişkin sorusunu yanıtlarken "Niye karşıymışım?" diye bağırdığı belirtilmiştir. Güner, yapıtların emniyetle sergilenmesi için **Belçika'nın devlet güvencesi vermediğini** söylemiş ve "Avrupalı terör örgütlerinden biri gelip resimlerimizi yaksa, yırtsa ne yapacağız" diye sorduğu belirtilmiştir **(Lev. XIV; res. 14)**.[126] Bu açıklamadan açıkça anlaşılacağı üzere Kültür Bakanı'nın "Belçika'nın devlet güvencesi vermemesi" sebebiyle Türkiye'den gidecek eserleri göndermek istemediği sonucuna ulaşılabilir. Oral Çalışlar'ın "Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'in engellemeye varan müdahaleleri" olduğu iddiası da buradan kaynaklanıyor olmalıdır.[127]

Europalia 96 konusunda bilgi almak üzere[128] Burdur Müzesi eski Müdürü Sn. Hacı Ali EKİNCİ ile görüştüm.[129] Hacı Ali Bey, 96 Europalia'sının iptali söz konusu olduğunda, Sagalassos Kazısı Başkanı March Waelkens tarafından bu iptali eleştiren bir gazete yazısı kaleme aldığını belirtti. Bu bilgi üzerine Sagalassos eski Kazı Başkanı olan Prof. Dr. March Waelkens ile e-mail yolu ile yazıştım. Sn. Waelkens bana verdiği cevapta şunları yazdı;[130]

"1996 yılında Europalia Türkiye için planlanmış çok ilginç ve ilginç bir dizi etkinlik ve sergi düzenledik. Ancak Dışişleri Bakanlığımız, 'Kürt sorunu' dediği şey yüzünden reddetti. Yeni bir bakan atandıktan sonra, programımıza tüm azınlıkların iyi sunulduğunu gösteren bir gazete yazısı yazdım. Onunla bir randevudan sonra,

126 "Maması kesilince ağlamak ahlaksızlık", Cumhuriyet, 18 Haziran 1996, s.14.
127 Çalışlar, Oral (21.7.1996). "Europali'yı Kaybettiren Kafa…" Cumhuriyet, 5.
128 96 Europalia'sının yaşandığı süreçte Burdur'da yer alan Sagalassos Antik Kenti kazıları Belçikalı March Wealkens tarafından yürütülüyordu. Burada aslında merak ettiğim ve öğrenmek istediğim husus organizasyonun iptaline giden sürecin Belçikalı kazı ekibince yürütülen kazıya bir etkisinin olup olmadığı hususuydu.
129 H.Ali Ekinci, ekinci_haciali@mynet.com, 19.02.2019
130 M. Waelkens, marc.waelkens@kuleuven.be, 26.02.2019

olaya izin vermeye karar verdi. Fakat bu arada, Türkiye'de Erbakan hükümeti vardı. Kültür bakanı antika vermeyi reddetti ve bütün olay iptal edildi."

Sn. Waelkens, 96 Europalia'sının iptali için Belçika Dışişleri Bakanlığı'nın "Kürt sorununu" yüzünden reddettiğini açıklıkla yazmıştır. Waelkens'ın "tüm azınlıkların iyi sunulduğunu gösteren bir gazete yazısı…" yazdığını belirtmesi, azınlıkların Festivalde temsili konusunda bir sorun görmediğinin de göstergesidir. 1997'de Europalia'nın gerçekleşmeme nedeni konusunda Waelkens'te Çalışlar da aynı sonuca ulaşmaktadır.

21.07.1983 tarih ve 2863 Sayılı Kanun'un "Yurt Dışına Çıkarma Yasağı" başlıklı 32. Maddesi şöyle demektedir[131]:

"Yurt içinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları yurt dışına çıkarılamaz. ***Ancak, milli çıkarlarımız dikkate alınarak, bunların her türlü hasar, zarar, tehdit veya tecavüz ihtimaline karşı, gideceği ülke makamlarından teminat almak ve sigortalanmak şartı ile****, yurt dışında geçici olarak sergilendikten sonra geri getirilmelerine; Cumhurbaşkanınca[132] karar verilir."*

Bu durumda Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'in gerekçesinin yukarıda yer alan Kanun maddesi olduğu düşünülmektedir. Ancak özellikle Çalışlar'ın ortaya koyduğu iddiada, Güner'in konuya bakışı ve isteksizliği konusunda bir eleştiri olduğunu tekrar hatırlatma fayda olacaktır.

Bülent Eczacıbaşı'nın açıklamaları ve Avrupa'dan seslendirilen kimi görüşler 1996 yılı için yapılan erteleme ve 1997 yılı için yapılan iptalin sebeplerinin çok daha başka olduğunu göstermektedir. Örneğin Yunanistan doğumlu siyasetçi Nikitas Kaklamanis[133], 5 Temmuz 1996'da Avrupa Birliği Komisyonu'na yönelttiği soruda, komisyonun Europalia-Türkiye 1997 için herhangi bir katkı sunup sunmadığını sormuş ve ardından komisyonun Avrupa Parlamentosu kararı ile kabul edilen Ermeni

131 http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2863&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch= 28.02.2019 15:43'de görüntülenmiştir.

132 2/7/2018 tarihli ve 700 sayılı KHK'nin 78 inci maddesiyle, bu fıkrada yer alan "Kültür ve Turizm Bakanlığınca teşkil edilecek yükseköğretim kurumlarının Arkeoloji ve Sanat Tarihi bilim dallarının başkanlarından oluşan bilim kurulunun kararı ve Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

133 https://www.europarl.europa.eu/meps/en/2192/NIKITAS_KAKLAMANIS/history/4

soykırımı konusundaki tarihsel gerçeğe saygı gösterilmesi niyetinde olup olmadığını sormuştur.[134] Bu soruyu soran Nikitas Kaklamanis'in bu sırada Avrupa Parlamentosu'nda başkan yardımcılığı görevinde bulunduğunu ve arasında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecini de konu alan birçok komitenin de üyesi olduğunu hatırlatmakta fayda var. Kaklamanis'in açıkça Avrupa Parlamentosu kararı ile kabul edilen Ermeni soykırımı kararını sebep göstererek bu organizasyonun olmaması gerektiği yönündeki düşüncesini ortaya koymuştur. Kaklamanis'in sorusuna yanıt veren Marcelino Oreja Arburua, Europalia Vakfı'nın kurulmasından bu yana Komisyonun, Meksika, Portekiz ve Avusturya gibi ülkelerin konuk edildiği festivallere mali destek sağladığını belirtmiştir. Sözlerine ülke seçimi için Vakfın tek sorumluluk sahibi olduğunu belirterek devam etmiş ve ardından Europalia-Türkiye festivalinin iptal edildiğini belirtmiştir. Kaklamanis'in yaklaşımı o sıralarda Türkiye festivali ile ilgili Avrupa'da nasıl bir bakış açısının oluştuğunu göstermek açısından önemlidir.

Europalia 96-Türkiye'nin askıya alınması ile ilgili Bülent Eczacıbaşı'nın, ertelemenin gerekçesinin "mali kriz" olmadığı altında siyasi nedenler olduğu ve özellikle Kürt sorunu olduğunu bildiklerini söylemişti.[135] Dönemin Belçika Dışişleri Bakanı Frank Vandenbroucke, "Europalia Türkiye etkinliklerinde değişik kültürlerin yeteri kadar temsil edilmedikleri" savunarak para desteğinin kesilmesine neden olduğu bilinmektedir **Lev. XV; res. 15)**.[136] Europalia-97 Türkiye konusunda yaşanan olumsuz gelişmeler sonrası açıklama yapan Bülent Eczacıbaşı "Kendilerine göre nedenleri var herhalde. Artık askıya alma gerekçeleri (siyasi midir) ben bunu analiz edemiyorum" dedikten sonra bu festivalin gerçekleşme şansı olmadığını, festivalin yapılacağına inanmadığını söylemiştir. Bu durumda festival sergileri için yapılan hazırlıkların boşuna gitmemesi için, bu sergilerin yaşama geçirilmesinde Ankara'ya önerileri olacağını belirtmiştir.[137] Eczacıbaşı'nın açıklamalarından anlaşılacağı üzerine Europalia Vakfı, her iki sergininde iptali anlamına gelen askıya alınma süreçleri ile ilgili tatmin edici cevapları Türkiye'ye sunmamıştır. Dahası sebep gösterilen konuların altında aslında siyasi nedenlerin yattığı anlaşılmaktadır.

134 https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/58bc9abd-6d58-4c3d-8125-8ccaa24b39cd
135 "Eczacıbaşı: Neden, mali kriz değil siyasi", Cumhuriyet, 25 Mart 1995, s.6.
136 "Europalia-Türkiye Festivali gerçekleşebilecek mi", Cumhuriyet, 25 Temmuz 1996, s.14.
137 "Europalia-Türkiye Festivali gerçekleşebilecek mi", Cumhuriyet, 25 Temmuz 1996, s.14.

Gerçekleşemeyen Europalia-Türkiye festivali için, bir noktada harcanan bütçe söz konusu olmuştur. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Büyükelçi Ömer Akbel, 200 bin dolar katkıda bulunulduğunu ve bu hakkını saklı tuttuğunu bildirmiştir **(Lev. XVI; res. 16)**.[138] Oysaki, Eczacıbaşı 24 Mart 1995 günü yaptığı basın toplantısında o güne kadar 1 milyon dolarlık bir harcama yapıldığını belirtmiştir.[139] Akbel'in yaklaşık 15 ay sonra 200 bin dolarlık katkıda bulunulduğunu söylemesi iki açıklama arasından ciddi bir farkı ortaya koymaktadır. Eczacıbaşı, bu paranın Belçika Hükümetinden istenip istenmeyeceği yönündeki bir soruyu bunun tamamen Dışişleri Bakanlığı sorumluluğunda olduğunu söyleyerek yanıtlamıştır.[140] Festival için ödenek sağlayacak olan kurumlar birisi olan Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 1996 yılı hasılatından 181 milyarı Europalia Fest Fonu'na aktardığı görülmektedir **Lev. XVII; res. 17)**.[141] Harcanın paranın miktarı kadar, paranın Dışişleri Bakanlığı'ndan talep edilip edilmediği bugün hala bilinmemektedir.

1996 Europalia'sı için görüşmelerin başladığı 1993 yılından 1997'de ki iptal kararına kadar olan yaklaşık 4 yıllık süreçte görev yapan Kültür Bakanı sayısı 9 olmuştur[142]. Bu süre içerisinde 51. Hükümette Kültür Bakanlığı yapan Köksal Toptan'ın görev süresi 25 gün kadar olmuştur[143].

138 "Europalia Harcamaları", Cumhuriyet, 23 Temmuz 1996, s.20.
139 "Eczacıbaşı: Neden, mali kriz değil siyasi", Cumhuriyet, 25 mart 1995, s.6.
140 "Europalia-Türkiye Festivali gerçekleşebilecek mi", Cumhuriyet, 25 Temmuz 1996, s.14.
141 "MP'nin 1996 Hasılatı 30 trilyon", Cumhuriyet, 29 Nisan 1997, s.20.
142 http://www.turob.com/tr/istatistikler/kurulusundan-gunumuze-kultur-ve-turizm-bakanlari-listesi-3e889d5 04.04.2020 de erişilmiştir.
143 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.bilgi?p_donem=24&p_sicil=3822 04.04.2020 tarihinde erişilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. EUROPALIA 2015

1996 ve 1997'de yapılamayan Europalia Kültür Festivali'nin, 2015'te gerçekleşeceği haberi, "Europalia 20 Yıl Sonra Gerçekleşiyor" başlığı ile duyurulduğu görülmektedir.[144] Haberde, Belçika'da düzenlenen festivalin 2015 yılında konuğunun Türkiye olması için gerekli anlaşmalar imzalandığı ve Festivalin sanatsal küratörlüğüne Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman, idari komiserlik görevine ise Rönesans Holding Yönetimi Kurulu Başkanı Erman Ilıcak getirildiği belirtilmiş ve ayrıca Europalia'nın geleneği gereği bu görevin iş adamları tarafından yürütüldüğü eklenmiştir. 45 yıllık festivalin, 2015 yılında 25. sini düzenleyeceğini vurgulayan haber: **"**Belçika'da 45 yıldır düzenlenen festival, Türkiye kültür ve sanatını Avrupa 'nın da başkenti sayılan Brüksel'e taşıyacak. Geçtiğimiz günlerde iki ülke arasında anlaşma imzalandı. Seneye 25'incisi düzenlenecek festival, Türkiye'den sinema, müzik, çağdaş sanat, tasarım, tiyatro gibi hemen her dalda kültürel ürünlere yer verecek. Europalia Türkiye, 15 Kasım 2015'te başlayacak ve 20 Ocak 2016'da sona erecek. Son yıllarda Rusya, Hindistan ve Çin'in konuk olduğu Europalia'da 150-200 kadar etkinliğe bir milyona yakın izleyicinin katıldığı bildiriliyor. Belçika ve Türkiye hükümetleriyle birlikte sponsorlukların da katkıda bulunacağı festivalin bütçesi ise 12 milyon Avro. Dün İstanbul 'da bir basın toplantısı düzenleyen Hasan Bülent Kahraman, Avrupa'nın Türkiye'ye, Türkiye'nin de Avrupa'ya 20 sene öncesinden çok daha fazla ihtiyacı olduğunu söyledi. Bu bakımdan etkinliklerin Avrupa'ya Avrupa kültürünü de hatırlatacağını sözlerine ekledi. Kahraman, "Türkiye'de etkinlik gösteren tüm kurumları bu alanda yer almaya davet edeceğim. Burada bir devlet etkinliği yapmıyoruz. Sivil yanı, kurumlar, disiplinler arası etkileşimi çok önemli bir iş Europalia. O nedenle bütün kurumları çağırıyoruz" demektedir.

"1996'da ne olmuştu?" alt başlığında 1996 Europalia'sının iptalini hatırlatan haber: "Türkiye'nin konuk ülke olması için Belçika'yla gerekli anlaşmalar imzalanmıştı. Projenin öncülüğünü Nejat Eczacıbaşı üstlenmişti. Beklenmedik ölümü

144 http://www.radikal.com.tr/kultur/europalia-20-yil-sonra-gerceklesiyor-1191850/ 11.02.2019 saat 14.00'de erişilmiştir.

üzerine görevi Bülent Eczacıbaşı devralmıştı. Ne var ki Europalia, dönemin çalkantılı siyasi ortamından da etkilenmiş Türkiye'nin o dönem gittikçe derinleşen insan hakları ihlalleri ve buna bağlı Kürt sorunu, azınlık hakları gibi meseleleri gündeme gelmiş etkinliklerin yapılması gittikçe bir çıkmaza girmişti. O süreçte Belçika'daki sponsorlukların çekilmesi, bütçenin bir türlü denkleştirilememesi kadar Türkiyeli bürokratların mesela eski eserlerin gönderilmesi konusunda uzlaşmaz tavır takındıkları da yazılıp çizilmişti. Neticede Europalia gerçekleştirilememişti…" demekte ve 2015 Europalia'sı öncesi bu hatırlatmayı yapma gereği duymaktadır.

Festival ile ilgili Niyet Protokolünün Brüksel'de AB Bakanlığı Müsteşarı Haluk ILICAK, Brüksel Büyükelçimiz Hakan OLCAY ile Europalia International Başkanı Count Georges Jacobs De HAGEN ve Europalia International Genel Direktörü Kristine De MULDER tarafından 2 Ekim 2013 tarihinde imzalanmıştır.[145]

Niyet Protokolünü imzalamak üzere 01.10.2013 tarihinde Brüksel'e doğru yola çıkan AB Bakanlığı Müsteşarı Haluk ILICAK, şahsi twitter hesabından attığı tweette: "AB Komiserleriyle temas ve "1915 Europalia.Turkey" Festivali Niyet Protokolünü imzalamak üzere Bakanım @EgemenBagis ile Brüksel'e gidiyoruz." demiştir **(Lev. XVIII; res. 18).** Yazıda geçen "1915 Europalia.Turkey" ifadesindeki "1915" tarihi hata ile yapılan bir paylaşım olmalıdır. O sırada Festival protokolü ile mesai sarf eden Sn. ILICAK, Ermeni diasporasının iddiaları ve iptal edilen Europalia Türkiye etkinlikleri hakkında muhtemel çok sayıda evrak okuması sebebiyle 2015 tarihi yerine sözde Ermeni soykırımı tarihini yazmış olmalıdır. Yazılan tweet'teki hata yazarı tarafından fark edilmiş olmalı ki, ekran görüntüsünü aldığımız Aralık 2018 tarihinden sonra silinmiştir.

Söz konusu protokol gereğince etkinliklerin yürütülmesine ilişkin esasları belirlemek üzere imzalanması gereken "Çerçeve Anlaşması" 09 Mayıs 2014 tarihinde Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde imzalanmıştır. Söz konusu festival için her iki tarafın da birer komiser ataması ve çalışma komiteleri kurması gerekmektedir. Belçika tarafının komiseri olarak belirlenen Ackermans & van Haren Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Luc Bertrand ve Türkiye tarafının komiseri olarak belirlenen Rönesans Holding Yönetim Kurulu Başkanı Erman Ilıcak'ın yanısıra

145 http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-92182/europalia-2015.html 11.02.2019 saat 14:18'de ulaşılmıştır.

Europalia Direktörü Kristine De Mulder ile Tanıtma Genel Müdürü İrfan Önal tarafından imzalanmıştır.[146]

14.05.2014 tarihli bir başka gazete haberinde Festivalin sanatsal küratörlüğüne getirilen Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın açıklamalarına ağırlık verildiği görülüyor **(Lev. XIX; res. 19)**.[147] " 'Yorgun Avrupa' Bizi Bekliyor…" başlığı ile verilen haberde 13 Mayıs 2014 günü Kültür Bakanlığı mensuplarıyla Belçikalı diplomatik yetkililer ile Beyoğlu'ndaki Atlas Pasajı'nda yapılan basın tanıtımında bir araya gelen küratör, sanat eleştirmeni ve akademisyen Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman, festivalin "yorulan" Avrupa'ya taze bir soluk getireceğini ve festivalde Türkiye tarafını temsilen "Şef Küratör" sıfatıyla bütün disiplinlerden sanat ve kültür profesyonellerine çağrıda bulunduklarını aktardığı görülüyor. Açıklamalarının devamında iptal edilen Europalia 96'ya da değinen Sn. Kahraman:

"Türkiye'nin katılması için büyük bir güç sarf etmişti ve o tarihte ben, bunu kendisiyle birlikte çalışmıştım. Bakanlık olarak bunu çok önemsemiştik, bunu gerçekleştirdik de. Fakat bir süre sonra, farklı nedenlerden ötürü, Türkiye'nin Europalia'ya katılımı maalesef realize edilemedi. O tarihten bugüne etkinliğin ülkemiz için ifade ettiği anlam bir miktar değişmiştir: 20 yıl önce Türkiye Avrupa'ya bugünkünden daha fazla ihtiyaç duyuyordu. Bugün ben Avrupa'nın Türkiye'ye Europalia bağlamında çok daha fazla ihtiyacı olduğuna inanıyorum ve Avrupa'nın oluşturduğu 2 bin 500 yıllık birikimle birlikte önemli ölçüde yorulduğu kanısındayım." demiştir.

Sn. Kahraman'ın ifadelerinde yer alan birkaç husus oldukça önemlidir. Bunlardan ilki *"O tarihten bugüne etkinliğin ülkemiz için ifade ettiği anlam bir miktar değişmiştir…"* ifadesidir. Burada açıklıkla 1996 Europalia'sı döneminde Türkiye'nin Avrupa'ya daha fazla ihtiyaç duyduğunu ve Festivalin bu açıdan o tarihte Türkiye için daha anlamlı olduğunu vurgulamaktadır. "İhtiyaç" kelimesinden kastın sadece bir sanat organizasyonunun düzenleneceği "Festival" olmadığı açıktır. Festivalin, duyulan ihtiyaçlar için (politik, diplomatik vb.) araçsallaştırıldığı görülebilmektedir.

146 http://www.tanitma.gov.tr/TR-144531/europalia-sanat-festivali-acilis-etkinligi.html 20.09.2019 14:27'de erişilmiştir.
147 " 'Yorgun' Avrupa Bizi Bekliyor..", Cumhuriyet, 14 Mayıs 2014, s.16.

Sn. Kahraman'ın ifadelerinde öne çıkan bir diğer husus ise "Avrupa'nın yorulduğu" ve "Avrupa'nın Türkiye'ye Europalia bağlamında çok daha fazla ihtiyacı olduğu…" tespitidir. "İhtiyaç" kavramı üzerinde yukarıda yaptığımız tespit burada da geçerlidir. Bu kez Avrupa'nın "ihtiyaç duyan" olması ise 1996 yılından 2014 yılına kadar Türkiye'nin pek çok alanda gösterdiği ilerleme ve bu ilerlemenin Ülkede yarattığı duygudur. 2015 Europalia'sı öncesi Türkiye'nin "Festival" öncesi özgüveninin ve durumunun (demokratikleşme, insan hakları, ekonomik, politik vb.) 1996'dan çok farklı olduğu Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın ifadelerinde yorumlamak mümkün gözükmektedir.

26.11.2014 tarihli Türkiye Gazetesi'nde Ercan Gürses imzalı yazıda düzenlenecek olan Europalia Festivali hakkında şunları söylüyor:[148]

"Europalia-Turkey diye bir festival başlayacak yakında. Türkiye'nin ne kadar kültür ürünü varsa Avrupalıya tanıtılacak. Festival, 2015 yazında Belçika'da yapılacak.[149] Biz de bir grup gazeteciyle Belçika'nın başkenti Brüksel'e festivalin tanıtım toplantısına geldik. Ünlü Edmond Sarayı'ndayız. Kültür Bakanı Ömer Çelik Belçikalı yetkililerle basın toplantısı yaparken... Tahmin edilen oldu. Belçikalı gazetecilerden ***"Acaba Ermeni sanatçıların da eserlerini sergileyecek misiniz?"*** *sorusu geldi. Çelik net cevap verdi:* ***"Biz kültürümüzü kompartmanlara bölmüyoruz."*** *Yani. Türk, Kürt, Ermeni, Yahudi, Hitit... Kimin neyi varsa sergilenecek... Avrupalı böyledir. Türkiye deyince kafasındaki oryantalist bakışı kalemine simsiyah yansıtır. Ama bu defa öyle olmayacak. Türkiye gelecek yıl Belçika'da yapılacak bu festivalde Anadolu Ermenilerinin Kültür ürünlerini de sergileyecek. Bunlar arasında Türkiye'de restorasyonu yapılan Ermeni kiliselerinin fotoğrafları. O kiliselere Ermenistan'dan getirilen uzmanlar. Ünlü Ermeni mimarlar. Türk Ermenilerinin katkıları. Tek tek anlatılacak... Tatyos Efendi'den, Nikoğos Ağa'ya... Kemani Sarkis Efendi'nin eserleri dinletilecek... Bimen Şen isimli Ermeni sanatçı da katılacak festivale. Yazar Karin Karakaşlı da olacak Brüksel'de. Edebiyatçı Jaklin Çelik de. Sinema Eleştirmeni Alin Taşçıyan da... Markar Esayan'a kadar. Ermeni saray fotoğrafçılarının Osmanlı fotoğrafları sergisi de olacak. Ki*

148 https://m.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/ercan-gurses/583483.aspx?fbclid=IwAR1lg-UzClQL9pHCqwRryY6BeHeifbEzwRyzK-iF3kPjOcAo8NJH--XRXxg 12.02.2019 saat 09.41'de erişilmiştir.

149 Yazar bu tarihler konusunda yanılmaktadır. Festival, 2015 yazı değil, sonbaharında başlamıştır.

sarayın fotoğraflarının çoğunu Ermeniler çekmiş. Abdullah Fireres. Sebah ve Joa İllier... Ünlü Osmanlı fotoğrafçıları... Kültür Bakanı Ömer Çelik diyor ki: ***"Anadolu sonsuzluğun evi. Bu evi Rumlar, Müslümanlar, Yahudiler, Hristiyanlar, Ermeniler yıllarca beraber paylaştılar. Unutmayın. Siz bizim nerenin parçası olduğunuzu tartışıyorsunuz ama... 'Avrupa' ismi eski Anadolu kültürlerinde inandıkları bir tanrı ismiydi."***

Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik'in Belçikalı gazetecinin "Acaba Ermeni sanatçıların da eserlerini sergileyecek misiniz?" sorusuna verdiği, "'Biz kültürümüzü kompartmanlara bölmüyoruz." ve ardından eklediği "Anadolu sonsuzluğun evi. Bu evi Rumlar, Müslümanlar, Yahudiler, Hristiyanlar, Ermeniler yıllarca beraber paylaştılar." İfadeleri oldukça önemlidir. 1996 Europalia'sı kanunundaki bol "Türk" vurgusu yerine inanç ve kültür farkı gözetmeksizin Anadolu'da yer alan tüm kültürlerin Festival'de yer alacağının belirtilmesi büyük bir değişim ve dönüşümün göstergesi olduğu gibi aynı zamanda geçmişte bu sebeplerle Festivalde yaşanmış problemlerin bu kez yaşanma ihtimalinin daha düşük olduğunun da göstergesidir.

Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın her ne kadar "O tarihten bugüne etkinliğin ülkemiz için ifade ettiği anlam bir miktar değişmiştir…"[150] dese de Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik'in Festivalin, "…Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkileri bir üst perdeye taşıyacağına inanıyoruz"[151] demesi, Festivalin Türkiye için anlamının hala yüksek seviyede olduğunun ve bir festival olması dışında Ülke politiği açısından başka anlamlar taşıdığını göstermektedir. Bu açıklamasının devamın Sn. Çelik Festivali "'Ülkemizin yurtdışında tek kalemde gerçekleştireceği en büyük sanat organizasyonu olarak" nitelemiştir.

09 Mayıs 2014 tarihinde Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde Festival "Çerçeve Anlaşması" nı imzalayanlardan biri olan dönemin Tanıtma Genel Müdürü İrfan Önal Europalia Festivali hakkında şunları söylemiştir[152];

150 " 'Yorgun' Avrupa Bizi Bekliyor..", Cumhuriyet, 14 Mayıs 2014, s.16.
151 https://www.haberler.com/bakan-celik-europalia-uluslararasi-kultur-ve-sanat-6007837-haberi/ 12.02.2019 saat 10.11'de erişilmiştir.
152 https://medium.com/@irfanonal/europalia-t%C3%BCrki%CC%87ye-2015-festi%CC%87vali %CC%87-%C3%B6rne%C4%9Fi%CC%87nde-k%C3%BClt%C3%BCr-ve-sanat-etki%CC%87nli %CC%87kleri%CC%87ni%CC%87n-turi%CC%87zme-90bebb24306f 20.02.2019 14.01'de erişilmiştir.

2015 yılında Europalia Sanat Festivali'nin konuk ülkesi Türkiye olmuştur. Ülkemizin Avrupa ile ilişkilerinin geliştirilmesinin taraflarca arzu edildiği, ***Avrupa'nın Suriye meselesi nedeniyle ortaya çıkan mülteci sorununu içselleştiremediği, sözde Ermeni iddialarının yıl itibariyle gündeme getirilme çabalarının arttığı ve maalesef terör olaylarının tüm dünyada ve özellikle Avrupa'da etkili olduğu bir dönemde Europalia, Türkiye Kültür Sanat Festivali hazırlıkları taraflarca resmi olarak 2014 yılında başlatılmıştır[153].*** *Festivalin Türkiye'deki muhatabı Kültür ve Turizm Bakanlığı olmuştur. Bakanlık adına koordinasyon Tanıtma Genel Müdürlüğü'nce yürütülmüş, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Sinema Genel Müdürlüğü, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Telif Hakları Genel Müdürlüğü birimlerinin ve Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nin katkılarıyla program oluşturulmuştur. Çerçeve anlaşma gereğince festivalin Türk tarafının Genel Sanat Danışmanı Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman, maddi ve manevi destekçisi de Dr. Erman Ilıcak olarak belirlenmiştir. Europalia Türkiye Festivali'nde yer alan sanat programları çalışma grupları da; Sinema, Edebiyat, Dans, Müzik ve Arkeolojiden oluşmuştur. Gerçekleştirilen faaliyetler sadece Bakanlığın sanat kurumları veya imkanlarıyla oluşturulmamış, küratörlerce uygun görülen ve Belçika tarafıyla da karşılıklı mutabık kalınan birçok sanat faaliyeti de programa dahil edilmiştir.* ***Europalia Türkiye Festivali, Türk tarafının yükümlülükleriyle ilgili olarak, mali anlamda büyük oranda Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Başbakanlık Tanıtma Fonu kaynaklarıyla gerçekleştirilmiş ayrıca özel sektörden Rönesans Holding, Türk Hava Yolları ve Corendon Tur Operatörü'nün de mali sponsorluklarını almıştır.***

Sayın Önal'ın yazısında dikkat çektiği "Avrupa ile ilişkilerin geliştirilmesi", "Avrupa'nın Suriye meselesi nedeniyle ortaya çıkan mülteci sorununu içselleştiremediği", "sözde Ermeni iddiaları" gibi hususları Europalia Festivali ile ilişkilendirmesi, ortaya koyduğu bu geniş perspektif; bu sanat festivalinin ilk bakışta bağlamı dışında görülen konuların üzerindeki etkisini, aralarındaki bağı ortaya koyan önemli tespitlerdir.

153 Taraflarca resmi olarak olarak 2014 yılında başlanıldığı belirtilse de, "Niyet Protokolü" nün 02 Ekim 2013 tarihinde imzalanmıştır.

Europalia Festivalini gazetesindeki köşesine taşıyan Metin Celal'in dikkat çektiği birkaç husus olmuş **(Lev. XX; res. 20)**[154]. Festival genel komiserliği konusunda şunları ifade etmiş sayın Celal;

"Europalia'nın yapısı gereği, projede ülkemizi "kamu görevlisi olmayan sivil bir şahsın temsil etmesi gerektiğinden", "Genel Komiserlik" görevi Erman Ilıcak'a verilmiş. Ilıcak'la ilgili olarak Google'da "Dr. Erman Ilıcak, Türk işadamı, yatırımcı, Rönesans Holding Başkanı" bilgisi çıkıyor. Forbes'in En Zengin 100 Türk 2013 sıralamasında 2,5 milyar dolarlık servetiyle Erman Ilıcak 10'uncu sırada yer almış. Başarılı bir işadamı. Ilıcak'ın Belçikalı muhatabı da bir işadamı; Ackermans&Van Haren Şirketi CEO'su Luc Bertrand. Bir kültür sanat etkinliğinin yönetimine işadamlarını getirmek kuşkusuz soru işareti yaratıyor. 2013'te Hindistan'ın genel komiseri şairliği ve yazarlığı ile de bilinen bir politikacı olan Dr. Karan Singh, 2011'de Brezilya'nın genel komiseri aktör ve oyun yazarı Sergio Mamberti'ymiş."

Celal yazısında her ne kadar genel komiserlik görevinin bir iş adamına verilmesine dikkat çekmişse de 1996 Europalia'sında Bülent Eczacıbaşı isminin maruz kaldığı eleştiri ortamı bu kez oluşmamıştır. Bunda "Ilıcak'ın Belçikalı muhatabı, Ackermans&Van Haren Şirketi CEO'su iş adamı Luc Bertrand" olması kadar dönemin liberal ortamının da büyük etkisi olmuş olmalıdır.

Yazısının devamında festivalin yapısının 2010 İstanbul Kültür Başkenti projesindeki yapı ile benzerlik gösterdiğini ifade eden Celal;

"Basın bültenine göre ilk ve en önemli etkinlik "Anatolia. Home of Eternity" adını taşıyor ve adından anlaşılacağı gibi Anadolu'nun kültür varlığını tanıtmayı amaçlıyor. Küratörler Prof. Dr. İlknur Özgen ve Prof. Dr. Marc Waelkens." demiştir.

1997 Europalia'sının gerçekleşmesi konusunda daha önce değindiğimiz gibi bir irade ortaya koyduğunu belirten Prof. Dr. Marc Waelkens, yaklaşık 18 yıl sonra Europalia Turkey' de küratör olarak görevlendirilmiştir.

Celal'e göre festivalin ikinci en önemli etkinliği ise küratörlüğünü Engin Özendes ve Paul McMillen'in yaptığı "Imagine İstanbul" dur ve bu sergide

154 "Europalia Türkiye Yılı", Cumhuriyet, 11 Şubat 2015, s.17.

"*fotoğrafçılar, sinemacılar, yazarlar ve müzisyenlerin gözünden İstanbul'un yaşadığı değişim yansıtılacakmış."*

Doğan Özgüden ise 2015' de düzenlenecek etkinliğin sözde Ermeni soykırımının 100. yıldönümü etkinliklerini "gölgede" bırakmak amacıyla konuk ülke olarak Türkiye'nin seçildiğini ifade etmektedir. Özgüden satırlarına şöyle devam eder (Özgüden, 2019: 6-7);

"2015'in özelliği, soykırımın 100. yıldönümü olmanın ötesinde, anma etkinliklerini gölgede bırakmak amacıyla Belçika'da Europalia Şenliği'nin konu ülkesi olarak o yıl Türkiye'nin seçilmiş olmasıydı.19 yıl önce de 1996 yılında Türkiye bu şenliğe konuk olarak seçilmişken, Belçika medyasına yazdığım yazılarla Türkiye'deki insan hakları ihlallerini anımsatarak bu seçimi protesto etmiştim. Belçika demokratik kuruluşlarının da protestoya katılması üzerine Türkiye'yi konu alan şenlik belli olmayan ileri bir tarihe ertelenmişti. Türk lobisinin hizmetindeki medya ve dernekler bu yüzden bana ağır suçlamalarda bulunmuş, Türkiye Büyükelçiliği Le Soir gazetesinde Fransızcayı doğru dürüst konuşamayan bir Türk gazetecisinin imzasıyla bana yanıt olarak yalan dolan dolu iki yazı yayınlatmıştı. Ancak bu kez Türkiye'de kârlı yatırımları olan işadamlarının ve Ankara'daki yönetimin dostu bazı politikacıların devreye girmesiyle Europalia Şenliği uzun süredir Avrupa'da yalıtlanan soykırım inkarcılarına nefes aldıracak şekilde organize edildi ve Erdoğan Brüksel'de kırmızı halı döşenerek ve Kral tarafından taltif edilerek ağırlandı."

Festival programında Ermeni, Rum, Musevi kültürlerine ve Anadolu'daki Hıristiyan mirasına ait çok sayıda çalışma yer alırken, Markar Esayan ve Etyen Mahçupyan, "Türkiye'de Ermeni ve yazar olmak" başlıklı bir konuşma yapacakları da yapılan duyurular arasında yer aldı. Ancak bu noktada bir süre sonra bir problem yaşandığı anlaşıldı. "Europalia Arts Festival Turkey" isimli program kitabı/ajandası özelliğini de taşıyan tanıtım kitapçığında çeşitli başlıklar altında yer alan ve festivalde etkinliği bulunan tüm kişilerin üç dilde yazılmış (Fransızca, Flemenkçe ve İngilizce) kısa biyografileri bulunmaktadır. Ancak iki isim hariç! Markar ESEYAN ve Muhsin KIZILKAYA'nın bulunduğu 95. sayfaya gelindiğinde her iki isim içinde bir biyografi/tanıtıcı yazı yayınlanmadığı her ikisinde de sadece anlatılacakları konu başlığının yer aldığı görülmektedir. Ancak bu kez de bu başlık sadece İngilizce

yazılmış ve kitapçığın tüm bölümlerinde kullanılan Fransızca ve Flemekçe'nin bu bölümde kullanılmadığı görülmüştür. Belli ki her iki isim bu festivalin içinde birer etkinlik ile yer almakla beraber Europalia için adı açıklanmayan bir tereddüt yaratmıştır. Kaldı ki bir süre sonra iki isminde etkinliğine ev sahipliği yapacak olan "La Maison du Livre" edebiyat evi, "çevreden gelen uyarılar" üzerine bu isimlerin edebiyatçı olmadıkları, mekânlarının sadece edebiyatçılara açık olduğu ve bu sebeple Milletvekili olan bu isimlerin programını iptal ettiklerini duyurmuşlardır[155]

2015 Europalia'sı için görüşmelerin başladığı 2013 yılından festivalin tamamlandığı 2016 yılına kadar ki süreçte görev yapan Kültür ve Turizm Bakanı sayısı 4 olmuştur[156]. Festival'in anlaşmasının imzalandığı 2013 yılında görevi sonlanan Ertuğrul Günay yaklaşık 5,5 yıldır bu görevi sürdürmekteydi[157].

4.1. EUROPALIA 2015 FESTİVALİ ÖNCESİ ORTAM VE GENEL KOŞULLAR

4.1.1. Ermeni Meselesi

Festivalin başlamasına aylar kala 24 Temmuz 2015 tarihinde Belçika Parlamentosu, Ermeni soykırımı iddialarıyla ilgili karar tasarısını oy birliğiyle kabul etti. Belçika Parlamentosunda iktidar partileri tarafından 1915 olaylarının yüzüncü yılının anılması için hazırlanan karar tasarısı büyük oy farkıyla kabul edildi. İktidarı oluşturan Flaman Milliyetçiler (N-VA), Flaman Hristiyan Demokratlar (CD&V) ve Flaman Liberaller (Open VLD) ve Valon Liberaller (MR) tarafından ortaklaşa hazırlanan ve genel kurulda karşı oyun verilmediği karar, 124 "evet" oyu ile onaylanırken, 8 parlamenter çekimser kaldı. Avrupa Ermeni diasporası kuruluşlarının karardan "1915 olaylarından Türkiye'nin sorumlu tutulamayacağı" ifadesini çıkarma ve metni ağırlaştırma çabaları sonuçsuz kaldı.[158]

Konunun yakın geçmişine AB kurumları açısından bakıldığında, AP'nin konuya ilişkin pozisyonu 18 Haziran 1987 tarihinde kabul ettiği "Emeni meselesine

155 https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/akif-beki/iki-ak-partiliye-sansur-krizi-30242301 18.04.2020 de erişilmiştir.
156 http://www.turob.com/tr/istatistikler/kurulusundan-gunumuze-kultur-ve-turizm-bakanlari-listesi-3e889d5 04.04.2020 tarihinde erişilmiştir.
157 5.5 yıllık bu süre çeşitli dönemlerde ayrılan ya da birleşen Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ya da Kültür ve Turizm Bakanlığı anlamında en süre yürütülen görevdir.
158 https://www.ntv.com.tr/dunya/belcika-ermeni-tasarisini-kabul-etti,q25nokedgUuYh2zW3ozL7w 12.02.2019 tarih saat 11.01'de erişilmiştir.

siyasi bir çözüm bulunması" başlıklı ilke kararda ortaya koyuluyor. Söz konusu ilke kararda, 1915-1917 yılları arasında yaşananlar, 1948 tarihli BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi ışığında "soykırım" olarak nitelendiriyor. Söz konusu olayların dönemin Türkiye Hükümeti tarafından bu şekilde tanınması çağrısını da içeren 1987 tarihli ilke karar, konuya ilişkin uluslararası bir kurum tarafından kabul edilen ilk karar olma özelliğine sahip. Kararda, günümüz Türkiyesi'nin 1915 olaylarından sorumlu tutulamayacağının ve olayların Ermeni tezleri doğrultusunda tanınmasının siyasi, hukuki veya maddi herhangi bir talebe yol açamayacağının ifade edildiğini de belirtmek gerekiyor. Kararın Türkiye'nin o dönemdeki ismiyle AT'ye üyelik başvurusunda bulunmasından iki ay sonra kabul edilmesi ise zamanlanma açısından oldukça manidar. AP tarafından Türkiye-AB ilişkileri hakkında İlerleme Raporlarına ilişkin ilke kararlar da dâhil olmak üzere bugüne dek kabul edilen 20 ilke kararda bu çağrının yinelediğini de belirtmek gerekiyor. Avrupa Komisyonu'nun konuya ilişkin tutumu ise AP'den farklı bir çizgide ilerliyor. Komisyon, 1915 olaylarına ilişkin ifadelerinde "trajedi" kelimesine başvuruyor.[159]

2015 yılının Ermeni iddiaları konusunda kritik bir yıl olacağı bilinmekteydi. Ermenistan ve Ermeni diasporası soykırım iddialarının tanınmasına yönelik çalışmalarını artırmıştı. Yılın ilk iki ayında konuya ilişkin diğer yıllardan farklı gelişmeler yaşanmamasına karşın, Ermeni lobisinin özellikle Mart ve Nisan'da 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarını farklı platformlarda gündeme getirmeyi başardığı söylenebilir. Konu, 12 Mart 2015 tarihinde AP genel kurulunda kabul edilen "2013 Yılında Dünyada İnsan Haklarının Durumu ve AB'nin konuya ilişkin politikaları" başlıklı ilke kararda gündeme getirildi. Söz konusu kararda AP, tüm Üye Devletlere 1915 olaylarının "soykırım olarak adlandırılması ve Üye Devletler ile AB kurumlarına bunun tanınmasına katkıda bulunmaları yönünde çağrıda bulundu. 17 Mart 2015 tarihinde Erivan'da gerçekleşen Euronest Parlamenterler Meclisi genel kurulunda da konuya ilişkin bir karar kabul edildi. 12 Nisan 2015 tarihinde düzenlenen ve Ermenistan Cumhurbaşkanı Sarkisyan'ın hazır bulunduğu ayinde Papa Fransuva'nın 1915 olayları konusunda "soykırım" ifadesini kullanması, Birinci Dünya Savaşı sırasında çekilen acıları seçici bir bakış açısıyla konuyu gündemine alan AP, Ankara'nın dengeli bir karar kabul etmesi yönündeki tüm uyarılarına

159 https://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_degerlendirme131.pdf 12.02.2019 11.15'de erişilmiştir.

rağmen 15 Nisan 2015 tarihinde gerçekleşen genel kurulda, 1915 olaylarının 100'üncü yılına ilişkin tartışmalı bir karar kabul etti. Ermeni iddialarını 1987'den bu yana tanıyan AP'nin bu kararında, Nisan 2014'te dönemin Başbakanı ve mevcut Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından ve mevcut Başbakan Davutoğlu tarafından yayımlanan taziye mesajları olumlu yönde atılmış adımlar olarak değerlendirilirken Türkiye'ye "1915 olaylarının 100'üncü yılını tarihiyle yüzleşmesi" ve böylece "Türk ve Ermeni halklarının uzlaşmasına zemin hazırlaması" çağrısında bulunuldu. Hukuki açıdan bir bağlayıcılığı olmayan söz konusu karar, Türkiye'de tepkiye yol açarken Dışişleri Bakanlığı ve AB Bakanlığı tarafından karara ilişkin yapılan açıklamalarda, AP'nin böyle bir karar kabul etmekle yetkisini aştığı ve kabul edilen metnin Türkiye açısından ciddiye alınmadığı belirtildi. Türkiye'de büyük tepki yaratan karar karşısında AK Parti, CHP ve MHP, AP kararına ilişkin ortak bir açıklamada bulundu.[160]

Festival öncesi süreçte ve sözde Ermeni soykırımının 100. Yıl dönümü yaklaşırken 23 Nisan 2014 tarihinde dönemin Başbakanı Sn. Recep Tayyip Erdoğan 1915 olaylarının yıldönümüne bir gün kala, o dönem hayatını kaybedenlerin torunlarına başsağlığı diledi. Açıklamasında, "20. yüzyılın başındaki koşullarda hayatlarını kaybeden Ermenilerin huzur içinde yatmalarını diliyor, torunlarına taziyelerimizi iletiyoruz" dedi. Sn. Erdoğan ayrıca 1915 olaylarını "gayr-ı insani sonuçlar doğuran hadise" olarak niteledi. "Her din ve milletten milyonlarca insanın hayatını kaybettiği I. Dünya Savaşı esnasında, tehcir gibi gayr-ı insani sonuçlar doğuran hadiselerin yaşanmış olması, Türkler ile Ermeniler arasında duygudaşlık kurulmasına ve karşılıklı insani tutum ve davranışlar sergilenmesine engel olmamalıdır." Sözleriyle açıklamasına devam etti. Ermenice dahil dokuz dilde yapılan taziye açıklamasının bu açıdan daha önce bir benzerinin olmadığını hatırlatmakta fayda var.[161]

4.1.2. FETÖ Meselesi

Europalia 2015 için imzalanan niyet protokolünden yaklaşık 3 ay sonra, Aralık 2013'de, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması' nın (FETÖ/PDY)

160 https://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_degerlendirme131.pdf 12.02.2019 11.20'de erişilmiştir.
161 https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/04/140423_erdogan_1915_aciklama 12.02.2019 saat 11.28'de erişilmiştir.

hükümete ve devlete karşı planladığı eylemler gün yüzüne çıkmaya başlamış ve Europalia 2015 Festivali'nin bitiminden yaklaşık 5,5 ay sonra ise 15 Temmuz darbe girişimi gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Festival konjonktürünün tam olarak anlaşılabilmesi için bu konuda bir özet sunmak gerekliliği bulunduğu düşüncesindeyiz.

Anadolu Ajansı gazetecileri Aylin Sırıklı Dal ve Barış Kılınç olayların gelişimi şöyle özetlemişlerdir;[162]

"Türkiye'de Aralık 2013'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen operasyon, FETÖ'nün hükümete karşı yürüttüğü operasyonların başlangıcı kabul edildi.

Kamuoyunda "17-25 Aralık süreci" olarak anılan ve FETÖ/PDY'nin faaliyetleri için milat sayılan süreç, 17 Aralık 2013'te İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen 3 soruşturmada, iş adamı, bürokrat ve memurların da bulunduğu çok sayıda kişiye yönelik "kara para aklama", "altın kaçakçılığı" ve "kamu görevlilerine rüşvet" iddialı operasyonla başladı. Operasyonda gözaltına alınan 66 kişiden iş adamı Rıza Sarraf ile Salih Kaan Çağlayan ve Barış Güler'in de arasında bulunduğu 14'ü tutuklandı.

FETÖ/PDY kapsamında meslekten ihraç edilen ve halen firari olarak aranan özel yetkili savcı Muammer Akkaş, 25 Aralık'ta o dönemde Başbakan olan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan'ın da arasında olduğu 96 kişi hakkında gözaltı kararı aldırdı. 17 Aralık operasyonunda görev alan polislerin yerine atanan polisler ise gözaltı kararlarını uygulamadı.

FETÖ/PDY'nin "hükümete ilk darbe girişimi" olarak kabul edilen 17-25 Aralık operasyonlarının yankıları devam ederken, örgütle mücadeleye hız verildi. 2014'ün ilk günlerinde, FETÖ'nün kumpas davaları olarak kabul edilen Balyoz ve Ergenekon davalarıyla ilgili yeniden yargılama yolunun açılması gündeme geldi.

Bu kapsamda, kumpas davalarının savcısı olarak tanınan İstanbul Cumhuriyet Başsavcıvekili Zekeriya Öz, 7 Ocak'ta Bakırköy Cumhuriyet Başsavcıvekilliğine atandı. 2010'daki Anayasa değişikliğinin ardından FETÖ'cülerin

162 https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/17-25-araliktan-15-temmuza-feto-/861258# 20.02.2019 saat 10:55'te erişilmiştir.

eline geçtiği değerlendirilen HSYK'nın yapısının değiştirilmesi için çalışma başlatıldı. HSYK adli yargı kararnamesi ile 20 hakim ve savcının görev yeri değişti. İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı Turan Çolakkadı Bölge Adliye Başsavcılığına, İstanbul Başsavcıvekillerinden Fikret Seçen Gebze'ye, Cihan Kansız Sakarya'ya, Ercan Şafak Kocaeli'ye, Ali Güngör de İstanbul Anadolu Cumhuriyet Savcılığına atandı.

17-25 Aralık sürecinin ardından yeni yılın ilk ayında, Adana'da, Cumhuriyet Savcılığının talimatıyla MİT'e ait 3 tırın, jandarma ekiplerince durdurularak aranması gündemde geniş yer tuttu. Jandarma ekipleri, 19 Ocak'ta Adana-Ceyhan istikametinde seyreden 3 tırı durdurarak aradı. Adana Valiliği, "3 araçta Cumhuriyet Savcılığının talimatı ile yapılan kontrollerde, Milli İstihbarat Teşkilatının rutin görevlerini ifa eden personelin bulunduğunu" duyurdu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın oğlu Bilal Erdoğan, TMK'nın 10. maddesiyle görevli İstanbul Cumhuriyet Başsavcı vekilliğince yürütülen 25 Aralık soruşturması kapsamında 5 Şubat 2014'te ifade verdi.

Erdoğan, 16 Şubat'ta yaptığı açıklamada, Adana'da durdurulan tırlarla ilgili "MİT mensuplarına silah doğrultuyorlar. Yere yatırıyor, tekmeliyorlar. Kimin talimatıyla oluyor bu biliyor musunuz? Emniyetin, jandarmanın içine sızan paralellerin talimatıyla, yargının içine sızan paralel savcının talimatıyla oluyor. İşte bunlar, yurt dışındaki odaklardan talimat alarak, kendi ülkelerinin istihbarat teşkilatına silah doğrultacak kadar vatana ihanet içindeler." ifadelerini kullandı.

Milli Güvenlik Kurulu'nun 26 Şubat 2014'teki toplantısının ardından, "Ülke genelinde güvenliği ilgilendiren hususlar ve yürütülen çalışmalar değerlendirilmiş, bu kapsamda halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanmalar ve faaliyetler görüşülmüştür." açıklaması yapıldı.

FETÖ'nün özellikle yargıda yapılanmasının temizlenmesi sürerken, FETÖ'nün kumpas davalarından Ergenekon davasıyla ilgili Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurulardan 2014 Mart'ta karar çıktı.

Yüksek Mahkemenin, Ergenekon davasında tutuklu yargılanan eski Genelkurmay Başkanı emekli Orgeneral İlker Başbuğ'un haklarının ihlal edildiğine

karar vermesi ve uzun tutuklulukla ilgili düzenlemenin yürürlüğe girmesinin ardından tüm Ergenekon sanıkları tahliye edildi.

HSYK'da da çıkarılan kararnamelerle kritik yerleri tutan FETÖ mensuplarının görev yerleri değiştirilmeye devam edildi. Demokratikleşme paketinin yürürlüğe girdiği mart ayında, özel yetkili mahkemeler kaldırıldı.

FETÖ'nün gizli yürüttüğü faaliyetleri de bir bir ortaya çıkmaya başladı. Mart 2014'te, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığında (TİB) yürütülen soruşturma çerçevesinde 509 bin 516 kişinin dinlendiği, 2012 öncesine ait birçok usulsüz dinleme kayıtlarının arşivden silindiği belirlendi.

İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliği, İstanbul merkezli "paralel yapı" soruşturması kapsamında, şüpheli Fethullah Gülen hakkında 19 Aralık 2014'te yakalama kararı çıkardı."

Bu son derece kompleks ve yıllarca süren planın mahsulü olan terör örgütü faaliyetlerini bu kısa hacmin içinde tam olarak ortaya koymak mümkün olmamakla beraber konjektörü bir miktar olsun çizebilmek için bu özet kaçınılmaz olmuştur.

4.1.3. Avrupa'da Terör Saldırıları

Özellikle festivalin gerçekleşeceği yıl olan 2015 yılında Avrupa'yı derinden etkileyen terör saldırıları olmuştur. Bu olayları kısaca sıralayacak olursak;[163]

"7 Ocak 2015: Fransa'nın başkenti Paris'te hiciv dergisi Charlie Hebdo'nun ofisine silahlı saldırı düzenlendi. Olayda biri polis 12 kişi öldü, 11 kişi yaralandı. Saldırganların Yemen El Kadiesi mensubu olduğu açıklandı.

9 Ocak 2015: IŞİD mensubu Amedy Coulibaly, Paris'te düzenlediği eylemde bir polisi öldürdükten sonra kentin doğusunda Vincenne bölgesindeki bir Yahudi marketinde müşterileri rehin aldı ve burada dört kişiyi öldürdü. Saldırgan polis tarafından düzenlenen operasyonda öldürüldü.

13 Kasım 2015: Fransa'nın başkenti Paris'te eş zamanlı silahlı ve bombalı saldırılarda 7'si saldırgan 137 kişi öldü, 300'den fazla kişi kişi yaralandı. Bu

163 https://tr.sputniknews.com/avrupa/201708181029756400-avrupa-teror-saldirlari/ 20.02.2019 11:13'de görüntülenmiştir.

saldırıyı da IŞİD üstlendi (Bu vahim saldırı Festival açıldıktan bir süre sonra meydana gelmiş ve Avrupa için büyük bir korkuya sebep olmuştur. 21 Kasım 2015 tarihinden itibaren Festival organizasyonlarının düzenlendiği ana kent, sessizliğe bürünmüş olan Brüksel sokakları binin üzerinde askerin devriye attığı bir şehir olmuştur. Alışveriş merkezleri, sinemalar, müzeler ve restoranlar da kapatılırken, futbol maçları, konserler ve benzer etkinliklerin ertelendiği bildirilmiştir.[164] Terör örgütü IŞİD'in 130 kişiyi katlettiği Paris saldırılarını planlayan ve dört aydır firarda olan Salah Abdeslam, 18 Mart 2016 tarihinde Brüksel'de bir eve düzenlenen operasyonla yakalanmıştır.[165])

22 Mart 2016: Belçika'nın başkenti Brüksel'de havalimanı ve bir metro istasyonundaki intihar saldırılarında 32 sivil öldü. Yine IŞİD'ın üstlendiği saldırılarda 300'den fazla kişi yaralandı. (Bu saldırı sonrası Belçika'da olağanüstü hâl ilan edilmiştir.[166] Brüksel'deki terör saldırısının ardından sokaklarda devriye gezmeye başlayan askerler, görevi federal polise devredeceği ise ancak 2018 yılında duyurulmuştur.[167]

164 http://www.riknews.com.cy/tr/index.php/component/k2/item/19552-brueksel-sokaklar-nda-1000-den-fazla-asker-devriyede 20.02.2019 11.24'de erişilmiştir.
165 http://www.hurriyet.com.tr/dunya/paris-saldirgani-katliamdan-aylar-sonra-yakalandi-40071771 20.02.2019 11.29'da erişilmiştir.
166 http://www.haber7.com/avrupa/haber/1857116-belcikada-ohal-ilan-edildi 20.02.2019 11:42'de erişilmiştir.
167 https://www.aa.com.tr/tr/dunya/belcikada-askerler-sokaklari-terk-edecek/1236114 20.02.2019 11:47'de erişilmiştir.

4.2. EUROPALIA 2015 SERGİLERİ

4.2.1. Anatolia Home Of Eternity

2015 Europalia Uluslararası Sanat Festivalinin ana etkinliği olan "Anatolia. Home of Eternity" başlıklı eski eser sergisinin açılışı, 6 Ekim 2015 günü Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve eşi ile Belçika Kralı ve Kraliçesinin hazır bulunduğu bir törenle gerçekleştirilmiştir **(Lev. XXI; res. 21-22)**. Brüksel'deki BOZAR Güzel Sanatlar Merkezinde düzenlenen bu sergide ikisi özel, yirmi yedisi Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olmak üzere Türkiye'deki toplam yirmi dokuz müzeden seçilen 255 eser teşhir edilmiştir **(Lev. XXII; 23, 24- Lev. XXIII; 25, 26- Lev. XXIV; 27, 28- Lev. XXV; 29, 30- Lev. XXVI; 31-32).** [168]

Festivalin 3 ana sergisinden biri olan Europalia "Anatolia. Home Of Eternity[169]" sergisi festivalin basın açıklaması kitapçığında şöyle anlatılmıştır[170]:

"Anadolu uzun zamandır Avrupa ve Asya arasında bir köprü olmuş ve çok sayıda göçün büyüleyici bir kültürel değişime yol açtığı görülmüştür. Belki de dünyadaki en büyük kültür beşiğidir ve kesintisiz ve on iki bin yıllık medeniyetlerin art arda gelmesi sayesinde olağanüstü derecede zengin bir mirasa sahiptir. Ancak bu medeniyetlerin farklı olmasına rağmen, bazıları bugün bile olsa kültlerin ve ritüellerin nasıl geçtiği dikkat çekicidir.

Kültürel ve ritüellerin bu devamlılığı, dört temaya ayrılmış serginin ana temasını oluşturmaktadır: cosmos; doğa; tanrıların dünyası; ve ilahi müdahaleler. Her tema, en eski Anadolu medeniyetlerinden Osmanlı İmparatorluğu'na kadar 12 bin yıllık ritüel içermektedir. Bir çoğu daha önce hiç görülmemiş 200'den fazla obje, Türkiye'nin en ücra köşelerinden 30'dan fazla müzeden, çeşitli, zengin Anadolu mirasını gösterecek ve konuk ülkenin sanatını tanıtacaktır."

BOZAR'ın ana sergisi ve en büyük mekân kullanımını yapan sergi "Anatolia. Home of Eternty" dir. Bununla doğru orantılı olarak en büyük ilgiyi gören sergidir de. Sergi, planı açısından saat yönünün tersi istikametinde gezilebilmektedir.

168 https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-145580/anatolia-home-of-eternity-sergisi.html 04.04.2020 de erilişmiştir.
169 "Anadolu. Sonsuzluğun Evi".
170 https://europalia.eu/archives/turkey-25-45/files/pdf/2015-10-06_press_file_Anatolia_EN_HD.pdf 26.02.2019 10:11'de erişilmiştir.

Özellikle sanat galeri olarak planlanmış bir mekân olduğundan içeride başarılı bir aydınlatma sistemine sahip olduğu söylenebilir. Sergiyi gezecek ziyaretçinin sergi teması konusunda özellikle bir okuma yapmadan geziye başladığında sergiyi algılamakta zorluk yaşadığı görülmektedir. Bu sohbet ettiğimiz kimi ziyaretçilerinde dile getirdiği bir konu olmuştur. Belli bir kronoloji gözetmeden, tema etrafında şekillendirilmiş eserler gezilirken tema hakkında yeterli bilgiye sahip olmamak haliyle kavrayışı güç hale getirecektir.

Sergi ziyaretçi profili gözlemlendiğinde ise sergiyi gezenlerin çok ama çok büyük bir bölümünün orta yaşın üstü ve hatta yaşlı nüfusta kalmaktadır. Öyle ki gezenlerin bir bölümü baston, tekerlekli sandalye ya da tabure yardımı ile sergiyi gezebilmektedir. Bu bir yanıyla sanat ve kültüre gösterilen ilginin, tutkunun, sevginin tüm biyolojik zorluklara rağmen nasıl engellenemediğini göstermesi bakımından anlamlıdır. Ancak sokağa yansıyan genç nüfus oranının sergi salonlarında görülemeyişi gerek içinde bulunduğumuz çağın gerekse de müzeolojinin bir problemi olarak incelenmeye muhtaçtır.

BOZAR'da izleyici profili konusunda bu meseleyi kendine dert edinmiş olmalı ki;

"YOUNG&CURIOUS?"

"ART IS (NOT) FOR OLD PEOPLE."

Şeklinde gerçekleştirilen sloganları ile bu meseleye dikkat çekmeye çalışmış ve 26 yaş altı gençler için ise her çarşamba günü sergi giriş ücreti 2 avroya indirilmiştir.

Bu sergide fotoğraf çekim yasağı bulunmaktadır. Bunun sebebi olarak ise sergiye eser veren müzelerimizin büyük çoğunluğunun ödünç verme formunda "sergiyi dolaşan ziyaretçi fotoğraflarını çekebilir mi? sorusuna verilen "hayır" yanıtı gösterilebilir. Oysaki Brüksel'in ve Belçika'nın en büyük müzeleri arasında yer alan, "Magritte Museum", "Autoworld Museum", "Royal Museums of Fine Arts Belgium", "Royal Museum of Art And History", Royal Belgian Institute of Natural Sciences Museum" gibi önemli müzeler flaşsız fotoğraf çekimine imkân sağlamaktadır. Yanı sıra BOZAR'ın ülkemiz sergi alanı dışındaki galerilerinde eser

çekimine imkân tanımaktadır. İçinde bulunduğumuz çağda bir nesnenin görüntüsünün dijital olarak paylaşılmasını engellemeye çalışmak hiçte kolay değildir. Çünkü fotoğraf çekim teknikleri bu konuda mücadele edilebilir bir alanın dışına taşmıştır. Dünyaca ünlü birçok müze fotoğraf çekim yasağı konusunu bir yana bırakıp müzelerde "selfie" çekimine izin verilip verilmemesini tartışmıştır. Dolayısıyla fotoğraf çekim yasağının müzeolojik açıdan da çok yerinde olmadığı söylenebilir. Aksine fotoğraf çekim serbestliği bu mekanlarda gözüküyor olmanın bir statü sembolü olarak algılanması sebebiyle hemen ardından sosyal paylaşım akışına da olanak vermekte ve böylece izleyici gezdiği müze/serginin aynı zamanda duyurusunu/reklamını da yapmış olmaktadır. Sanırım genç insanları daha fazla sanata, daha fazla müzeye/sergiye davet ederken bir yandan onların akıllı telefonlarından, tabletlerinden, fotoğraf makinelerinden uzak kalmalarını istemek çok akıllıca olmayabilir. Bu arada "Anatolia. Home of Eternty" sergimizde fotoğraf çekim yasağı ile ilgili uyarıcı bir tabela bulunmamaktadır. Ancak fotoğraf çekmek istediğinizde salon görevlileri gelip uyarıda bulunmaktadır.

Sergi bülteninde, tanıtım kitapçığında ve duyurulardan yola çıkarak sergide yer alan tüm eserlerin tamamının Türkiye Müzelerinden geldiği algısı oluşsa da sergide, İstanbul kökenli, 5-6 yy. tarihlenen bir Bizans eserinin Viyana'daki Güzel Sanatlar Müzesi'nden yani Kunsthistorisches Museum'dan gelmiştir.

Sergiyi ziyaret eden Metin Celal izlenimlerini şöyle aktarmıştır **(Lev. XXVII; res. 33)**[171];

"Bozar Sanat Merkezi'ndeki iki önemli sergi "Anatolia" ve "Imagine Istanbul" devam ediyor. Festival bitmek üzere olduğu için sergilere de pek ilgi olmayacağı kanısındayım. Zaten şehirde de Europalia'nın sürdüğüne dair bir işaret yok. Bu gözlemimden söz ettiğimde Brüksel'deki dostlarım Türkiye'nin iyi bir tanıtım yaptığını ve afişlerimizin uzun süre billboard'larda kaldığını söylüyorlar.

Bozar, Brüksel'in müzeler bölgesinde, halkın iyi bildiği bir sanat kurumu.

Bozar'da Türkiye'ninkiler dışında sergiler de var. Lobi oldukça kalabalık. Diğer sergiler ücretsiz ama "Anatolia" 14 Avro, "Imagine Istanbul" 12 Avro'ya ziyaret edilebiliyor. Bunun da caydırıcı olabileceğini düşünüyordum. Ama

171 "Europalia Turkey Biterken", Cumhuriyet, 20 Ocak 2016, s.14.

"Anatolia" sergisi öyle kalabalıktı ki rahatça gezme olanağı bile yoktu. Bu etkileyici serginin süresinin uzatılması düşünülmeli.

Anadolu Hititler' den başlayıp Osmanlı'ya dek binlerce yıllık tarihi 200 arkeolojik eserle anlatıyor. Güzel ve etkileyici bir sergi, sunumu da iyi. Anadolu'nun medeniyet tarihine giriş niteliği taşıyor. Türk konuklar bilgilendirmeyi yetersiz bulmuş ama çok fazla bilginin de okunması mümkün değil. Merak edenler lobide satılan kitapları edinecektir."

Sergi kataloğu yedi bölümden oluşmaktadır. Bunlar; " I Prehistoric Anatolia, II The Bronze Age, III The Cultic World and İts Representation in Early Iron Age Anatolia, IV The Classical World, V From Early Christianity to the Fall of the Byzantine Empire, VI New People, New Rulers and a New Religion, VII Religion and Mysticism in the Ottoman Period (Waelkens, 2015:9)."

4.2.2. Imagıne Istanbul

Giriş bileti "Anatolia. Home of Eternety" sergisinden ayrı satılan bu sergininde başarılı ziyaretçisi sayısına ulaştığını söylemek mümkündür. Ve çoğunlukla daha genç yaş grubu bu sergiyi tercih etmektedir.

Paul McMillen küratörlüğünde hazırlanan bu sergi büyük oranda fotoğraf sanatçıları Ara Güler, Ali Taptık ve Ahmet Polat'ın fotoğrafları ile Ömer Koç koleksiyonunda yer alan 19. yy. fotoğraflarından oluşur. Bunun yanı sergide Sohie Calle, Kasper Bosmans, Bieke Depoorter, Ayşe Erkmen gibi isimlerin işleri de yer alır (Mcmille, 2015).

Serginin küratörü Paul McMillen, Kuzey İrlanda'da doğdu, New York'a göç etti. Yüksek lisans eğitimine devam ederken iletişim danışmanlığına başladı. 1974 yılında Türkiye'ye taşındı ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde tasarım ve fotoğrafçılık dersleri verdi. 1981 yılında bir film ve fotoğraf şirketi olan Image Production'ı kurdu (Press Conference, 2015:19). İstanbul Modern'in kuruluşuna katkıda bulundu[172].

172 https://www.istanbulmodern.org/tr/destekleyin/sponsorluk/kurucu-ve-ana-sponsorlar_15.html 05.04.2020 de erişilmiştir.

Ara Güler fotoğraflarında 1950 ve 1960 yıllara ait o dönem için pek normal olan yoksul bir İstanbul görürüz. Fotoğrafların tümü oldukça etkileyici ve izleyicilerin yoğun ilgisini çekmekte **(Lev. XXVIII; res. 34, 35- Lev. XXIX; res. 36, 37- Lev. XXX; res. 38, 39).**

Ardından Ömer Koç koleksiyonunda yer alan fotoğraflar gelir. 19. yy. ait bu fotoğrafların bir kısmı Abdullah Biraderler tarafından çekilmiştir. Ve yine bir bölümü Batının zihnindeki Doğu hayalini ortaya koyan ve yine o dönem bakış açısı için çok normal olan oryantalizm etkisindeki fotoğraflardır **(Lev. XXXI; res. 40 ve 41)**. Ali Taptık ve Ahmet Polat fotoğraflarına geldiğinizde ise İstanbul görüntüsü farklılaşır.

Ali Taptık'ın fotoğrafları 'Kaza ve Kader', 'Nothing Surprising', 'Familiar Strangers', 'Another Beautiful Day', 'Viewing Restricted', 'Surface Phenomena' ve ' Sad'abad'dan Piyalepaşa'ya' isimli seriler ile sergilenmiştir **(Lev. XXXII; res. 42, 43- Lev. XXXIII; res. 44, 45- Lev. XXXIV; res. 46, 47- Lev. XXXV; res. 48, 49- Lev. XXXVI; res. 50, 51- Lev. XXXVII; res. 52, 53- XXXVIII; res. 54, 55- XXXIX; res. 56, 57- Lev. XL; res. 58, 59- Lev. XLI; res. 60, 61)**. Imagine Istanbul için seçilmiş bu fotoğraflar arasında; başı kesilmiş ve kanlar içerisinde yerde yatan bir inek, kentin bir meydanında koyun sürüsü, parçalanmış ve yünleri dışarı çıkmış bir yatak(?), yola saçılmış patates ve soğan çuvalları, derme çatma bir barakanın önünde oturan muhtemelen bir anne-çocuk fotoğrafı yer almaktadır **(Lev. XLII; res. 62- Lev. XLIII; res. 63, 64- Lev. XLIV res. 65, 66)**. Hayal edilen İstanbul fotoğrafları bu kapsamda oluşturulmuştur.

Imagine Istanbul için seçilen Ahmet Polat fotoğraflarına baktığımızda ise, Karaköy'de kaldırımın üstünde birleştirilmiş koltuklarda uyuyan bir adam, bir cami bahçesinde ellerinde Türk Bayrağı kafalarında fes olan çocuklar fotoğraflarından bazılarıdır **(Lev. XLV; res. 67 ve 68)**.

Bieke Depoorter'in fotoğrafladığı yoksul ev içi manzaralar **(Lev. XLVI; res. 69)**; Sophie Calle'nin, İstanbul'da yaşamasına rağmen denizi hiç görmemiş insanların ilk kez denizle tanıştığı anları içeren video çalışması diğer çağdaş sanatçıların çalışmalarında olduğu gibi kente ilişkin ortak bir bakış açısını koymaya yetiyor **(Lev XLVII; res. 70 ve 71)**.

Atelier Bow-Wow[173] tarafından yapılan Galata Köprüsü çizimi ve yine Galata Köprüsü özelinde Kasper Bosmans tarafından üretilen 'Legend'köprü işleri ile serginin son bölümüne gelinir. Burada mekâna yerleştirilmiş bir televizyon ve görüntü de bir şarkı eşliğinde dans eden bir adam görülmektedir. Burada çalan şarkı dünyaca ünlenmiş bir parçadır: "Istanbul (Not Constantinople)". Sözlerini Jimmy Kennedy'nin yazdığı, bestesi Nat Simon'a ait olan swing tarzında bu şarkı 1953[174] yılında üretilmiş ve defalarca farklı sanatçılar tarafından yeniden söylenmiştir (Yılmaz, 2009:104).

Imagine Istanbul sergisi ziyaretçi defterine şunları yazmıştır; "Sergiyi gezdim, ancak benim Türkiyem daha… daha mutlu insanların yaşadığı Türkiye. Bu sergi imaj karalamak için yaşanmış diye düşündüm (**Lev. XLVIII; res. 72)**." Ziyaretçide oluşan 'imaj karalamak için' bu serginin yapıldığı hissinin oluşmasında Ali Taptık ve Ahmet Polat fotoğraflarının büyük etkisi olduğu düşünülebilir. Bozar' da yer alan sergileri gezen ve daha önce 'Anatolia. Home of Eternity' sergisindeki izlenimlerini aktardığımız (bkz. 'Europalia 2015') Metin Celal köşe yazısının devamında ise 'Imagine Istanbul' ile ilgili düşüncelerini şöyle aktarmıştır[175];

"Imagine Istanbul" sergisinin Ara Güler'in İstanbul fotoğraflarından oluştuğunu sanıyordum. Küratör Paul McMillen Ara Güler'le başlayıp Abdullah Birader'lerden genç kuşak fotoğrafçılar Ahmet Polat ve Ali Taptık'a uzanan büyük ve kapsamlı bir sergi hazırlamış. 151 parça fotoğraf ve video var. Ama Ara Güler ustanın şiirsel işleri ile Polat ve Taptık'ın fotoğraflarının ve özellikle bazı videoların bir paradoks yarattığını düşünüyorum. Ara Güler'in yarattığı büyülü İstanbul imgesi bozulmuş."

Celal düşüncelerini ziyaretçi ile aynı biçimde ifade etmemiş olsa bile Taptık ve Polat'ın fotoğrafları ve özellikle bazı videolardan duyduğu rahatsızlık benzer bir duyguyu onda da yaratmıştır.

4.3. EUROPALIA 2015 PROPAGANDALARI

173 Established by Yoshiharu Tsukamoto ve Momoyo Kaijima tarafından 1992 yılında Tokyo'da kurulmuş olan bir mşmarlık firması (http://www.bow-wow.jp/).
174 1953 yılının İstanbul'un fethinin 500. Yıldönümü olduğunu hatırlamakta fayda var.
175 http://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/metin-celal/europalia-turkey-biterken-466812

BOZAR'da, 'Anatolia. Home Of Eternity' ve 'Imagine İstanbul' sergilerinin girişi ve aynı zamanda çıkışı noktasında bir satış dükkânı bulunmaktadır. Bu dükkânın kitap satış bölümünde Türkiye'nin edebiyatı, sanatı, kültürünü tanıtmayı amaçlayan çeşitli kitaplar satılmaktadır. Orhan Pamuk'tan Elif Şafağa, Hakan Günday'dan Sait Faik Abasıyanık'a kadar son derece önemli yazarlarımızın eserleri burada yer almıştır.

Ancak bu bölümde satılan kitapların tamamı için bunu söyleyemeyiz. "Mehmet, Hatice et Hozan Vivent en Turquie" isimli Fransızca çocuk kitabı buna bir örnektir. Bu kitap Mehmet Hatice ve Hozan isimli çocuklar aracılığı ile Türkiye'yi tanıtmaktadır(!). Kitaba göre çocuklardan biri olan Hozan Kürt ve Kürdistanının başkenti sayılan Diyarbakır'da yaşamaktadır. Ermeni asıllı Mehmet'i tanıtırken ise 1915 yılında 2 milyondan fazla Ermeni'nin soykırım'a uğradığını yazıyor. Burada geçen tam ifade Fransızca olarak "genocide" dir. Yazar burada "genocide" kavramının çocuklarca anlaşılamayacağını öngörmüş olmalı ki "genocide" kelimesine bir parantez açarak Fransızca şu ifadeyi kullanmıştır: le massacre planifie de tout un peuple. Yani yaklaşık olarak, "bütün bir halkın katledilmesini planlama." Kitaba göre 1950-1960 yılları arasında Türkiye'de islami bir dönem hüküm sürmüş, 1970-1980 arası askeri bir dönem devam etmiştir. Yine kitaba göre Türkiye'de 30-35 milyon arasında bir Kürt nüfusu vardır[176]. Kürt nüfusunun Türkiye Cumhuriyeti'nden baskı gördüğü bunun üzerine Kürtlerin 1978 yılında PKK'yı kurduğu gibi daha birçok ifade bu çocuk kitabında(!) yer almaktadır (Messager, 2009). Söz konusu kitap Fransa ve Almanya'da ilkokul öğrencilerine yönelik yardımcı bir ders kitabı olarak kullanılmasıyla 2012 yılında tepkilere sebep olmuştur. Kitap ile ilgili yapılan haberde şöyle denmektedir;

"PKK propagandası yapıldığı belirtildi 8-10 yaş grubu öğrencilerine yönelik kitapta, PKK'nın baskılara karşı kurulan bir örgüt olduğu anlatılıyor. Fransız Alexandre Messager'in kaleme aldığı 'Mehmet, Hatice ve Hozan Türkiye'de Yaşıyor' adlı kitap, üzerinde PKK ibaresi bulunan 'Kürdistan haritasına' da yer veriyor. Kitabın Alman yayınevinin basın sözcüsü Jule Menig, "Harita kartografik bir harita

176 Kitabın basım tarihi 2009'dur. Dolayısıyla verdiği rakama göre 2009 yılında ülke nüfusunun neredeyse yarısını Kürt nüfus oluşturmaktadır.

değildir... Kitapta adı geçen Kürdistan, 4 ülke üzerine yayılmış bir bölgedir. Ülke veya resmi devlet değildir" açıklamasını yaptı[177].”

Bu bölümden satılan kitaplardan bir diğeri ise Hollandalı gazeteci Bernard Bouwman’ın Flemenkçe kitabı “Turkije” dir **(Lev. XLIX; res. 73)**. Bu kitabın Türkiye hakkında yaptığı kimi saptamalar ise şunlardır (Bouwman, 2008);

“Türk Alevileri siyasal yelpazenin en eski (geleneksel) sol kanadını oluşturmaktadırlar- onlar muhafazakâr sünnileri faşist olarak görmektedirler. Hollanda’da da destekçileri bulunan aşırı sol örgüt DHKPC çoğunlukla Alevilerden oluşmaktadır.”

“Tüm bu trajik ayrılma birinci dünya savaşı sırasında gerçekleşmiştir. Osmanlı İmparatorluğu tüm Ermenileri kuzeybatıdan şimdiki Suriye bölgesine taşıma (göç ettirme) kararı aldı. Büyük bir olasılıkla bir milyondan fazla insanın öldüğü korkunç bir yolculuktu bu.”

“Kürt kökenli Türkler şehri (Diyarbakır’ı) kendi başkentleri olarak kabul etmektedirler ve bu durum pek de şaşırtıcı değildir: çünkü nüfusun büyük çoğunluğu Kürt’tür. Diyarbakır zor bir geçmişe (tarihe) sahiptir ve bu durum şehirde hala hissedilmektedir. PKK ile Türk Ordusu arasındaki çatışmaların (savaşın) en yoğun (zirvede) olduğu dönemde anneler evlatları eve yarım saat geç gelse, polisler tarafından mı alındılar diye korkarlardı.”

“Bir görüşme esnasında (Orhan)Pamuk Türk topraklarında 1 milyon Ermeni ve 30 bin Kürdün öldürüldüğünü söylemiştir. “Bununla ilgili kimse konuşmamakta ve ben konuştuğum için benden nefret etmektedirler”.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu tez uluslararası sergilerin, kültür sanat etkinliklerinin sadece kendi bağlamında, özel bir yöntem ve strateji belirlemeden hedeflerine ulaşıp

177 https://www.internethaber.com/okulda-pkk-propagandasi-397467h.htm?fbclid=IwAR3JgpbvpqrueF5dZOaD0IVHqxGozcrpzjabsR5xm9PQSGfT4e8EXTmMexQ 05.04.2020 de erişilmiştir.

ulaşamayacaklarına dair geçerli bir yanıt aramıştır. Bu çerçeveyi 1996, 1997 ve 2015 Europalia Sanat Festivalleri özelinde somutlaştırarak, eksik olan ve yapılması gerekenler konusunda kültürel diplomasinin sunacağı boyutun/fırsatların imkanları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Literatürde konuyla ilgili son derece az sayıda çalışma vardır. Türkiye'nin kültürel diplomasi faaliyetleri konusunda hazırlanan çalışmalarda çoğunlukla kültürel diplomasi kurumları, ülkeler arası kültürel diplomasi karşılaştırması ya da kültürel diplomasinin kavramsal çerçevesinin irdelendiği görülmüştür.

Çalışmamız, ülkemizde kültürel diplomasi gözetilerek, Europalia sanat festivallerini konu edinen ilk tez olmuştur. Yanı sıra Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bir sergisini odağına koyarak, kültürel diplomasi çerçevesinde ele alan yine ilk tez olmuştur. Gerçekleşemeyen 1996 ve 1997 festivallerinin niçin hayata geçemediği konusunda çok boyutlu irdelemeler yapılmış ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Yanı sıra gerçekleşen 2015 festivali konjonktürel arka planı ile ele alınmış, hazırlık sürecinden serginin hayata geçişine kadar olan dönem irdelenmiştir. Araştırma evrenimizi sonuçlanabilen ve sonuçlanamayan Türkiye Europalia'ları oluşturmuştur. Böylece bu örneklemler içerisinde neden-sonuç bağlantısını kurmak ve özgün verilere ulaşabilmek mümkün olmuştur.

Çalışmamız sırasında diplomasi tarihi üzerine yaptığımız incelemelerde, bu alanda literatürde önemli yer eden, uluslararası ilişkiler bölümünde ders olarak okutulan yayınlarda Kadeş Antlaşması'nın "tarihin bilinen ilk yazılı barış antlaşması" olduğu yönünde ifadeler yer aldığı görülmüştür (İskit, 2018:58). Oysaki Kadeş'ten önce yirmiye yakın barış antlaşması vardır (Biliner, Sıvış, 2020:142). Bahse konu bu literatürün içerisinde "Eski Yunan Diplomasisi'nin ilk izlerini edebiyatında" İlyada ve Odyssia'da bulunabileceği belirtilmiştir (İskit, 2018:60; Bakruşin vd 2015:35). Fakat aynı İlyada'da yer alan Troya ile ilgili olan ilişkilerin Anadolu diplomasisi tarihi içerisinde değerlendirilmiyor oluşu İlyada'nın merkezindeki Troya'nın da bir Yunan devleti gibi algılandığı hissini oluşturmaktadır. Diplomasi literatüründen tarihsel olaylar gönderim içeren seçtiğimiz bu iki örnek göstermektedir ki; diplomasi tarihi konusunda yapılacak çalışmalarda disiplinler arası birlikteliğe ihtiyaç vardır. Bu noktada arkeoloji, tarih ve müzecilik gibi bilimlerin sağlayacağı önemli katkılar olacaktır.

Türk tarihinde ‘yumuşak güç’ konusuna dikkat çeken bilinen ilk yazılı veri Orhun Abideleri’dir (bkz. Kültürel Diplomasi Kavramı). Kültigin Abidesi’nin güney cephesinde Çin Milletinin tatlı sözü ve ipek kumaşı ile uzak milletleri kendilerine yakın ettiğin de bahsederek Çin’in yumuşak gücüne dikkat çekmiş ve tehdit olarak gördüğü bu konuda uyarılarda bulunmuştur. Yazıtta geçen ve sözü niteleyen “tatlı” ve ipeği niteleyen “yumuşak” sıfatlarına bakılırsa aslında ‘soft power’ nitelemesini literatüre soktuğu söylenen John Nye’den neredeyse 1300 yıl önce Orhun yazıtları gücün ‘yumuşak’ ve ‘tatlı’ yönüne dikkat çekmiştir. Dolayısıyla gücün tüm yönleri ile her çağda uygulandığı düşünülebilir. Zira sert ya da yumuşak güç kullanmak; ikna etmeye çalışmak ya da zorla yaptırmak insan davranışlarının bir özelliğidir. Ve bu tercihlerden birisi ile amacına ulaşmaya çalışmak insanlık tarihi kadar eskidir. Fakat ‘yumuşak güç’ e politik olarak dikkat çeken ve bugünkü kavramsal çerçevesine en yakın, bilinen ilk yazılı belge bize göre Kültigin Abidesi’dir. Bu durumda John Nye’nin katkısı yumuşak gücün çerçevesini çizmek olmuştur.

30 Ocak 2010 tarihli 27478 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2010/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile kurulan Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, Türkiye’nin kamu diplomasisi alanında yaptığı önemli kurumsal girişimlerden birisi olmuştur (bkz Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü). Fakat Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemine geçişle birlikte 24 Temmuz 2018 tarihinde ve 30488 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 14 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanlığı iletişim Başkanlığı kurulmuş ve Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü kapatılmıştır. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün kuruluşunda sekretarya hizmetlerinin Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü’ne verildiği, bu noktada görüldüğü üzere aslında Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü’nün kurulduğu günden bugüne kadar kurumsallaşmasını tamamlamakta zorlandığı söylenebilir. Bu sebeple görevlerinin İletişim Başkanlığı gibi kurumsal, organize ve imkanları açısından daha çeşitliliğe sahip bir kuruma devredilmesi ve Koordinatörlüğün kapanması haklı görülebilir. Mevcut durumda dikkat edilmesi gereken üç husus vardır. Bunlardan ilki kurumların, devlet teşkilatlarının kısa süreler içinde, örneğimizde olduğu gibi yaklaşık 10 yıl içinde kurulması ve kapatılması kurumsallaşmanın, kökleşmenin, politika oluşturmanın önünde büyük engeller taşıyabilir. Dolayısıyla istikrarlı ve köklü kurumların devlet politikalarına önemli katkılar sağlaması beklenir.

Kurumların hantallaşması durumunda ise kurum içi revizyona gitmek doğru tercih olabilir. İkinci husus, özellikle yeni kurulan kurum/kuruluşun yerine geldiği kurumun birikimini, tarihini, mirasına atıfta bulunmaktan kaçınması durumunda kurumsal hafızada kayıplar yaşamak pek doğal olacaktır. İletişim Başkanlığı'nın halefi olduğunu söyleyebileceğimiz 1920 yılında kurulan ve 2018 yılında kapanan Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü'nün kurumsal geçmişini kendi internet sitesinde yer vermesi beklenebilirdi. Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'ne atıflar konusunda da aynı beklenti dile getirilebilir.

Üçüncü olarak dikkat çekeceğimiz konu ise şu olacaktır; İletişim Başkanlığı'nın görevlerinin büyük bölümü kamuoyunun aydınlatılması ve doğru bilgilendirilmesi çerçevesinde Ülke içi iletişimi kapsamaktadır. Başkanlık altında her ne kadar Kamu Diplomasisi Dairesi Başkanlığı birimi yer alsa da İletişim Başkanlığı'nın yurt içinde kurduğu iletişim dilinin, kamu diplomasisi için gerekli olan dili baskılama, öteleme, alanını daraltma riski taşımaktadır. Bu noktada kamu diplomasisi iletişimi açısından özel bir önem gösterilmesi gerekmektedir.

2007 yılında temelleri atılan ve 2009 yılında kurulan Yunus Emre Vakfı çatısı altında hizmet vermeye başlayan Yunus Emre Enstitüsü şüphesiz ki Türkiye'nin en önemli kültürel diplomasi aktörlerinden biridir. Dünya üzerinde aynı ya da benzer görevi yürüten kurumlarda olduğu gibi doğrudan bir devlet kurumu olarak hayata geçmemiş ve bir vakıf olarak kurulmuştur. Ancak 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş sonrası Yunus Emre Enstitüsü, Kültür ve Turizm Bakanlığı teşkilat şemasında yer almış ve bir bakan yardımcısına bağlanmıştır. Oysaki 15 Temmuz 2018 tarihinde 4 numaralı "Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanan "ilgili" ve "ilişkili" kurumlar arasında TİKA ve YTB gibi kurumlar sıralanmışken YEE bu kararname kapsamında olmamasına rağmen Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sayfasında, teşkilat şemasında gösterilmiştir. Kuruluş kanunu değişmemesine ve vakıf kimliği devam etmesine rağmen teşkilat şemasındaki bu değişikliğin nedeni anlaşılamamıştır. Bu durumun YEE'nin kurumsal yapısına zarar vermesi, sahada işini zorlaştırması, sivil görüntüden uzaklaşarak kültürel diplomasinin ruhuna uygun olmayan biçimde 'devlet' varlığının fazlasıyla görünür olması riskini taşımaktadır. Bu sebeple YEE,

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın İlgili, ilişkili kurumu ya da hizmet birimi olamayacağından teşkilat şemasından çıkartılmasının uygun olacağı görüşündeyiz.

Tezimiz içinde Yunus Emre Enstitüsü'nün adının yanlış kullanılmasına ilişkin örnekler sunmuştuk. Bilindiği gibi vakıf çatısı altında, Türkiye'de kurulmuş olan 'Yunus Emre Enstitüsü' vardır ve yine vakıf çatısı altında bu enstitünün yurtdışında açtığı birimlerin adı ise 'Yunus Emre Türk Kültür Merkezi' dir. III. Milli Kültür Şurası Sonuç Raporunda Yunus Emre Kültür Merkezlerini kastederek "Yunus Emre Enstitüleri" demesi; Türkiye'deki kültürel diplomasi uygulamalarını konu edinen bir tezde "Yunus Emre Enstitüsü" yerine "Yunus Emre Kültür Merkezi" olarak başlık açılmış olması bunun basit bir yanılgının ötesinde olduğunu göstermektedir. Bu sorunun incelenmesi sonrası iki temel neden karşımıza çıkmıştır. İlk olarak Enstitü kimliğinin ayrılmaz parçası olan 'Yunus Emre Vakfı', 'Yunus Emre Enstitüsü' ve 'Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri' isimleri henüz tam olarak oturtulamamıştır. Öyle ki akademik bir tezde de devletin düzenlediği ve stratejik bir belge sayılabilecek bir şura raporunda da Enstitü ve kültür merkezleri birbirleriyle karıştırılabilmektedir. Yaptığımız araştırma sırasında Yunus Emre Enstitüsü'nün yurtdışında yer alan kültür merkezlerinin kimilerinin tabelaların doğrudan Yunus Emre Enstitüsü adını kullanırken kimilerinde ise Yunus Emre Türk Merkezi ifadesini kullandığı görülmüştür (**Lev L; res. 74 ve 75).**

Yurtdışı teşkilatının bazı birimlerinde 'Yunus Emre Enstitüsü' bazı birimlerinde ise 'Yunus Emre Türk Kültür Merkezi' isminin kullanılıyor oluşu kurumun adı konusunda hataların tekrarlanmasına sebep olabilir.

Kurumun sosyal medyada isim kullanımına baktığınızda, Twitter' da Yunus Emre Enstitüsü ve yurtdışı teşkilatı olan Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'nin aynı ismi kullandıkları görülmektedir **(Lev. LI; res. 76)**. Burada kurumsal kimliğin oluşturulması ve oturtulmasında ısrarcı davranmak ve kurumun dünyanın farklı noktalarında bulunan merkezlerinde üzerinde uzlaşılan kurumsal kimliğin uygulanmasında dikkat edilmelidir.

Yunus Emre Enstitüsü'nün yaşadığı isim karmaşasındaki en büyük problemi yaratan husus ise yerel belediyelerin isim seçimi olmaktadır. Yunus Emre Enstitüsü'nün yurtdışı teşkilatları adının Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri

olduğunu söylemiştik. Fakat 'Yunus Emre Kültür Merkezi' adıyla Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde onlarca kültür merkezi bulunmaktadır. Bakırköy Belediyesi'nin Yunus Emre Kültür Merkezi[178], Pendik Belediyesi'nin Yunus Emre Kültür ve Sanat Merkezi[179], Keçiören Belediyesi'nin Yunus Emre Kültür Merkezi[180], İzmit Belediyesi'nin Yunus Emre Kültür Merkezi ve Nikah Salonu[181], Yüreğir Belediyesi'nin (Adana) Yunus Emre Kültür Merkezi[182], Odunpazarı Belediyesi'nin (Eskişehir) Yunus Emre Kültür ve Sanat Merkezi[183] bunlardan sadece bazılarıdır. Görüldüğü üzere 'Yunus Emre Kültür Merkezi' ismi konusunda bir enflasyon vardır. Dolayısıyla Yunus Emre Enstitüsü adı 'Yunus Emre Kültür Merkezi' olarak karıştırılabilmektedir. Bunun temel sebebinin yerel yönetimlerin çatısı altında yer alan kültür merkezleri isminden kaynaklandığını söylemek hiç zor değil. Yunus Emre Enstitüsü'nün sağlam kurumsal bir kimliğe sahip olabilmesi açısından isim konusunda yaşanan bu soruna çözüm üretilmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Konu hakkında iki öneri getirebiliriz. İlki 'Yunus Emre Kültür Merkezi' ismi özelinde, isim kullanım hakkıyla ilgili yasal süreçlerin değerlendirilmesidir. Bu yöntemin uzun soluklu, meşakkatli ve sonuca ermek konusunda kesinlik içermediği söylenebilir. Zira Yunus Emre Enstitüsü'nün kurulmasından önce 'Yunus Emre Kültür Merkezi' ismini kullanan kurumların olması muhtemeldir. Bu sebeple YEE'nin ismin kullanımını kendi özeline alabilmesi kolay gözükmemektedir. İkinci ve verimli olacağını düşündüğümüz öneri ise şudur; YEE yurtdışı merkezlerinde Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri ismi kullanımından vazgeçebilir. Bu noktaların tamamında da Enstitü adı kullanılabilir ya da yeni bir isim önerisi geliştirilebilir. 5653 sayılı kanunda değişiklik yapılarak bu önerinin hayata geçmesi sağlanabilir.

Europalia 1996'ya Türkiye'nin AT ülkeleri nezdinde tanıtılması ve imajının geliştirilmesi umuduyla girmiştir (bkz. Europalia 96). Hatta Europali Festivali'nin

178 https://tiyatrolar.com.tr/sahne/istanbul/yunus-emre-kultur-merkezi-buyuk-salon 12.04.2020 de erişilmiştir.
179 https://www.pendik.bel.tr/yer/detay/yunus-emre-kultur-ve-sanat-merkezi#ad-image-0 12.04.2020 de görüntülenmiştir.
180 https://www.kecioren.bel.tr/yunus_emre_kultur_merkezi-4-tesis.html 12.04.2020' de görüntülenmiştir.
181 http://www.izmit.bel.tr/kurumsal/mudurluklerimiz_09/yazi-isleri-mudurlugu_11/yazi-isleri-mudurlugu-dokumanlari_0719/evlendirme-birimi-kultur-merkezleri_13.html 12.04.2020 'de görüşülmüştür.
182 https://www.bulurum.com/details/2h2i7i3j36656c33df64b63_50bba4b0 12.04.2020 de görülmüştür.
183 http://www.odunpazari.bel.tr/etkinlik/dosya_yoneticisi/etkinlikler?kategori=2&yil=2018&ay=02

AT'ye girmek için önemli fırsat olduğu ima edilmiştir. Europalia Vakfı Başkanı'nın Türkiye'nin katılımı ile ilgili "yeniden bir Avrupa ülkesini konuk edecek" lerine yaptığı vurgu Türkiye için umut verici olmuştur. Türkiye festival için hazırladığı kanun tasarısında; Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile bütünleşme sürecine dikkat çekmiş ve Avrupa kamuoyunu olumlu biçimde etkilemek amacıyla bu faaliyetleri planladığını söylemiştir. Bu noktada tasarı içerisinde her ne kadar kamu diplomasisi gibi kavramlar yer almasa da hedefin bu festival yolu ile 'kamuoyu'nu etkilemek olarak belirlenmesi doğru bir yaklaşım olmuştur (bkz. Tasarı).

1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun ile 'Yüksek Komiserlik' pozisyonu belirlenmiş ve bu göreve Bülent Eczacıbaşı getirilmiştir. Yüksek Komiserlik görevinin bir sivile verilmesi kamu ve kültürel diplomasi uygulamaları açısından doğru bir tercih olmuştur. Fakat kurulun içerisindeki tek sivil aktörün bu noktada yeterli sayılması da beklenemez (bkz. Kanun)

1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun'un 1.Maddesinde Türkiye'yi "siyasî" olarak da tanıtmak amaçlar içerisinde yer almıştır. Fakat AT nezdinde kamuoyuna etkilemeye çalıştığınız bir kültür, sanat etkinliği içerisinde 'siyasi' olarak tanıtma hedefi doğru bir yaklaşım olmamıştır.

Uluslararası Europalia Vakfı Yönetim Kurulu, bir basın bildirisi yayımlayarak Europalia 96-Türkiye Festivali gösterilerinin Belçika tarafından mali sebepler dolayısıyla geçici bir süre askıya aldıklarını duyurmuştur. Europalia 96-Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı, bu "mali kriz" gerekçesinin altında siyasi nedenler, özellikle Kürt sorunu olduğunu bildiğini açıklamıştır. E-mail ile görüştüğümüz Prof. Dr. March Waelkens Belçika Dışişlerinin festivali 'Kürt sorunu' sebebiyle askıya aldığını doğrulamıştır. Şaşırtıcı olmayan bir biçimde Europalia-97 Türkiye Festivali, 'anlaşmanın yenilenmemiş olması" gerekçesiyle Belçika tarafından iptal edilmiştir.

Festivalin kültürler arası diyaloğu teşvik ettiği belirtilmiş ve Eurocentrism'den kaçınan anlayışlar sağladığını vurgulanmışsa da Europalia'nın 1969'dan bugüne kadar düzenlediği 45 festivalin sadece 6'sı Avrupa Kıtası'nın dışından gelen ülkelere ayrılmıştır. 2009 yılından itibaren kıta dışı ülkelere yönelen Europalia'nın 1969'dan 2007'ye kadar gerçekleştirdiği 21 etkinliğin sadece birisinin (Japonya) kıta dışından

olduğunu görülmektedir (bkz. Europalia Sanat Festivali Tarihçesi). Dolayısıyla konuk ülke seçimleri açısından Festival oldukça Avrupa merkezci yaklaşımda bulunmuştur.

1997 yılı Türkiye için sadece Europalia'nın dışında tutulduğu yıl olmamıştır. AB, genişleme projelerinden zaten dışlamış bulunduğu Türkiye'ye, onu bu sürece katmak niyetinde olmadığını Aralık 1997'de Lüksemburg Zirvesi'nde göstermiştir (Cem, 2009:7). AB politikaları ve Europalia Vakfı'nın aynı yıl aldıkları kararlardaki bu tutumsal benzerlik tesadüf değildir. Konu Türkiye olduğunda Europalia Avrupa Birliği'nin aynası olmuş ve kasıtlı politik bir tutum içerisine girmiştir. Dolayısıyla konuk ülke seçimleri dışında, Türkiye'ye 1996 ve 1997 Europalia'sı boyunca Europalia Vakfı'nın Avrupa Merkezci bakış açısına maruz kalmıştır.

Europalia Vakfı Türkiye'ye karşı şeffaf davranmamıştır. Askıya alma ve iptalin gerçek nedenlerini gizlemiştir. Süreç boyunca askıya alma, festivali bir yıl sonra gerçekleştirme vaatleri ile Türkiye'nin zaman ve enerji kaybetmesine neden olmuştur. Bu yaklaşımı ile bir vakıf ve hatta bir sanat vakfı gibi hareket etmediği ortadadır.

Festival başvurusu ve iptaline kadar geçen sürede Türkiye'de siyasi bir istikrarsızlık olduğu ortadır. Festival görüşmelerin başladığı 1993 yılından 1997'de ki iptal kararına kadar olan yaklaşık 4 yıllık süreçte görev yapan Kültür Bakanı sayısı dokuz olmuştur. Bu süre içerisinde 51. Hükümette Kültür Bakanlığı yapan Köksal Toptan'ın görev süresi 25 gün kadar olmuştur (bkz. 1997 İptal). Nye, hükümet politikalarının bir ülkenin yumuşak gücünü tüketebileceği uyarısında bulunur. Dolayısıyla Türkiye'deki siyasi istikrarsızlığın bu dönemde ülkenin yumuşak gücünü erittiği ve bu alandaki hedeflerine ulaşmasını imkânsız kıldığı söylenebilir.

1997 Europalia'sı sonrası eleştirilere uğrayan dönemin Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'in "Batılıların eserleri iade etmeyecekleri", "Belçika'nın devlet güvencesi vermediği" hususlarının 21.07.1983 tarih ve 2863 Sayılı Kanun'un "Yurt Dışına Çıkarma Yasağı" başlıklı 32. Maddesine dayandığını söylemiştik (bkz. 1997 iptal). Bu noktayı taraflar arasında karşılıklı aşmak mümkünken, sadece bu sebeple sürecin tıkanması bize mantıklı gözükmemektedir. Bize göre bu yaklaşımın sebebinde yakın dönemin etkileri olmalıdır. Bilindiği üzere 1971 yılında Ecevit

hükümetinin aldığı bir kararla yurtdışına sergi gönderilmesi süresiz olarak durdurulmuştur. Kararın alınma nedeni, Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilen altı objenin sergi sonunda Türkiye geri gönderilmemesi ve Metropolitan Sanat Müzesi'nin yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarılan Lidya Uygarlığı'nın eserlerinden olan Karun Hazinesi'ne ait parçaları bir milyon dolara satın alarak koleksiyonuna dâhil etmesidir. Bu nedenle, 1983 yılına kadar geçen sürede yurt dışında özel koleksiyonlara ait sergiler dışında Türkiye'den tarihi eser gönderilmesi yasal olarak engellenmiştir. 1983 yılına gelindiğinde Özal hükümetinin neoliberal politikalar bağlamında aldığı kararlar kültür ve sanatın yurt dışında tanıtım ürünü olarak pazarlanılmasını sağlanmıştır (Bozkuş, 2014:32-33). Dolayısıyla yurtdışına sergi gönderilmesine 1983 yılında yeniden başlanılmışken 90'larda yakın geçmişin olumsuz tecrübeleri zihinlerde hala tazeliğini korumaktadır.

Gerçekleşemeyen 1996 ve 1997 Europalia yıllarından sonra, Europalia Sanat Festivali'nin 45. Yılı ve 25. Etkinliğinde, sözde Ermeni soykırımı iddialarının 100. yıldönümünde ve bu konuda yapılan tüm baskılara rağmen 2015 Europalia'sının hayata geçmesinin büyük başarı olduğu söylenebilir. Bu başarının en temel nedeni siyasi istikrardır. 2015 Europalia'sı için görüşmelerin başladığı 2013 yılından festivalin tamamlandığı 2016 yılına kadar ki süreçte görev yapan Kültür ve Turizm Bakanı sayısı 4 olmuştur. Festival'in anlaşmasının imzalandığı 2013 yılında görevi sonlanan Ertuğrul Günay yaklaşık 5.5 yıldır bu görevi sürdürmekteydi (bkz Europalia 2015). Sayın Günay Bakanlığın değişen ismi her ne olursa olsun (Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı vb.) bu görevi Cumhuriyet tarihinde en uzun süre yürüten Bakan olmuştur. 1996 Europalia'sı öncesinde ise 25 gün görevde kalan Sayın Köksal Toptan, Cumhuriyet tarihinde Kültür Bakanlığı görevini en kısa süre yürüten bakan olmuştur. Gerçekleşen ve gerçekleşmeyen Europalia'lar arasındaki siyasi istikrar iki uç noktadır. Bu göstermiştir ki uluslararası kültür ve sanat organizasyonlarının hayata geçmesinde ve istenilen etkiyi yaratmasında siyasi arka plan son derece önemlidir. Desteği ve katkısı olmadan ya da engelleyici uğraşlarına rağmen bu tip organizasyonların hayata geçmesi oldukça zordur.

Festivalin sanatsal küratörlüğüne Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman, idari komiserlik görevine ise Rönesans Holding Yönetimi Kurulu Başkanı Erman Ilıcak

getirilmiştir (bkz. Europalia 2015). Komiserlik görevinin iş adamları ile paylaşılması geleneği devam etmiştir. Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman, "Burada bir devlet etkinliği yapmıyoruz" diyerek Festivalin sivil yanına dikkat çekmeye çalışmış aynı zamanda organizasyonun içerisinde yer alan devlet ağırlığını da daha görünmez kılmaya çalışmıştır ki bu kültürel diplomasi açısından tercih edilebilecek bir söylemdir. Aslına bakılırsa İrfan Önal'ın belirttiği gibi "Festivalin Türkiye'deki muhatabı Kültür ve Turizm Bakanlığı olmuştur. Bakanlık adına koordinasyon Tanıtma Genel Müdürlüğü'nce yürütülmüş, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Sinema Genel Müdürlüğü, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Telif Hakları Genel Müdürlüğü birimlerinin ve Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nin katkılarıyla program oluşturulmuştur (bkz. Europalia 2015)." Yani, 'etkinlik' fazlasıyla devlet organizasyonu ile gerçekleşmektedir. Kültürel diplomasi uygulamalarının hedefe ulaşması açısından sivil inisiyatifler tarafından düzenlenmesi ve hayata geçmesi önemlidir. Ancak sivil toplum örgütlerinin eksikliğinde, finans ya da organizasyon yetersizliklerinde devletin işin içinde yer alması kaçınılmaz olabilmektedir.

Dönemin Kültür ve Turizm Bakanı'na Belçikalı gazeteciler tarafından yöneltilen "Acaba Ermeni sanatçıların da eserlerini sergileyecek misiniz?" sorusuna sayın Çelik'in "Biz kültürümüzü kompartmanlara bölmüyoruz." şeklinde verdiği cevap, Anadolu'da ki tüm kültürleri ve tarihsel süreci kapsayıcı bir biçimde ele alınacağının göstergesi olmuştur. Aynı zamanda bu cevap Festivalin hayata geçme başarısının arkasında yatan vizyonu göstermesi açısında da önemlidir. Çelik devamında, "Anadolu sonsuzluğun evi. Bu evi Rumlar, Müslümanlar, Yahudiler, Hristiyanlar, Ermeniler yıllarca beraber paylaştılar. Unutmayın. Siz bizim nerenin parçası olduğumuzu tartışıyorsunuz ama... 'Avrupa' ismi eski Anadolu kültürlerinde inandıkları bir tanrı ismiydi." demiştir (bkz. Europalia 2015). Sayın Çelik'in "siz bizim nerenin parçası olduğumuzu tartışıyorsunuz" ve "Avrupa ismi eski Anadolu kültürlerinde inandıkları bir tanrı ismiydi" vurguları önemlidir. Zira bu noktada Çelik, Anadolu kültürlerinin tamamını Türkiye kimliğinin bir parçası saymış ve hatta dolaylı olarak Türkiye'nin Avrupalı kimliğine de dikkat çekmiştir. 13 Eylül 1999'da

Brüksel'de, 15 AB üyesi ülkenin dışişleri bakanının davetlisi olarak bir konuşma yapan dönemin Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı İsmail Cem şöyle demiştir:

"Kendimizi hem Avrupalı hem Asyalı olarak görüyor ve bu çoğulculuğu bir zenginlik olarak değerlendiriyoruz. Bu nedenledir ki, kimliğimizin Avrupalı boyutu sorgulandığında, bunu yadırgıyoruz:

Avrupalı olmak 'tarihi' ve 'coğrafi' bir tanım ise, tarihimizin yedi yüzyılını Avrupa'da, bir Avrupa 'gücü', devleti olarak yaşadık ve halen yaşamaya devam ediyoruz… Avrupalı olmak kültürel bir tanım ise... 'demokrasi', 'insan hakları', 'hukukun üstünlüğü', 'cinsiyet eşitliği', 'laiklik' gibi faktörlerle tanınıyorsa, o zaman, bazı konularda ilave ilerleme ihtiyacına rağmen, 75 yıldır bu çağdaş 'Avrupa Kültürü' nü paylaşıyoruz ve bu kültüre katkıda bulunuyoruz."

Görüldüğü üzere İsmail Cem'in uygun bir toplantıda daha açıklıkla ifade ettiği bir konuyu Sayın Çelik Europalia için düzenlenen basın toplantısında değinmiştir. Böylece festivalin bütününde Türkiye'nin Avrupalılığı kimliği açısından da bir gönderi içerdiği düşünülebilir. Yanı sıra Ömer Çelik'in festivalin "…Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkileri bir üst perdeye taşıyacağına inanıyoruz" demesi, 1996 ve 1997 yıllarındaki beklentiler ile birbirine paralellik içerdiği görülmektedir (bkz. Europalia 2015).

Ermeni soykırımı'nın 100. Yıl dönümünü anma etkinliklerini gölgede bırakmak amacıyla Belçika'da Europalia Şenliği'nin konuk ülkesi olarak o yıl Türkiye'nin seçilmiş olduğunu iddia edenler tarafından (bkz. Europalia 2015), sözde Ermeni soykırımı sebebiyle organizasyona eleştirilerin ve baskının geldiği görülebilir. Markar ESEYAN ve Muhsin KIZILKAYA'nın belirlenmiş ve onaylanmış festival programı çerçevesinde "La Maison du Livre" edebiyat evinde yapacakları söyleşinin iptal edildiği bilgisi verilmiştir. Festivale dışarıdan yapılan baskıların zaman zaman sonuç verse de genel tabloyu etkilemediği görülmektedir. Burada festival öncesinde sözde Ermeni soykırımının 100. Yıl dönümü öncesinde 23 Nisan 2014 tarihinde dönemin Başbakanı Sn. Recep Tayyip Erdoğan 1915 olaylarının yıldönümüne bir gün kala, o dönem hayatını kaybedenlerin torunlarına başsağlığı dilemesinin dönem siyasetini göstermek açısından ve dış politikada Türkiye'nin önüne en sık konulan konulardan birisine yaklaşımı sergilemek açısından son derece

önemli olduğu düşüncesindeyiz. Festivalin hayata geçmesinde bu ve benzer yaklaşımların önemli dolaylı etkileri olduğunu söylemek zor olmaz. Aksi tutumların, dış politikada ipleri geren söylevlerin bu tip bir organizasyonun yeniden iptaline sebep olması hiçte zor olmazdı.

Basın açıklaması kitabı Anadolu'nun, Avrupa ve Asya arasında bir köprü olduğu meselesi ile başlamaktadır. Belçika Başbakan yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Didier Reynders'da sergi için hazırlanmış katalogda Türkiye'nin Avrupa ve Asya arasında bir köprü olduğunu belirtiyor (Waelkens, 2015: 11). Aynı katalogda Prof. Dr. Marc Waelkens ise Anadolu'nun Avrupa ve Asya arasında bir köprü olduğunu belirtiyor (Waelkens, 2015: 12). 'Köprü', bu tür sergilerde Ülkemiz adına en sık kullanılan metafor olduğu gibi Ülkemizin de en sık kullandığı metaforlardan biridir. Bu noktada konuya iki açıdan bakmakta fayda görüyoruz. İlki köprü benzetmesi doğru mudur?

Tahsin Özgüç "köprü" meselesinin mübalağalı bir biçimde kullanıldığını belirtmiştir (Özgüç 1963: 28). Ahmet Ünal, bu ülkeyi köprü olarak kullanan kavimlerin sayısının oldukça az olduğunu belirttikten sonra "Köprü olma coğrafi konumuna rağmen, Anadolu yerleşim tarihinde, kültüründe ve siyasi yapısında şaşılacak derecede bir devamlılık vardır." demektedir (Ünal 1995: 367). D. H. French ise "Anatolia: bridge or barrier?" isimli makalesinde konuya yanıt aramıştır (French 1986: 117). Anadolu bir köprü mü yoksa bariyer midir? French, Anadolu'nun bazen bir bariyer bazen bir köprü, bazen de her ikisi olduğunu belirtmiştir.

"Haritada Bir 'Masumiyet' Müzesi: Anadolu Harita ve Müzelerde Ulusal Mekân Tasavvuru Üzerine" isimli makaleyi kaleme alan Gürdal Aksoy çalışmasında konuyla ilgili şöyle demektedir:

"İran pek çok kez Yakındoğu ile Orta Asya arasında kültürel bir köprü olarak nitelenmekteyken, aynı şekilde Filistin Suriye ile Mısır; Mısır Asya ile Afrika, Güney Kore Çin ile Japonya; Bosna Hersek İslam ile Hristiyan Batı, Yunanistan ise yine Doğu ile Batı arasında kültürel bir köprü olarak var sayılmıştır. Wolfgang Röllig MÖ. 10 ila 8. yy'larda Doğu ve Batı Arasında Yunanistan başlıklı bir derleme kitapta yayımlanan "Doğu ile Bati Arasında Bir Köprü Olarak Küçük Asya" adlı makalesinde, Suriye'nin Mezopotamya, Küçük Asya ve Mısır arasında bir köprü ülke

olduğunu yazmıştır ki, yazar belki de farkında olmaksızın tam anlamıyla mizahi bir duruma yol açmıştır. Bu kadarla da değil, kimileri de Suriye'nin Asya ve Afrika, Fırat ve Nil arasında kalan, bir yanıyla Doğu dünyasına, Akdeniz'deki limanları aracılığıyla da Batı dünyasına bağlanabilen bir köprü olduğunu düşünmektedir.

Benzer bir görüş Rusya için de öne sürülmüştür. Nitekim Carr, Rusya'nın Avrupa'nın bir parçası olup olmadığı konusunda tarihçiler arasında hararetli bir tartışmanın varlığından söz etmektedir. Bir yaklaşıma göre, Rusya Asya ile Avrupa arasında bir bağlantı noktası, bir başka ifadeyle bir köprüdür. Üstelik yalnızca fizikî coğrafya açısından değil, kültürel ve ekonomik olarak da böyledir. Alman ve Rus coğrafyacılar 18 ve 19. yy'larda Rusya'yı "Avrupai Rusya" ile "Asyatik Rusya" diye ikiye ayırmışlardı. Bu ayrıma göre, Ural dağları Avrupai Rusya'nın doğu sınırını oluşturuyordu. Asya üzerine ilk Sovyet otoritelerinden sayılan Georgi Safarov, Rusya'nın Doğu ile Batı arasında bir köprü olduğu temasını ilk kez ayrıntılandıranlardan biriydi. Safarov Rusya'nın Avrupa "da yarı Asyalı, Asya'da ise yarı Avrupalı olarak görüldüğüne işaret ediyordu." (Aksoy, 2015: 3-4).

Yukarıdaki satırlardan anlaşıldığı üzere Anadolu'nun için kullanılan köprü imgeleminin her şartta ve her açıdan doğru olmadığı ortadadır. Bunun yanı sıra bu imgelemenin bize özgü olduğunu düşünürken komşu coğrafyamızın neredeyse büyük bir bölümü için kullanılıyor olması kavramın içinin çokta dolu olmadığının göstergesidir. Kimi zaman "eurocentric" bakış açısının tezahürü kimi zaman ise bir "kolaycılık" ifadesi olarak bu imge kullanımının Ülkemiz coğrafyası ve kültürü açısından çokta doğru olmadığını düşünmekteyiz. Dahası "köprü" imgelemi, bağlantı kurduğu coğrafyalar arasından ne "oraya" ait olan ne "buraya" ait olan, bir geçiş noktası algısı yüzünden "kimlik bunalımı" sorununu tetikleyen bir unsur olduğu düşünülebilir. Bu sebeplerle bu kavramın kullanımına dikkat edilmesi gerektiği ve özellikle kültürel diplomasi uygulamalarında uzak durulması gerektiği düşünülebilir.

'Imagine Istanbul' sergisinde yer alan bazı fotoğrafçıların işlerini kastederek ziyaretçi defterine bu serginin 'imaj karalamak' için yapıldığını iddia eden bir ziyaretçi yorumu olduğunu söylemiştik Hatta Cumhuriyet Gazetesi yazarı Metin Celal, Ahmet Polat ve Ali Taptık'ın fotoğraflarının ve özellikle bazı videoların büyülü İstanbul imgesini bozduğu eleştirisini getirmiştir (bkz Imagine Istanbul). Biz burada serginin genel akışı içinde durumu değerlendirmek zorundayız. Yani,

“Anatolia. Home of Eternty” sergisinden şahane bir Anadolu ve özelde “Konstantinopolis” imajı gören ziyaretçi buradan çıkıp “Imagine Istanbul” sergisine geldiğinde özellikle Ali Taptık ve Ahmet Polat’ın fotoğrafları ile “kiç” bir İstanbul imajı ile karşılanacak ve sergi çıkışında;

İstanbul Konstantinopolis'ti bir zamanlar

Şimdi orası "İstanbul",Konstantinopolis değil

Gideli çok oldu Konstantinopolis

Artık Türk Lokumu, mehtaplı bir gecede

Sözleri ile uğurlanacak. Yani muhteşem mirastan, bugün çizilen imaja yolculuk. Konstantinople’den geriye kalan şey sadece “mehtaplı bir gecede Türk Lokumu”. Elbette ki bu bir yorumdur ancak yukarıda adları geçen iki genç Türk fotoğrafçısının eserlerine baktığımızda uyanan imajı sorgulamakta fayda var.

“Imagine Istanbul” sergisinde küratörün iktidarı sert bir biçimde kendini hissettirmektedir. Elbette ki sanatçı istediğini görebilir, istediğini işleyebilir, istediği biçimle Dünyaya bakabilir. Bunu engellemeyi ya da değiştirmeyi düşünmek hayal bile edilmemelidir. Ve elbette ki küratör istediği seçkiyi yapabilir, istediği ve izletmek istediği dünyayı izleyicinin önüne koyabilir. Ancak bu festivalin bir ülkeyi tanıtmak amacıyla yapıldığı ve davet eden ülke ve misafir ülkenin bu organizasyonun altına imza attığı düşünülür ise; tanıtımı yapılan misafir ülkenin burada kendinin nasıl konumlandırdığı ile ilgili bir beklentisinin olması ve ev sahibi ülkenin de burada bir sorumluluk taşıdığı unutulmamalıdır.

Serginin bu bölümüne ait ziyaretçi defterine bakıldığında yukarıda bahsi geçen şarkı üzerinden kimi ziyaretçilerin defter üzerinde tartışmalar yaşadığı görülmektedir. Tepkilerin büyük bölümü adeta şarkıya cevap niteliğinde “hayır, bizim için orası hala Konstantinopolis” mealindedir **(Lev. LII; res. 77)**. Sergiyi ziyaret eden Türk (Türkçe yazılmış yorumlardan anlaşıldığı kadarıyla) izleyicilerin bir bölümü özellikle Ara Güler eserlerine duydukları hayranlığı dile getirmişlerdir. (Ali Taptık ve Ahmet Polat’ın bu noktada bahsinin geçmemesi ilginçtir!) Kimi küçük eleştiriler ise bunun Türkiye adına kötü bir imaj/propaganda olduğuna dikkat çekmiştir.

Şarkıdan duyulan rahatsızlık sebebiyle bu serginin bir Türk propagandası olduğunu söyleyenlerde olmuş, fotoğraflardan duyulan rahatsızlık sebebiyle bu serginin Türkiye'nin imajını karalamak için yapıldığını düşünün de fotoğraflardan ve kimi videolardan yola çıkarak serginin İstanbul'un büyülü imajını dağıttığını söyleyenler de olmuştur.

Türkiye ve menfaatleri açısından, kültürel diplomasi çerçevesinde 'Imagine Istanbul' sergisi ele alındığından serginin bir bölümü ile var olan değerleri yansıtmadığı, Türk ya da yabancı izleyicisini Türkiye adına ikna etmediği, olumsuz mesajlar vermesine sebep olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu küratöryal seçki kendini uluslararası alanda tanıtmayı hedefleyen bir ülke için doğru bir seçki olmamıştır.

Kitap satış bölümünde yer alan ve açıkça propaganda niteliği taşıyan dahası terör örgütü propagandası yapan kitapların bu organizasyon içerisinde yer alışı Türkiye karşıtı kimi baskıların festivale yansıdığını fakat bunların Türkiye'nin kontrolünden her nasılsa kaçtığını da göstermektedir. Bahsettiğimiz bu noktaların festivalin bütününe nüfus ettiğine, etki yarattığına dair bir veri bulunmamaktadır.

Europalia'nın 45. yaş gününü kutladığı bu yıl içinde ülkemizin misafir ülke olmasının ayrıca sembolik bir anlamı olduğu düşünülebilir. Yanı sıra 1838 yılından sonra ilk defa Türkiye-Belçika arasında bir resmi daveti Belçika Kralı Philippe'nin davetlisi olarak Cumhurbaşkanımızın gerçekleştirmiş olması ve sergi açılışının beraber yapılmış olması Europalia Türkiye Bienalini ve özelde ise "Anatolia. Home of Eternty" sergisi için sembolik bir anlamı olmuştur.

Ancak bu bienalin gerçekleşebilmesi göründüğü kadarıyla hiç kolay olmamıştır. Europalia Türkiye için tercih edilen yılın Ermenilerin soykırım iddiaların 100. yıl dönemi olması sebebiyle bienal için anlaşmaya varılan 2013 yılından beri bu konuda yoğun muhalif sesler çıkmış; 2015 yılının özellikle Türkiye için seçildiği, bunun Türk Hükümeti için başarı sayılabileceği, Belçika'nın bu oyunun bir parçası olduğu iddiaları ileri sürülmüş ve bu söylemler yoğunlukla dile getirilerek bir önceki iptal edilen Europalia etkinliği hatırlatılmış ve bu festivalinde iptal edilmesi istenmiştir.

Bu eleştiriler üzerine Europalia Genel Koordinatörü Kristine De Mulder, "Europalia'nın sanatla ilgilendiğini ve siyasi tartışmaların dışında tutulması" gerektiğini söylemiş ve bu etkinliğin "Apolitik" bir etkinlik olduğunu vurgulamıştır. Europalia Başkanı Jacobs De Hagen ise, '2015 Yılında Belçika'da Türkiye'nin tanıtılacak olmasının bir tesadüf olduğunu ve bunun altında başka bir şey aranmaması gerektiğini söylemiştir.

Bu durumda apolitik olduğu vurgulanan bir etkinliğin tüm yönleri ile konuk ülkenin hassasiyetlerine dikkat edilmesi gerekmez miydi? Bu durumda bir önceki bölümde bahsettiğimiz hususlar acaba bir dikkatsizliğin eseri midir? Ya da Europalia'ya daha etkinlik başlamadan önce yapılan baskıların bir kısmı burada sonuç mu vermiştir?

"Europalia Arts Festival Turkey" isimli tanıtım kitapçığının 133. Sayfasında, Kingdom Of Belgium, Federal Public Service, Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperition imzalı yazınının başlangıcı "The Art of Diplomacy" dir. Ve bu yazının ilk satırlarında sanat ve diplomasinin birbiriyle bağlantılı ve birbirlerini tamamlayıcı olduğunu belirtir.

İşte bu sebeple ülkeler arası ortalıklar ile gerçekleşen sanat/kültür etkinliklerde yapılan organizasyonun her aşamasında olağanüstü bir dikkat göstermek gerekecektir. Aksi takdirde sanatın dostça olmayan diplomasinin ya da incelikli düşünülmemiş bir diplomasinin parçası olması kaçınılmazdır.

Uluslar arası bir serginin tek başına sadece bir sergi olamayacağı; devletler ve o devletlerin kamuoyu ile doğrudan ilgili olduğu göz önüne alındığında aslında diplomasinin bir parçası olduğu açıktır.

Ülkemiz sergisini de planlayan ve ev sahipliği yapan Europalia internet sitesinde "Why apply?" başlığı altında genel olarak Europalia hakkında şunları söylemektedir:

- "Spectacular public relations and cultural diplomacy in the capital of Europe, home to the European institutions"

- High level contacts with Belgian and European cultural, economic and political decision makers

- Co-financing of the festival by Belgian public and private instances

Peki, tabii olarak Europalia kendini "kültürel diplomasisi"nin bir parçası olarak ortaya koymuştur. Tanıtma Genel Müdürlüğümüz sayfasında yapılan bir açıklamada "Europalia, Avrupa'nın kalbinde 45 yıldır kültürel diplomasi faaliyeti yürütmektedir." denmiştir ki, bu son derece yerinde bir tespittir.

Bu arada kültürel diplomasinin, kamu diplomasinin bir parçası olduğunu ve kamu diplomasisinin planlayıcısı ve yürütücünün ise hükümetler olduğu unutulmamalıdır. Böyle bakıldığında Europalia ekonomik desteğinin büyük bölümünü hükümetten alan ve kamu diplomasisinin bir parçası olarak kültürel diplomasi faaliyeti yürüten, Belçika Krallığı için son derece önemli bir kurumdur.

Bu sergiye diplomatik bağlamda bakıldığında hem ağırlayanın hem de ev sahibinin farklı sorumlulukları vardır. Türkiye açısından bakıldığında, ev sahibine karşı göstermesi gereken en büyük hassasiyet festival için sunduğu tüm unsurların doğruluğu kesin ve kaynak gösterilebilir bilgilerden oluşması ve propaganda içermemesi olarak söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin üzerine düşen sorumluluğunu yerine getirdiği söylenebilir. Öte yandan Türkiye'nin birde kendi politikası açısından sorumluluğu bulunmaktadır. O da bu sergi ile kendini doğru ifade etmeyi başarmak, ülke hakkındaki yanlış algıların silinmesi konusunda sergi öncesinde üzerinde düşünülmüş, planlanmış Kamu diplomasisi ve kültürel diplomasinin ürünlerinin bu sergide yer almasını sağlamaktır. Bahsettiğim bu ikinci husus konusunda "Anatolia. Home Of Eternty" sergisi işini doğru yapmıştır. Ancak Imagine İstanbul hakkında aynı şeyi söylemek zordur. Bu noktada düzenleyici ülkenin büyük sorumluluğu olmakla beraber Türkiye'nin bu konuda yapılan işleri kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi süzgecinden geçirmediği anlaşılmaktadır.

İç siyasette çokça kullanılan 3.köprü inşaatı, fotoğraftaki haliyle bizim İstanbul Boğazı imajı için sergilemek, göstermek isteyebileceğimiz ilk fotoğraf olabilir mi mesela **(Lev. LIII; res. 78)** ?

Dolayısıyla bu noktalarda sanki ülkemizin çok dâhili olmadan tüm süreç Europalia'ya devredilmiş gibi gözükmektedir.

Europalia'nın ev sahibi olarak sorumluklarına gelinirse. Daha öncede bahsettiğimiz gibi "Eurropalia Arts Festival Turkey" isimli tanıtım kitapçığının 133. Sayfasında, "The Art of Diplomacy" başlıklı yazının içeriğinde sanat ve diplomasinin birbiriyle bağlantılı ve birbirlerini tamamlayıcı olduğunu belirtilen bu organizasyon, hali hazırda kendini "Kültürel Diplomasi" yapan bir kurum olarak da konumlamıştır. Bu tanımlamalar göz önüne alındığında Europalia'nın tüm seçimlerini bu perspektifte yaptığı, seçimlerinin tesadüfî değil bilinçli olduğu düşünülmektedir. Öyleyse sergi satış ofisinde (Bu mekân her ne kadar Bozar'a ait olsa da organizasyonu yapan kurum Europalia'dır.) Türkiye'de 2 milyondan fazla Ermeni'nin soykırımda geçirildiği, yine Türkiye'de 30-35 milyondan civarında Kürt'ün yaşadığı, başkentlerinin Diyarbakır olduğunu söyleyen bir kitabın (ve daha benzerleri) Türkiye Tanıtım günlerinde bu festival kapsamında satılması ne anlama gelmektedir! Daha öncede bahsetmiştik, Kamu diplomasisi ile propaganda kalın çizgilerle birbirinden ayrılmaktadır. Ancak bu sözde çocuk kitabı ciddi anlamda propaganda içermektedir.

Oysaki Belçika Dışişleri Bakan Didier Reynders daha önce bir gazeteye verdiği mülakatta "kültürel ve diplomatik bir organizasyon olan Europalia'da Türkiye tanıtılırken, Ermeni meselesine hassasiyet gösterileceği teminatını Türk yetkililerden alındığı" bilgisini vermiştir. Ancak bu konuda maalesef Türkiye'ye karşı bir hassasiyet gösterilmemiştir.

Hatta 16 Aralık 2015 tarihinde Belçikalı siyasetçi, Milletvekili ve aynı zamanda turizmden sorumlu bakan Christos Dolukeridis (Görevini tam olarak şöyle tanıtıyor: Député bruxellois, Président du groupe Ecolo au Parlement de la Fédération Wallonie-Bruxelles, Belgique) kendi internet sitesinde yazdığı yazıda Europalia'ya ve Eğitim Bakanlığı'na ciddi eleştirilerde bulunmuştur.

Özetle; Europalia'nın düzenlediği bu festivalin bir bölümü özellikle dikkate alındığında; ülkemizin imajını ve saygınlığını geliştirmek konusunda adım atmamış, ülkemizin yanlış anlaşılan değerlerini yine pekiştirme yoluna gitmiş, önyargıları tekrarlamış ve bu konuda duvarları yıkan bir tutum sergilemektense o duvarları daha da yükseltmiştir. Sadece kamu diplomasisi ya da kültürel diplomasi açısından değil geleneksel diplomasi yaklaşımları açısından da uygun olmayan, ülkemiz hassasiyetlerini dikkate almayan bir tutum izlenmiştir (Bu eleştirilerin ağırlıklı olarak kitap satış ofisi dikkate alınarak yapıldığını hatırlatmak gerekecek). Ancak bunların

bilinçli bir yaklaşımın ürünü mü, ya da Türkiye sergisi konusunda kendilerine yöneltilen eleştiri ve baskıların bir neticesi mi, ya da alışılagelmiş, zihinlere nüfus etmiş oryantalist ve eurocentric bir bakış açısının yansıması mı olduğunu söylemek elbette kolay değildir.

Bir özeleştiri yapmak gerekir ise Simon Anhalt'ın sözlerini hatırlamakta fayda var: "bir ülke kendi algısını ve itibarını yönetemezse, itibarı doğal ritmiyle ilerlemekte, başkaları tarafından yönetilir hale gelmektedir." Özellikle Imagine Istanbul sergisinin bir bölümü için bu özeleştiriyi yapmak mümkün olacaktır.

Ülkemiz kültürünün Europalia Festivali çerçevesinde tanıtılması şüphesiz ki eşsiz bir deneyimdir. Ve onca muhalefete rağmen bu organizasyonun gerçekleşebilmesi Belçika'nın olduğu kadar Ülkemiz diplomasisinin, kurumlarının, iradesinin bir başarısıdır. Europalia Vakfı'nın bu etkinliğin sağlıklı devam edebilmesi için büyük bir uğraş verdiği söylenebilir. Ancak buna rağmen kimi noktalarda Eurocentric bir bakış açısı ortaya koydukları konusunda eleştiride bulunmak mümkündür. Belki de Vakfın devamını sağlayacak ekonomik kaygılar sebebiyle, politik baskılara maruz kaldıkları da söylenebilir. Ve tabi ki Bozar'daki sergi satış dükkânında yer alan Türkiye aleyhine propaganda niteliği taşıyan kitaplar bu sergiye yakışmamıştır. Burada Europalia iyi bir ev sahibinin göstermesi gereken incelikleri göstermediği gibi diplomasinin hiçbir alanında kabul edilemeyecek bir davranış sergilemiştir.

Bu bienalin en majör ve gerçekleştirilmesi en güç etkinliklerinden olan "Anatolia. Home of Eternity sergisi başarı ile sonlanmıştır. Ancak başka bir alanda yapılan hatanın etkinliğin diğer başarılı unsurlarını da olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Bu sebeple bu gibi konularda özellikle ev sahibi ülke kurumlarının büyük hassasiyet göstermesi, konuk ülkenin kurduğu bir üst kurulun ise her alanda, her noktada hazırlıklı olup organizasyon başlamadan yahut başlangıcında müdahalede bulunması olası krizleri engelleyecektir.

Festival içinde yer aldığı konjonktürden ne kadar etkilenmiştir? Örneğin FETÖ'nün girişimleri organizasyona yansımış mıdır? Bu konuda elimizde hiçbir somut veri bulunmamaktadır. Ancak festivalin başlangıç ve bitiş tarihleri arasında söz konusu terör örgütünün Avrupa'da Türkiye aleyhine propaganda yürüttüğü

bilinmektedir. Örgüt, Festival bittikten yaklaşık 6 ay sonra ise Türkiye'ye karşı darbe girişiminde bulunmuştur. Bu husus tezimizin konusunu aşmakla beraber uluslararası sanat organizasyonlarını dönem konjonktüründen bağımsız olarak düşünmek ve değerlendirmek bütünü görebilmek açısından eksikliklere sebep olabilir.

Tezimize konu olan uluslararası boyuta sahip sanat ve kültür organizasyonlarının sunan ülkenin hedeflerine ulaşabilmesi açısından; verilecek mesajdan, muhatabınızın ondan ne anlayacağına kadar kültürel diplomasi süzgecinden geçirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bir fotoğraf ya da arkeolojik eser bağlamından ve hedeflerinizden uzaklaşarak bambaşka sonuçlar yaratabilir.

Yürütülecek kültürel diplomasi uygulamalarında hiçbir kronolojik ve ideolojik seçicilik yapmadan bu kaynağın hedefine uygun biçimde kullanılması önemlidir. Anadolu irfanı gibi kültürümüz açısından önemli kavramların kültürel diplomasi aracı olarak kullanılabilmesi için kavramın çerçevesinin çizilmesine ve realize edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanda aldığınız referanslar tek bir çağa, tek bir görüşe, tek bir inanca indirgendiğinde uygulamalarda bir sığlık yaşanması ihtimali doğacaktır. Şüphesiz ki 'kültürel diplomasi'nin tarihsel ve mekânsal olarak boyut kazandırılmasına ihtiyacı vardır. Hedeflenen sonuçlara ulaşabilmek için romantik söylemlerden uzak durmalı, stratejiler ve menfaatler çerçevesinde yol alınmalıdır.

Kültürel diplomasinin anlamak ve anlatmak gibi iki boyutu vardır. Çalışmamıza konu olan organizasyon anlatan boyutudur ve ülkemiz kültürel diplomasisinde sıklıkla görülende budur. Oysa anlatmayı hedeflediğiniz kitleyi anlamadan anlatmaya çalışmak şüphesiz ki zor olacak ve hep eksik kalacaktır. Yurtdışına getirdiğimiz sergiler gibi yurtdışından Ülkemize getireceğimiz sergilere ihtiyacımız çoktur. Zira dünyayı tanımanın algılamanın bir boyutu bu sergilerden geçer. Tarihsel ve kültürel zenginliğimiz doğru planlanmazsa bir dezavantaja dönebilir. Bu zenginliğin yarattığı özgüven, başka kültürleri anlamak konusundaki merakımızı kısırlaştırabilir. Hatta bu noktada oluşacak aşırı özgüven, yanlış bir üstten bakışı geliştirebilir.

Kültürel diplomasi ruhu açısından çok daha fazla sivil inisiyatife ihtiyaç duymaktadır. Ülkemizin kültürel diplomasi potansiyelini ortaya koyabilmek için

çağlara, inançlara, kültürlere ayırt edici bir gözle bakmadan bunları çalışan müzecilere, arkeologlara, sanat tarihçilere, tarihçilere, akademisyenlere kuvvetle ihtiyaç duyulmaktadır.

Son olarak her ne kadar Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi sonrası kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi yapan kurumları çatısı altında barındırsa da bunlarla organik bağı henüz tam olarak gerçekleşmemiş olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kültürel diplomasi politikaları açısından bakış açısı geliştirmesi, bağlı genel müdürlüklerinde bununla ilgili birimler ve politikalar geliştirmesine son derece ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Herodotos, (2018). Tarih (Çev. M. Ökmen). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Homeros, (2019). İlyada (Çev. A. Erhat-A. Kadir). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Modern Kaynaklar

Akçay, Nazlı Ceren (2018). A Comparison of The Cultural Diplomacy Policies of France And The United Kingdom Towards African Countries, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Akçura, Gökhan (2006). Türkiye Sergicilik ve Fuarcılık Tarihi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Akıntola, Mouhamed Awalı (2019). Turkish Cultural Diplomacy in Sub Saharan Africa: The case of Benin Republic, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Akkuş, Alparslan (2016). Yeni İletişim Ortamlarıyla Birlikte Değişen Kamu Diplomasisi Pratikleri, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Alemdar, Ahmet (2018). Kültürel Diplomasi: Almanya ve Türkiye Örneği, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Ali, Maksud (2012). "Political Games and the Protection of Cultural Heritage." Şu kitapta: Ed. T. Ersoy Öztürk. Cultural Diplomacy Creating the Culture of Co-Existence in the Balkans. İstanbul: Tasam Yayınları, 53-58.

Altınbaş, Selcen (2015). Dünyada Kamu Diplomasisinin Gelişimi ve Türkiye Uygulaması, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Ansarı, Khola Younas (2019). Kültürel Diplomasi: Pakistan Örneği, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Aral, Ahmet Erman (2014). Kültür Propagandasından Kültürel Diplomasiye: British Council'in Türkiye'deki Faaliyetlerinin 1940-1950 ve 2005-2014 Dönemlerinde Karşılaştırmalı İncelemesi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Arıboğan, Deniz Ülke (2019). Duvar. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Arodorik, Hakan David (2019). Rusya'nın Kültürel Diplomasi Çalışmaları: Castell'ın Kültürel Nod Kavramı Üzerinden Rusya'nın Kültürel Diplomasi Uygulamaları ve

Russkiy Mir örneği, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Arslan, Mahmut (2017). "Toplam Kalite Felsefesi ve Kültürel Diplomasi". Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Köktürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara] 66-79.

Artun, Ali (2005). Sanatçı Müzeleri. İstanbul: İletişim Yayınları.

Artun, Ali (2006). Tarih Sahneleri: Sanat Müzeler, Müze ve Modernlik I. İstanbul: İletişim Yayınları.

Artun, Ali (2017). Mümkün Olmayan Müze. Müzeler Ne Gösteriyor? İstanbul: İletişim Yayınları.

Aşar, Şule İnci (2010). Kültürel İletişimde Sergilerin Rolü: Osmanlı-Avrupa İlişkileriyle ile İlgili İstanbul'da Özel Müzelerde Yapılan Sergiler, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yükse Lisans Tezi, İstanbul.

Ateş, Şerif (2017). "Yunus Emre Enstitüsü ve Kültürel Diplomasi". Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Köktürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara] 18-25.

Ateş Ş., M. Barutçu (Ed.) (2018). Yunus Emre Enstitüsü Kültür ve Diplomasi. [Ankara].

Avcı, Nabi (2017). "Yunus Emre Enstitüsü ve Kültürel Diplomasi Akademisi". Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Köktürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara] 16-17.

Aydemir, Emrah (2016). Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Bahçacı, Bahtışen (2019). Bir kamu Diplomasisi Aracı Olarak Kültür; Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Potansiyelinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bakır, Hüseyin (2019). Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye-İran İlişkileri: Tahran Yunus Emre Enstitüsü örneği (2012-2018), Marmara Üniversitesi, Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bakruşin, S., Efımov, A vd (2015). Uluslarası İlişkiler Tarihi-Diplomasi Tarihi I. Cilt (Çev. A. Tokatlı) İstanbul: Evrensel Basım Yayım.

Balatlıoğulları, Didem (2019). Turkey's Cultural Diplomacy Activities In The European Integration Process Between 2009-2010, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Barut, Melih (2017). "Kültürel Diplomasi ve Stratejik Analiz". Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Kökötürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara] 26-43.

Baştan, Yücel (2016). Diplomaside Alan Genişlemesi: Dijital diplomasi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Bayık, Ferhat (2014). Kültür Kavramının Tarihsel ve Felsefi Yönlerden İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.

Bilener, Tolga, Sıvış, Efe (2020). Kültepe Tabletlerine Göre Eskiçağ Anadolu'sunda Diplomasi ve Uluslararası Antlaşmalar. İstanbul: Selenge.

Bouwman, Bernard (2008). Turkije. Stichting LM Publishers.

Bozkuş, Şeyda Barlas (2011). Turkey In The Global Art Scene: Dual Narratives In The Politics of International Exhibitions After The 1980s, Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Cem, İsmail (2009). Türkiye, Avrupa, Avrasya (Birinci Cilt) Strateji. Yunanistan. Kıbrıs, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Cem, İsmail (2009). Türkiye, Avrupa, Avrasya (İkinci cilt) Avrupa'nın Birliği ve Türkiye, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Çalışlar, Oral (21.7.1996). "Europalia'yı Kaybettiren Kafa…" Cumhuriyet, 5.

Çelik, Zeynep (2004). Şarkın Sergilenişi, 19. Yüzyıl Dünya Fuarlarında İslam Mimarisi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Çelik, Zeynep (2016). Asar-ı Atika Osmanlı İmparatorluğunda Arkeoloji Siyaseti. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Davutoğlu, A. (2014). Stratejik Derinlik. İstanbul: Küre Yayınları.

Dedeoğlu, Beril (2017) "Kültürel Diplomasi ve Kültürel Dengeler". Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Köktürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara] 80-93.

Demirbulak, Selçuk (1994). "İletişim Sektöründe Açık Diplomasi". [Elektronik Sürüm]. Marmara İletişim Dergisi, (8), 57-61. http://static.dergipark.org.tr:8080/article-download/imported/5000013153/5000013492.pdf? 3.5.2019

Devran, Yusuf (2012). "Türk Tarihi Perspektifinden Kamu Diplomasisi Olgusuna Bakış Ya Da Tarihi Potansiyeli Yeniden Düşünmek." Şu kitapta: Ed. A. Özkan, T. Ersoy Öztürk. Kamu Diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları, 127-144.

Doğan, Erhan (2012). "Kamu Diplomasisinin Sunduğu Fırsatlar ve Kısıtlar." Şu kitapta: Ed. A. Özkan, T. Ersoy Öztürk. Kamu Diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları, 13-34.

Döner, Ali Rıza (2019). AK Parti Dönemi Kültürel Diplomasi Uygulamaları, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Ekşi, Muharrem. (2014). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası. Ankara:

Ekşi, Muharrem (2018). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Er, Abuzer (2018). Türk Dış Politikası'nda Kültürel Diplomasi: Yunus Emre Enstitüsü Örneği, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon.

Ergin, Muharrem (2013). Orhun Abideleri. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Esercan, Kemal (2006). Soğuk Savaş Sonrası Yeni Diplomasi Anlayışı, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Ezer, Salim (2019). Cultural Diplomacy As a Foreign Policy Tool of Turkey: The Case of Turksoy, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

French, D. H. (1986). "Anatolia : Bridge or Barıier?". Ankara: TTK.

Gates, Charles (2017). "In Turkey, Museums Need Reciprocity, Not Only Repatriation". Journal of Eastern Mediterranean Archaeology and Heritage Studies, 5 (1), 106-109.

Girgin, Kemal (1975). Çağdaş Politika ve Diplomasi El Kitabı. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Gölcük, Rıdvan (2018). "Görünenin Ötesindeki Güç: Kültürel Miras". Şu kitapta: Ed. Tülin Cengiz. Kıtaları Buluşturan Tarihsel Geçiş Hattı Üzerinde Bir Kent: Gebze". İstanbul: Mavi Ofset, 43-46.

Gölcük, Rıdvan. Aylin Gölcük (2018). "Rus Salatasından Amerikan Salatasına: Türk-Amerikan İlişkilerinin Kocaeli Arkeolojisine Yansıması". Şu kitapta: Editörler: Prof. Dr. Haluk Selvi, Doç. Dr. Bilal Çelik, Dr. Ali Yeşildal Uluslararası Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi Kültürü Sempozyumu IV. cilt II, 1467-1477.

Gölcük, Rıdvan (2019). "Görevimiz Tahliye: İstanbul Müzelerini Hitler'den Korumak". Epos 7, 2. Sayı, 40-43.

Güleç, Cansu (2012). Cultural Diplomacy in Turkey's Relations With The Middle East (2002-2011), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gültekin, Hazerfen (2015). Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç Kavramı, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gürsoy, Evren (2014). Bir Evrensel Projemiz Var mı? Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.

Hobson, John M. (2019). Batı Medeniyetinin Doğulu Kökenleri. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Isar, Yudhishthir Raj (2012). "Kültürel Diplomasi: Şişirilmiş Bir İtiraf Peşinde Mi?" Şu kitapta: Ed. A. Özkan, T. Ersoy Öztürk. Kamu Diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları, 111-126.

İnan, Ece (2012). "Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Ekseni." Şu kitapta: Ed. A. Özkan, T. Ersoy Öztürk. Kamu Diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları, 63-70.

İsfendiyaroğlu, Yağmur (2019). Kamu Diplomasisinin Bir Aracı Olarak Kültürel Diplomasi: Küba Kültür Derneği Örneği, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İskit, Temel (2018). Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması. İstanbul:

İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kalın, İbrahim (2010). TDP ve Kamu Diplomasisi, İstanbul:MÜSİAD Yayınları.

Kalın, İbrahim (2012). "Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi." Şu kitapta: Ed. A. Özkan, T. Ersoy Öztürk. Kamu Diplomasisi. İstanbul: Tasam Yayınları, 145-160.

Karadağ, Haluk (2016). Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel.

Kavoğlu, Samet (2018). Türk Kamu Diplomasisi Halkla İlişkiler Eksenli Model Arayışları. Konya: Eğitim Yayınevi.

Kissinger, Henry (2014). Dünya Düzeni. İstanbul: Boyner Yayınları.

Kissinger, Henry (2018). Diplomasi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Koç, Atilla (2017). "Önsöz". Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Köktürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara], 6-11.

Kostic, Djordje (2012). "Cultural Diplomacy And The Protection Od Cultural Heritage In Practice: The Fortresses On The Danube." Şu kitapta: Ed. T. Ersoy Öztürk. Cultural Diplomacy Creating the Culture of Co-Existence in the Balkans. İstanbul: Tasam Yayınları, 41-52.

Lambert, Suzanne (2011). Communication Abroad Europalia International, Universiteit Gent, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gent.

Lewis, Bernard (2017). İslam ve Batı. Ankara: Akılçelen Kitaplar.

Mchiavelli, Niccolo (2019). Hükümdar. (Çev. Necdet Adabağ) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Meriç, Cemil (2018). Bu Ülke. İstanbul: İletişim

Meriç, Cemil (2018). Umrandan Uygarlığa. İstanbul: İletişim.

Meriç, Cemil (2018). Işık Doğudan Gelir. İstanbul: İletişim.

Meriç, Cemil (2018). Kültürden İrfana. İstanbul: İletişim.

Mert, Ali Osman (2012). Türkiye'nin Sahraaltı Afrika Ülkelerine Yönelik Kamu Diplomasisi Faaliyetleri(2005-2011), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. Uzmanlık Tezi, Ankara.

Messager, Alexandre (2009). Mehmet, Hatice et Hozan Vivent en Turquie. La Martini're Jeunesse.

Nye, John (2005). Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç, Ankara:Elips Yayınları.

Nye, John. (2017). Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu. (R. İ. Aydın, çev.).

Ankara: Elips Kitap.

Oba, Ali Engin (2012). "Turkish Foreign Policy and Culture: Some views with Regard to Balkans." Şu kitapta: Ed. T. Ersoy Öztürk. Cultural Diplomacy Creating the Culture of Co-Existence in the Balkans. İstanbul: Tasam Yayınları, 59-68.

Oğuz, Esin Sultan (2017). Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980. İstanbul: Hiperyayın.

Ortaylı, İlber (2017). "Kültürel Çeşitlilikler ve Kültürel Diplomasi". Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Köktürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara] 56-65.

Özal, Turgut (2010). Tarih ve Miras, İstanbul: Yakın Plan.

Özgüç, Tahsin (1963). "Eski Anadolu Arkeolojisi"", Anatolia VII, Ankara.

Özilhan, Nilgün (2020). 1851 Londra Uluslararası Sergisi'ne Osmanlı İmparatorluğu'nun katılımı, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Pacolari, Elif (2019). Kamu Diplomasisi Çerçevesinde Tika ve Yunus Emre Enstitüsü'nün Kosova'daki Faaliyetlerinin Analizi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

Purtaş, Fırat (2013). ''Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi''. Gazi Akademik Bakış 17 (3): 1-14.

Sancak, Kadir (2016). Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı ve Yumuşak Güç. Ankara: Nobel

Sancar, G.A., (2010). Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler, Beta yayınları, İstanbul: 88.

Seven, Ebru (2019). Yumuşak Güç ve Kültürel Diplomasi Bağlamında British Council Örneği, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Subaşı, Erol (2017). “Milli Kültür ile Milli Güvenlik Arasında:12 Eylül Döneminde Türkiye'de Kültür Politikaları”. Şu kitapta: Ed. F. Artar, A. Bakioğlu. Farklılıklar, Çatışmalar ve Eylemlilikler Çağında Sosyoloji VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları, 488-494.

Sünter, Sinem (2019). Kültür Politikaları Bağlamında Milli Kültür Şuralarının Değerlendirilmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Tuncer, Hüner (1995). Eski ve Yeni Diplomasi, Ankara: Ümit Yayıncılık.

Tüylüoğlu, Esra (2019). Kamu Diplomasisi Tekniği Olarak Kültürel Diplomasi: Suudi Arabistan Krallığı'nın Türkiye'deki Kültürel Diplomasi Faaliyetleri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Uslu, Menekşe Yıldız (2016). Osmanlı Devleti'nin Yurtdışında Katıldığı Sergiler, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Uygur, Nermi (2003). Kültür Kuramı, İstanbul: YKY.

Ünal, Ahmet (1995) “Yakılıp Yıkılan Eski Anadolu Kentlerinin Akıbeti: Hitit Göçleri ve Hitit İşgalinin Anadolu İskân Tarihinde Doğurduğu Demografik Sonuçlar”, Eski Yakın Doğu Kültürleri Üzerine İncelemeler -I. Metin Akyurt-Bahattin Devam Ani Kitabi, yayımlayan Nezih Başgelen, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat yayınları.

Yalvaç, Abdülkadir (2017). “Kültürel Diplomasi ve Kalkınma”. Şu kitapta: Ed. Ş. Ateş, Ş. Köktürk, M. Barutçu. Kültürel Diplomaside Sınırların Dışında Düşünmek. Yunus Emre Enstitüsü Yayınları [Ankara] 94-109.

Yıldırım, Gonca (2014). Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi: Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Örneği Çerçevesinde Kültürel Diplomasi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Yılmaz, Tuna (2009). İstanbul, not constantinople: The use of designerly tools in the representation of İstanbul in American cinema İzmir Ekonomi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Zıanna, Thomaı (2014). Cultural Diplomacy Between Greece And Turkey Case Study Sismanoglio Megaro, General Consulate of Greece in Istanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Waluyo, Theophillius Fremaronomo (2015). Endonezya ve Türkiye'nin Kültürel Diplomasisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Dergi ve Gazeteler

Cumhuriyet. “Avrupa’da Hasat Festivali” (27.12.1993), s.3.

Cumhuriyet. “ Bülent Eczacıbaşı Europalia Türkiye temsilcisi” (22.1.1994), s.3.

Cumhuriyet. “Türkiye 4 ay süreyle AT ülkelerine tanıtılacak” (2.2.1994), s.19.

Cumhuriyet. “Belçika’dan Türkiye’ye ithal Festival” (3.8.1994), s.13.

Cumhuriyet. “Avrupa’yla bütünleşmede tarihi fırsat” (22.10.1994.), s. 20.

Cumhuriyet.“Europalia 96 Türkiye” (17.02.1995), s.7.

Cumhuriyet, “Eczacıbaşı: Neden, mali kriz değil siyasi” (25.3.1995), s.6

Cumhuriyet. “Europalia-Türkiye Festivali 1997’de yapılacak” (5.1.1996), s.12.

Cumhuriyet, “Eczacıbaşı’nın Yaşar Kemal açıklaması” (19.3.1996), s.7.

Cumhuriyet, “Avrupa, Türk Sinemasını izleyecek” (17.4.1996), s.14

Cumhuriyet, “Maması kesilince ağlamak ahlaksızlık” (18.6.1996), s.14.

Cumhuriyet, “Europalia-97 Festivali iptal edildi” (19.7.1996), s.16.

Cumhuriyet, “Europalia Harcamaları” (23.7.1996), s.20.

Cumhuriyet, “Europalia-Türkiye Festivali gerçekleşebilecek mi” (25.7.1996), s.14.

Cumhuriyet, “MP’nin 1996 Hasılatı 30 trilyon” (29.4.1997), s.20.

Cumhuriyet, “ ‘Yorgun’ Avrupa Bizi Bekliyor...” (14.5.2014), s.16.

Resmi Gazete (18.10.1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 17863.

Resmî Gazete (21.7.1983). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 181113.

Resmî Gazete (02.11.1989). Kültür Bakanlığı Milli Kültür Şurası Yönetmeliği, 20330.Resmî Gazete (30.01.2010). Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü, 27478.

Resmî Gazete (29.9.1994). 1996 Türkiye Europalia Festivaline İlişkin Kanun, 22066.

Resmî Gazete (02.2.1995). “Europalia 96-Türkiye” Europalia Festivaline İlişkin 22 Eylül 1994 Tarih ve 4033 Sayılı Kanun’un Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 22190.

Resmî Gazete (5.1.2007). Bazı Genelgelerin Yürürlükten Kaldırılması, 26395.

Resmî Gazete (18.05.2007). Yunus Emre Vakfı, 26526.

Resmî Gazete (24.03.2010). Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 27544.

Resmî Gazete (12.7.2013). Anayasa Mahkemesi Kararı-2013-18, 28705.

Resmî Gazete (7.7.2018). Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 30471

Resmî Gazete (15.7.2018). Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 30479.

Resmî Gazete (24.07.2018) İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 30488.

Resmî Gazete (3.1.2020). Atama Kararları-2020/1, 30997.

Yunus Emre Enstitüsü Bülteni. (Eylül 2009). Ankara: Yunus Emre Enstitüsü.

Elektronik Kaynaklar

Akçadağ, Emine. "Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi", http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf 27/12/2018

Akçadağ, Emine (30/05/2014). Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi. http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf 2.2.2019

Aksoy, Gürdal. "Haritada Bir 'Masumiyet' Müzesi: Anadolu Harita ve Müzelerde Ulusal Mekân Tasavvuru Üzerine". https://www.academia.edu/15099722/Haritada_Bir_Masumiyet_M%C3%BCzesi_Anadolu._Harita_ve_M%C3%BCzelerde_Ulusal_Mek%C3%A2n_Tasavvuru_%C3%9Czerine 5.1.2019

Anadolu Ajansı (2017). https://www.aa.com.tr/tr/15-temmuz-darbe-girisimi/17-25-araliktan-15-temmuza-feto-/861258# 20.02.2019

Anadolu Ajansı (2018). https://www.aa.com.tr/tr/dunya/belcikada-askerler-sokaklari-terk-edecek/1236114 20.02.2019

Arslanoğlu, İbrahim (2015). Devlet. http://devlet.com.tr/makaleler/y121-KULTUR_VE_MEDENIYET_KAVRAMLARI_.html%2030.03.2020 30.03.2020

Avrupa Birliği Yayın Ofisi (2014). https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/58bc9abd-6d58-4c3d-8125-8ccaa24b39cd 10.9.2018

Avrupa Parlamentosu (2016). https://www.europarl.europa.eu/meps/en/2192/NIKITAS_KAKLAMANIS/history/4 12.12.2018

Avrupa Birliği Başkanlığı (2019). https://www.ab.gov.tr/ispanya_243.html / 27/12/2018

Avrupa Birliği Başkanlığı (2019). https://www.ab.gov.tr/portekiz_252.html / 27/12/2018

Avrupa Birliği Başkanlığı (2019). https://www.ab.gov.tr/yunanistan_254.html / 27/12/2018

BBC (2014) https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/04/140423_erdogan_1915_aciklama 12.02.2019 saat 11.28'de erişilmiştir.

Beki, Akif (5.10.2015). "İki Ak Partiliye Sansür Krizi". https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/akif-beki/iki-ak-partiliye-sansur-krizi-30242301 18.04.2020

Bilimler Fakültesi Dergisi, 2 (2), 23-36. http://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0013376&lng=0 25.4.2020

Bozkuş, Şeyda Barlas (2011). "Kültür Diplomasisinin Sınırları: Türk Kültür ve Sanatı- nın Uluslararası Platformlarda Tanıtımı (1980-2010)", http://globalmedi-ajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_3._sayi_Guz_2011/PDF/Bozkus.pdfÖzilhan,

Bow Wow (2019). http://www.bow-wow.jp/ 4.4.2020

Bulurum (2018) https://www.bulurum.com/details/2h2i7i3j36656c33df64b63_50bba4b0 12.04.2020

Campbell, Brain, Recep Özman (2013). "Roma Dünyasında Diplomasi" [Elektronik Sürüm]. Tarih Okulu, XIV, 201-224. https://www.academia.edu/27259046/ROMA_D%C3%9CNYASINDA_D%C4%B0PLOMAS%C4%B0.pdf 2.12.2019

Celal, Metin (20.1.2016). "Europalia Türkiye Biterken". http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/466812/Europalia_Turkey_biterken.html 04.04.2020

Celil, Metin. (11.2.2015). "Europalia'da Türkiye Yılı". http://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/metin-celal/europaliada-turkiye-yili-211279 04.03.2020

Çavuş, Tuba (2012). "Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı" [Elektronik Sürüm]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017). Kültür Diplomasisi Komisyon Raporu. https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50595,komisyonraporukulturdiplomasisipdf.pdf?0 / 24.03.2020

Dışişleri Bakanlığı. (2011). http://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa / 04.03.2020

Europalia Basın Konferansı (2015). https://europalia.eu/en/archive/2015

Europalia (2015). https://europalia.eu/archives/turkey-25-45/files/pdf/2015-10-06_press_file_Anatolia_EN_HD.pdf 26.02.2019

Europalia (2015). https://europalia.eu/en/texte/mission_83.html / 20/12/2018

Europalia (2015). https://europalia.eu/en/historique/history_18.html /21.12.2018

Europalia (2017). https://europalia.eu/en/texte/country-application_85.html / 20/12/2018

Europalia (2017). https://europalia.eu/en/texte/how-it-works_84.html /20/12/2018

Gürses, Ercan (26.11.2014). "Avrupa'nın başkentinde sürpriz Ermeni açılımı" https://m.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/ercan-gurses/583483.aspx?fbclid=IwAR1lg-UzClQL9pHCqwRryY6BeHeifbEzwRyzK-iF3kPjOcAo8NJH--XRXxg 12.02.2019

Haber 7 (2016). http://www.haber7.com/avrupa/haber/1857116-belcikada-ohal-ilan-edildi 20.02.2019

Haberler (2014). https://www.haberler.com/bakan-celik-europalia-uluslararasi-kultur-ve-sanat-6007837-haberi/ 12.02.2019

Haberler (2019). https://www.haberler.com/bakan-ersoy-bakanlik-personeliyle-iftarda-bir-12068905-haberi/ 15.03.2020

Hürriyet Gazetesi (2016). http://www.hurriyet.com.tr/dunya/paris-saldirgani-katliamdan-aylar-sonra-yakalandi-40071771 20.02.2019

Hürriyet Gazetesi (2018). https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-iki-yeni-kararname-yayinlandi-iki-yeni-baskanlik-kuruldu-40906374 /07.03.2020

İhlas Haber Ajansı (2019). https://www.iha.com.tr/canakkale-haberleri/troya-muzesine-ispanyadan-surpriz-mektup-2455596/ 25.4.2020

İktisadi Kalkınma Vakfı (2015). "AB'nin ve Üye Devletlerin 1915 Olaylarına İlişkin Tutumu" https://www.ikv.org.tr/images/files/ikv_degerlendirme131.pdf 12.02.2019

İletişim Başkanlığı. (2018). https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda / 07.03.2020

İletişim Başkanlığı. (2018). http://kdk.gov.tr/ 08.03.2020

İnternet Haber (2012). https://www.internethaber.com/okulda-pkk-propagandasi-397467h.htm?fbclid=IwAR3JgpbvpqrueF5dZOaD0IVHqxGozcrpzjabsR5xm9PQSGfT4e8EXTmMexQ 05.04.2020

İstanbul Modern (2014). https://www.istanbulmodern.org/tr/destekleyin/sponsorluk/kurucu-ve-ana-sponsorlar_15.html 05.04.2020

İzmit Belediyesi (2019). http://www.izmit.bel.tr/kurumsal/mudurluklerimiz_09/yazi-isleri-mudurlugu_11/yazi-isleri-mudurlugu-dokumanlari_0719/evlendirme-birimi-kultur-merkezleri_13.html

Kalın, İbrahim (23 Ocak 2010). Türkiye'nin ince gücü, 10 Şubat 2018 https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ibrahim__kalin/2010/01/23/turkiyenin_ince_gucu.

Kalın, İbrahim (27 Mart 2010b). Kamu diplomasisi için mola, 14 Şubat 2018, https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ibrahim__kalin/2010/03/27/kamu_diplomasisi_icin_mola

Kang, Hyungseok (2013). Reframing Cultural Diplomacy: International Cultural Politics of Soft Power and the Creative Economy. [Elektronik Sürüm] http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participantpapers/2011-08-loam/Reframing-Cultural-Diplomacy-International-Cultural-Politics-ofSoft-Power-and-the-Creative-Economy-Hyungseok-Kang.pdf

Keçiören Belediyesi (2018). https://www.kecioren.bel.tr/yunus_emre_kultur_merkezi-4-tesis.html 12.04.2020

Kocabıyık, Hasan (2019). "Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye". Avrasya Etüdleri, 55 (1) 163-196. http://dergipark.org.tr/tr/pub/avrasya/issue/48343/612298 24.4.2020

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (2014). http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-92182/europalia-2015.html 11.02.2019

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (2015). https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-145580/anatolia-home-of-eternity-sergisi.html 04.04.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017). III. Milli Kültür Şurası Sonuç Raporu. https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/50571,raporsurasonucpdf.pdf?0 / 26.03.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2017). III. Milli Kültür Şurası Eylem Planı. https://kultursurasi.ktb.gov.tr/Eklenti/53405,iiimillikultursurasieylemplani-17mayis2017pdf.pdf?0&_tag1=F69D90B26683E970938130F6B78393CA8400FF33 / 26.03.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-amaci-ve-gorevleri.html /15.03.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). https://basin.ktb.gov.tr/TR-236992/bakan-ersoy-kultur-ve-turizm-bakanligina-bagli-kurulusl-.html 15.03.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). https://www.ktb.gov.tr/TR-183813/merkez-teskilati.html /15.03.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-175186/sayin-kultur-ve-turizm-bakani-nabi-avci39nin-acilis-kon-.html / 24.03.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-169934/sura-hakkinda.html / 30.03.2020

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2020). https://kultursurasi.ktb.gov.tr/TR-175189/sayin-cumhurbaskani-recep-tayyip-erdogan39in-acilis-kon-.html 24.03.2020

Negiz, Muhammet (2014). http://mnergiz.blogspot.com/2017/11/kultur-diplomasisinde-yeni-araclar-modeller-ve-insan-kaynaklari.html 16.02.2019

NTV (2015). https://www.ntv.com.tr/dunya/belcika-ermeni-tasarisini-kabul-etti,q25nokedgUuYh2zW3ozL7w 12.02.2019

Odunpazarı Belediyesi (2019). http://www.odunpazari.bel.tr/etkinlik/dosya_yoneticisi/etkinlikler?kategori=2&yil=2018&ay=02 28.1.2020

Önal, İrfan. "Europalia Türkiye 2015 Festivali Örneğinde Kültür ve Sanat Etkinliklerinin Turizme Etkisinin Değerlendirilmesi" https://medium.com/@irfanonal/europalia-t%C3%BCrki%CC%87ye-2015-festi%CC%87vali%CC%87-%C3%B6rne%C4%9Fi%CC%87nde-k%C3%BClt%C3%BCr-ve-sanat-etki%CC%87nli%CC%87kleri%CC%87ni%CC%87n-turi%CC%87zme-90bebb24306f 20.02.2019

Öztürk, Özlem Hemiş (2007). "5. Sokak Tiyatrosu'nun Yol Serüveni" [Elektronik Sürüm] Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü Dergisi, 52-75. http://static.dergipark.org.tr:8080/article-download/imported/1023016204/1023015375.pdf? 29.3.2020

Pendik Belediyesi (2019) https://www.pendik.bel.tr/yer/detay/yunus-emre-kultur-ve-sanat-merkezi#ad-image-0 12.04.2020

PIK News (2015). http://www.riknews.com.cy/tr/index.php/component/k2/item/19552-brueksel-sokaklar-nda-1000-den-fazla-asker-devriyede 20.02.2019

Radikal Gazetesi (2014). http://www.radikal.com.tr/kultur/europalia-20-yil-sonra-gerceklesiyor-1191850/ 11.02.2019

Sayıştay (2017). Kültür ve Turizm Bakanlığı 2016 Yılı Sayıştay Denetim Raporu. https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/62643830/files/raporlar/

Sputnik (2017). https://tr.sputniknews.com/avrupa/201708181029756400-avrupa-teror-saldirlari/ 20.02.2019

Tanıtma Genel Müdürlüğü (2015). http://www.tanitma.gov.tr/TR-144531/europalia-sanat-festivali-acilis-etkinligi.html 20.09.2019

"The Soft Power 30 A Global Ranking of Soft Power" (2017). https://softpower30.com/wp-content/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf 18.5.2019

"The Soft Power 30 A Global Ranking of Soft Power" (2018). https://softpower30.com/wpcontent/uploads/2018/07/The-Soft-Power-30-Report-2018.pdf 18.5.2019

Timuçin Unan (2018). https://timucinunan.com/about/ 28.12.2018

Tiyatrolar (2020). https://tiyatrolar.com.tr/sahne/istanbul/yunus-emre-kultur-merkezi-buyuk-salon 12.04.2020

Turan, Yıldırım ve Ahmet Karafil (2017). "Türk Dış Politikasında Yumuşak Güç Unsuru ve T.C. Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü Örneği" [Elektronik

Sürüm]. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 3 (1), 17-32. http://static.dergipark.org.tr:8080/article-download/1eb9/33ec/5090/5c178840d2252.pdf? 11.11.2019 Koçer, Dilara N. (2019). "Türkiye'de "Kamu Diplomasis"nin Kurumsallaşması: Matbuat İdaresi'nden İletişim Başkanlığı'na" [Elektronik Sürüm]. Konya Sanat Dergisi, (2), 87-102. http://static.dergipark.org.tr:8080/article-download/7f5a/c33d/945b/5e089bdb79274.pdf? 8.7.2019

Türk Dil Kurumu. (2019). https://sozluk.gov.tr/ 28.02.2020

Türkiye Büyük Millet Meclisi (1994). https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c066/tbmm19066007ss0621.pdf / 27/12/2018

Türkiye Büyük Millet Meclisi (1995). https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d19/c087/b119/tbmm19087119 0520.pdf 27/12/2018

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2011). https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/milletvekillerimiz_sd.bilgi?p_donem=24&p_sicil=3822 04.04.2020

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (2018). https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222 /15.03.2020

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (2018). https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/teskilat_semasi-14645 /18.03.2020

Türkiye Otelciler Birliği (2018). http://www.turob.com/tr/istatistikler/kurulusundan-gunumuze-kultur-ve-turizm-bakanlari-listesi-3e889d5 04.04.2020

Türk Silahlı Kuvvetleri (2019). https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=BarisiDestekleme /14.03.2020

Yılmaz, Sait. "Türkiye ve Yumuşak Güç", https://www.academia.edu/22187189/T%C3%BCrkiye_ve_yumu%C5%9Fak_g%C3%BC%C3%A7 27/12/2018

Yunus Emre Enstitüsü (2015). https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu /14.03.2020

Yunus Emre Enstitüsü (2015). https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon 14.03.2020

Yunus Emre Enstitüsü (2015). Yunus Emre Bülteni. https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/eylul_2009.pdf /14.03.2020

Yunus Emre Enstitüsü (2019). http://kda.yee.org.tr/ 13.03.2020

Yunus Emre Enstitüsü (2019). http://kda.yee.org.tr/kulturel-diplomasi-akademisi 31.03.2020

Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (2018). Stratejik Plan. file:///C:/Users/ridva/Downloads/ytb2019-2023stratejik_plani-5db992ee05e17.pdf / 19.03.2020

Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı (2020). https://www.ytb.gov.tr/teskilat-semasi /19.03.2020

MAİL

Ekinci, H.Ali. ekinci_haciali@mynet.com, 19.02.2019

Waelkens, M. marc.waelkens@kuleuven.be, 26.02.2019

KATALOGLAR

Paul Mcmillen (Ed.) (2015). Imagine Istanbul. Brüksel: Lannoo.

Güler, Ara (2015), Imagine Istanbul (Ed. Paul Mcmillen). Brüksel: Lannoo.

Marc Waelkens (Ed.) (2015). Anatolia. Home of Eternity. Brüksel:Lannoo.

Polat, Ahmet (2015), Imagine Istanbul (Ed. Paul Mcmillen). Brüksel: Lannoo.

Taptık, Ali (2015), Imagine Istanbul (Ed. Paul Mcmillen). Brüksel: Lannoo.

GÖRSEL KAYNAKLAR

Resim 1: Europalia Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı'nın organizasyonla ilgi açıklaması

(Cumhuriyet Gazetesi, 22.10.1994, s. 20).

Resim 2: Türkiye'nin, 1996 yılında düzenlenecek olan Europalia Festivaline katılımını ve ana sözleşmenin Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin ile Kültür Bakanı Fikri Sağlar tarafından imzalanacağını duyuran gazete haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 27.12.1993, s.3).

Resim 3: Europalia Festivaline ilişkin detayları duyuran gazete haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 22.01.1994, s. 3).

Resim 4: Europalia Festivali'nin, Türkiye'nin AT ülkeleri nezdinde tanıtılması için bir fırsat olduğunu vurgulayan gazete haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 14.02.1994, s.19).

Resim 5: Europalia Festivali'nin Türkiye'de yapılacağı hatalı bilgisini paylaşan gazete haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 03.08.1994, s. 3).

Resim 6: Ertelenen Europalia Turkey Festivali'nin 1997 yılında yapılacağını duyuran gazete haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 05.01.1996, s.12).

Resim 7: Europalia Festivali'nin niçin yapılamadığı konusunda Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'i eleştiren gazete makalesi

(Cumhuriyet Gazetesi, Oral Çalışlar, 21.7.1996, s. 5).

Resim 8: Europalia Festivali logo ve amblem seçimi yarışmasını kazanan Timuçin Unan Haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 17.02.1995, s.7).

Resim 9: Bülent Eczacıbaşı'nın Europalia'nın gerçekleşmemesi hakkındaki görüşlerini içerir gazete yazısı

(Cumhuriyet Gazetesi, 25.03.1995, s. 6).

Resim 10: Europalia Festivali'nin 1997 yılında yapılacağını duyuran gazete haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 05.01.1996, s.12).

Resim 11: Yaşar Kemal'in mahkumiyeti hakkında Bülent Eczacıbaşı'nın açıklaması

(Cumhuriyet Gazetesi, 19.03.1996, s.7).

Resim 12: Europalia 97-Türkiye'nin gerçekleşmemiş olmasına rağmen festivale ilişkin Paris'te etkinlik yapıldığını bildiren haber

(Cumhuriyet Gazetesi, 17.04.1996, s.14).

Resim 13: Europalia-97 Festivali'nin iptal ediliş haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 19.07.1996, s.16).

Resim 14: Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'in eleştirilere cevabı

(Cumhuriyet Gazetesi, 18.06.1996, s. 14).

Resim 15: Europalia Festivali'nin iptalini eleştiren Bülent Eczacıbaşı haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 25.07.1996, s.14).

Resim 16: Europalia bütçesini konu edinen gazete haberi

(Cumhuriyet Gazetesi, 23.07.1996, s.20).

Resim 17: Milli Piyango İdaresi'nin Europalia Festivali Fonu'na aktardığı paraya dair haber

(Cumhuriyet Gazetesi, 29.04.1997, s.20).

Resim 18: M. Haluk Ilıcak'ın sosyal medya paylaşımı

(M. Haluk Ilıcak'ın 1.10.2013 tarih ve saat:16:16'da yapılan twitter paylaşımının ekran görüntüsü).

Resim 19: Gazeteci Metin Celal'in 2015 yılında düzenlenecek Europalia hakkında köşe yazısı

(Cumhuriyet Gazetesi, Metin Celal, 11.02.2015, s.17).

Resim 20: Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın Europalia hakkında verdiği beyanat

(Cumhuriyet Gazetesi, 14.05.2014, s.16).

Resim 21: Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve eşi ile Belçika Kralı ve Kraliçesi 6 Ekim 2015'de Anatolia. Home of Eternity sergisinin açılışında

(https://www.yenivatan.be/).

Resim 22: 'Anatolia. Home of Eternity' sergisi açılısında Sn. Emine Erdoğan ve Belçika Kraliçesi

(https://www.tccb.gov.tr/en).

Resim 23: İkiz İdol

(Waelkens (Ed.), 2015:55).

Resim 24: Neolitik Dönem Erkek Heykeli

(Waelkens (Ed.), 2015:27).

Resim 25: Kubaba

(Waelkens (Ed.), 2015:77).

Resim 26: Aenas Troya'dan ayrılmadan önce

(Waelkens (Ed.), 2015:87).

Resim 27: Antonius Flavius Dometeinus heykelinden portre detayı

(Waelkens (Ed.), 2015:126).

Resim 28: Merkezde Claudius yanında karısı Agrippina

(Waelkens (Ed.), 2015:123).

Resim 29: Divriği Ulu Camii kuzey portalı

(Waelkens (Ed.), 2015:185).

Resim 30: Trabzon İmparatoru Alexios III

(Waelkens (Ed.), 2015:139).

Resim 31: Tören Miğferi

(Waelkens (Ed.), 2015:193).

Resim 32: Surnama-i Hümayun'dan cam işçiliği

(Waelkens (Ed.), 2015:237).

Resim 33: Metin Celal'in Europalia Turkey hakkındaki değerlendirme yazısı

(Cumhuriyet Gazetesi, Metin Celal, 20.01.2016, s.14).

Resim 34: Eminönü, İstanbul, 1954.

(Ara Güler, Imagine Istanbul (Ed. Paul Mcmillen), 2015:11).

Resim 35: Kumkapı, İstanbul, 1955.

(Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:17).

Resim 36: Eyüp, İstanbul, 1965.

(Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:42).

Resim 37: Mezarlık, Ortaköy, İstanbul, 1985.

(Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:42).

Resim 38: Tahtakale, İstanbul, 1966

(Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:41).

Resim 39: Kartal, İstanbul, 1956

(Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:25).

Resim 40: Doğu kıyafetli kadın.

(Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:24).

Resim 41: Türk kıyafetlerinde kadın

(Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015: 25).

Resim 42: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul (Ed. Paul Mcmillen), 2015: 9).

Resim 43: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 9).

Resim 44: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:24).

Resim 45: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 30).

Resim 46: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 30).

Resim 47: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 8).

Resim 48: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 22).

Resim 49: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 31).

Resim 50: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 9).

Resim 51: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015: 31).

Resim 52: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 8).

Resim 53: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 7).

Resim 54: Familiar Strangers

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:18-19).

Resim 55: Familiar Strangers

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:15).

Resim 56: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 22).

Resim 57: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:13).

Resim 58: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 22).

Resim 59: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:30).

Resim 60: Nothing Surprising

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 30).

Resim 61: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 9).

Resim 62: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:9).

Resim 63: Familiar Strangers

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:17).

Resim 64: Viewing Restricted

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 41).

Resim 65: Kaza ve Kader

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:8).

Resim 66: Viewing Restricted

(Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015: 40).

Resim 67: Karaköy, İstanbul, 2015

(Ahmet Polat, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:23).

Resim 68: İstanbul, 2010

(Ahmet Polat, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:36).

Resim 69: Fotoğraf: Bieke Depoorter, Magnum Fotoğrafları, 2015

(Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:60).

Resim 70: Fotoğraf: Sophie Calle, Voir la mer, 2011

(Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:57).

Resim 71: Fotoğraf: Sophie Calle, Voir la mer, 2011

(Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:56).

Resim 72: Ziyaretçi yorumu

(Rıdvan Gölcük tarafından).

Resim 73: Bouwman'ın kitabından kahvede Türk erkekleri ve okudukları gazeteler

(Bouwman, 2008).

Resim 74: Johannesburg Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Tabelası

(https://www.yee.org.tr/tr/haber/).

Resim 75: Üsküp Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Tabelası

(https://www.dunyabizim.com/dunyada-kultur).

Resim 76: Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'nin sosyal medyada isim kullanımlarında twitter örneği

(www.twitter.com)

Resim 77: Ziyaretçi yorumu

(Rıdvan Gölcük tarafından).

Resim 78: 3. Köprü İmajı

(Ahmet Polat, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:23)

Tablo 1: Sert ve Yumuşak Güç

(Kavoğlu, 2018: 24)

Tablo 2: Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat Şeması

(https://www.ktb.gov.tr/TR-183813/merkez-teskilati.html)

RESİMLER

LEVHA I

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 22.10.1994
Sayfa : 20

Europalia'nın Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı, Türkiye'nin ilk kez bu kadar büyük bir organizasyona dahil edildiğine dikkat çekti.

'Europalia 96-Türkiye' tanıtıldı

Avrupa'yla bütünleşmede tarihi fırsat

►Uluslararası Europalia Vakfı Başkanı Baron Jean Godeaux'nun imza törenindeki konuşmasında, "Europalia, Türkiye ile yeniden bir Avrupa ülkesini konuk edecek" sözlerine yer vermesi de Türk siyasi çevrelerinde 'anlamlı' bulundu.

Kültür Servisi - Europalia adı, Romalıların **'hasatla gelen bolluğu'**kutladıkları **'Opalia'** festivalinden esinleniyor. Europalia'nın benzersizliği de yaşamın her boyutunu disiplinler arası bir yaklaşımla kapsayarak, seçilen ülkeye kültürel bütünlüğünü olanca zenginliğiyle sergileme fırsatını vermesinden kaynaklanıyor.

İşte Europalia 1996 için seçilen Türkiye de böyle bir şansı yakalamış durumda. Türkiye bu şansı iyi kullanabilirse Avrupa'nın en önemli kültürel etkinliği olan **"Europalia"**da kendini Avrupa'ya kabul ettirmede çok önemli bir adım daha atmış olacak.

Uluslararası Europalia Vakfı tarafından her iki üç yılda bir başta Belçika olmak üzere Almanya, Hollanda, Lüksemburg ve Fransa'nın çeşitli kentlerinde düzenlenen **'Europalia'**nın tanıtımı için yapılan basın toplantısına, Türkiye Genel Direktörü **Bülent Eczacıbaşı**, Genel Direktör Yardımcısı **Melih Fereli** ve direktörler grubundan, **Can Paker** (sponsorluk direktörü), **Ömür Çağlar** (turizm direktörü), **Nurettin Nurkan**(icra direktörü), **Atilla Aksoy** (tanıtım ve halkla ilişkiler direktörü) ve **Yasemin Öncel** katıldı. Bülent Eczacıbaşı, Türkiye'nin ilk kez bu kadar büyük bir organizasyona dahil edildiğine dikkat çekerek, festivalin Türkiye'nin Avrupa'yla bütünleşmesinde tarihi bir fırsat olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı. Festivalin icra direktörü **Nurettin Nurkan** da 1996'da Türkiye konuk edilmek istendiğinde bu tarihi bilinçli olarak kabul ettiklerini çünkü, Avrupa Topluluğu ve **'gümrük birliği'**ne geçiş aşamasında Türkiye'yi Avrupa vitrinine çıkarmayı doğru bulduklarını ifade etti.

Yunanistan, İspanya ve Portekiz için düzenlenen Europalia festivallerini bu ülkelerin Avrupa Topluluğu üyeliklerine kabul edilmelerinin izlemesi ve 1996'nın aynı zamanda Avrupa Topluluğu'nun genişlemeyi tartışarak boyutlarını kararlaştıracağı yıl olması nedeniyle de, 'Europalia 96-Türkiye Festivali', Avrupa'yla bütünleşme çabalarının dönüm noktasında stratejik bir fırsat sunuyor. Uluslararası Europalia Vakfı Başkanı **Baron Jean Godeaux**'nun imza törenindeki konuşmasında, **"Europalia, Türkiye ile yeniden bir Avrupa ülkesini konuk edecek"** sözlerine yer vermesi de Türk siyasi çevrelerinde **'anlamlı'** bulunuyor.

Avrupa'nın uluslararası radyo ve televizyon kuruluşları ile basın organlarının yakından izledikleri Europalia festivali, seçilen her ülkeyi giderek dünya kamuoyunun ilgi odağına yerleştiriyor. Avrupa Birliği Komisyonu'nun tam destek sağladığı Europalia festivali iki milyonu aşkın konuğu ağırlıyor.

Orijinal Boyut : 9 * 27 cm

Resim 1: Europalia Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı'nın organizasyonla ilgi açıklaması (Cumhuriyet Gazetesi, 22.10.1994, s.20).

LEVHA II

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 27.12.1993
Sayfa : 3

"Avrupa'da Hasat" festivali

■ ANKARA (AA) - Türkiye, 1996 yılında düzenlenecek "Europalia '96 Türkiye" (Avrupa'da Hasat) festivalini üstleniyor. Festival, Türkiye'nin Avrupa kamuoyu nezdinde tarih, kültür ve medeniyetini her yönüyle tanıtmasını sağlayacak. Türkiye'nin 1996 Europalia festivalini üstlenmek için yaptığı resmi başvuru kabul edildi. Europalia Festivali Vakfı Başkanı Jean Codeaux'un Türkiye'nin Brüksel Büyükelçiliği'ne Europalia '96'yı Türkiye'ye vermeyi kararlaştırdıklarını bildirdiği öğrenildi. Buna göre festivale ilişkin ana sözleşmenin 31 ocak tarihinde Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin ile Kültür Bakanı Fikri Sağlar tarafından imzalanacağı öğrenildi.

Orijinal Boyut : 9 * 4 cm

Resim 2: Türkiye'nin, 1996 yılında düzenlenecek olan Europalia Festivaline katılımını ve ana sözleşmenin Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin ile Kültür Bakanı Fikri Sağlar tarafından imzalanacağını duyuran gazete haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 27.12.1993, s.3).

LEVHA III

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 22.01.1994
Sayfa : 3

Merkezi Brüksel'de

Bülent Eczacıbaşı Europalia Türkiye temsilcisi

İstanbul Haber Servisi - Türkiye, 1996 yılında, Avrupa'da **"görücüye"** çıkacak. Merkezi Belçika'nın başkenti Brüksel'de bulunan **"Europalia Vakfı"**, 1969'dan bu yana gerçekleştirilen ve seçilen bir ülkeyi her yönüyle tanıtmak amacıyla düzenlediği **"Europalia Tanıtım Festivali"**nin 1996'da yapılacak bölümünü Türkiye'ye ayırdı.

Başta Belçika olmak üzere, tüm Avrupa Topluluğu ülkelerinde gerçekleştirilecek olan festival, Belçika Kralı **2. Albert** ve Cumhurbaşkanı **Süleyman Demirel**'in himayesinde gerçekleştirilecek. Festivalin Türkiye Yüksek Komiserliği'ne, **Bülent Eczacıbaşı** seçildi.

600'e yakın etkinlik

Festivalin ana sözleşmesi 31 ocak tarihinde, İstanbul Atatürk Kültür Merkezi'nde, Dışişleri Bakanı **Hikmet Çetin**, Uluslararası Europalia Vakfı Başkanı Baron **Jean Godeaux**, Kültür Bakanı **Fikri Sağlar** ile **"Europalia '96 Türkiye"**nin Belçika ve Türkiye Yüksek Komiseri Bülent Eczacıbaşı'nın da katılacağı törenle imzalanacak. 1996 yılında, eylül-aralık ayları arasında yapılacak olan festival kapsamında, Belçika'nın yanı sıra Almanya, Fransa, Hollanda ve Lüksemburg gibi ülkelerde, Türkiye'ye yönelik 600'e yakın etkinlik düzenlenecek.

Orijinal Boyut : 5 * 18 cm

Resim 3: Europalia Festivaline ilişkin detayları duyuran gazete haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 22.01.1994, s. 3).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 14.02.1994
Sayfa : 19

EUROPALİA FESTİVALİ

Türkiye 4 ay süreyle AT ülkelerine tanıtılacak

ANKARA (AA) - Türkiye, 1996 yılında Europalia Vakfı aracılığıyla kendisini tüm yönleriyle, başta Belçika olmak üzere, AT ülkelerine tanıtma imkanı bulacak.
Bir ülkeyi, siyasi, ekonomik, kültürel, ticari, turistik ve sosyal yönleri ile tanıtmak amacıyla 2 veya 3 yılda bir festival organize eden Belçika'daki Europalia Vakfı, 1996 yılı için organize edeceği **'Europalia Festivali'**nde, 4 ay süreyle Türkiye'yi tanıtacak.
Europalia Vakfı ile yapılan anlaşma uyarınca, festival için gerekli idari ve mali yapılanmayı düzenlemek amacıyla hazırlanan yasa tasarısı TBMM Dışişleri Komisyonu'nda 16 şubat çarşamba günü görüşülecek.
Yasa tasarısı, Türkiye'nin Eropalia Festivali için ana hedeflerini belirlemek, çalışmaları yürütmek ve sonuçlandırmak amacıyla başbakanlık bünyesinde **'Türkiye Europalia Milli Teşkilatı'** kurulmasını öngörüyor.

Tarihi bir fırsat

'Türkiye Europalia Festivali'nin Türkiye'nin AT ülkeleri nezdinde tanıtılması ve imajının geliştirilmesi için tarihi bir fırsat olduğu belirtilerek, özetle şu görüşlere yer verildi:
"Europalia Vakfı tarafından 1969 yılından bu yana her iki veya üç yılda bir yapılan ve seçilen bir ülkeyi her yönüyle tanıtmak amacıyla organize edilen Europalia Tanıtma Festivali, 4 ay süre ile sayıları 600'ü bulan yoğun gösteri ve tanıtma faaliyetlerini içeren bir kültürel ve ekonomik çıkartma niteliğindedir.
1996 Türkiye Europalia Tanıtma Festivali çerçevesinde; 4 aylık bir zaman dilimini kapsayacak biçimde düzenlenecek ekonomik, kültürel, tarihi ve turistik amaçlı her türlü sergi, tiyatro, film, ve konferansların toplam sayısının 600'ü bulması beklenmektedir. Bunlar içinde Türk tarih, kültür ve medeniyetini ortaya koyan çeşitli sergiler, klasik Türk ve Batı müziği konserleri, çağdaş Türk tiyatro ve bale eserleri, geleneksel Türk tiyatro örnekleri, ödüllü Türk filmleri ve tanıtma ağırlıklı filmler, ekonomik ve edebi içerikli konferanslar, turizm haftaları, moda gösterileri, Türk mutfağı haftaları, yoğun afiş tanıtma kampanyaları yer alabilecek."

Orijinal Boyut : 5 * 29 cm

Resim 4: Europalia Festivali'nin, Türkiye'nin AT ülkeleri nezdinde tanıtılması için bir fırsat olduğunu vurgulayan gazete haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 14.02.1994, s.19).

LEVHA V

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 03.08.1994
Sayfa : 13

Belçika'dan Türkiye'ye ithal festival

Kültür Servisi - Belçika'da iki ve üçer yıllık dönemlerle düzenlenen Europalia Festivali'nin 1996 yılında Türkiye'de düzenlenmesi için yürütülen çalışmalar sonuçlanma aşamasına geldi. Europalia Festivali ile ilgili sergiler, etkinlikler ve yapılacak hazırlıkların hız kazandığı, bu konuda Belçika'da bulunan Europalia Vakfı yöneticileriyle görüşmelerin son aşamaya geldiği bildirildi. Festivalin 1996 yılında Türkiye'de gerçekleşmesiyle, Türk kültür ve sanatının başta Belçika olmak üzere, Batı Avrupa ülkelerinde etkili tanıtımı yapılacak. Festival etkinlikleri Belçika ve diğer ülkelerin radyo ve televizyonları aracılığıyla tüm Avrupa'ya ulaşacak. Türkiye'nin her türlü tanıtımının gerçekleşeceği festivalin toplam maliyetinin 50 milyon dolar olacağı hesaplandı. Maliyetinin yüzde 60'ı Belçika hükümeti, Avrupa Konseyi ve AT tarafından karşılanacak. Türkiye, organizasyonu kabul ederse 20 milyon dolar ödeyecek. Kültür Bakanlığı bu tutarın ödenmesi için ilk etapta özel sektörden yardım istedi.

Orijinal Boyut : 9 * 6 cm

Resim 5: Europalia Festivali'nin Türkiye'de yapılacağı hatalı bilgisini paylaşan gazete haberi (03.08.1994, s.3).

LEVHA VI

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 05.01.1996
Sayfa : 12

Europalia- Türkiye Festivali 1997'de yapılacak

Kültür Servisi- Türk Dışişleri Bakanlığı ve Europalia-Türkiye Festivali Genel Koordinatörü **Bülent Eczacıbaşı**'nın sürdürdüğü yoğun girişimler sonucunda, Belçika hükümeti festivale yeniden yeşil ışık yaktı. Türkiye'nin kültürel zenginliklerinin Avrupa ülkelerinde tanıtılmasında **"tarihi bir fırsat"** olarak değerendirien ve Belçika hükümetinin mali gerekçeler göstererek askıya aldığı Europalia- Türkiye Festivali'nin 1997 yılında yapılması kararlaştırıldı.

Europalia-Türkiye Genel Koordinatörü Bülent Eczacıbaşı, yurt dışında yaptığı basın açıklamasında Türkiye Europalia'sının 1997 yılının eylül- aralık ayları arasında gerçekleştirileceğini açıklayarak şunları söyledi: **"Belçika hükümetinin, 23 Mart 1995 günü, mali güçlükleri gerekçe göstererek askıya alınan 'Europalia 96- Türkiye' festivali hazırlık çalışmalarının sürdürülmesini kararlaştırdığını ve gerekli mali kaynakları tahsis ettiğini, memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Bu sonucun alınmasında, Dışişleri Bakanlığı'mızın çabalarıyla sürdürülen Belçika kamuoyunu aydınlatma çalışmaları belirleyici rol almıştır. Aradan geçen dokuz aylık sürede, bir yandan Belçika kamuoyunu aydınlatma çalışmaları sürdürülürken, bir yandan da festival hazırlıkları kesintisiz yürütülmüştür. Ancak Belçika tarafındaki hazırlıkların kesintiye uğraması nedeniyle kaybedilen zamanın telafisi için, festival 1997 yılına ertelenmiştir. Türkiye Europalia'sı, 1997 yılının eylül-aralık ayları arasında gerçekleştirilecektir. Europalia hazırlık çalışmaları, başlangıçtan beri benimsediğimiz, çağdaş Türkiye'nin kültürünü, Anadolu'da yaşamış bütün uygarlıkların ve çağdaş kültür öğelerinin bir sentezi olarak, bütün yönleriyle tanıtmak ilkesi doğrultusunda sürdürülmektedir. Çağdaş Türkiye'nin bütün yönleriyle tanıtılacağı üstün nitelikli bir festivalin, Türk ve Avrupa toplumlarının yakınlaşmasına hizmet edeceğine inanıyoruz."** Bu arada Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi **Ömer Akbel**, Türkiye'nin Belçika Bakanlar Kurulu kararını memnunlukla karşıladığını belirterek, **"gümrük birliğinin festivalin gerçekleştirilmesi için elverişli bir ortam yarattığını"** vurguladı. Akbel, **"Europalia Festivali, Türkiye'nin tüm birikim ve zenginliklerinin Avrupa kamuoyuna tanıtılması bakımından önemli bir fırsat teşkil etmektedir"** dedi.

Orijinal Boyut : 16 * 12 cm

Resim 6: Ertelenen Europalia Turkey Festivali'nin 1997 yılında yapılacağını duyuran gazete haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 05.01.1996, s.12).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 21.07.1996
Sayfa : 5

SIFIR NOKTASI / ORAL ÇALIŞLAR

Europalia'yı Kaybettiren Kafa...

"Europalia yapılmıyor, Türkiye önemli bir olanağı elinden kaçırdı" haberi, belki bir çoğunuz için fazla bir anlam ifade etmeyebilir. Zaten Türkiye gibi yarın başımıza ne geleceği belli olmayan bir ülkede, Europalia da ne oluyor diyebilirsiniz.

Uzun süredir kamuoyuna yansıyan ve Türkiye için çok şeyler kazandırabileceği söylenen Europalia'da neler olduğunu merak edip araştırdım. Öğrendiklerim karşısında hayretler içinde kaldım.

Önce Europalia'nın ne olduğunu ve bizimle ilişkisini kısaca anlatmakta yarar var diye düşünüyorum. Europalia, her iki yılda bir Belçika'da düzenlenen ve üç ay süresince bir ülkenin kültür, sanat, tarih ve sosyal yaşamını tanıtmayı amaçlayan festival türü bir etkinlik. Bu festivalde sergiler, tiyatro gösterileri, konserler yer alıyor.

Europalia'da her iki yılda bir bütün Avrupa ülkeleri tek tek tanıtılıyor. Bu tanıtıma, Japonya gibi bazı Uzakdoğu ülkeleri de ekleniyor. 1996 yılı da Türkiye Europaliası şekilnde kararlaştırılıyor.

Bu etkinlikler devlet güdümünde olmasın diye, o ülkeden tanınmış bir isim genel direktör olarak belirleniyor ve bu genel direktörün yöneticiliğinde etkinlikler planlanıyor.

Türkiye'nin tanıtılacağı çalışmaların genel direktörlüğüne **Bülent Eczacıbaşı** getiriliyor. Eczacıbaşı, bu etkinlikleri organize etmek amacıyla, her dalda birer direktör atayarak çalışmalara başlıyor. Türkiye'nin ve dünyanın birçok önemli ismi, bu etkinlikleri hayata geçirebilmek için kolları sıvıyorlar.

★★★

Türkiye açısından en önemli çalışma, sergiler alanında yoğunlaşıyor. Sergiler direktörlüğüne de Türk İslam Eserleri Müzesi Müdürü Dr. **Nazan Ölçer** getiriliyor. Çalışmaları yürütenler, 12 büyük sergi için ciddi bir hazırlık yapıyorlar. Bu 12 sergi'nin çapını tanımlayabilmek için, *"Kanuni Sultan Süleyman Sergisi büyüklüğünde 12 sergi"* ifadesi kullanılıyor.

Eğer 1997 Eylül ayında Türkiye Europaliası gerçekleşebilseydi, Avrupa'nın merkezinde üç ay boyunca 12 büyük sergi yer alacaktı. Bu 12 büyük sergi, çalışmaları yürütenlerin belirttiğine göre *"Anadolu tarihindeki Doğu-Batı karşılaşmasını gözler önüne serecekti"*.

★★★

Ne yazık ki bütün bunlar gerçekleşemiyor. Birçok uluslararası çapta sanatçımızın da yer alacağı etkinlikler güme gitmiş durumda. Üstelik, böyle bir olanak, saçma sapan ilkellikler yüzünden kaçırılıyor.

Etkinlikler, önce Belçikalıların Türkiye'deki insan hakları ihlalleri konusundaki rezervleri nedeniyle bir yıl erteleniyor ve 1996 yılında yapılması planlanan Europalia 1997 yılına kalıyor.

Bu yıl, Türkiye'deki yetkililerin yaptığı anlamsız hatalar her şeyin berbat olmasına yol açıyor. ANAYOL koalisyonu döneminde bu konunun sorumlusu Devlet Bakanı **Ali Talip Özdemir**'in bir müşavirinin müdahalesi her şeyin karışmasının başlangıcı oluyor. Müşavir, Europalia Kanunu'nun, etkinliklerin bir yıl ertelenmesi nedeniyle kadük hale geldiğini söylüyor ve devletin bu iş için ayırdığı paraların kullanılmasına engel oluyor. Bu nedenle ciddi bazı araştırma ve çalışmalar durma noktasına geliyor. Araştırmacılar randevu ve incelemelerini iptal ediyorlar.

Ardından dönemin Kültür Bakanı **Agâh Oktay Güner**'in engellemeye varan müdahaleleri başlıyor. Türkiye'den sergi için gönderilecek tarihi eserleri vermeyeceğini, Batılıların bunları iade etmeyebileceklerini söylüyor. Araştırma yapan yabancı bilim insanlarının çalışmaları bilinçli ya da bilinçsiz sekteye uğratılıyor.

Kaynakların kesilmesi, Kültür Bakanı'nın anlamsız şoven girişimleri, zaten tereddütlü olan Avrupa ülkelerini iyice tedirgin ediyor ve 17 temmuz tarihinde Europalia'yı ülkeler temelinde bundan böyle yapmayacakları kararını alıyorlar. Yeni karara göre, artık Avrupa şehirlerinin tanıtıldığı etkinlikler yapılacak.

Artık *"Europalia Türkiye"* yok. Ancak, ortada hazırlanmış ve son aşamasına gelmiş 12 büyük sergi var. Bu sergiler yerli ve yabancı 35 bilim insanın yıllardır sürdürdüğü çalışmalarla önemli bir aşamaya gelmiş durumda.

★★★

En azından bu 12 sergi yaşama geçirilebilir. Bülent Eczacıbaşı ve arkadaşları hiç olmazsa bunca çabanın ürünü olan bu sergileri bitirip ortaya çıkarmalılar. Kanuni Sultan Süleyman Sergisi çapında 12 büyük sergi çok önemli bir birikimi ifade ediyor. Bu birikimi Türkiye'nin ve insanlığın hizmetine sokmak da önemli bir görev.

Bir şeylerin, bazı ahmak veya önyargılı göreviller nedeniyle kaybedildiği bir gerçek. Ancak ortaya çıkan önemli bir birikimi de değerlendirmek gerekiyor. Eczacıbaşı'ndan, çalışmalarını tamamlamasını bekliyoruz.

O sergiler, yaşama geçirilsin. Bu bile önemli bir kazanç sayılır.

Orijinal Boyut : 23 * 13 cm

Resim 7: Europalia Festivali'nin niçin yapılamadığı konusunda Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'i eleştiren gazete makalesi (Cumhuriyet Gazetesi, Oral Çalışlar, 21.7.1996, s. 5).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 17.02.1995
Sayfa : 7

'Europalia 96 Türkiye'

■ **İstanbul Haber Servisi** -1996 yılında Türk kültür ve sanatını Avrupa ve dünyaya tanıtacak olan "Europalia 96 Türkiye" festivali etkinliklerinde kullanılacak logo ve amblem seçimi için düzenlenen yarışmayı Timuçin Unan kazandı. Ödül töreninde konuşan Europalia 96 Türkiye Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı, "Bu festival, gümrük birliği ve Avrupa Birliği'ne girmek isteyen ülkemiz için olumlu bir tanıtım olacaktır" dedi.

Orijinal Boyut : 8 * 3 cm

Resim 8: Europalia Festivali logo ve amblem seçimi yarışmasını kazanan Timuçin Unan Haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 17.02.1995, s.7).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 25.03.1995
Sayfa : 6

Belçika, Europalia 96 - Türkiye Festivali'ni askıya aldı

Eczacıbaşı: Neden, mali kriz değil siyasi

Kültür Servisi - Brüksel'deki Uluslararası Europalia Vakfı Yönetim Kurulu, önceki gün yapılan toplantısının ardından bir basın bildirisi yayımlayarak Europalia 96 - Türkiye Festivali gösterilerinin Belçika tarafından finansmanında belirsizlikler ortaya çıktığını, vakfı ağır bir mali krizden korumak endişesiyle hazırlık çalışmalarını geçici bir süre askıya aldıklarını duyurdu. Europalia 96 - Türkiye Festivali Genel Direktörü **Bülent Eczacıbaşı** da dün bir basın toplantısı düzenleyerek bu **'mali kriz'** gerekçesinin altında siyasi nedenler, özellikle Kürt sorunu olduğunu bildiklerini, çalışmaların bu nedenle durdurulmasını esefle karşıladıklarını belirtti.

Europalia 96-Türkiye Festivali Genel Direktörü Bülent Eczacıbaşı 'mali kriz' gerekçesinin altında siyasi nedenlerin olduğunu söyledi. (Fotoğraf: DEVRİM BARAN)

Bu festivali çok büyük ve değerli bir kültür, sanat olayı olarak görüp hazırlıklarını bu şekilde yönlendirdiklerini dile getiren Eczacıbaşı, Europalia'nın temel felsefesinde de olduğu gibi çalışmalarda hiçbir siyasi amacın ağırlık taşımaması gerektiğini vurguladı. Eczacıbaşı **"Böyle bir temel felsefeye hizmet etmek için düzenlenen festivallerin politik amaçlarla baskı altına sokulmasını çok üzücü bir durum olarak karşılıyoruz" dedi.**

Vakfın kararında geçici bir uzamadan söz edildiğini anımsatan Eczacıbaşı, kendileri için festivalin bitmediğini, ancak bu geçici süre uzarsa festivalin zamanında yetişmesinin güç olacağını belirtti. Eczacıbaşı, **"Bu sorunlar Belçika hükümetinin Flaman kesiminden kaynaklanıyor. Europalia'ya katkıda bulunmama kararını açıkladılar, onların bu açıklamasından tüm yerel yönetimler, Europalia'nın özel sponsorları etkilendi. Etkinliklerle ilgili bazı olanakların geri çekilmesi, bazı kentlerde sergi salonlarının verilmemesi gibi festivalin kalitesiyle ilgili önemli sorunlar oluşmaya başladı"** dedi.

Eczacıbaşı, bu gelişmelerin birkaç günlük olmadığını tekrarladı.

Bugüne kadar 1 milyon dolarlık bir harcama yapıldığını bildiren Eczacıbaşı, Türk tarafına ait toplam bütçenin 20-25 milyon doları bulabileceğini ifade etti. Ancak son gelişmelerden sonra, festivalin hiç gerçekleşememesi olasılığını da göz önünde bulundurarak boşuna harcama yapmamaya dikkat edeceklerini de sözlerine ekledi.

Orijinal Boyut : 12 * 15 cm

Resim 9: Bülent Eczacıbaşı'nın Europalia'nın gerçekleşmemesi hakkındaki görüşlerini içerir gazete yazısı (Cumhuriyet Gazetesi, 25.03.1995, s. 6).

LEVHA X

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 05.01.1996
Sayfa : 12

Europalia- Türkiye Festivali 1997'de yapılacak

Kültür Servisi- Türk Dışişleri Bakanlığı ve Europalia-Türkiye Festivali Genel Koordinatörü **Bülent Eczacıbaşı**'nın sürdürdüğü yoğun girişimler sonucunda, Belçika hükümeti festivale yeniden yeşil ışık yaktı.Türkiye'nin kültürel zenginliklerinin Avrupa ülkelerinde tanıtılmasında **"tarihi bir fırsat"** olarak değerendirien ve Belçika hükümetinin mali gerekçeler göstererek askıya aldığı Europalia- Türkiye Festivali'nin 1997 yılında yapılması kararlaştırıldı.

Europalia-Türkiye Genel Koordinatörü Bülent Eczacıbaşı, yurt dışında yaptığı basın açıklamasında Türkiye Europalia'sının 1997 yılının eylül- aralık ayları arasında gerçekleştirileceğini açıklayarak şunları söyledi: **"Belçika hükümetinin, 23 Mart 1995 günü, mali güçlükleri gerekçe göstererek askıya alınan 'Europalia 96- Türkiye' festivali hazırlık çalışmalarının sürdürülmesini kararlaştırdığını ve gerekli mali kaynakları tahsis ettiğini, memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz. Bu sonucun alınmasında, Dışişleri Bakanlığı'mızın çabalarıyla sürdürülen Belçika kamuoyunu aydınlatma çalışmaları belirleyici rol almıştır. Aradan geçen dokuz aylık sürede, bir yandan Belçika kamuoyunu aydınlatma çalışmaları sürdürülürken, bir yandan da festival hazırlıkları kesintisiz yürütülmüştür. Ancak Belçika tarafındaki hazırlıkların kesintiye uğraması nedeniyle kaybedilen zamanın telafisi için, festival 1997 yılına ertelenmiştir. Türkiye Europalia'sı, 1997 yılının eylül-aralık ayları arasında gerçekleştirilecektir. Europalia hazırlık çalışmaları, başlangıçtan beri benimsediğimiz, çağdaş Türkiye'nin kültürünü, Anadolu'da yaşamış bütün uygarlıkların ve çağdaş kültür öğelerinin bir sentezi olarak, bütün yönleriyle tanıtmak ilkesi doğrultusunda sürdürülmektedir. Çağdaş Türkiye'nin bütün yönleriyle tanıtılacağı üstün nitelikli bir festivalin, Türk ve Avrupa toplumlarının yakınlaşmasına hizmet edeceğine inanıyoruz."** Bu arada Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi **Ömer Akbel**, Türkiye'nin Belçika Bakanlar Kurulu kararını memnunlukla karşıladığını belirterek, **"gümrük birliğinin festivalin gerçekleştirilmesi için elverişli bir ortam yarattığını"** vurguladı. Akbel, **"Europalia Festivali, Türkiye'nin tüm birikim ve zenginliklerinin Avrupa kamuoyuna tanıtılması bakımından önemli bir fırsat teşkil etmektedir"** dedi.

Orijinal Boyut : 16 * 12 cm

Resim 10: Europalia Festivali'nin 1997 yılında yapılacağını duyuran gazete haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 05.01.1996, s.12).

LEVHA XI

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 19.03.1996
Sayfa : 7

Eczacıbaşı'nın Yaşar Kemal açıklaması

İstanbul Haber Servisi - 1997 yılında yapılacak Europalia Türkiye Festivali'nin Genel Sorumlusu Bülent Eczacıbaşı, Yaşar Kemal'siz Europalia düşünelemeyeceğini belirterek "Yaşar Kemal'in mahkûmiyeti, bizi her şeyden önce bir yurttaş olarak düşündürmelidir. Tüm eserlerinde barış ve dostluğu öven ve özendiren, böylesine değerli bir yazarımız 'halkı kin ve düşmanlığa tahrik' suçlamasıyla mahkûm ediliyorsa, ülkemizde çözülmesi gereken sorunlar var demektir" dedi.

Orijinal Boyut : 4 * 9 cm

Resim 11: Yaşar Kemal'in mahkumiyeti hakkında Bülent Eczacıbaşı'nın açıklaması (Cumhuriyet Gazetesi, 19.03.1996, s.7).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 17.04.1996
Sayfa : 14

Europalia 97-Türkiye, Paris'teki Türk Sineması Toplu Gösterisi ile dün başladı

Avrupa, Türk sinemasını izleyecek

Kültür Servisi- Türkiye'nin dış tanıtımı için büyük önem taşıyan Avrupa'daki büyük kültür çıkarması, Europalia'97-Türkiye, Beaubourg Kültür Merkezi'ndeki görkemli Türk Sineması Toplu Gösterisi ile başladı.

1992'de **Fikri Sağlar**'ın Kültür Bakanlığı döneminde gündeme gelen ve 1994'te yine Sağlar'ın döneminde Europalia 96-Türkiye projesiyle gerçekleşmesi planlanan Türk Sineması Toplu Gösterisi'nde, 6 ay süreyle Fransız sinemaseverlere 110 film sunulacak.

Gerçekleşmesi için çalışmaları 1994 yılında başlatılan ve ülkemizin tüm sanat, kültür ve folklor zenginlikleriyle Avrupa'da geniş biçimde tanıtılmasına amaçlayan Europalia'96-Türkiye, Belçika'dan beklenen katkının politik nedenlerle gecikmesi yüzünden bir yıl ertelenmiş ve Belçika'da başlayıp tüm Avrupa'ya yayılacak etkinlikler 1996'dan, 97'yle kaydırılmıştı. Paris'te dün başlayan bu toplu gösteri ekim ayına dek sürecek. Gösteride tüm filmler için Fransızca elektronik altyazılar hazırlanıyor. Galerie Garance'da bir fotoğraf, afiş ve kostüm sergisi açılıyor. Toplu gösterinin afişini **Mengü Ertel** hazırladı. Önümüzdeki aylarda bu toplu gösteri en azından bir bölümüyle İngiltere ve Kanada gibi ülkelerde tekrarlandığında hazırlanan Türk Sineması kitabı da İngilizceye çevrilecek.

Önümüzdeki yıl bir bölümü Brüksel'de yinelenecek olan bu toplu gösteri sayesinde kimi klasiklerin onarılması da büyük önem taşıyor.

Kopyaların hazırlanmasında büyük katkıları olan M.S.Ü. Sinema ve Televizyon Enstitüsü, Europalia'nın sağladığı bütçe ile kimi filmleri yok olmaktan kurtardı. Böylece, bu etkinlik, kültürümüzü yurtdışında tanıtmanın yanısıra onu elde tutmanın ve korumanın da gerçekleştirilebildiği daha da önemli bir niteliğe bürünüyor.

Türk sinemasının tarihindeki en büyük yurtdışı tanıtım atağı olan Türk Sineması Toplu Gösterisi, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın koordinasyonunda ve **Hülya Uçansu**'nun direktörlüğünde gerçekleştirildi. Türk sinemasını tüm dönemleri, akımları ve yönetmenleriyle temsil etmesi amaçlanan bu toplu gösteri üzerine Hülya Uçansu ile görüştük.

- Beaubourg projesini kısaca anlatır mısınız?

HÜLYA UÇANSU- 1994 yılının Ocak ayında Türkiye ve Belçika arasında Europalia'96- Türkiye anlaşması imzalandıktan ve bu projenin sergiler dışında sanatla ilgili direktörlüklerinin İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'na verilmesinden sonra bu etkinliğin sinema direktörlüğüne tayin edildim. Diğer alanların direktörleri ile birlikte Brüksel'e yaptığımız ilk seyahatte istenilen toplu gösterinin yapılacağı salonun sadece 100 kişilik olduğunu görünce ve üç ay içinde filmleri ancak 5.000 kişinin izlediğini öğrendiğim zaman bu projenin mutlaka başka ülkelere de taşınması gerekliliğini düşündük. Europalia Türkiye Genel Direktörü Sayın **Bülent Eczacıbaşı** ile Yürütme Komitesi üyeleri de bu yaklaşımımı onayladılar.

Türk sinemasının tarihindeki en büyük yurtdışı tanıtım atağı olan Türk Sineması Toplu Gösterisi, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'nın koordinasyonunda ve Hülya Uçansu'nun direktörlüğünde gerçekleştirildi.

Bu arada uzun yıllardır Türk sinemasını için bir toplu gösteri yapmak isteyen Beaubourg Kültür Merkezi (BKM) Sinema Direktörü **Jean Loup Passek** ile film eleştirmenleri **Mehmet Basutçu, Atilla Dorsay** ve **Vecdi Sayar**'ın girişimleriyle bir ön görüşme yapıldı. Ve 94 yılının Ekim ayında 100 filmlik bir toplu gösterinin anlaşması BKM ile İKSV arasında imzalandı. Sayın Eczacıbaşı ve Europalia'nın sağlayacağı bütçe ile bu projenin çerçevesinde gerçekleştirilmesini onayladılar. Bu resmi girişimlerin aralarından **Onat Kutlar,** Prof. **Sami Şekeroğlu, Atilla Dorsay, Vecdi Sayar** ve **Mehmet Basutçu**'dan oluşan ve Sinema Direktörlüğü'ne bağlı bir Danışma Kurulu ön programı çalışmalarına başladı. Koordinasyon için Paris'te yaşayan Mehmet Basutçu görevlendirildi. 95 yılının Mart ayında MSÜ Sinema-TV Merkezi (STM) eski filmlerin negatiflerini onarma ve yeni kopya basma çalışmalarına başladı. STM ekibinin çok özverili çalışmasını vurgulamak isterim.

Toplam 113 filmden oluşan bu toplu gösterinin 96 adedinin kopyaları Türkiye'den sağlanıyor.

- Türk Sineması Toplu Gösterisi, Europalia kapsamında olacaktı, ancak bir yıl önce gerçekleşiyor. Bunun sakıncası var mı?

Bu toplu gösterimin 96 Nisan- Ekim arasında olması bir zorunluluktan doğdu. Beaubourg Kültür Merkezi 97 Ocak ayında tadilata giriyor. 97 sonbaharına ertelenen Europalia ile eş zamanda olması bu teknik zorunluluk yüzünden mümkün olamadı. Herhangi bir zarar söz konusu değil. Tam tersine, Belçika Sinematek'i programı buradaki filmleri izleyerek daha rahat seçebilir.

- Mali kaynaklar nelerdi? Nereden destek sağlandı?

Yeni kopyaların ham malzemesi ve laboratuar giderleri, personel, tanıtım, seyahatler gibi kalemlerden oluşan tüm giderleri Europalia 96- Türkiye üstlendi. BKM, Türk sineması ile ilgili hazırlanan kitabın giderlerini karşılıyor.

- Bu 113 filmin seçimindeki ölçüt neydi?

Sinemamızın tarihi süreci içinde belirli dönemlerde kalıcı izler bırakan, yarattıkları sinema dili ile sinemamızın gelişimine katkıda bulunan, daha sonraki dönemde de uluslararası film festivallerine katılan ya da ödüllendirilen filmler gündeme getirildi. 120 filmlik bir büyük brüt liste yapılırken, özellikle eski filmlerin negatif durumları göz önünde bulundurulduğu. BKM Sinema Direktörü J.L.Passek seçimini bir liste içinden yaptı.

- Beaubourg için hazırlanan kitap nasıl oluştu? Sinemamız için belgesel bir nitelik taşıyor mu?

BKM, toplu gösterisini yaptığı her ülkenin sineması üzerine bir kitap hazırlatıyor. Türk sineması için hazırlanan kitabın editörlüğü Mehmet Basutçu'ya verildi. Kitabın yapısından yazarların seçimine varana dek tüm çalışmayı Basutçu yaptı. Kitapla ilgili bir değerlendirme yapmak için henüz erken; çünkü daha baskıdan gelmedi. İyi bir çalışma olması sinemamız için kazanç olacaktır.

TÜRK SİNEMASI ÖZEL GECELERİ

Bugün

Georges Pompidou Kültür Merkezi **"Onat Kutlar'a Saygı"** Programı:

18.30 **Söz Adamı**

Film gösterimi: **Ömer Kavur**'un bir videosu, Anma: **Jak Şalom**'un "İnsan ve Yazar" adlı konuşması, çeşitli şiir ve metinlerin **Remy Haurcade** ve **Genco Erkal** tarafından iki dilde okunması. **Cevat Çapan**'ın şiirleri, Onat Kutlar'ın sevdiği müzikler

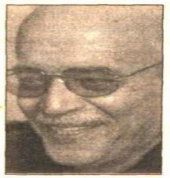
20.30 **Resim Adamı**

Film gösterimleri:

Erdal Öz tarafından yapılan "Onat Kutlar Söyleşisi"

Sessiz dia gösterisi: Bir Yaşamdan resimler.

Senaryosunu Onat Kutlar'ın yazdığı **"Hakkâride Bir Mevsim"** **Jak Şalom, Zeynep Oral, Gaye Petek-Şalom, Remy Hourcade** ve **Cevat Çapan**'ın Onat Kutlar'la ilgili anıları

Onat Kutlar'ın sevdiği müzikler

Onat Kutlar ve Cevat Çapan'ın şiirlerinin iki dilde okunması.

18 nisan perşembe

18.00 -**Bertrand Tavernier** ve Türk Sinemacıları **Atıf Yılmaz** ve **Başar Sabuncu**'dan oluşan Fransız-Türk Komitesi, UNESCO'da, Fransız ve Türk sineması üstüne bir konferans verecek. Konferansın başlığı "Değerleri ve Şansları"

19 nisan cuma

On Türk yönetmen tarafından, yapım zorluklarının üstesinden gelebilmek için kurulan vakıf tarafından gerçekleştirilen filmlerden alınan dört, yeni ve yayımlanmamış kısa metrajlı filmden oluşan bir gösterim düzenlenecek. Gösterimde yer alan filmler: Buluşma- **Ömer Kavur**, Hep Aynı- **Zeki Ökten**, Gül İle Adem- **Barış Pirhasan**, Tavukgögsü Kazandibi-**Atıf Yılmaz**.

Gösterimden sonra davetli oyuncu ve yönetmenlerin katılacağı bir tartışma düzenlenecek.

Orijinal Boyut : 28 * 24 cm

Resim 12: Europalia 97-Türkiye'nin gerçekleşmemiş olmasına rağmen festivale ilişkin Paris'te etkinlik yapıldığını bildiren haber (Cumhuriyet Gazetesi, 17.04.1996, s.14).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 19.07.1996
Sayfa : 1

FESTİVAL

Europalia-97 iptal edildi

16. Sayfada

Orijinal Boyut : 4 * 4 cm

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 19.07.1996
Sayfa : 16

Europalia-97 Festivali iptal edildi

Kültür Servisi- İki yılı aşkın süredir hazırlıkları sürdürülen Europalia-97 Türkiye Festivali, **'anlaşmanın yenilenmemiş olması'** gerekçesiyle Belçika tarafından iptal edildi. Kararla ilgili açıklama yapan Europalia Türkiye Genel Direktörü **Bülent Eczacıbaşı**, bu gerekçeyi yeterli ve inandırıcı bulmadığını belirtti. Europalia 96-Türkiye Festivali, önce 1995 yılında Belçika'da Europalia Vakfı tarafından ekonomik sorun gerekçe gösterilerek, tek taraflı olarak çalışmaları askıya alınmıştı. Bu gerekçenin altında yatan gerçek neden, programda Kürt ve Ermeni kültürlerine yer verilmemesiydi. Daha sonra festival bir yıl ertelenmiş ve 1997'e kaydırılmıştı. Bu kez Uluslararası Europalia Vakfı'nın 1 Temmuz 1996 tarihine kadar anlaşmanın yenilenmemiş olması gerekçesiyle Europalia 97 Türkiye Festivali'nin yapılmaması kararını alması üzerine Bülent Eczacıbaşı şunları söyledi: **"1995 seçimlerinden sonraki siyasi geçiş döneminin belirsizlikleri nedeniyle bazı gecikmelerin olduğu doğrudur. Ancak, anlaşmanın 1 temmuza kadar yenilenememiş olması, festivalin yapılmasını önleyecek kadar büyük aksaklıklar doğurmamıştır. Anlaşmanın yenilenmesi gereğinin, Belçikalıların geçen yıl aldıkları bir yıllık erteleme kararından kaynaklandığını da unutmamalıdır. Türk tarafınca Vakfa gönderilmiş bulunan ve imzalanmaması için hiçbir neden olmayan anlaşma metni, her türlü mali ve idari garantiyi içermektedir. Bu koşullar altında Europalia Vakfı'nın Türkiye'deki siyasi gelişmeleri hiç dikkate almayan, anlayışsız ve sabırsız bir tutumla festivali iptal etmesindeki gerekçeyi geçerli görmüyorum."**

Orijinal Boyut : 15 * 7 cm

Resim 13: Europalia-97 Festivali'nin iptal ediliş haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 19.07.1996, s.16).

LEVHA XIV

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 18.06.1996
Sayfa : 14

Kültür Bakanı Agâh Oktay Güner, kendisini eleştiren derneklere çattı

'Maması kesilince ağlamak ahlaksızlık'

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - Kültür Bakanı **Agâh Oktay Güner**, bakanlığın izlediği politikayı ortak açıklamayla eleştiren 47 derneğe, **"Cici maması kesildiği için ağlamak ahlaksızlıktır"** sözleriyle tepki gösterdi.

Güner, Helsinki'de geçen hafta düzenlenen **"Kültür Mirasından Sorumlu Avrupalı Bakanlar"** toplantısı ve Bosna-Hersek'in zarar gören kültür varlıklarını korumak için başlatılacak **"Mostar Köprüsü'ne bir taş da benden"** kampanyası hakkında bilgi vermek için dün bir basın toplantısı düzenledi. Toplantıda yaptığı konuşmada, hükümetin, Anadolu'daki bütün uygarlıkların mirasını aynı dikkatle korumaya çalıştığını anlattığını belirten Güner, **"Konuşmamda bütün bakanlara çağrıda bulunarak Bosna'da zarar gören kültür varlıklarının onarılmasını istedim. Bakanlar, birer projenin parasal kaynaklarını sağlamayı üzerlerine aldılar. Bu, Türk hükümetinin uluslararası başarısıdır"** diye konuştu. Güner, bakanların kendi konuşması doğrultusunda ortak bir deklarasyon yayımladıklarını açıklarken Mostar Köprüsü için Türkiye'nin öncü ülke olacağını, bu nedenle yurttaşların katılacağı **"Mostar Köprüsü'ne bir taş da benden"** kampanyası başlatacaklarını söyledi.

Bir gazetecinin, 47 derneğin Kültür Bakanlığı'nın politikasını kınayan açıklamasına ilişkin sorusu üzerine sinirlenen Güner, **"Bu dernekler, benden önceki dönemde kendilerine aktarılan 28 milyarın hesabını veremediler. Karşımızda olan dernekler, bakanlıktan yardım alıp hesap veremeyenlerdir. Bizim kültür politikamızı onaylayanlarsa Kültür Bakanlığı'ndan bir bardak su bile içmemişlerdir. Cici mamaları kesildiğinde ağlamak ahlaksızlıktır"** dedi. Güner, parayı nereye harcadıklarının hesabını veremediğini savunduğu derneklerin adlarını açıklayacaklarını da belirtti. Kültür Bakanlığı'nda MHP'li kadrolaşmanın başladığına ilişkin soruları yanıtlarken de sinirlenen Güner, **"Ben MHP ile ilişkimi 1981 yılında kestim. Bu iddialar gülünçtür. Kültür sancısı çekenler sağcıysa ne yapalım? Bir kısım basınımız adına çok üzülüyorum"** diye konuştu.

Belçika'da düzenlenen Europalia etkinliği için Türkiyeli sanatçıların yapıtlarını göndermediği yorumları anımsatılınca gerginleşen Güner, Türkiye'nin dışa açılmasına karşı olduğuna ilişkin savları anımsatan gazetecinin konuya ilişkin sorusunu yanıtlarken **"Niye karşıymışım?"** diye bağırdı. Güner, yapıtların emniyetle sergilenmesi için Belçika'nın devlet güvencesi vermediğini söylerken **"Avrupalı terör örgütlerinden biri gelip resimlerimizi yaksa, yırtsa ne yapacağız"** diye sordu.

Güner, Macaristan'ın başkenti Budapeşte'deki Gül Baba Türbesi, Egri'deki Valide Sultan Hamamı, Makedonya-Üsküp'teki eski Türk eserlerinin onarımı için çalışmalar başlattıklarını da açıkladı. Güner, bakanlığının, çalışmalar için 21 milyar 200 milyon lira ayırdığını, Japonya'da kurulacak Türk köyüne de yaklaşık 10 milyar liraya yaptırılan bir Atatürk anıtı yolladıklarını belirtti.

Orijinal Boyut : 21 * 9 cm

Resim 14: Kültür Bakanı Agah Oktay Güner'in eleştirilere cevabı (Cumhuriyet Gazetesi, 18.06.1996, s. 14).

LEVHA XV

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 25.07.1996
Sayfa : 14

Europalia-Türkiye Festivali gerçekleşebilecek mi?

İSTANBUL (A.A) - Europalia 97-Türkiye Festivali'nin Türkiye Genel Direktörü **Bülent Eczacıbaşı**, Europalia Türkiye Festivali"nin Europalia Vakfı Yönetim Kurulu'nca askıya alınması üzerine, **"Bu festivalin yapılacağına inanmıyorum. Bana göre, gerçekleşme şansı yok"**dedi.

Bülent Eczacıbaşı, Europalia Vakfı Yönetim Kurulu'nun, geçtiğimiz hafta, 1997 eylül ayında başlaması planlanan festivali tarih belirtmeden **"Türkiye'den kaynaklanan güçlükleri"** gerekçe göstererek askıya aldığını hatırlattı. Eczacıbaşı, **"Ben, vakfın ileri sürdüğü gerekçeleri yeterli ve gerçekçi bulmuyorum"** dedi. Vakfın festival hazırlıklarını neden askıya aldığını anlayamadığını vurgulayan Eczacıbaşı, **"Kendilerine göre nedenleri var herhalde. Artık askıya alma gerekçeleri (siyasi midir) ben bunu analiz edemiyorum"** diye konuştu.

Festivalin bundan sonra gerçekleşebileceği olasılığına da inanmadığını ifade eden Eczacıbaşı, **"Bana göre, bu festivalin gerçekleşme şansı yok. Ben artık bu festivalin yapılacağına inanmıyorum"**diye konuştu.

Eczacıbaşı, festival kapsamında Avrupa'da üç ay süreyle açılacak olan ve çalışmaları neredeyse sona eren 12 serginin yaşama geçirilmesi için çeşitli yolların aranacağını söyledi. Bülent Eczacıbaşı, **"Festival ortadan kalktığına göre, bu sergilerin nasıl yaşama geçirileceğine de biz karar veremeyiz. Ama bu sergilerin yaşama geçirilmesi için Ankara'ya önerilerimiz olabilir. Herhalde Ankara'dakiler de bütün bu hazırlıkların boşa gitmesini istemezler"** dedi.

Festival için Türkiye'nin harcadığı paralar konusundaki bir soru üzerine de, Eczacıbaşı, bu paranın Belçika hükümetinden istenip istenmemesinin tamamen Dışişleri Bakanlığı'nın sorumluluğunda olduğunu ifade etti.

Alınan bilgiye göre, geçen yıl mart ayında da, Europalia Vakfı, Belçika'nın öngörülen maddi katkıyı geciktirmesi üzerine, **"mali güçlükleri"** gerekçe göstererek, festival hazırlıklarını bir kez daha askıya almış ve bu yıl yapılması planlanan festival önümüzdeki yıla sarkmıştı. O zamanın sosyalist Dışişleri Bakanı **Frank Vandenbroucke, "Europalia Türkiye etkinliklerinde değişik kültürlerin yeteri kadar temsil edilmediklerini"** savunarak para desteğinin kesilmesine neden olmuş, yeni Dışişleri Bakanı Drycke ise eski bakanı haksız bularak, maddi yardımın yapılmasını sağlamıştı. Eczacıbaşı, ilk askıya alınma kararı üzerine **"siyasi olduğunu bildiğimiz nedenlerle de olsa geçici olarak *durdurulmasını* esefle karşılıyoruz ve protesto ediyoruz"**demişti.

Europalia nedir?

Europalia, 1969 yılından bu yana her iki ya da üç yılda bir Avrupa Birliği'nin merkezi Belçika'da düzenlenen ve bir ülkenin en geniş şekilde tanıtıldığı uluslararası bir festival. Belçika Kralı'nın girişimiyle kurulan Europalia Vakfı tarafından düzenlenen festival, geleneksel olarak Belçika Kralı ile konuk ülkenin devlet başkanının ortak himayelerinde gerçekleşiyor.

Europalia Fastivali'nin amacı, her seferinde bir Avrupa ülkesinin kültürünün, sanattan ekonomiye kadar tüm boyutlarıyla sergilenmesine ve böylece kültürlerarası bir yakınlaşma sağlanmasına ortam hazırlamak. Bugüne kadar 8 Avrupa ülkesi ile Meksika ve Japonya'nın da konuk olduğu festival, 1994'te de Türkiye'yi **"konuk ülke"**olarak seçmişti.

Orijinal Boyut : 22 * 8 cm

Resim 15: Europalia Festivali'nin iptalini eleştiren Bülent Eczacıbaşı haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 25.07.1996, s.14).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 23.07.1996
Sayfa : 20

Europalia harcamaları

■ ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Ömer Akbel, gazetecilere yaptığı açıklamada Türkiye'nin, süresiz ertelendiği açıklanan "Europalia Festivali" için 200 bin dolar katkıda bulunduğunu ve bu hakkını saklı tuttuğunu bildirdi. Dışişleri Bakanlığı, Europalia Vakfı Yönetim Kurulu'nun 1997 yılının Eylül ayında başlaması gereken festivalin süresiz ertelenmesine ilişkin kararın nedenlerinin anlaşılamadığını, bunun üzüntüyle karşılandığını bildirmişti.

Orijinal Boyut : 5 * 8 cm

Resim 16: Europalia bütçesini konu edinen gazete haberi (Cumhuriyet Gazetesi, 23.07.1996, s.20).

LEVHA XVII

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 29.04.1997
Sayfa : 20

MP'nin 1996 hasılatı 30 trilyon

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu) - Milli Piyango İdaresi (MPİ) Genel Müdürlüğü'nün 1996 yılı hasılatının toplam 30 trilyon 303 milyar lira olduğu bildirildi. En fazla geliri 18 trilyon 627 milyar ile Milli Piyango biletleri sağlarken, Kazı Kazan oyunundan 5 trilyon 388 milyar, kasım ayında başlayan Sayısal Loto'dan 2 trilyon 697 milyar lira hasılat elde edildi.

Dağıtılan ikramiyelerle birlikte kurumun toplam giderleri 24 trilyon 917 milyar olurken, kamuya katkı 6 trilyon 562 milyar lira olarak gerçekleşti. Milli Piyango İdaresi'nden Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na 5 trilyon 11[illegible] milyar lira aktarılırken, 905 milyar lira Tanıtma Fonu'na, 269 milyar lira Olimpiyat Oyunları'na, 181 milyar Europalia Fest Fonu'na, 90 milyar lira da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na verildi.

Orijinal Boyut : 4 * 15 cm

Resim 17: Milli Piyango İdaresi'nin Europalia Festivali Fonu'na aktardığı paraya dair haber (Cumhuriyet Gazetesi, 29.04.1997, s.20).

LEVHA XVIII

Resim 18: M. Haluk Ilıcak'ın sosyal medya paylaşımı **(**1.10.2013 tarih ve saat:16:16'da yapılan twitter paylaşımının ekran görüntüsü).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 11.02.2015
Sayfa : 17

KÖŞEMEN
Metin CELÂL
metincelal@yahoo.com

Europalia'da Türkiye Yılı

Europalia, 1969'dan beri, iki yılda bir ekim-ocak ayları arasında Brüksel merkezli olarak Avrupa'nın muhtelif şehirlerinde düzenlenen bir festival. Avrupa'nın en önemli kültür ve sanat etkinliklerinden biri olarak kabul ediliyor. Şimdiye dek 24 kez düzenlenmiş. 2009'da Çin, 2011'de Brezilya, 2013'te Hindistan konuk olmuş. 45. yılında, yirmi beşincisi kültürü ve sanatıyla Türkiye yılı olacak.

Kültür ve Turizm Bakanı **Ömer Çelik**, Europalia 2015'te "*Binlerce yıllık köklü kültürümüzün geleneksel ve modern unsurlarının, sahip olduğumuz renklerin bütününün yüzlerce sanatsal etkinlikle icra edilip tanıtılacağı*"nı söylüyor. "*Sinemadan tiyatroya, edebiyattan müziğe, el sanatlarından gastronomiye, müzecilikten kütüphaneciliğe kadar birçok alanda özgün performanslar sergileyeceğiz*" diye de ekliyor.

Europalia'nın yapısı gereği, projede ülkemizi "*kamu görevlisi olmayan sivil bir şahsın temsil etmesi gerektiğinden*", "*Genel Komiserlik*" görevi **Erman Ilıcak**'a verilmiş. Ilıcak'la ilgili olarak Google'da "*Dr. Erman Ilıcak, Türk işadamı, yatırımcı, Rönesans Holding Başkanı*" bilgisi çıkıyor. Forbes'in En Zengin 100 Türk 2013 sıralamasında 2.5 milyar dolarlık servetiyle **Erman Ilıcak** 10'uncu sırada yer almış. Başarılı bir işadamı. Ilıcak'ın Belçikalı muhatabı da bir işadamı; Ackermans&Van Haren Şirketi CEO'su **Luc Bertrand**.

Bir kültür sanat etkinliğinin yönetimine işadamlarını getirmek kuşkusuz soru işareti yaratıyor. 2013'te Hindistan'ın genel komiseri şairliği ve yazarlığı ile de bilinen bir politikacı olan Dr. **Karan Singh,** 2011'de Brezilya'nın genel komiseri aktör ve oyun yazarı **Sergio Mamberti**'ymiş.

Projenin koordinasyonunu ise Kültür ve Turizm Bakanlığı yürütecek. Genel Direktör Tanıtma Genel Müdürü **İrfan Önal.** Sanat küratörlüğünü Prof. Dr. **Hasan Bülent Kahraman** yapıyor. "*europalia.turkey*"in kadrosunda ayrıca **İlknur Özgen** (arkeoloji), **Alin Taşçıyan** (sinema), **Vedat Başaran** (gastronomi), **İskender Pala** (edebiyat), **Yekta Kara** ve **Adnan Çoban** (müzik), **Beyhan Murphy** (performans sanatları), **Engin Özendes** ve **Paul McMillen** (fotoğraf), **Mehmet Birkiye** (tiyatro) ve **Uğur Derman** (geleneksel sanatlar) küratör olarak yer alıyor. Bu kadro etkinlikleri gerçekleştirecek ama bütçe bakanlıktan. 2010 İstanbul Kültür Başkenti projesindeki yapıyı anımsatıyor. Umarım oradaki bürokratlaşma yaşanmaz.

25 Kasım 2014'te Brüksel'de yapılan bir basın toplantısı ile "*europalia.turkey*" projesi tanıtılmış. Bu basın toplantısı Türk basınına pek yansımamış. Basın bültenine göre ilk ve en önemli etkinlik "*Anatolia. Home of Eternity*" adını taşıyor ve adından anlaşılacağı gibi Anadolu'nun kültür varlığını tanıtmayı amaçlıyor. Küratörler Prof. Dr. **İlknur Özgen** ve Prof. Dr. **Marc Waelkens**.

İkinci önemli etkinlik küratörlüğünü **Engin Özendes** ve **Paul McMillen**'in yaptığı "*Imagine İstanbul*" fotoğrafçılar, sinemacılar, yazarlar ve müzisyenlerin gözünden İstanbul'un yaşadığı değişim yansıtılacakmış. Antwerp ve Liege'de kültürel mirasımızı tanıtmak amacıyla folklor, Osmanlı müziği, Karagöz ve Hacivat ve Osmanlı Şiiri etkinlikleri gerçekleştirilecekmiş ki bu "*consept*"in çok kalıplaşmış bir Türkiye tanıtımı olduğunu belirtmeliyim. "*europalia.turkey*"in ilk etkinliği ise 1 Ekim 2014'te başlayan ve 1 Nisan 2015'te sonuçlanacak amatör - profesyonel tüm fotoğrafçılara açık "*Turkomania*" adlı online fotoğraf yarışması.

Etkinliklerin "*çağdaş*" bir yanı da var ama bu bölümde isimler de etkinlikler de açıklanmamış henüz. Tüm renkler deyince akla başka sorular da geliyor. Bakan Çelik basın toplantısında bazı Ermeni sanatçıların adını vermiş. Kürt, Rum, Yahudi, Süryani, Çerkes ve diğer kimliklerden sanatçılar da merak edilecek. Bakalım Türkiye'nin tüm renkleri yansıtılabilecek mi yoksa yine devletin geleneksel "*tek dil, tek millet*" anlayışına mı sadık kalınacak.

Orijinal Boyut : 7 * 40 cm

Resim 19: Gazeteci Metin Celal'in 2015 yılında düzenlenecek Europalia hakkında köşe yazısı (Cumhuriyet Gazetesi, Metin Celal, 11.02.2015, s.17).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 14.05.2014
Sayfa : 16

'Yorgun' Avrupa bizi bekliyor...

Türkiye, 2015'te Europalia Uluslararası Sanat Festivali'nde 'konuk ülke' olacak

EVRİM ALTUĞ

Belçika ve Türkiye, bu yıl 25'incisi yapılacak uluslararası kültür ve sanat festivali Europalia için kolları sıvadı. Özgün adı Europalia Uluslararası Sanat Festivali olan ve Ekim 2015'ten Şubat 2016'ya kadar sürecek etkinlikler dizisi, bir milyonun üzerinde biletli izleyiciyi kendine çekmeyi hedefliyor.

Konuyla ilgili olarak Türkiye'den Kültür Bakanlığı mensupları ve Belçikalı diplomatik yetkililer ile dün Beyoğlu'ndaki Atlas Pasajı'nda yapılan basın tanıtımında bir araya gelen kürator, sanat eleştirmeni ve akademisyen Prof. Dr. **Hasan Bülent Kahraman**, festivalin "**yorulan**" Avrupa'ya taze bir soluk getireceğini ve festivalde Türkiye tarafını temsilen "**Şef Küratör**" sıfatıyla bütün disiplinlerden sanat ve kültür profesyonellerine çağrıda bulunduklarını aktarıyor.

Europalia'nın Türkiye organizasyonunda yer alacak diğer komiserin ise Rönesans Holding'den **Erman Ilıcak** olması öngörülüyor. İçinde modadan gastronomiye, görsel sanatlardan tiyatro, edebiyat ve müziğe uzanan pek çok etkinliği barındıran festivalin ortak bütçesinin ise, yaklaşık 13 milyon TL olduğu belirtiliyor.

Prof. Kahraman bu anlamda daha önce de çok istendiği halde hayata geçirilmesinde sorunlar yaşanan Europalia'nın geçmişine de

▶ Şef küratörlüğünü Prof. Hasan Bülent Kahraman'ın üstleneceği Europalia Uluslararası Sanat Festivali, 13 milyon TL'lik bütçeyle Ekim 2015 için geri sayıma başladı. Kahraman, disiplinlerarası bir yaklaşımla düzenlenecek festivalin "yorgun Avrupa" için önemli bir ihtiyaç olduğu kanısında.

söyle atıfta bulunuyor: **Türkiye'nin katılması için büyük bir güç sarf etmişti ve o tarihte ben, bunu kendisiyle birlikte çalışmıştım. Bakanlık olarak bunu çok önemsemiştik, bunu gerçekleştirdik de. Fakat bir süre sonra, farklı nedenlerden ötürü, Türkiye'nin Europalia'ya katılımı maalesef realize edilemedi. O tarihten bugüne etkinliğin ülkemiz için ifade ettiği anlam bir miktar değişmiştir: 20 yıl önce Türkiye Avrupa'ya bugünkünden daha fazla ihtiyaç duyuyordu. Bugün ben Avrupa'nın Türkiye'ye Europalia bağlamında çok daha fazla ihtiyacı olduğuna inanıyorum ve Avrupa'nın oluşturduğu 2 bin 500 yıllık birikimle birlikte önemli ölçüde yorulduğu kanısındayım."**

Prof. Kahraman bu anlamda Türkiye'deki kültür profesyonellerine bir çağrıda bulunarak, 'takım oyununa' inandığını ve bugüne kadar Hindistan, İtalya, Çin, Rusya ve Brezilya'nın davet edildiğini, bu anlamda Europalia'da, ana sergiler ve seçilen disiplinler bazında her iki ülkeden ikişer sergi komiseriyle çalışılacağını vurguluyor.

Protokolü 3 Ekim 2013'te imzalanan Europalia Türkiye festivalinin, her yaş ve sosyal kesimden izleyiciye ulaşması hedeflenirken, Belçikalı yetkililer bu festivalin Avrupa'daki önyargılara karşı tüm bölgeler, dinler ve kesimleri buluşturması bakımından öneminin altını çiziyor. Kamu kurum ve kuruluşları ile, özel sektör ve kültürel partnerlerden oluşan üçlü bir organizasyon ve destek ya-

Orijinal Boyut : 10 * 33 cm

Resim 20: Prof. Dr. Hasan Bülent Kahraman'ın Europalia hakkında verdiği beyanat (Cumhuriyet Gazetesi, 14.05.2014, s.16).

LEVHA XXI

Resim 21: Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan ve eşi ile Belçika Kralı ve Kraliçesi 6 Ekim 2015'de Anatolia. Home of Eternity sergisinin açılışında (https://www.yenivatan.be/).

Resim 22: 'Anatolia. Home of Eternity' sergisi açılısında Sn. Emine Erdoğan ve Belçika Kraliçesi (https://www.tccb.gov.tr/en).

LEVHA XXII

Resim 23: İkiz İdol (Waelkens (Ed.), 2015:55).

Resim 24: Neolitik Dönem Erkek Heykeli (Waelkens (Ed.), 2015:27).

LEVHA XXIII

Resim 25: Kubaba (Waelkens (Ed.), 2015:77).

Resim 26: Aenas Troya'dan ayrılmadan önce (Waelkens (Ed.), 2015:87).

LEVHA XXIV

Resim 27: Antonius Flavius Dometeinus heykelinden portre detayı (Waelkens (Ed.), 2015:126).

Resim 28: Merkezde Claudius yanında karısı Agrippina (Waelkens (Ed.), 2015:123).

Resim 29: Divriği Ulu Camii kuzey portali (Waelkens (Ed.), 2015:185).

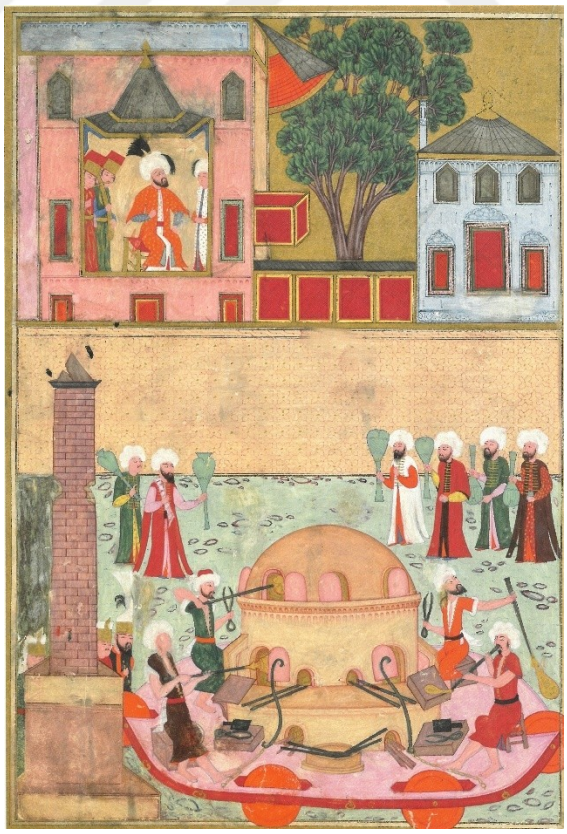

Resim 30: Trabzon İmparatoru Alexios III (Waelkens (Ed.), 2015:139).

LEVHA XXVI

Resim 31: Tören Miğferi (Waelkens (Ed.), 2015:193).

Resim 32: Surnama-i Hümayun'dan cam işçiliği (Waelkens (Ed.), 2015:237).

Cumhuriyet
Yayın Tarihi : 20.01.2016
Sayfa : 14

metincelal@yahoo.com

Metin Celâl

Köşemen

Europalia Turkey biterken

Brüksel Havaalanı'nda pasaport kuyruğundayız. Uzun kuyrukta sıra gelmesini beklerken önce gözüm **Aydın Engin** Ağabey'e takılıyor. Bir bizim Avrupa Birliği dışından gelenlerin oluşturduğu uzun kuyruğa giriyor, bir AB üyesi ülkelerin vatandaşlarını bekleyen boş pasaport bankolarına seğirtiyor. Anlaşılan yetişmesi gereken bir yer var, selamımızı alacak hali yok. Aydın Ağabey AB vatandaşlarının pasaport bankosundan geçip giderken **Gülsün Karamustafa** ile selamlaşıyoruz. Europalia Turkey Festivali kapsamındaki sergisi için Brüksel'e geldiğini, sergiyle ilgili bir konuşma yapacağını söylüyor. Belçikalı sanatçı **Koen Theys**'le birlikte gerçekleştirdikleri *"Mystic Transport"* adlı sergi Centrale Çağdaş Sanat Merkezi'nde ve Argos Video Sanatları Merkezi'nde gerçekleştiriliyormuş. Argos'taki bölüm 20 Aralık'ta sona ermiş ama Centrale'deki sergi 28 Şubat'a kadar sürecekmiş. Karamustafa Brüksellilerin sergiye gösterdiği ilgiden memnun. Daha sonra bir sanat ajandasında serginin kışın Brüksel'de gerçekleştirilen 15 etkinlikten en önemli üçüncü etkinlik olduğunu görüyor onur duyuyorum. Diğer Europalia Turkey etkinlikleri listede yok.

Europalia Sanat Festivali'nin bu yılki onur konuğu Türkiye. 6 Ekim 2015'te başlayan festival 31 Ocak'ta sona erecek ama Gülsün Karamustafa'nın sergisi gibi bazı etkinliklerin festival sonrası da süreceği anlaşılıyor.

Europalia Turkey Festival program kitabı 144 sayfa. Ana ekseni sergiler oluşturuyor. Müzik etkinliklerinin ise sayıca daha çok olduğu anlaşılıyor. Sahne sanatları ve sinema da ihmal edilmemiş. Prof. **Yakup Çelik**'le birlikte gerçekleştireceğimiz *"Oğuz Atay"* konulu konferansa ev sahipliği yapan Brüksel Yunus Emre Kültür Merkezi Müdürü **Rahmi Göktaş** konserlere ve performanslara büyük ilgi gösterildiğini söylüyor. Edebiyat etkinliklerine daha az katılım olmuş. Dünyadaki terör saldırıları da katılımı olumsuz etkilemiş. Brüksel'de sıkıntılı bir hava var.

Bozar Sanat Merkezi'ndeki iki önemli sergi *"Anatolia"* ve *"Imagine Istanbul"* devam ediyor. Festival bitmek üzere olduğu için sergilere de pek ilgi olmayacağı kanısındayım. Zaten şehirde de Europalia'nın sürdüğüne dair bir işaret yok. Bu gözlemimden söz ettiğimde Brüksel'deki dostlarım Türkiye'nin iyi bir tanıtım yaptığını ve afişlerimizin uzun süre billboard'larda kaldığını söylüyorlar.

Bozar, Brüksel'in müzeler bölgesinde, halkın iyi bildiği bir sanat kurumu. Bozar'da Türkiye'ninkiler dışında sergiler de var. Lobi oldukça kalabalık. Diğer sergiler ücretsiz ama *"Anatolia"* 14 Avro, *"Imagine Istanbul"* 12 Avro'ya ziyaret edilebiliyor. Bunun da caydırıcı olabileceğini düşünüyordum. Ama *"Anatolia"* sergisi öyle kalabalıktı ki rahatça gezme olanağı bile yoktu. Bu etkileyici serginin süresinin uzatılması düşünülmeli.

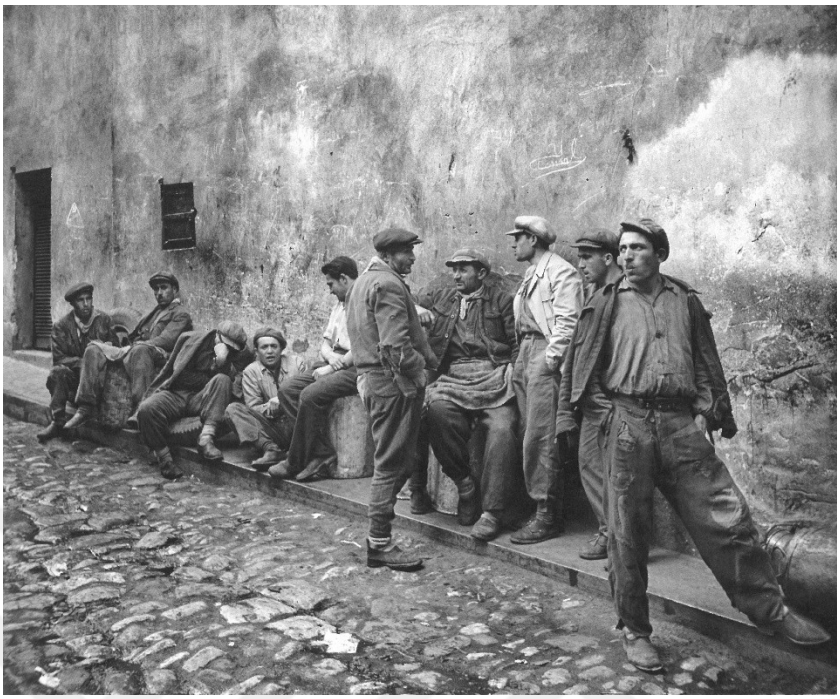
Anadolu Hititler'den başlayıp Osmanlı'ya dek binlerce yıllık tarihi 200 arkeolojik eserle anlatıyor. Güzel ve etkileyici bir sergi, sunumu da iyi. Anadolu'nun medeniyet tarihine giriş niteliği taşıyor. Türk konuklar bilgilendirmeyi yetersiz bulmuş ama çok fazla bilginin de okunması mümkün değil. Merak edenler lobide satılan kitapları edinecektir.

"Imagine Istanbul" sergisinin **Ara Güler**'in İstanbul fotoğraflarından oluştuğunu sanıyordum. Kürator **Paul McMillen** Ara Güler'le başlayıp **Abdullah Birader**'lerden genç kuşak fotoğrafçılar **Ahmet Polat** ve **Ali Taptık**'a uzanan büyük ve kapsamlı bir sergi hazırlamış. 151 parça fotoğraf ve video var. Ama Ara Güler ustanın şiirsel işleri ile Polat ve Taptık'ın fotoğraflarının ve özellikle bazı videoların bir paradoks yarattığını düşünüyorum. Ara Güler'in yarattığı büyülü İstanbul imgesi bozulmuş.

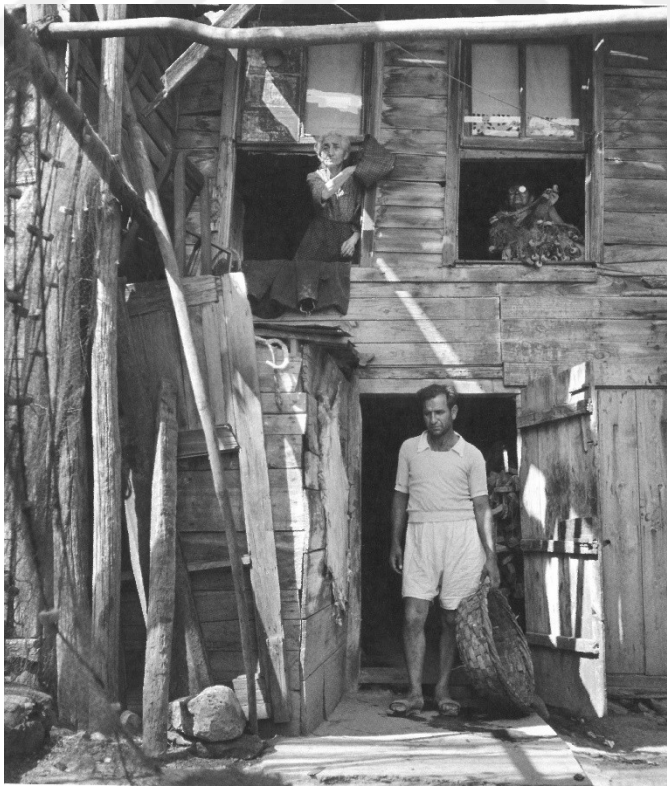
Sonuç olarak Europalia'da Türkiye'nin başarılı bir festival gerçekleştirdiği anlaşılıyor. Şimdi yapılması gereken bu olumlu etkiyi yeni sanat etkinlikleri ile kalıcılaştırmak.

Orijinal Boyut : 24 * 13 cm

Resim 33: Metin Celal'in Europalia Turkey hakkındaki değerlendirme yazısı (Cumhuriyet Gazetesi, Metin Celal, 20.01.2016, s.14).

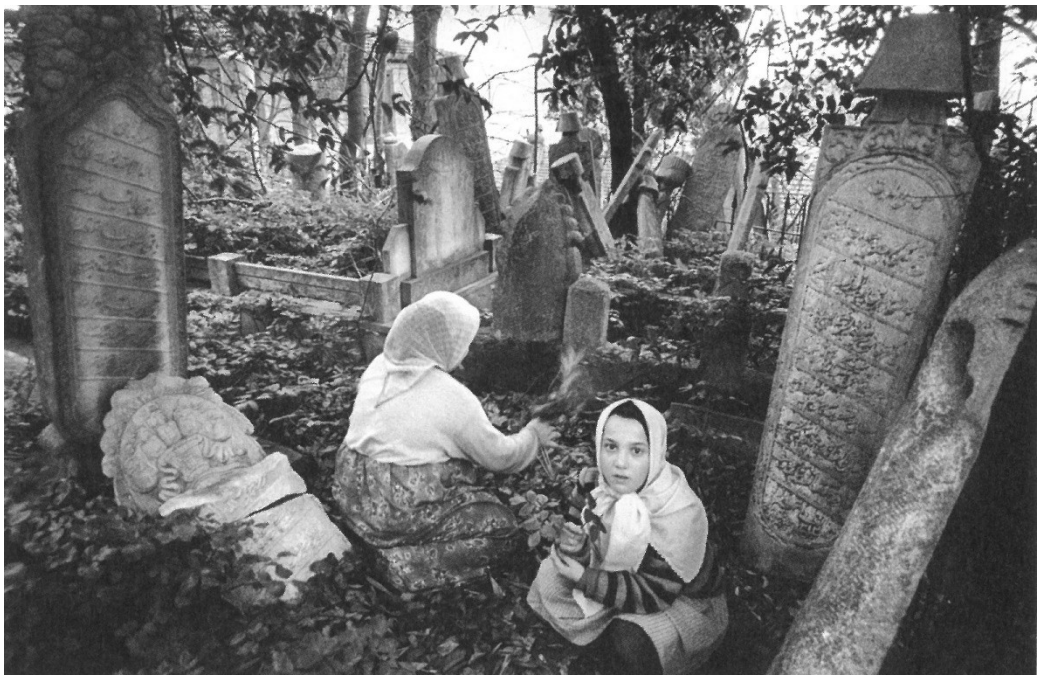
Resim 34: Eminönü, İstanbul, 1954. (Ara Güler, Imagine Istanbul (Ed. Paul Mcmillen), 2015:11).

Resim 35: Kumkapı, İstanbul, 1955. (Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:17).

Resim 36: Eyüp, İstanbul, 1965. (Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:42).

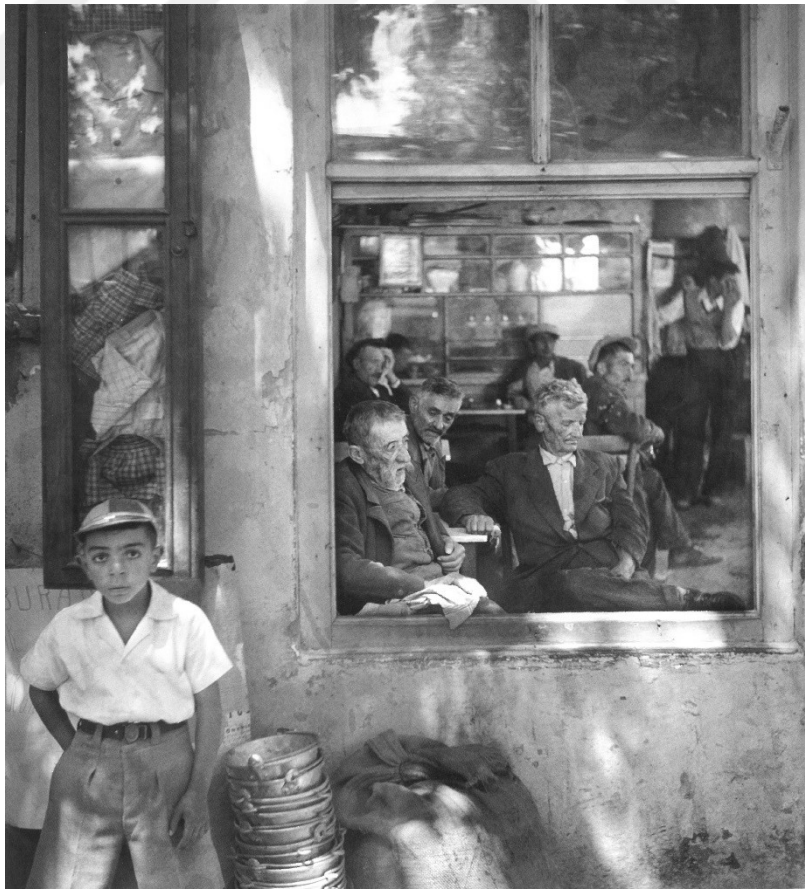

Resim 37: Mezarlık, Ortaköy, İstanbul, 1985. (Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:42).

LEVHA XXX

Resim 38: Tahtakale, İstanbul, 1966 (Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:41).

Resim 39: Kartal, İstanbul, 1956 (Ara Güler, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:25).

Resim 40: Doğu kıyafetli kadın. (Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:24).

Resim 41: Türk kıyafetlerinde kadın (Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:25).

LEVHA XXXII

Resim 42: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul (Ed. Paul Mcmillen),2015:9).

Resim 43: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:9).

LEVHA XXXIII

Resim 44: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:24).

Resim 45: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:30).

LEVHA XXXIV

Resim 46: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:30).

Resim 47: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:8).

LEVHA XXXV

Resim 48: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:22).

Resim 49: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:31).

LEVHA XXXVI

Resim 50: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:9).

Resim 51: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:31).

LEVHA XXXVII

Resim 52: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:8).

Resim 53: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:7).

LEVHA XXXVIII

Resim 54: Familiar Strangers (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:18-19).

Resim 55: Familiar Strangers (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:15).

LEVHA XXXIX

Resim 56: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:22).

Resim 57: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:13).

LEVHA XL

Resim 58: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:22).

Resim 59: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:30).

LEVHA XLI

Resim 60: Nothing Surprising (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:30).

Resim 61: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:9).

LEVHA XLII

Resim 62: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:9).

Resim 63: Familiar Strangers (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:17).

Resim 64: Viewing Restricted (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:41).

LEVHA XLIV

Resim 65: Kaza ve Kader (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:8).

Resim 66: Viewing Restricted (Ali Taptık, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen,2015:40).

LEVHA XLV

Resim 67: Karaköy, İstanbul, 2015 (Ahmet Polat, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:23).

Resim 68: İstanbul, 2010 (Ahmet Polat, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:36).

LEVHA XLVI

Resim 69: Fotoğraf: Bieke Depoorter, Magnum Fotoğrafları, 2015 (Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:60).

LEVHA XLVII

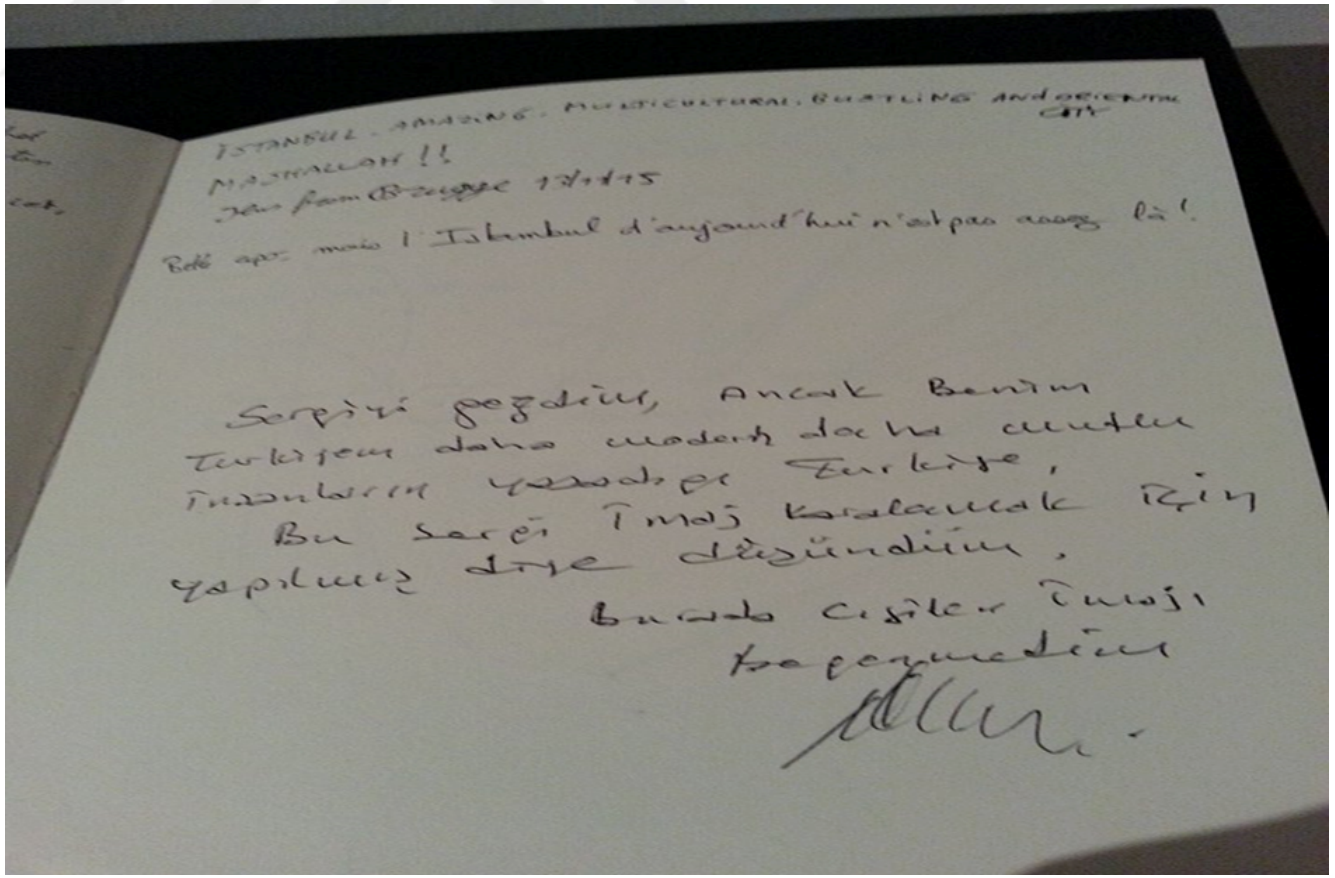

Resim 70: Fotoğraf: Sophie Calle, Voir la mer, 2011 (Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:57).

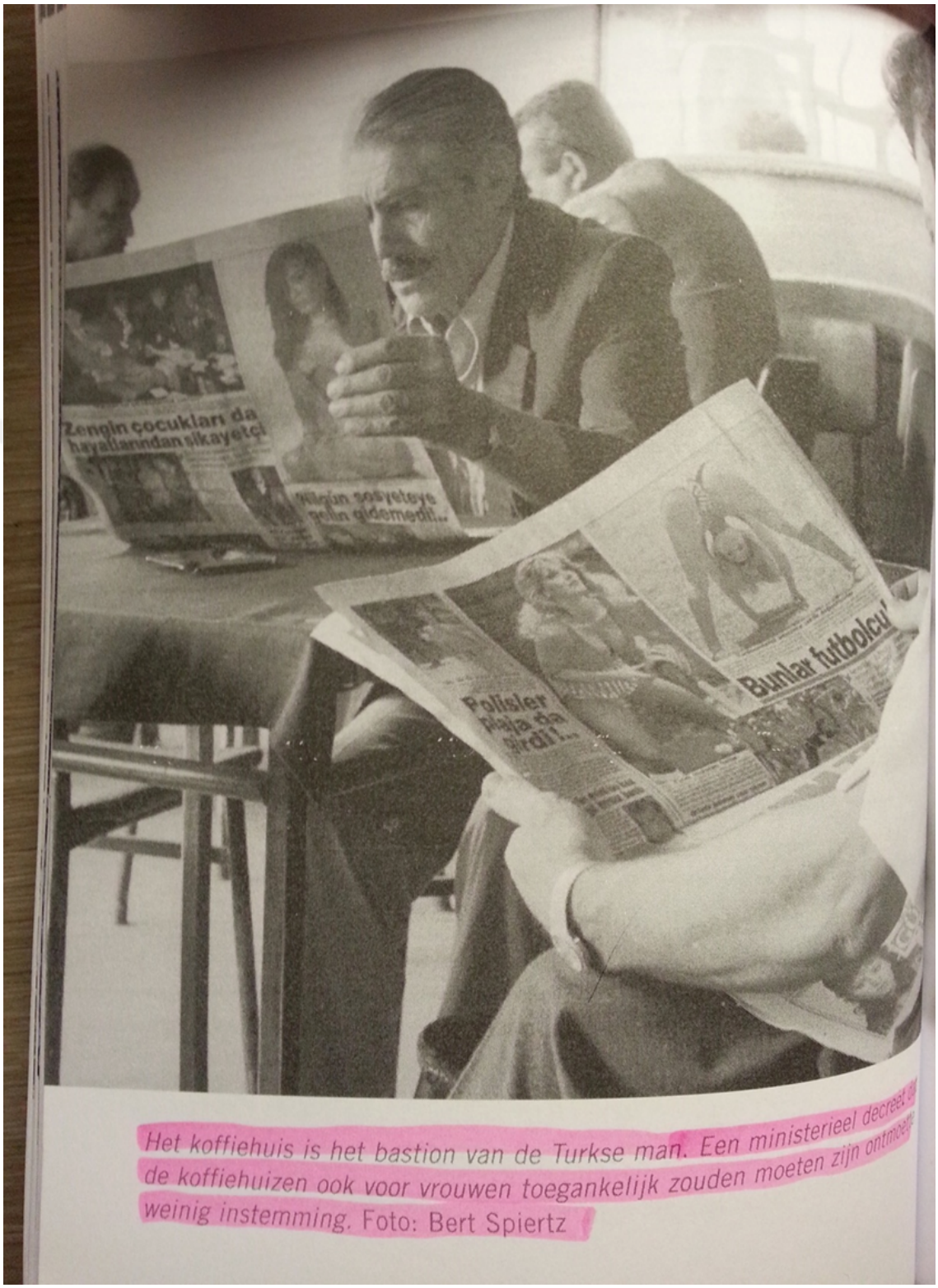
Resim 71: Fotoğraf: Sophie Calle, Voir la mer, 2011 (Paul Mcmillen (Ed.) Imagine Istanbul, 2015:56).

LEVHA XLVIII

Resim 72: Ziyaretçi yorumu (Rıdvan Gölcük tarafından).

LEVHA XLIX

Resim 73: Bouwman'ın kitabından kahvede Türk erkekleri ve okudukları gazeteler (Bouwman, 2008).

Resim 74: Johannesburg Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Tabelası (https://www.yee.org.tr/tr/haber/).

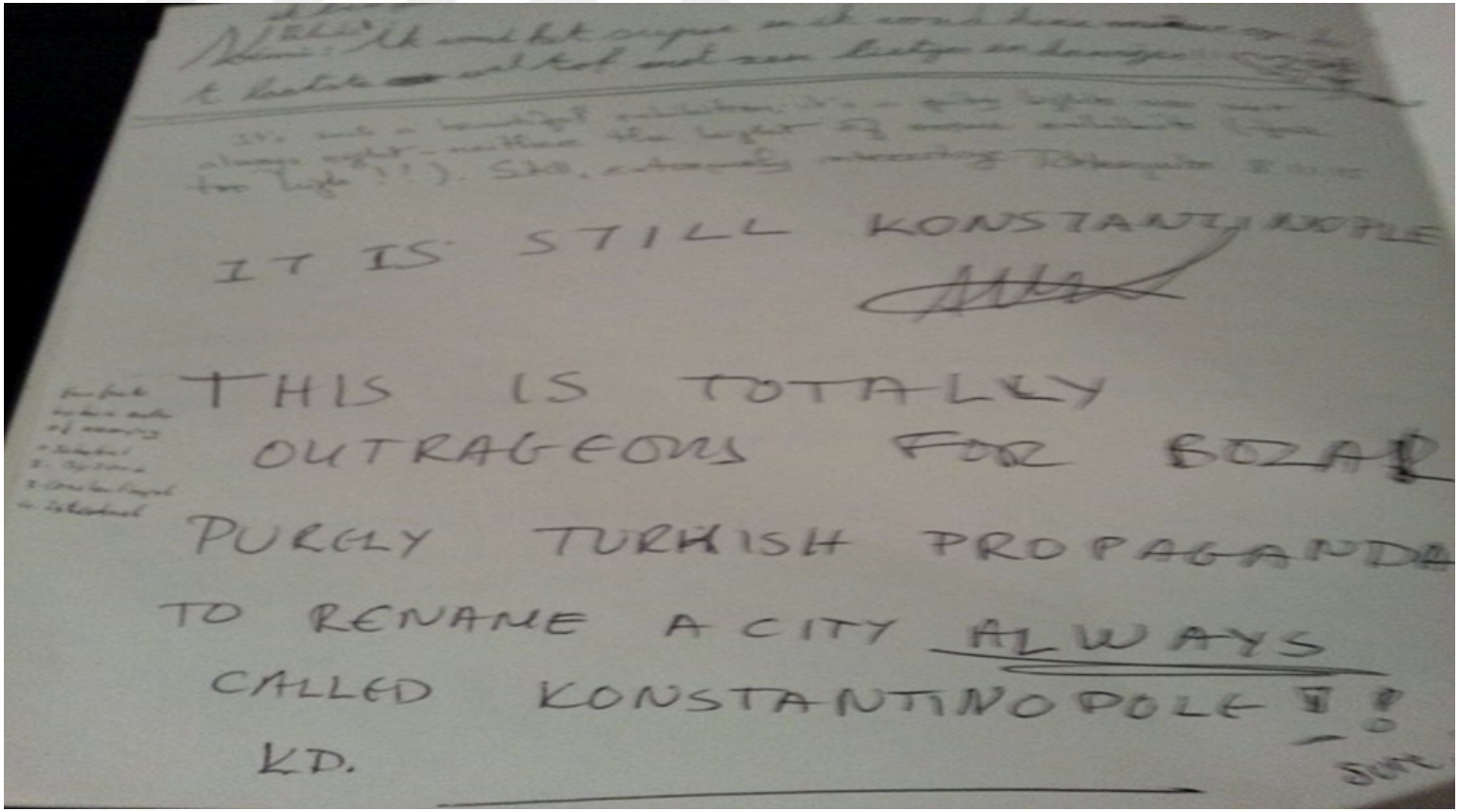

Resim 75: Üsküp Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Tabelası (https://www.dunyabizim.com/dunyada-kultur).

Resim 76: Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri'nin sosyal medyada isim kullanımlarında twitter örneği (www.twitter.com).

LEVHA LII

Resim 77: Ziyaretçi yorumu (Rıdvan Gölcük tarafından).

LEVHA LIII

Resim 78: 3. Köprü İmajı (Ahmet Polat, Imagine Istanbul, Ed. Paul Mcmillen, 2015:23).

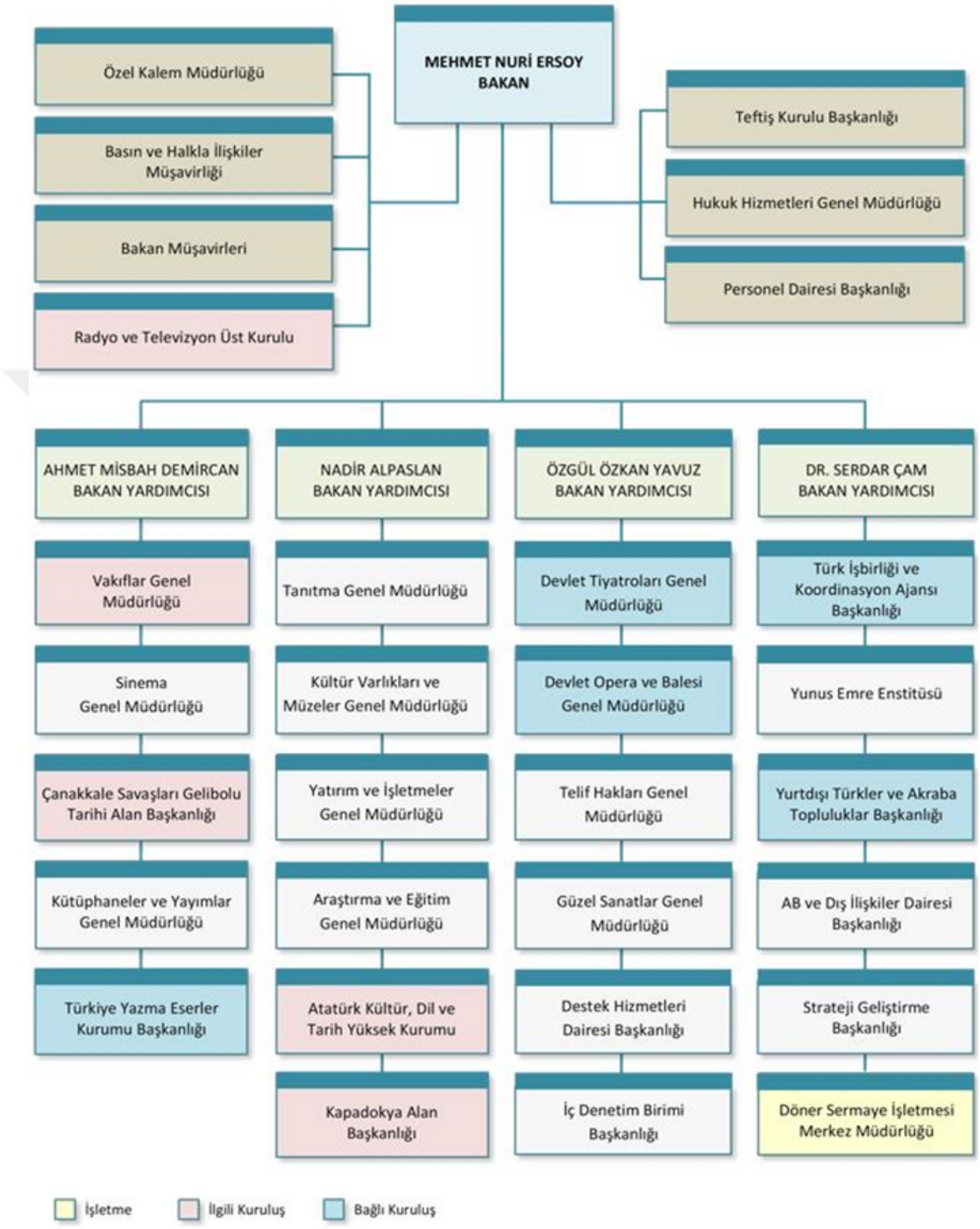
TABLOLAR

Tab 1. Sert ve Yumuşak Güç

Sert Güç			Yumuşak Güç
Tür	Askeri	Ekonomik	
Davranış	Baskı, caydırma	İkna, baskı	Çekicilik, gündem belirleme, oluşturma
Kaynak	Güç, tehditler	Yaptırımlar, Ödemeler	Değerler, kültür, politikalar, kurum/kuruluşlar
Politikalar	Caydırıcı diplomasi, savaş, işbirliği	Yardım, destek	Kamu diplomasisi, iki yönlü ve çok yönlü diplomasi

(Kavoğlu:2018:24).

Tab 2. Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat Şeması

(https://www.ktb.gov.tr/TR-183813/merkez-teskilati.html)

ÖZGEÇMİŞ

1981, İstanbul doğumludur. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2003 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünden mezun oldu. Bir süre İstanbul'da özel sektörde çalıştıktan sonra, 2007 yılında Muğla Müze Müdürlüğüne Müze Araştırmacısı olarak atanmıştır. 2009 yılında Kocaeli Müze Müdürlüğüne görevlendirilmiş ve 2015 yılına kadar Müze Araştırmacısı ve Arkeolog olarak görev almış, 2015-2019 yılları arasında ise Müze Müdürü olarak görev yapmıştır. Bu süre zarfında "Kocaeli Müzesi Çocuk Eğitim Atölyesi" nin kurucusu olmuştur. 24 ayı aşkın süre Kocaeli'de devam eden "Gezici Bavul Müze" projesini hayata geçirmiştir. Nikomedia Kenti Batı Nekropolü Kurtarma Kazısı Başkanlığını yürütmüştür. 2019 yılında Yunus Emre Enstitüsü Kültürel Diplomasi Akademisine seçilmiş ve eğitimini başarı ile tamamlamıştır. 2019 yılı ağustos ayında Troya Müze Müdürlüğü görevine getirilmiştir. Göreve başladıktan kısa süre sonra Troya Müzesi 2019 yılı Aralık ayında "Avrupa'da Yılın Müzesi Ödülü" n de finale kalmış ve14 Şubat 2020'de, Attraction Star Awards ödüllerinde Troya Müzesi yılın "En Başarılı Müzesi" seçilmiştir. İki yıldız dalıcıdır. Evli ve iki kız çocuğu babasıdır.

Yayın Çalışmalarından Örnekler

Gölcük, R. (2008), "Obama, Özdemir ve Haydarpaşa", Radikal İki

Gölcük, R. (2009), "Bir Keşfin Anatomisi: Malkaya", Ntv Tarih

Gölcük, R. (2017), "Nicomedia Uyanıyor", Aktüel Arkeoloji Dergisi, 60. Sayı.

Gölcük, Rıdvan. Kemal Çibuk (2018). "Helenopolis'in Sırları". Aktüel Arkeoloji Mart Nisan, sayı: 62. Tüpraş Yayınları. 1-3.

Gölcük, R., Aydıngün, Ş., vd. "Nicomedia Batı Nekropolü Kazısı", Uluslararası Orhangazi ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu-V (Basım aşamasında)

Gölcük, R. Gölcük, A., (2017)," "Türk-Amerikan İlişkilerinin Kocaeli Arkeolojisine Yansıması", Gebze Çoban Mustafa Paşa Sempozyumu, 2017

Öztürk, Sami, Rıdvan Gölcük, Kemal Çibuk (2019) "Khrestion ve Ailesinin Mezarı Nikomedia'da Yeni Bir Nekropolis" Phaselis (Basım aşamasında)